GEZAMELTE SHRIFTEN

Chaim Zhitlowsky

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

דר. ח. זשיטלאָווסקי

געזאמעלטע שריפטען

זעקסטער באנד

דר. זשיטלאָווסקי פערלאג געזעלשאפט
ניו־יאָרק, 1917.

דר. חיים זשיטלאָווסקי

א איד צו אידען

אינהאַלט:

פאָרוואָרט

די אַרטיקלען, וואָס געהען אריין אין דעם באַנד, זענען לאָגיש אויסגעבונדען איינער מיט דעם אנדערן און בעהאַנדלען איניגע וויכטיגע פּראָבלעמען פון דעם אידישען סאָציאַליזם.

אז עס איז דאָ אַן אייגענער אידישער סאָציאַליזם מיט זיינע אייגענע פּראָבלעמען האָב איך צום ערשטען מאָל ארויסגעזאָגט אין מיין רוסישער בראָשור „א איד צו אידען", וואָס מיט דער אידישער איבערזעצונג איהרער עפען איך דעם באַנד.

די רוסישע בראָשור אונטער דעם נאָמען „יעווריי ק' יעווריעאם" איז ערשינען אין דעם יאָהר 1892 אין דעם „פאָנד פון דער פרייער רוסישער פּרעסע" („פאָנד וואָל'נאָי רוסקאָי פּרעססי"), אין לאָנדאָן אונטער דעם פּסעוודאָנים י. חאַסין.

אויף דער שפּיץ פון דעם פאָנד זענען יעמאָלט געשטאַנען: פ. וואָלכאָווסקי, ר. קעלטשעווסקי, ס. סטעפּניאַק, נ. טשאַיקאָווסקי, און ל. שישקאָ.

די ארויסגעבער האָבען מיין בראָשור ארויסגעלאָזען מיט זייע־דען א פאָרוואָרט, וועלכען איך גיב דאָ איבער אין א כמעט ווערט־ליכער אידישער איבערזעצונג:

„די פאָרליעגענדע בראָשור שטעלט מיט זיך ניט פאַר די בליקען פון די ארויסגעבער אויף דער אידישער פראַגע, וועגען וועל־כער עס ווערט געפּלאַנט ארויסצולאָזען, אויב די אומשטענדען וועלען ערלויבען, א בעזונדער בראָשור. אונז דוכט, אז דער פערעהר־טער מחבר איז צו זעהר פּאַרטעאיש צו זיינע קאָמפּאַטריאָטען און איז צו זעהר נוטה, צוליעב דעם געוואונשענעם, ארויסצולאָזען פון אויג דאָס מעגליכע ביי די געגעבענע סאָציאַלע און פּאָליטישע בע־דינגונגען. מיר דענקען ניט, אז זיין בליק אויף דער ראָליע פון דער אידענשאַפט אין מעריב־אייראָפּע און רוסלאַנד שטימט צונויף מיט דעם היסטאָרישען אמת. אָבער עס איז כלעבען ניט נויטיג צו

צוגעבען, אז סיי זיין היציגע קריטיק, סיי די שטרענגקייט פון זיינע פאָדערונגען, וואָס זיינען אַ רעזולטאַט פון זיין הייסער ליעבע צו זיין שטאַם, שטעלען, נאָך אונזער מיינונג נאָך, מיט זיך פאַר ניט די לעצטע מעלה פון אָט דער רעכטשאפענער („דאַבראָסאָוויעסט־נאַוואַ") ארביים".

פון דעם פאָרוואָרט זעהט דער לעזער, ווי פרעמד עס האָבען יעמאָלט געקלונגען די געדאַנקען און פאָדערונגען, וואָס זענען ארויסגעזאָגט געוואָרען אין יענער בראשור, אפילו אין די אויערן פון די ראַדיקאַלסטע רוסישע רעוואָלוציאָנערען.

ערשט נאָך אַ לאַנגען קאַמף זענען זיי געוואָרען היימיש אין דער אידישער און דער רוסישער רעוואָלוציאָנערער וועלט, און ערשט די איצטיגע גרויסע און גלענצענדע רעוואָלוציע אין רוסלאַנד וועט שאַפען די מעגליכקייט צו פערווירקליכען זיי אין לעבען.

איך וויל דאָ אויפמערקזאַם מאכען אויף אייניגע גרונד־געדאַנקען, וואָס דער „אַ איד צו אידען" האָט צום ערשטען מאָל ארויס־געזאָגט אין דער אידישער רעוואָלוציאָנערער פובליציסטיק:

1) די פראָקלאַמירונג פון דער זעלבסטשטענדיגקייט פון דעם אידישען פאָלק („מיר זענען ניט קיין 4% פון וועמען עס איז אַן אנדערן, נאָר 100% פון זיך אליין").

2) סאָציאַליזם און נאַציאָנאַליזם זענען ניט קיין היפכים.

3) די אינטערעסען פון די ארבייטער און די פויערים זענען סאָלידאַריש און אַ סאָציאַליסטישע פארטיי דאַרף פערטיידיגען ביי־דע: דער ערשטער ארויסטריט פון די רוסישע סאָציאַליסטען־רע־וואָלוציאָנערען.

4) די פראָקלאַמירונג, אז עס איז דאָ אַן אידישער ארביי־טער קלאַס אין רוסלאַנד, ממילא אַ פּלאַץ פאַר אַ אידישער ארביי־טער־פּראַגע, אַ אידישער ארבייטער בעוועגונג און אַ אידישען סאָ־ציאַליזם.

5) דער אונטערשייד פון דעם מעריב־אייראָפעאישען און דעם רוסישען יודענטום, און די קריטיק פון דער מעריב־אייראָפעאישער עמאַנציפּאַציע.

6) דער צונויפבונד פון רוסישע רעוואָלוציע און אידישע בע־פרייאונג; די נויטיגקייט זיך צו בעטייליגען אין דעם רוסישען רע־

וואָלוציאָנערען קאַמף, ווי אַ אידישע נאַציע, און אין דער סאָציאַ־ליסטישער בעוועגונג, ווי אַ אידישער ארבייטער־קלאַס.

7) די סאָציאַליסטישע קריטיק פון דעם אידישען עקאָנאָמי־שען לעבען און זיין פּאַראַזיטישען כאַראַקטער. די נויטיגקייט פון אַ אידישען אַ ג ר אַ ר ־ סאָציאַליזם.

8) די נויטיגקייט אוועק צו שטעלען דאָס אידישע לעבען אויף די יסודות פון ארבייט און וויסענשאַפט.

9) די אידישע אינטעליגענץ דאַרף נעהערען דעם אידישען פאָלק. קאַמף אַנטגעגען אַסימילאַציע.

10) מיר דאַרפען קעמפּפען פאַר נ אַ צ י אָ נ אַ ל ע גלייכ־בערעכטיגונג, ניט נאָר פאַר בירגערליכע.

צו די גרונד־פּרינציפּען בין איך געבליבען טריי אין דער גאַנ־צער צייט פון מיין טהעטיגקייט. די ענדערונגען וואָס זענען אין דעם משך פון פינף און צוואַנציג יאָהר פאָרגעקומען אין מיינע אַנשויאונגען, האָבען געבראַכט מיט זיך ניט קיין אָבלייקענונג, נאָר אַ פערשטאַרקונג, בערייכערונג און פערטיעפונג פון יענע גרונד־פּרינציפּען, וואָס איך האָב ארויסגעזאָגט אין דעם „אַ איד צו אידען".

איך רעכען, אַז דער גאַנצער באַנד מעג טראָגען דעם נאָמען פון מיין ערשטער רעוואָלוציאָנערער ארבייט, וואָס פייערט אין דעם ערשטען יאָהר פון דער רוסישער פרייהייט איהר פינף און צוואַנציג יעהריגען יובילעאום.

ניו־יאָרק, אַפּריל 1917. אין דעם צווייטען חודש

פון דער רוסישער רעוואָלוציע.

אַ איד צו אידען

(1892)

אַ איד צו אידען

1.

דאָס גאַנצע לעבען פון דעם אידישען פאָלק שטימט ניט צוזאַמען מיט דעם אידעאַל פון פיזישער, גייסטיגער און מאָראַלישער געזונטקייט. די געזעצגעבונג וועגען אידען אין רוסלאַנד שטימט ניט צוזאַמען מיט די אידעאַלען פון געזעלשאַפטליכען יושר. אויסגעפינען די מיטלען און וועגען, ווי אַזוי ראַדיקאַל איבערצובויען דאָס אידישע לעבען, עס זאָל ווערן ווידער געזונט, און ווי צו רעפאָרמירען די געזעצגעבונג וועגען אידען זי זאָל ווידער צוזאַמענקלינגען מיט די פאָדערונגען פון יושר, — אָט דאָס הייסט פערענטפערן די אידישע פראַגע אין רוסלאַנד.

צום אומגליק און צו דער שאַנדע פאַר אונזער צייט האָבען זיך פערשיידענאַרטיגע רעאַקציאָנערע עלעמענטען פון דעם סוף נייענצעהנטען יאָהרהונדערט דער'שכל'ט צו אַזאַ שטאַנדפונקט אין אונזער פראַגע, וואָס רוקט זיי אַוועק שיער ניט אויף אַ יאָהר פינף הונדערט צוריק. אין דעם אידישען פאָלק זעהען זיי ניט מעהר ווי אַ מחנה ווילדע פאַראַזיטען, מיט וועמען מען מוז פיהרען אַ קאַמפּף אויף לעבען און טויט, און די גאַנצע אידישע פראַגע ווערט ביי זיי פערוואַנדעלט אין אַ פּראָבלעם, ווי אַזוי אויסצוגעפינען די בעסטע קאַמף־מיטלען אַנטקעגען די האָזיגע ווילדע ברואים.

אויסטערליש געראָטענע עקזעמפּליאַרען פון יענעם מין רעאַקציאָנערען געפינען זיך איצטער ביי אונז אין רוסלאַנד. פאַר זיי, ווי אויך פאַר זייערע אָנהענגער, וועמען זיי פיהרען פאַר'ן נאָז, בעשטעהט דער תמצית פון דער אידישער פראַגע נאָר אין דעם אליין, ווי אַזוי צו פערטיידיגען די פעלדער פון דעם רוסישען דאָרפסמאַן פון יענע אָנפאַלען, וועלכע די פרעס־גיעריגע פאַראַזיטען מאַכען אויף זיי.

אזא מין בעהאַנדלען די אידישע פראַגע האָט, פערשטעהט

זיך, זעהר שערליך זיך אָבגערופען אויף אונזער לאַגע אין רוס־לאַנד. מיט א שטילען הסכם ווערט אָנגענומען פון אַלע צדדים, אַז די וויכטיגסטע פּאָזיציעס אין אונזער פּראָבלעם זענען פער־נומען דורך די שטרייט־קרעפטען פון די יודאָפּאָבען און אַז די הויפּט־אויפגאַבע פון די פריינד פון דעם אידישען פּאָלק איז: צו זעהן מיט אַלע כחות צו צערשמעטערן און איינצונעהמען די דאָזיגע פּאָזיציעס.

נים קוקענדיג דערויף, וועלען מיר אין אונזער הייגטיגער אַר־בייט זיך כמעט א ברעקעל ניט בעשעפטיגען מיט די טענות פון די אַנטיסעמיטען. מיר וועלען זיך אַביסעל אָבשטעלען נאָר אויף איין איינציגען פּונקט, — אויף איינער פון די שטאַרקסטע פּאָ־זיציעס, וואָס די יודאָפּאָבען האָבען בעפעסטיגט, ווייל דער דאָזיגער פּונקט איז זעהר א וויכטיגער פאר דער אידישער פראַגע אויך אין דעם זין איהרען, וואָס מיר האָבען אָנגענומען אויבען. דאָס איז די פראַגע וועגען דעם, וואָס אַזוינס שטעלט מיט זיך פאָר די אידישע אומה אין רוסלאַנד: איז דאָס אַן אַרבייטאַרישע מאַסע, ווי אַלע פעלקער פון אונזער פאָטערלאַנד, אָדער ניט מעהר ווי א סוחריש־אינדוסטריעלער שטאַנד, וואָס די אידעאַלען און די פאָ־דערונגען פון דער אַרבייט קאָנען קיין מאָל ניט אַריינדרינגען אין איהם?

די פראַגע איז נאָך עד היום ניט אָבגעקלעהרט, סכסוך׳דיג און אָפּט־מאָל פאַלש פערענטפערט, און שולדיג אין דעם זענען ניט נאָר די יודאָפּאָבען. אויך די יודאָפילען האָבען א היבשען חלק אין דער שולד. ביידע צדדים האָבען כלל ניט אָבגעליקענט דעם סוחריש־אינדוסטריעלען כאַראַקטער פון דאָס רוב אידישע בעפעל־קערונג. מעהר נישט, די יודאָפּאָבען טענה׳ן אָהן אַן אויפהער, אַז די הענדלערישע ווירקונג פון די אידען איז אַן אומגליק פאַר׳ן לאַנד, בעת די יודאָפילען ווערן ניט איינגעמאַטערט צו בעווייזען, אַז אַזאַ בליק איז לגמרי פאַלש, אַז, אדרבה! א גאַנצער שטראָם פון גליקען וועט זיך אויסגיעסען אויף אונזער לאַנד, ווי נאָר מען וועט אָבשאַפען אַלע גרעניצען, וואָס ענגען־איין די סוחריש־מעק־לערישע טהעטיגקייט פון די אידען.

די יודאָפּאָבען זענען די פערטרעטער פון דער רוסישער קלייר־

נער און מיטעלער בורזשואזיע, וועמען עס איז אזוי שווער צו פיה־
רען דעם עקאָנאָמישען קאַמף אַנטגעגען דעם אידישען סוחר,
דעם מעהר ענערגישען, מעהר אויפטהוערישען. און דערפון נעה־
מען זיך זייערע געשרייען וועגען „דעם אָנפאַל פון די זשידעס“.
די יודאָפילען ווידער האָבען אין זינען כמעט ניט מעהר ווי די
אינטערעסען פון די אידישע סוחרים און בעל־מלאכה׳ס, — אַ קלאַס
פון מענשען, וואָס מוז, אונטער דעם קאָנקורענץ־דרוק אין דער
אייגענער סביבה, זיך בענוגענען מיט אַ קלענערען ריוח, איידער
דאָס טהוען די ניט אידישע סוחרים און בעל־מלאכה׳ס, — און
דערפון שטאַמען די געשמוסערייען אַהן אַ סוף וועגען דער רעטונג
פון דעם פאַטערלאַנד דורך די אידען.

דאָס אידישע פאָלק, — דער פשוט׳ער האנד־ארבייטער, דער
ערד־גראָבער, דער טרעגער, דער שטיין־האקער און אזוי ווייטער,
און וואו עס איז נאָר מעגליך, דער ערד־ארבייטער, — אַט דער
גאַנצער אידישער פּראָלעטאַריאַט איז ערגיץ וואו אין גאַנצען פער־
שוואונדען פון דעם האָריזאָנט פון דער אידישער פראגע און האָט
געמוזט ערשט נאָר אין דער לעצטער צייט „ענטדעקט“ ווערן פון
אַ רוסישען פאָרשער, דעם בעקאַנטען עקאָנאָמיסט, סובבאָטין.

ערשט נאָך אַט דער ענטדעקונג איז לסוף געוואָרען מעגליך
צו געבען אַ קלאָרען, קאַטעגאָרישען ענטפער, אויף דער אויבען
אוועקגעשטעלטער פראגע: יע, דער אידישער פאָלק אין רוסלאַנד
איז אַן ארבייטערישער פאָלק, ווייל אַ ריעזיגע מאַיאָריטעט פון
איהם איז בעשעפטיגט כמעט אין אַלע צווייגען פון דער פיזישער
ארבייט.

אַט וואָס הערר מ. ל. פעסקאָווסקי שרייבט וועגען דער דאָזיגער
„ענטדעקונג“. אין הערר סובבאָטין׳ס בוך („אינ׳ם תחום המושב“)
„געפינען מיר אזא גרעלען בילד פון דער ריעזיגער פיזישער אר־
בייט פון די אידען, אז עס קומט אוים צו תדוש׳ן זיך, ווי אזוי
אַט די ערשיינונג האָט געקאָנט עד היום בלייבען כמעט אין גאַנ־
צען אומבעקאַנט פאַר דעם לעזענדען פובליקום“.*)

אין דעם ליכט פון יענעם בילד, וואָס אונז גיט די אידישע

*) מ. ל. פעסקאָווסקי, ראָקאָוואָיע ניעדאָראָזומעניע. סט. פעטער־
בורג, 1891, ז. 335.

אַרבייט, וועט אין גאַנצען פערבלאַסט אונזער געוועהנליכע פאַר־שטעלונג וועגען דער ראָליע, וואָס די אידען שפּיעלען אין זייער תחום המושב. הערר פעסקאָווסקי געהט אזוי וייט, אַז ער גע־פינט אפילו פאַר מעגליך צו מאַכען אויף דעם גרונד פון די עקאָ־נאָמישע פאָרשונגען אזא קאַטעגאָרישע בעהויפּטונג: „אויב עס איז יע דאָ עקספּלואַטאַציע אין דעם תחום המושב, איז דאָס די עקס־פּלואַטאַציע פון דער אין־לשער וואָלוועלער אידישער אַרבייט. אין פערגלייך מיט די מאַסען פון אַט דער עקספּלואַטאַציע ווערט אין גאַנצען פערבלאַסט און פ ע ר ש ו ו א ו נ ד ע ן די אזוי אָנ־גערופענע „אידישע עקספּלאָאַטאַציע".*)

מען קאָן ניט זאָגען, אַז דער פאַקט, וואָס מיר האָבען אַ פּראָ־לעטאַריאַט, איז געוועזען אומבעקאַנט דער רוסיש־אידישער פּובליציס־טיק. דער מורא'דיגער עלענד פון דעם אידישען עולם האָט ניט געקאָנט ניט צושמיעדען צו זיך די אויפמערקזאַמקייט פון איטליכען אויספאָרשער פון דעם אידישען לעבען, וואָס האָט נאָר געהאַט אַ פונק יושר אין הארצען. אָבער אונזערע יודאָפילען קומען ארוים דאָס רוב פון דער אידישער בורזשואַזיע; מיט איהרע אינטערע־סען זיינען זיי דורכגעזאַפּט ביז צו דעם מאַרך פון די ביינער. און דעריבער האָבען זיי אין אַלע קרעכצען פון דעם פאָלק'ס צער געקאָנט קלאָר ארויסהערען נאָר די קלאָגען פון די סוחרים, וואָס שלינגען איינער דעם אַנדערן איין אין דעם „תחום", און אויך די קלאָגען פון יענע פּראָקוראָרען און אָפיציערען, פּראָפעסאָרען און „טיטולאַרע בעל־עצה'ס" (אזא רוסישער „טשין") אין פּאַטענ־ציא, וואָס זיי איז נעבעך ניט בעשערט צו זיין קיין פּראָקוראָרען, אָפיציערען, פּראָפעסאָרען און טיטולאַרע בעל־עצה'ס, מחמת זייער אומגליקליכער אידישער אָבשטאַמונג.

די „אין־לשער וואָלוועלע אידישע אַרבייט", מיט וועלכער עס בענוטצען זיך, מעג מען מיינען, ניט דוקא קריסטען — און קריס־טען נאָך וועניגער פאַר אַלעמען, — נאָר אויך אידען, האָט ניט אריינגעטראָגען קיין איין ספּעציפישע נאָטע אין דעם האַרמאָנישען כאָר פון די, אגב, זעהר גערעכטע פאָדערונגען, וואָס די רוסיש־

*) דאָרטען גופא, ז. 347.

אידישע פובליציסטיק האָט ארויסגעשטעלט. פאר אלע פלאָגען פון דעם אידישען לעבען, — דלות און עם־הארצות, בעליידיגונגען און פערפאָלגונגען, דאָס, וואָס אייגענע און פרעמדע אונטערנעהמער זויגען די לעצטע ליחות ארויס, — פאר דאָס אלץ האָט זי נאָר איין רעצעפט און איין האָפנונג: די פולע בירגערליכע גלייכבערעכטיגונג פון די אידען מיט דער גאנצער איבעריגער בעפעלקערונג.

אָבער אויף וועלכען אופן וועט דער פולבערעכטיגטער אידישער פראָלעטאריער, וואָס האָט זיין אייגענס ניט מעהר ווי די „אין־לשער וואָלוועלע“ ארבייטסקראפט, זיין ביכולת אויפהויבען זיך אויף א העכערער פיזישער און גייסטיגער מדרגה? ווער וועט איהם העלפען אין דעם? און וועט אפשר דער פולבערעכטיגטער אידישער אונטערנעהמער ווערן פאר איהם אקוראט אזא ווילדע חיה, ווי יעדער אונטערנעהמער איז דאָס פאר יעדען פראָלעטאריער? — מיט אזעלכע פראגען האָט די אידישע פובליציסטיק זיך ניט אָבגעגעבען און קלעהרט נאָך גאָר ניט צו פערטראַכטען זיך אויף זיי.*)

„דאָס איז דאָך גאָר די ארבייטער־פראגע און ניט די א י ד ע ן ־ פראגע!“ — וועט מען אונז ענטפערן. „ניט די אידען־פראגע“, וואס וועגען איהר קאָנען שוין, ווי העדר פעסקאָווסקי פערזיכערט, ניט זיין קיין צוויי מיינונגען, וזייל די וועגען און אופנים פון איהר פערענטפערונג „זענען שוין פעסטגעשטעלט זיכער און קלאָר סיי דורך די וויסענשאפטליכע טעאָריע און סיי דורך די שטאאטליכע פראקטיקע“.*) עס פערשטעהט זיך, אז דאָ מיינט מען די וויסענשאפטליכע טעאָריע און די שטאאטליכע פראקטיקע פון די מעריב־איירָאָפּעאישע לענדער; און וואו איז דאָס באמת געהערט געוועען אז די אידישע פראגע זאָל אין די מערב־איירָאָפּעאישער לענדער זיין די אידישע ארבייטער־פראגע?

— אָט דאָס איז די צרה, — ענטפערן מיר, — וואָס אונזערע יודאָפילען טאנצען נאָך צו שקלאַוויש נאָך דעם „מעריב“ אין זיין שטעלען די אידישע פראגע. אָט דאָס איז די צרה, וואָס די

---

*) ביז צו דעם „יעווריי ק'יעווריאם“ איז דאָס פאר רוסלאנד געוועזן אות באות אמת. (1913.)

*) ד. ג. ז. 9.

גלענצענדע דרויסען־זייט פון דעם אידישען לעבען אין מעריב האָט אזוי פערבלענדט זייערע אויגען, אז זיי גיבען זיך גאָר קיין ברעקעל טרחה ניט א טראַכט צו טהאָן וועגען דער שאלה: איז באמת די פולבערעכטיגונג געווען א גליק פאַר די אידישע מאסען? וואָל־טען די אינטערעסען פון דעם אידישען פראָלעטאריאט אויף־אַן־אמת׳ן געשטאַנען אויף דעם ערשטען פּלאַן אין דעם יודאָפילישען פּראָגראם, וואָלטען זיי, די יודאָפילען מיין איך, ניט גענומען אזוי אָהן א ברעקעל קריטיק נאָכטאַנצען נאָך דעם מעריב־אייראָפּעאי־שען שאַבלאָן. זיי וואָלטען זיך אָבגעהיט פון יענע פאטאלע גריי־זען אין דער אידישער פראגע, וואָס האָבען געמאַכט די לאגע פון דעם אידישען פאָלק אין מעריב־אייראָפּא, — איך מיין דאָ ניט די רעכטליכע, נאָר די נאַציאָנאלע, עקאָנאָמישע און גייסטיגע, — גאָר ניט אזוי גלענצענד, ווי דאָס דוכט זיך אונז געוועהנליך אויס...

דערפון, פערשטעהט זיך, איז נאָך גאָר ניט געדרונגען, אז מיר האָבען גאָרנישט ניט וואָס צו לערנען זיך ביי אונזערע מעריב־אייראָפּעאישע ברידער. אדרבה, זעהר פיעל. קודם כל מעגען מיר זיך אראָב נעהמען א מוסר פון זיי, ווי קלאָר זיי האָבען פערשטאַנען די לאגע, ווי ריכטיג זיי האָבען געקאָנט אָבטרעפען, ווער עס איז אונזער פריינד און ווער איז אונזער שונא. אין דעם פּרט האָבען מיר באמת א סך וואָס צו לערנען ביי די אידישע קעמפּער פאַר דער גלייכבערעכטיגונג פון אונזער פאָלק.

דער ביישפיעל פון מעריב־אייראָפּא, האָט אַן אונגעהויערע בעדייטונג פאַר אונזער פראגע אין רוסלאנד, און דעריבער, האָפען מיר, וועט דער לעזער קיין פאראיבעל ניט האָבען, אויב מיר ווע־לען א ביסעל לענגער זיך אָבשטעלען אויף דער געשיכטע פון דער אידישער עמאנסיפּאציע אין אייראָפּא. בפרט, ווען דער דאָזיגער, אביסעל לענגערער אראָב־פון־וועג וועט אונז באמת א ברעקעל ניט אָוועקציעהען פון אונזער ענין, — ווייל אלץ, וואָס מיר האָבען צו דערצעהלען וועגען דער געשיכטע פון די אידען אין די מעריב־לענדער, וואָלטען מיר סיי ווי סיי געדאַרפט זאָגען וועגען דער אי־דישער פראגע אין רוסלאנד, נאָר מיט איין איינציגער נפקה־מינה, וואָס אונזערע רייד וועגען רוסלאנד וואָלטען געטראָגען אויף זיך דעם כאראַקטער פון היפּאָטעזען און מעהר אָדער וועניגער ריכטיגע

השערות, בעת פאַר מעריב־אייראָפּאַ קאָנסטאַטירען זיי פאַקטען, וואָס זענען שוין אַריין געטרעטען אין לעבען, און בעשרייבען פּראָ־צעסען, וואָס האָבען שוין גענומען בולט אַרויסטרעטען.*)

.2

דער כאַראַקטעריסטישעסטער שטריך אין דער געשיכטע פון דער אידישער גלייכבערעכטיגונג אין די מעריב־לענדער בעשטעהט אין דעם אומשטאַנד, וואָס יעדע זעלבסט־הערשערישע אָדער אפילו שטאַרק קאָנסערוואַטיווע רעגיערונג האָט מיט דער זעלביגער עקשנות זיך איינגעשפּאַרט אַנטגעגען דער אידישער גלייכבערעכ־טיגונג, מיט וועלכער זי האָט געקעמפט אַנטגעגען אַלע אַנדערע פרייהייטליכע פאָדערונגען פון דער בעפעלקערונג. אויף דעם גורל פון דער אידישער פראַגע איז היסטאָריש אויסגעפאַלען דער כבוד צו שטעהן אין איין צייל מיט די פראַגען וועגען פּאָליטישע פריי־הייט, וועגען בעשרענקען די מאַכט פון דעם זעלבסט־הערשער, ווע־גען פרייהייט פון געדאַנק, וואָרט און געוויסען.

די מאָנאַרכען אָדער די קאָנסערוואַטיווע רעגיערונגען פון דעם סוף אַכטצעהנטען און דעם אָנהויב נייְנצעהנטען יאָהרהונדערט האָבען, אמת, אָפט מאָל ליעב געהאַט צו פערברענגען די צייט מיט „אויסבעסערן דאָס אידישע לעבען", צונויפרופען קאָמיסיעס, אויס־הערען „געניטע מענשען", אָבשאַפען דעם אָדער יענעם פּונקט פון די בגרעניצונגען אָהן אַ צאָהל מיט וועלכע די אידישע רעכט זענען געוועזען אַרום גערינגעלט, אָדער אויף'ס ניי אַריין פיהרען אין לעבען דעם אָדער יענעם פּונקט פון די קאַרגע אידישע פּריווילעגיעס. אָבער די פולע בירגערליכע גלייכבערעכטיגונג פון דעם אידישען פאָלק האָט מען געמוזט אַרויסרייסען פון זייערע הענד אין איינעם מיט דער זעלבסט־הערשערישער מאַכט: אויסגלייכען די אידען מיט דער איבעריגער בעפעלקערונג אין דער אַלגעמיינער פּאָליטי־שער אָהן־רעכטיגקייט איז זיי געוועזען אַקוראַט אַזוי שווער, ווי שענקען דעם פאָלק פּאָליטישע פרייהייט.

*) אין דער צייט, וואָס מיר איבערזעצען די דאָזיגע ווערטער, זע־הען שוין די „היפּאָטעזען" אויך פאַר רוסלאַנד געוואָרען לעבעדיגע פאַקטען און ווירקליכע פּראָצעסען. (1913.)

אַט דער צענויפבונד פון אידישע גלייכבערעכטיגונג און פּאָלי־טישע פרייהייט ציעהט זיך ווי א רויטער פאָדעם דורך דער גאַנ־צער געשיכטע פון דער נייער צייט.

די רעוואָלוציאָנערע רעגיערונג פון קראָמוועל'ן מאכט די ערשטע שריט פאר דער עמאַנסיפּאציע פון די אידען אין ענגלאנד. די ניעדערלענדישע אידען ווערען גלייכבערעכטיגט נאָך יעמאָלט, ווען די ניעדערלאנדען בעפרייען זיך פון דעם שפּאנישען דעספּאָטיזם. די בעפרייאונג פון צפון־אמעריקא פון אונטער דעם ענגלישען יאָך ברענגט מיט זיך די גלייכבערעכטיגונג פאר די אמע־ריקאנישע אידען. אין פראנקרייך האָט מען נאָך אונטער דער הערשאפט פון לודוויג דעם זעכצעהנטען א סך גערעדט וועגען „אויסבעסערן דאָס אידישע לעבען" און וועגען די מיטלען, ווי אזוי צו מאכען פון אידען „ניצליכע בירגער". אָבער די פולע גלייכבערעכטיגונג פון דער אידישער בעפעלקערונג מיט אלע אַנ־דערע קינדער פון דעם לאַנד ווערט פּראָקלאמירט ערשט פון דער רעוואָלוציאָנערער „נאַציאָנאלער פערזאמלונג", לויט דעם פאָרשלאָג פון דעם אבבאט גרעגואר, און דער ווארעמער אונטערשטיצונג פון ראָבעספּיערר'ן. אונטער דעם דרוק פון יענע רעוואָלוציאָנערע אי־דעען, וואָס האָבען, אין איינעם מיט די רעוואָלוציאָנערע מלחמות, אריבער געשפּרייזט די גרענעצען פון פראנקרייך, פאלען פאנאנדער די רעכטליכע באריערען צווישען אידען און ניט־אידען במעט אוי־מעטום אין דער קאָנטינענטאלער אייראָפּא: אין האָלאנד, בעל־גיען, די דייטשע פירסטענטימער, פּרייסען, איטאליען.

אָבער ווי נאָר די קאָנטינענטאלע אייראָפּא האָט גובר געווען די רעוואָליוציע, אזוי האָט דאָס רוב איינפלוסרייכע מלוכות, מיט עסטרייך בראש, גענומען אויף גיך ווידעראויפבויען די נאָר וואָס צוריעטע באריערען. די פּאָליטישע רעאקציע, וואָס איז אריין גע־טרעטען אין לעבען, האָט געבראכט מיט זיך פאר די אידען בענייטע בעגרעניצונגען פון זייערע רעכט, און די בעגרעניצונגען פערשווינ־דען ווידער־א־מאָל ערשט מיט דער רעוואָליוציע פון דעם יאָהר 1848. דיזעלביגע געשיכטע שפּיעלט זיך אָב בעת דער פּאָליטישער רעאקציע פון די 50־גער יאָהרען. די אידישע גלייכבערעכטיגונג ווערט גאראנטירט אין די קאָנסטיטוציעס פון די אייראָפּעאישע לענ־

דער. אָבער יעדער נצחון פון דער רעגיערונג איבער די פרייע אינסטיטוציעס פון דעם לאַנד רופט זיך אָב מיט אַ מפּלה אויף דער עמאַנסיפּאַציע פון די אידען.

דער קאַמף פון די קאָנסערוואַטיווע רעגיערונגען אַנטגעגען דער אידישער גלייכבערעכטיגונג הערט אויף סוף־כל־סוף נאָר יעמאָלט, ווען די פרייע אינסטיטוציעס פון אייראָפּאַ ווערען אויף זיכער איינגעפונדעוועט אין די 60־ער און 70־ער יאָהרען.

וואָס די ליבעראַלען און די דעמאָקראַטען האָבען, אין זייער קאַמף פאַר פּאָליטישע פרייהייט, ניט געמאַכט קיין חלוק צווישען אידען און ניט אידען, — אין דערינען, פערשטעהט זיך, שטעקט ניט קיין ברעקעל וואונדער. עס וואָלט געווען משונה ווילד זיך פאָרצושטעלען אַ פרייהייטס־קעמפּפער, וואָס זאָל אויף זיין פאָהן האָבען אָנגעשריעבען: „פרייהייט, גלייכהייט און ברידערליכקייט... אין די גרעניצען פון דער הערשענדער געזעצגעבונג וועגען אידען!...“*)

דערפאַר איז אין דער אמת'ן אַ חדוש־נפלא — יענע נאַטירליכע, איינגעבאָרענע שנאה צו אידען, וואָס כאַראַקטעריזירט יעדע אַבסאָלוטיסטישע אָדער קאָנסערוואַטיווע רעגיערונג, ווי אויך יענע עקשנות'דיגע איינגעשפּאַרטקייט, מיט וועלכער די שנאה רייסט זיך ארויס, ווי נאָר זי בעגעגענט ניט אין לעבען קיין אָבהאַלט. אָבער ווי אַלץ אין דער וועלט, האָט אויך אָט דער חדוש נפלא זיינע דערקלעהרענדע טעמים.

ווען מיר זאָלען אפילו אָראָבוואַרפען פון חשבון די פּערזענליכע אַנטיפּאַטיע, וואָס דאָס רוב מאָנאַרכען פיהלען צו אידען, — אַן אַנטיפּאַטיע, וואָס האָט געקאָנט ארויס וואַקסען ווי אַ פרוכט פון דער פערשימעלטער ערציעהונג אין יענער דומפּער אַטמאָספערע, אין וועלכער דאָס רוב מאָנאַרכען מוזען פערברענגען זייערע יונגע יאָהרען, — בלייבען נאָך איבער אַ סך אַנדערע, זעהר וויכ־

*) אַזאַ משונה־ווילדע ערשיינונג האָט די מענשהייט, צו איהר חרפּה, דאָך דערלעבט אין די יונגע יאָהרען פון דעם צוואַנציגסטען יאָהרהונדערט ביי אַ סך ליבעראַלען און ראַדיקאַלען ניט נאָר אין רוסלאַנד און פּוילען, נאָר אַפילו אין די מעריב־אייראָפּעאישע לענדער. (1913).

טיגע אורזאַכען פון דער אַללערהעכסטער רשעות: די אינטע־רעסען און אויסרעכענונגען פון דער זעלבסט־הערשערישער אינ־ווענינסטער פּאָליטיק.

די געבויי פון דער זעלבסט־הערשאַפט רוהט מיט א גרויסען טייל אויף דער אונוויסענהייט און אויף דעם רעליגיעזען פאַנאַטיזם פון די מאַסען. די קריסטליכע רעליגיע, וואָס איז אין די הענד פון דער גייסטליכקייט און די רעגירענדע פּערזאָנען געוואָרען א געצייג צו אונטעריאָכען די פעלקער, האָט געמוזט אין דער עק־זיסטענץ פון דעם אידישען פאָלק זעהען א לעבעדיגען פּראָטעסט אנטגעגען זיך. פאַנאַטישע געגנער פון דעם דריי־איינינגען גאָט, וואָס מאַכען אַן אויסגעבלאָזענע איי אפילו פון קריסטוס'עס פּערזענ־ליכקייט, וואָס האָבען דעם קוראַזש צו קוקען אויף אַלע הונדער־טער מיליאָנען קריסטען, ווי אויף א הערט פיה, וואָס איז פער־פיהרט געוואָרען פון איינעם א ממזר, וועלכען זיי, די אידען, האָבען ארויסגעשליידערט פון זייער מיטען, — האָבען די אידען, שוין אבלויז דורך זייער זיין אויף דער וועלט, געשטאָכען די אויגען דער קריסטליכער גייסטליכקייט.

דאָס שטרעבען צו דערניעדעריגען די אידען, אריין שטאַמפּען זיי אין קויט, מאַכען, זיי זאָלען א פּיהל־טהאָן די גאַנצע גרויזאַמע שׂראַפט פון דעם משיח, פון וועלכען זיי טרייסלען זיך אָב, — אָט דאָס איז געווען דער פונדאַמענט, וואָס אויף איהם האָט זיך אויפ־געבויט די קאַטוילישע פּאָליטיק בנוגע דעם אידישען פאָלק. ווי א ירושה פון דעם מיטעל־אַלטער האָט זיך די דאָזיגע פּאָליטיק דער־האַלטען אויך אין דער נאָך־רעפאָרמאַציאָנער אייראָפּאַ, ווען אפילו אין א סך א בלייכערער פאָרם, אויב מען זאָל זי פערגלייכען מיט די ברענענדע שייטער־הויפענס פון דער אינקוויזיציע. דער זעל־ביגער פּאָליטיק האָבען געמוזט בלייבען טריי אויך די קרוין־טראָגער פון דעם נייענצעהנטען יאָהרהונדערט וואָס זענען פעראינטערעסירט אין דעם רעליגיעזען פאַנאַטיזם פון די מאַסען. די זעלבסטהערשאַפט טאָהר זיך ניט צו פריי בעגעהן מיט די טראַדיציעס פון'ם מיטעל־אַלטער. — דאָס איז איינס.

דערצו קומט, וואָס די אידישע פראַגע, — אָט די גאַנצע פּראָצעדור פון בעגרעניצונגען, נאָרמירונגען, געזעצגעבונגען, ספּע־

ציעלע אַבצאַהלונגען, פּריווילעגיעס, אריין לאָזען אין די שטעדט, ארויסיאָגען פון די שטעדט, לאָזען עפענען אַ שול, הייסען צושליע־סען די שול, — דאָס אַלץ האָט געגעבען די מעגליכקייט אויפ־צוהאַלטען די אַטמאָספערע פון רעליגיעזען פאַנאַטיזם און נאַציאָ־נאַלען האַס, — אַן אַטמאָספערע, וואָס איז, ווי בעקאַנט זעהר גינסטיג פאַר דעם פאַנאַנדערבליהען פון אונטערטעניגע געפיהלען.

פאַר דעם רעגיערונגס אַנטיסעמיטיזם אין איירָאפּאַ איז אָבער געוועזען נאָך אַ דריטער טעם: די שנאה צו דער אידישער אינ־טעליגענץ און די נקמה פאַר איהר רעוואָלוציאָנערען כאַראַקטער. די אידישע אינטעליגענץ אין מעריב־איירָאפּאַ האָט אויף איהר אייגענעם נאַקען געשפּירט דעם דאָפּעלטען יאָך פון דער אַלגע־מיין־פּאָליטישער און דער אידישער קנעכטשאַפט און האָט דערי־בער מיט אַ דאָפּעלטער ענערגיע, מיט אַ צווייפאַכען ברען זיך אריין געוואָרפען אין קאַמף אַנטגעגען דעם סיסטעם פון אונטער־דריקונג. אין דער פּערזאָן פון איהרע בעסטע פאָרשטעהער פלעגט זי בעוואוסטזיניגערהייד זיך אוועקשטעלען אין די פאָדערשטע ציי־לען פון דער שטרענגסטער אָפּאָזיציע, ניט זעלטען גאָר אויף איהר עקסטען שפּיץ, און אויף אַזאַ׳ן אופן צוציהען צו זיך און צו דעם גאַנצען אידישען פאָלק די אַלערהעכסטע שנאה פון די מאָנאַרכען און דער רעגיערונג.

די פערבינדונג פון פּאָליטישע פרייהייט און אידישע גלייכבע־רעכטיגונג פון איין זייט, פון פּאָליטישע רעאַקציע און אַנטיסעמי־טיזם פון דער אַנדערער שטעלט מיט זיך פאַר דעם ערשטען הויפּט־מאָמענט אין דער געשיכטע פון דער אידישער עמאַנסיפּאַציע.*)

אין דער שטעלונג פון דער אידישער אינטעליגענץ צו איהר

*) די דאָזיגע פערבינדונג איז געווים ניט מעהר, ווי אַ היסטאָרישע אידעען־פערבינדונג. עס זענען געווען און אפשר אויך נאָך פאַראַן געגוג פּאָליטישע רעאַקציאָנערען, וואָס שטעהען, ווי דאָס האָט געטהאָן ק אַ ט ק אָ ו, פאַר דער אידישער גלייכבערעכטיגונג. און נאָך עפּטערס קומען איצטער פאָר אין רוסלאַנד — און אויך ערגעץ אַנדערש — כשר׳ע פּאָליטישע ראַדיקאַלען און אפילו סאָציאַליסטען, וועמעס בלוט עס איז געגוג שטאַרק פער׳סם׳ט מיט דעם ריינסטען אַנטיסעמיטיזם. (.1914)

פאָלק און צו די אַלגעמיינע פּאָליטישע פּראָבלעמען פון דעם לאַנד ליעגט איהר צווייטער הויפּט־מאָמענט.

אויף וויפיעל די אידישע אינטעליגענץ האָט געפיהרט א היס־טאָרישען לעבען, האָט זי געקאָנט פאַנאַנדערגעטיילט ווערן אין צוויי גרופּען. צו דער ערשטער גרופּע האָבען געהערט יענע, וואָס האָ־בען, מחמת דעם אָדער יענעם טעם, פאַנאַנדערגעריסען זייערע פערבינדונגס־פעדים מיט דעם גייסטיגען לעבען פון זייער פאָלק און האָבען געדיענט ווי, לאָמיר זאָגען, פערטרעטער פון דעם אי־דישען פאָלק אויף דעם פעלד פון דער אַלגעמיין־אייראָפּעאישער ציוויליזאציע. די צווייטע גרופּע האָט ארום גענומען יענע גע־בילדעטע אידען, וואָס האָבען געשפּיעלט די ראָליע פון, לאָמיר זאָגען מיסיאָנערען פאַר דער דאָזיגער אַלגעמיין־אייראָפּעאישער ציוויליזאציע צווישען זייערע ברידער, וואָס זענען אָבגעשטאַנען פון דער מאָדערנער קולטור.

איז — ניט קוקענדיג דערויף, וואָס די פערטרעטער פון דער ערשטער גרופּע, וואָס זענען תמיד געשטאַנען אין די פאָדערשטע ציילען פון דער אָפּאָזיציע האָבען ווייניג וואָס געהאַט צו טהאָן מיט דעם לעבען פון דעם אידישען פאָלק און האָבען טעאָרעטיש גע־לייקענט יעדען צובונד צו איהם, האָבען זיי פאָרט קיין מאָל ניט דורכגעלאָזען די געלעגענהייט, מיט פלאַם־פייער איינצושטעלען זיך פאַר זיינע רעכט. פון דער אַנדער זייט האָט אויך די צווייטע גרו־פּע, ווי פעסט זי זאָל זיך ניט האָבען איינגעשלאָסען אין דער ריי־נער קולטור־ארבייט פאַר אידען, זעהר גוט פערשטאַנען, וואָס זי האָט צו דערוואַרטען פון די אַלערהעכסטע גנאָדען בנוגע צו דער אידישער פראַגע און איז ממילא אויך פון איהר זייט געווען אָנ־געגרייט צו העלפען דער געזעלשאַפט אין דעם קאַמף אַנטגעגען דעם אבסאָלוטיזם און אַנטגעגען די תביעות פון דער אריסטאָקראַטישער פּארטיי.

דער דריטער הויפּט־מאָמענט אין דער אונז אינטערעסירענ־דער געשיכטע בעשטעהט אין דער ראָליע פון דער ניט־אידישער געזעלשאַפט בנוגע צו אידען און אידישקייט.

מצד דער רעגיערונג האָבען מיר געזעהן א בעשטימטע און קלאָרע שטרעבונג — פאַרשפּאַרען אַלע וועגען, וואָס וואָלטען צו־

געלאָזען דעם אידען צו דעם פּאָליטישען און דעם געזעלשאַפטליכען לעבען פון דעם לאַנד. ביי דער אידישער אינטעליגענץ, פון איה־רע העכסטע שפּיצען ביז צו דעם פונדאמענט, האָבען מיר בעמערקט אויך אזא קלאָרע און בעשטימטע טענדענץ, אָבער אין א פער־קעהרטער ריכטונג: דערגרייכען די פולסטע בירגערליכע גלייכ־בערעכטיגונג. ליידער איז די ראָליע פון דער ניט־אידישער געזעל־שאפט אין דער ווירקליכקייט ניט געשטאַנען אונטער דער שליטה פון אקוראט אזעלכע קלאָרע און פּינקטליכע גרונד־פּרינציפּען. מיר זאָגען אין ד ע ר ו ו י ר ק ל י כ ק י י ט , וויל די שטעלונג פון די פערשיידענע געזעלשאַפטליכע עלעמענטען צו דער אידישער פראגע איז טעאָרעטיש געווען בדרך כלל א קלאָרע: די קאָנסער־וואטיווע עלעמענטען, זענען מיט וועניגע אויסנאהמען, געווען פּרינ־ציפּיעל אנטגעגען דער אידישער גלייכבערעכטיגונג, ווי אלע ליבע־ראלע עלעמענטען זענען געווען פאר איהר.

אָבער דאָס איז געווען נאָר אין פּרינציפּ. אין דער פּראַקטישער טהעטיגקייט האָבען די ליבעראלען ניט ארויסגעוויזען אזא איינ־הייטליכע, איינשטימיגע און פּרינציפּען־טרייע שטעלונג צו אידען, ווי די רעאַקציאָנערען. א סך ליבעראלען, צ. ב., האָבען גערעכענט, אז עס איז נאָך פריה צו געבען אידען פולע גלייכבערעכטיגונג; אז מען דאַרף זיי דורך קלוגע מיטלען ביסלעכווייז און בהדרגה פאר־טיג מאכען דערצו.

אזא פּרינציפּ־וויסטע שטעלונג צו דער אידען־פּראגע האָט אָבער דערפאר געפונען זיין געגען־וואָג אין יענעם אומשטאנד, וואָס כמעט אלע ענערגישע פאָרשטעהער פון גאָר די פאָרגעשריי־טענסטע שטרעמונגען פון דעם געזעלשאַפטליכען געדאנק האָבען גע־פאָדערט גלייכבערעכטיגונג פאר אידען אָהן א שום פערשמעלערונג און אָהן א שום בעדינג. דערמאָהנט מען זיך אָן די נעמען פון מיראבאָ און מאָנטעסקיע, גרעגואר און ראָבעספּיער, לעסינג און מאקאָליי, ווערט איינעם קלאָר צו וואָס פאר אַן ארט פאָרשטעהער פון דער אייראָפּעאישער געזעלשאַפט עס האָבען געהערט די, ביי וועמען די אידען האָבען געפונען אזא ענערגישע שטיצע.

.3

אין די צייטען, ווען די אידען האָבען נאָך ניט געהאט קיין

בירגערליכע רעכט, פלעגט מען אלע טונקעלע זייטען פון זייער לע־בען און פיהר דערקלעהרען דורך זייער אויסנאהמס־לאגע, ווי ביר־גער. די אויסנאהמס־לאגע איז געווען געשטיצט, ווי מיר האָבען געזעהן, דער עיקר פון קאָנסערוואטיווע אָדער רעאקציאָנערע רע־גיערונגען און איז געווען אָבגעשאפט דורך דעם בשותפות׳שען קאמף אנטגעגען דעם סיסטעם פון פּאָליטישע אָהן־רעכטיגקייט, — א קאמף, וואָס איז געפיהרט געוואָרען סיי פון די אידען, סיי פון זייערע קריסטליכע מיטבירגער.

די בירגערליכע עמאנסיפּאציע פון די אידען האָט, א דאנק דעם נצחון פון די פעלקער איבער זייערע חושך־ליעבענדע רעגיערונגען, אויפגעהערט צו זיין א האָפנונג און א דערוואַרטונג און איז גע־וואָרען א שטיק רעאַלע ווירקליכקייט. עס איז דעריבער נאטיר־ליך, מען זאָל זיך א פרעג טהאָן: ווי אזוי האָט אָט די גינסטיגע פערענטפערונג פון דער ר ע כ ט ל י כ ע ר זייט פון דער אידישער פראגע געווירקט אויף איהר סאָציאַלער און קולטורעלער זייט?

אין דער לאגע פון רעכט־בערויבטע פּאריעס, האָבען די אידען, צונויפגעדריקטע אין געוויסע ראיאָנען, אונטער דער שווערער משא פון ספּעציעלע אָבצאָהלונגען, געפיהרט בדרך כלל א האַלב־קבצנ׳ישען לעבען. האָט זיך, א דאנק דער גלייכבערעכטיגונג, אויפגעהויבען דער וואויל־שטאַנד פון די אידישע מאסען?

מיט געוואלט אָבגעשניטען פון א סך ארטען פּראָדוקטיווע ארבייט, פלעגען די אידען צופאלען, מיט דער ניט־אויסקלייבעריש־קייט פונ׳ם הונגער, צו אַלערליי קוואלען פון חיונה, ווי די דאָ־זיגע קוואלען זאָלען ניט זיין צופוילט און פערשמוצט... האָט די גלייכבערעכטיגונג געזונטער געמאכט די קוואלען גופא פון זייער מאטעריעלער עקזיסטענץ?

ביז צו דער גלייכבערעכטיגונג זענען די אידישע מאסען פער־גליווערט געווען אין עם־הארצות, אונטער דעם גייסטיגען רעזשים פון די רבנים און די צדיקים. האָט זיך די אידענשאפט בעפרייט פון דעם דאָזיגען יאָך? איז אין דעם בעוואוסטזיין פון די מאסען אריין געטראָגען געוואָרען דער ליכטיגער שיין פון דעם אייראָפּעאי־שען וויסען? האָט יענעם וויסען אָנגעזעטיגט מיט זיך דעם פאָלקס־געדאנק און דעם פּאָלק׳ס אידעאַלען?

אין די צייטען פון דער בירגערליכער קנעכטשאַפט איז געװען שװער זיך פאָרצושטעלען אַ דערניעדעריגטערע לאַגע פון די אידען, װי פון אַ פאָלק צװישען אַנדערע פעלקער. האָט זיך דעם אידישען פאָלק איינגעגעבען, נאָך דער גלייכבערעכטיגונג צו ערגאָבערן פאַר זיך אַ בכבוד׳ערען, חשוב׳ערען פּלאַץ צװישען זיי?

ס׳איז גענוג אַ בליק צו טהאָן אויף די מאַטעריעלע און די גייסטיגע לאַגע פון די אידען אין גאַליציע און בוקאָװינע, װאו זיי לעבען אין געדיכט צונויפגעפּרעסטע מאַסען און װאו די נייע זיילען, אויף װעלכע דאָס אידישע פאָלקס־לעבען האָט געדאַרפט אָנהויבען רוהען, האָבען שוין געקאָנט זיך קלאָר ארויסװייזען, כדי אָט די אַלע פראַגען צו פערענטפערן אין זעהר ניט אַ געהויבענעם זין פאַר די אידען.

אַ מעהר אָדער װעניגער ריכטיגען בילד פון דעם אידישען מאַטעריעלען לעבען אין גאַליציע און בוקאָװינע װאָלט איהר אומזיסט זיך גענומען זוכען אין די בלעטער פון די דאָרטיגע אידישע צייטשריפטען. יענע צייטשריפטען האָבען בילכערע און העכערע אויפגאַבען דורכצופיהרען: זיי דאַרפען בעשרייבען די יובילעיען פון די ראַבינער׳ס, זינגען לויב־געזאַנגען צו די פילאַנטראָפּישע פרויען־קאָמיטעטען, פּאָלעמיזירען מיט דעם אַנטיסעמיטיזם, דורכװערטלען זיך װעגען דער שפּראַך, אין װעלכער עס דאַרף געהאַלמען װערען די שבת׳דיגע פּרעדיגע. פאַר די דאָזיגע פאָרשטעהער פון דער זאַטער בורזשואַזיע עקזיסטירט ניט דער אידישע דלות. דערפאַר טרעט דער דאָזיגער אידישער דלות נאָך בולט׳ער ארויס אין אַלע ערנסטע עקאָנאָמישע פאָרשונגען, װאָס בעשרייבען די לאַגע פון די עסטרייכישע מזרח־פּראָװינצען.

כדי צו געװינען לאָז זיין אַ װעלכע עס איז השגה װעגען דער גרויס פון יענעם אידישען דלות, װאָס שטייגט אָפטמאָל אריבער אַלץ, װאָס מיר זענען געװעהנט געװען צו הערען פון דעם געבענשטען אידישען „תחום“, װעלען מיר זיך ערלויבען צו ברענגען דאָ אַ קלייגעם אויסשניט פון פּראָפ. פּליאַטער׳ס „סאָציאַלע שטודיען אין דער בוקאָװינע“. עס װערט דאָרטען גערעדט װעגען דער אידישער בעפעלקערונג פון טשערנאָװיץ, דער הויפּטשטאָט פון דעם לאַנד, װאָס ער בעשרייבט. מיר האָבען זיך אָבגעשטעלט אויף

יענעם לאַנד און יענער שטאָט, ווייל בוקאָווינע שם'ט פון דורות אָן פאר „דאָס אידישע על דאַראַדאָ“ און ווייל טשערנאָוויטץ מיט איהרע פופציג פּראָצענט אידישע בעפעלקערונג „קאָן מיט פולען רעכט אָנגערופען ווערן א אידישע שטאָט.“

פּראָפ. פליאַטער מאַכט פריהער אַן אַלגעמיינע בעמערקונג, אַז דאָס רוב פון דער אידיישער בעפעלקערונג אין טשערנאָוויטץ איז זעהר אָרים און אַז די שטאָט טשערנאָוויטץ בעשטעהט צו דעם גרעסטען טייל אויס „צרה'דיגע, שמוציגע, פער'עיפּוש'טע הורבות“. דערנאָך גיט ער אונז איבער יענע גאַסען־בילדלעך, וואָס ער האָט אַליין געזעהען מיט זיינע אויגען.

ער שרייבט:

„דער אידעאַל פון א שמוציגען, אָבגעשליעסענעם מענשען, וואָס קאָן נאָר אויסגעמאָלט ווערן אין דער קוראַזשירטער פאַנטאַזיע פון א מעריב־אייראָפּעער, ווערט דאָ אין דער ווירקליכקייט ארי־בערגעשטיעגען אויף יעדען שריט. דו זעהסט דאָ פליודערן, וואָס זענען צונויפגעשטעלט פון צוואַנציג אָדער דרייסיג פערשיידענע שמאַטעס, אָבער וואָס בעשטעהען פאָרט צו דעם גרעסטען טייל פון לעכער; זעהסט סורדעטען, וואָס ביי זיי פעהלען גאַנצע רוקענס, און וועמעס באַלעבאַטים טראָגען ליידער ניט — ניט קיין זשילעט, ניט קיין העמד. איך האָב געזעהען גאַנץ הוילע מיידעלעך פון פיער ביז זעקס יאָהר, וואָס האָבען געשפּיעלט מיט האַלב־נאַקעטע אינגע־לעך אין דעם גאַסען־שטויב פון דער הויפּט־שטאָט. אָבער דער עיקר זעהסטו גאַנצע מחנות פון כאַלאַטען, וואָס קאָנען בלויז דורך זייער אויסזעהען אַוועק נעהמען דעם אַפּעטיט בעסער, איידער די רייכ־סטע סעודה“. *)

דאָס איז א גאַסען־בילדעל. אָבער וואָס פאר א בילד פון שמוץ און עלענד וואָלט ער אויסגעמאָלט, ווען ער וואָלט אריין געבליקט אינווענינ אין די „צרה'דיגע, שמוציגע, פער'עיפּוש'טע הורבות“, איז ניט שווער אַליין צו טרעפען...

איך ווייס ניט, — עס קאָן זיין, אַז טשערנאָוויטץ, וואָס האָט פאר די לעצטע צייט זיך אַזוי שעהן צוגעקליבען און אויס־

*) פּראָפ. פליאַטטער. סאָציאַלע שטודיען אין דער בוקאָווינאַ, 1878, ערשטעס העפט, ז. 39.

געפּוצט, האָט שוין פערזאָרגט, אַז אַזעלכע „פרעהליכע פּייזאַושע־לעך“ זאָלען ניט צו שטאַרק בעליידיגען דעם מעריב־איירדאָפּעער'ס איידעלען בליק. אָבער האָט זיך איהר איינגעגעבען אין גאַנצען צו פערטרייבען דעם אידישען דלות? — אין דעם האָבען מיר אַ רעכט צו בלייבען אין ספק, ווייל ניט נאָר פון טשערנאָוויטץ, נאָר אויך כמעט פון אַלע שטעט אין גאַליציע און אפילו פון פּרייסיש־פּוילען (ווי צ. ב. פון פּויזען) דערגעהן צו אונז דאַטען, וואָס רעדען צו עלאָקווענט וועגען דעם עלענד און דעם דלות פון די אידישע מאַ־סען.*)

און אין איין שורה מיט דעם דאָזיגען עלענד—הילכיג־קלינגענדע אידישע האַנדעלס־און באַנק־פירמען, רייכע אידישע גוטס־בעזיצער, וואָס הייבען אָן ארויסצושטופּען דעם מאַגנאַט פון זיינע איינ־געזעסענע, פון די אור־עלטערן געאַרבטע הויפען...

דער אידישער הויף־בעזיצער, — אָט דאָס איז „דאָס נייע וואָרט“, וואָס די אידענשאַפט האָט נאָך דער גלייכבערעכטיגונג געזאָגט אין דעם פּרט פון מאַטעריעלען ערפאָלג. אָבער, אַ דאַנק וועלכע מיטלען דער איד ווערט אָפטמאָל אַ הויף־בעזיצער, דאָס וועלען מיר באַלד זעהען, ווען מיר וועלען איבערגעהן צו דער צוויי־טער פון די אויפגעשטעלטע פראַגען — צו דער פראַגע וועגען די אידישע בעשעפטיגונגען און די קוואַלען פון זייער עקאָנאָמישער עקזיסטענץ.

שוין דער פאַקט פון דעם אידישען דלות אַליין דערציילט גענוג קלאָר, ווי וועניג נייע קוואַלען די גלייכבערעכטיגונג האָט אנטפּלעקט פאַר די אידישע מאַסען. און באמת! בנוגע צו די מאַסען, איז אַלץ אין דעם פּרט געבליעבען ווי געווען. דער קליינער און מיטלערער הענדלער, דער קרעמער, מעקלער, פאַקטאָר, שענ־קער; דער בעל־מלאכה, וואָס שלאָגט זיך דורך דאָס רוב פון „פער־ריכטען“; דער משרת, משולח, לעהרער, שוחט, מלמד און דער איבעריגער „גייסטיגער פּראָלעטאַריאַט“; און אַ גאַנצע מאַסע פון

---

* פאַר דער צייט — עס איז שוין אַ מעשה פון איבער 35 יאָהר זינט פּליאַטטער'ס „שטודיען“ זענען ערשיענען — האָט זיך די אידישע לאַגע אין בוקאָווינע געוויס שטאַרק פערבעסערט. דערפאַר איז זי לפי ערך ערגער געוואָרען אין גאַליציע. (1913)

מענשען, — „לופט־מענשען“, — וואָס ווייסען ניט אין דער פריה מיט וואָס זיי וועלען שטילען דעם הונגער פון זייער צאָהל־רייכער הויז־געזינד פאר נאכט, — אָט דאָס איז דער גרונד־פּאָן, פון דער אידישער עקאָנאָמישער טעטיגקייט פאר דעם אונגעהויערן רוב פון דער בעפעלקערונג.

און די „איבערסטע צעהן־טויזענד“? מיט וואָס בעשעפטיגען זיך זיי?

מיט מסחר אָן־גראָ, מיט די אַזוי אָנגערופענע ליבעראַלע פּראָפעסיעס און . . . מיט געבען געלד אויף פּראָצענט!...

גאַליציע און בוקאָווינע זענען כמעט דורכאויס אגראַרישע לענדער. זייער הויפּט פּראָדוקטיוו־קראַפט איז דער פּויער און דער הויפּט־עקספּלאָאטאַטאָר פון יענער קראַפט איז דער „פּאַן“, — דער גוטס־בעזיצער. די אגראַרישע קולטור פון דעם לאַנד איז כמעט א ריין פּרימיטיווע, דער פּויערשער דלות כמעט אָן אומ־גלויבליכער, און דער לייכטזין, דער „אָהן־דאגות“ און די דאָרף־ווירטשאַפטליכע אַבגעלאָזטקייט פון די גוטס־בעזיצער זענען ריין פּויליש־פּריצישע. דאָס ברייטע צוהוליעטע לעבען פון די מאַגנאַטען מחמת צולאָזענקייט און לייכטזין, די שווערע, ביטערע שכרות פון די פּויערים מחמת אָרעמקייט און פינסטערקייט האָבען בע־שאַפען יענעם פוילען זומפּ פון עקאָנאָמישען לעבען, אין וועלכען די אידען האָבען געפונען איינעם פון די הויפּט־קוואַלען פון זייער עקאָנאָמישער עקזיסטענץ — דעם וואָכער.

קיינער וועט איצטער ניט אָבלייקענען די טענדענץ, וואָס האָט זיך קלאָר ארויסגעוויזען אין די אגראַר־פערהעלטניסען פון מזרח־עסטרייך, — די טענדענץ, וואָס פיהרט דערצו, אז סיי די פּריצישע הויפען, סיי די פּויערשע נחלאות געהען איבער אין אי־דישע הענד און אז די הויב־שטאַנג, מיט וועלכען דאָס אגראַר־אייגענטום ווערט איבערגערוקט אין אידישען בעזיץ, זענען כמעט אַלע מאָל די חובות פון די ערד־אייגענטימער, ביי די אידישע וואָכערער און ביי די אידישע באַנקען.

אזא איבערגאַנג פון אגראַר־אייגענטום אין די הענד פון א מעהר אינטעליגענטען, מעהר אויסגערעכענטען באַלאַבאָס, און דאָס איז דער אידישער, וואָלט מען פון דעם אגראַר־ווירטשאַפטליכען

שטאַנדפּונקט אפשר געקאָנט אָנרופען אַ גרויסע טובה פאַר'ן לאַנד. די צרה איז נאָר וואָס דאָס רוב אידישע ערד־בעזיצער טראָגען אריין אויך אין דער ספערע פון דעם אַגראַר־לעבען די הענדלערישע פּרינציפּען פון מקח וממכר און פערוואַנדלען די הויפען און די פויערשע נחלאות אין אַן אָביעקט פאַר געלד־ספּעקולאַציעס.

בעטראַכט מען אָבער דעם פּראָצעס פון דעם סאָציאַלען שטאַנד־פּונקט איז דאָס שוין גאָר ניט אַזאַ חסד פאַר'ן לאַנד וואָס עס האָט זיך בעוויעזען דער קלוגער, געזעצטער, און אפילו דער מוסטער־האַפטער אידישער הויף־בעזיצער, ווייל דער פרייער פויער פון אמאָל, דער זעלבסטשטענדיגער באַלאַבאָס פון זיין פעלד, ווערט דערביי פּאַקטיש אַ פערקויפטער ביי זיין נייעם אידישען „פּריץ".

וואו איז אָבער דער אידישער פעלד־אַקערער, וואָס וועגען זיין קומען האָבען נביאות געזאָגט אַלע פערטיידיגער פון דער אידישער עמאַנסיפּאַציע? דער פעלד־אַקערער איז גראָד ניט געקומען!

„דער איד", שרייבט דער שוין אויבען ציטירטער פּראָפ. פליאַ־טער, „וועט אין איירָאָפּאַ קיין מאָל ניט אָדער נאָך אַ לאַנגע צייט ניט ווערן קיין עכטער פויער. צו דער ריין פיזישער ארבייט פיהלט ער אַן עקעל, ווייל זיין ריהרעווודיגע נאַטור פאָדערט שטענדיגע גייסטיגע בעשעפטיגונג און אויך מחמת דעם, וואָס פון ריינער מוסקעל־ארבייט, וועלכע ברענגט אריין אַזוי ווייניג ריוח, וועט ער קיינמאָל ניט רייך ווערן, און אויסצוקוקען אויף עשירות האַלט ער אָבער, — מען ווייס ניט פאַר וואָס, — פאַר זיין טראַדיציאָנעלען רעכט. די פיזישע ארבייט לאָזט ער איבער, אויף וויפיעל דאָס איז מעגליך, פאַר די, וואָס שטעהען לויט דער קראַפט פון זייער אינטעלעקט ניעדעריגער פאַר איהם. און דעריבער זעהען מיר אין גאַליציע, אַז דער איד, וואָס האָט נאָר וואָס אָבגענומען ביי דעם פויער זיין נחלה, דינגט איהם פאַר אַ באַטראַק, צו בעאַרבייטען זיין אייגענעם געוועזענעם אייגענטום... אין גאַליציע געפינען זיך איינצעלנע, זעהר ווייניגע אידישע פויערים־געזינדען, וואָס בעאַר־בייטען אליין זייערע פעלדער; אין בוקאָווינע איז אויך דאָס ניטאָ."*)

*) ד. ג. ז. 46.

עס איז ביי אונז אַ גרויסער ספק, צו מען מעג די כאַראַק־טעריסטיק פון דעם אידישען וואָכערער אריבערטראָגען אויף דאָס גאַנצע אידישע פאָלק פון גאַליציע און בוקאָווינע, ווי דאָס טהוט דער ציטירטער מחבר. עס איז אונז שווער זיך פאָרצושטעלען, אַז אַט דער „אידעאַל פון אַן אָבגעשליפענעם מענשען" זאָל זיך באמת בעטראַכטען פאַר אַ קאַנדידאַט אויף אַן עושר. כדי צו דערקלערע־רען דאָס אויספעהלען פון דעם אידישען ערד־אַקערער אין עסט־רייך, דאַרף מען גאָר ניט אָנקומען צו דער היפּאָטעזע: „עקעל צו מוסקעל־ארבייט", — אַ היפּאָטעזע, וואָס איז שוין אַזוי שטאַרק דיסקרעדיטירט געוואָרען דורך צאָהל־רייכע פאַקטען אין דעם לע־בען פון אונזער „תחום" און דורך ווענינע אויסנאַהמען אין גאַלי־ציע גופא. דער ענין לאָזט זיך פערשטעהן אַ סך פּשוט'ער — דורך די אָרעמקייט און דעם שאַבלאָן אין דעם לעבען פון די אי־דישע מאַסען.

דורכפיהרען אַזאַ ראַדיקאַלע איבער־אַנדערשונג פון דעם לע־בענס־פיהר, ווי דער איבערגאַנג פון לופט־בעשעפטיגונגען צו אַן אַגראַרישען צושטאַנד, — דערצו דאַרף מען האָבען געלד און אַן אָנפיהר, אַן איניציאַטיווע. אָבער וואו האָבען די אייראָפּעאישע אידען געזאָלט נעהמען ביידע זאַכען, אַז די בעסטע קינדער פון דער אידענשאַפט, וואָס וואָלטען דורך זייער גייסטיגער מאַכט און דעם פינאַנציעלען זשעני זייערן געקאָנט אויסהעלפען אין נויטה, האָ־בען זיך איינגערעדט דעם שעדליכען און פאַלשען געדאַנק, אַז מיט דער דערגרייכונג פון גלייכבערעכטיגונג האָבען זיך אַלע זייערע התחיבות'ען צו דעם אייגענעם פאָלק לגמרי געענדיגט? אַז, אַנ־שטאַט צו טראַכטען וועגען דער לאַגע פון זייער אומגליקליכער אומה, האָבען זיי זיך גאָר אַ לאָז געטהאָן אין געיעג פערנעהמען די בעסטע פּלעצער אין די פרייע פּראָפעסיעס, ווי דאָקטוירים, אינזשעניערין, ליטעראַטען, פּובליציסטען, וועמעס לאָרבער־קרוינען עס לאָזען ניט רוהיג שלאָפען די פערטרעטער פון אונזער רוסיש־אידישער זשורנאַליסטיק?

די האָפנונג אויף אַ ראַדיקאַלען ע ק אָ נ אָ מ י ש ע ן איבער־גאַנג אין דעם לעבען פון דעם אידישען פאָלק איז געבליעבען אַ חלום, אַ דאַנק דער פּליטה פון דער אידישער אינטעליגענץ. די־

זעלביגע פּליטה האָט זיך זעהר שעדליך אָבגערופען אויך אויף די צוויי אַנדערע זייטען פון דעם פאָלקס-לעבען, וועלכע מיר האָבען נאָך צו בעטראַכטען.

דער פערנעהם פון מיין היינטיגער בראָשיור לאָזט מיך לײדער ניט אָבשטעלען זיך, — לאָז זיין, אין די אַלגעמיינסטע שטריכען, — אויף דער קולטורעלער און דער נאַציאָנאַלער פראַגע פון דער מעריב-אייראָפּעאישער אידענשאַפט, אַזוי ווי די פראַגען פערדיענען עס.

וועגען דעם אידישען קולטור-מעמד וועל איך זיך דעריבער בענוגענען מיט יענעם גוטבעקאַנטען פאַקט, אַז די ציוויליזאַציע פון די מאַסען אין גאַליציע, בוקאָווינע און פּרייסיש פּוילען שטעהט נאָך אויף אַ ניעדעריגערען ניוואָ, איידער אין רוסלאַנד. די מאַכט פון די רבנים און די צדיקים ווילדעוועט דאָרטען נאָך אַ סך ערגער, איידער ביי אונז, וואו זי איז אין דאָס רוב ערטער פון דעם „תחום" כמעט אין גאַנצען אַנשטילט געוואָרען. דער תהום צווישען די דאָרטיגע אויפגעקלעהרטע און די צוריקגעבליעבענע עלעמענטען איז נאָך אַ סך טיעפער איידער ביי אונז אין רוסלאַנד. און דער עיקר: געשעהען איז דאָס ניט למרות דער גלייכבערעכטיגונג, נאָר דוקא אַ דאַנק דער גלייכבערעכטיגונג. לכל הפחות, אַ דאַנק יענער בע-האַנדלונג פון דער אידישער פראַגע, וואָס האָט אין איהר קיין זאַך ניט געוואָלט זעהען, אַ חוץ איהר רעכטליכער זייט.

ביי אונז אין רוסלאַנד, וואו די אידישע אינטעליגענץ איז, אַ דאַנק דעם דרוק פון דער רעכטלאָזיגקייט, נאָך צונויפגעבונדען מיט דעם אידישען פאָלק, איז דאָס אַנטלויפען פון די בעסערע מענשען ניט פאָרגעקומען אין אַזאַ פולער מאָס און אויף אַזאַ ראַ-דיקאַלען אופן, ווי דאָס איז געשעהען אין מעריב, און די ציוויליזי-רענדע מאַכט פון דער אידישער אינטעליגענץ האָט זיך געמוזט אָברופען צום גוטען אויף דעם קולטורעלען צושטאַנד פון די מאַסען.

אַ חוץ דעם האָט אין רוסלאַנד אויך די אידישע מאַסע אַליין געמוזט פריינדליכער בענעגענען די אידישע אינטעליגענץ און איהר פּראָפּאַגאַנדאַ פון דער אייראָפּעאישער אויפקלעהרונג, ווייל זי איז דערצו אויפגעמונטערט געוואָרען דורך די דערלייכטערונגען און די רעכטען, וואָס זענען געווען פערבונדען מיט דעם בילדונגס-צענז. אין מעריב אָבער, וואו יענער מעכטיגער סטימול האָט געפעהלט,

האָבען די קנאים פון דער חושך'נעם פון ערגעץ ניט געפונען קיין ראדיקאלען צוריקשטויס און האָבען דעריבער געקאָנט נאָך פרייער צונויפזאמלען זייערע קרעפטען און פעסט איינפונדעווען זייער מאַכט.

דלות און עם־הארצות; אומבעשטימטע אָדער וועניג־סימפּאַטישע בעשעפטיגונגען; דאָס אנטלויפען פון די בעסטע מענשען און דער תהום, וואָס איז אויסגעגראָבען געוואָרען צווישען דעם פאָלק און זיין אינטעליגענץ, — אָט דאָס איז, הייסט עס, יענער שיקזאל־שווערער שטערען־בונד, וואָס הערשט איבער דעם האָריזאָנט פון דעם אידישען נאציאָנאלען לעבען אין איירָאפּאַ. איז דען א חדוש, וואָס די אידען האָבען, אונטער דער שליטה פון יענע פאקטאָרען, ניט געקאָנט, ווי א פאָלק, דערגרייכען יענעם מעמד צווישען די איבעריגע פעלקער, וועלכען זיי פערדיענען בלי ספק?

דער דלות און די עם־הארצות פון די מאסען האָט זיי געמאכט אונעמפינדליך צו זייער נאציאָנאלער דערניעדערונג, האָט טעמפּ געמאכט דעם עהר־געפיהל און דעם געפיהל פון דער אייגענער פאָלקס־ווערדע. דער פעראלטעטער פאנאטיזם טראָגט אריבער אלע נאציאָנאלע האָפנונגען אין א געביעט פון אן איבערנאטירליכער צוקונפט, וואָס קאָן קיינמאָל ניט מקוים ווערן. די בעשעפטיגונג מיט וואָכער און די עקספּלאָאטאציע פון די פויערים האָבען ארויסגערופען א גאַנץ פערשטענדליכע שנאה צו די אונטעריאָכטע אידען, וואָס האָט פאר דער קריסטליכער גייסטליכקייט און פאר די רעאקציאָנערע עלעמענטען בעשאפען די מעגליכקייט, פאנאנדערצובלאָזען די רעליגיעזע און נאציאָנאלע אַנטיפּאַטיען, — אָנגעקליבען אין א משך פון יאָהרהונדערטען, — אין א פלאם פון א ניט איינצושטילענדער שנאה צו דעם אידישען פאָלק בכלל, — א שנאה וואָס פלאַקערט אָפּטמאָל אויף אין פּאָגראָמען ניט ערגער, איידער ביי אונז אין רוסלאַנד.

און פון וואַנען זאָל דער דאָרפישער אקערער וויסען, אז די גאַנצע מאסע פון דעם אידישען פאָלק, וואָס האָט זיך דערוויייטערט פון דעם אגראַרישען, פאר דער גאַנצער וועלט אָפען ליעגענדען, ארבייטערישען לעבען, און האָט זיך פערשפּאַרט אין די שטעט,

איז נים איין באַנדע מיט זיינע אוממיטעלבאַרע פערשקלאַפער; און אַז בעת ער גיעסט אויף איהר, אין דער מינוט פון דעם אויפ־פלאַקערן, דעם לאַנג בעהאַלטענעם כעס, רעכענט ער זיך אָב מיט אַקוראַט אַזאַ'ן אָרעמען, אַקוראַט אַזאַ'ן אומגליקליכען, ווי ער אַליין!

אַנטגעגען די רכילות און זלזולים פון די אַנטיסעמיטען האָט דאָס אידישע פאָלק געזאָלט אַרויסשטעלען דעם איינציג פערשטענ־דיגען, דעם איינציג איבערצייגענדען אַרגומענט: דעם אַגראַרי־שען, אַרביימערישען לעבען פון די מאַסען, וואָס אין זיין שיין וואָלטען פערטונקעלט ווערן די קערנדליך אמת, וועלכע ליעגען אין דעם יסוד פון דעם מעריב־אייראָפּעיאישען אַנטיסעמיטיזם; דעם געזונדען אַרבייטערישען לעבען פון די מאַסען, וועמעס שטאַרקע מוסקעלן וואָלטען געקאָנט האַלטען די פיינד פון דעם פאָלק אויף אַ בכבוד'ען מהלך.

אָבער אַנשטאָט אָנצואווענדען אַלע כוחות, כדי געזונט צו מאַכען דעם פאָלק'ס לעבען, האָבען די אינטעליגענטע אידען פון אַ העכערען קאַליבער איבערגעלאָזען פאַר די צרה'דיגע מיטעלמעסיג־קייטען, די קאַמערדיענערס פון דער אידישער בורזשואַזיע, זיי זאָ־לען פיהרען די ליטעראַרישע פּאָלעמיק אַנטגעגען די יודאָפאָבען, צום טויזענד און איינטען מאָל איבערקייען די אַרגומענטען, וואָס זענען אַ סך בעסער פאַנאַנדערגערעדט געוואָרען, ביי דאָהם'ען, בערנע'ן, דעליטש'ען און די אַנדערע פערטיידיגער פון דעם אידי־שען פאָלק.

אַנשטאָט צו בעשאַפען פאַר'ן פאָלק די מעגליכקייט, אויפצו־בויען זיין לעבען אויף די פּרוכטבאַרע יסודות פון ערד־אַרבייט און צוצופיהרען איהם צו דער אייראָפּעאישער קולטור, האָבען די בעסטע מענשען פון דעם אידישען פאָלק פאַנאַנדערגעריסען זייערע פערבינדונגען מיט דער אייגענער אומה און האָבען גענומען לויפען אין איילעניש צו די דייטשען און צו די מאַדיאַרען, צו די פּוילען און צו די רוטענער, — וואו וועמען עס האָט זיך געמאַכט.

סוף־כל־סוף איז אויסגעוואַקסען יענע אין העכסטען גראַד אַנאָרמאַלע, — לאָמיר זאָגען נאָך מעהר, — יענע עקעלהאַפטע ערשיינונג, אַז אַ איד, וואָס האָט זיך, — ווער וויים פאַרוואָס, — אריינגעשלאָגען אין קאָפּ, אַז ער איז אַ פּויל, קעמפט אין דעם נאָמען

פון דעם נאַציאָנאַלען פּרינציפּ מיט זיינעם אַן אייגענעם ברודער, וואָס חלום'ט, — ווער ווייס פאַרוואָס, — אַז ער איז אַ רוטען. אַ פּסעווהאָ־טשעך פון אידישער געבורט קעמפּט אַנטגעגען זיין אייגענעם שטאַם־געגאָסען, וואָס איז אַ פּסעוודאָ־דייטש און דער פּסעוודאָ־אונגאַר האַלט אין איינעם מיט די ריין־בלוטיגע מאַדיאַרען פאַר זיין חוב צו אונטערדריקען די שוואַכערע סלאַווישע נאַציאָנאַליטעטען.

און קיינעם פון זיי קומט ניט ארויף אויפ'ן זין, אַז זיי זענען פלייש פון דעם פלייש און ביין פון דעם ביין פון דעם אידישען פאָלק; אַז אָט דאָס פאָלק, איבערגעלאָזען אויף דעם מוטווילען פון די רבנים און צדיקים, אויסגעאַרטעט אין די שווערע בעדינגונגען פון אַ ריין שטאָטישען לעבען, נויטיגט זיך אַ סך מעהר אין אינטעליגענטע, איבערגעבענע קרעפטען, איידער די פעלקער, צו וועלכע זיי זענען צוגעשטאַנען.

מען דאַרף דעריבער ניט ארויסלאָזען פון אויג אויך יענעם צושטאַנד, אַז דאָס אַלץ קומט פאַר אין עסטרייך־אונגאַרן, ד. ה. אין אַ לאַנד, וואָס בעשטעהט, ווי רוסלאַנד, פון אַ סך נאַציאָנאַליטעטען, און וועמעס שטאַאַטליכער לעבען מוז רוהען אויף די יסודות פון דער פאָלקאָמענסטער גלייכבערעכטיגונג פאַר אַלע שפּראַכען און פעלקער.

אָבער ביז די פּרינציפּען פון דער פאָלקאָמענסטער נאַציאָנאַלער גלייכבערעכטיגונג, וואָס זענען שוין אין אַ וויכטיגער מאָס דורכגעפיהרט, צ. ב. אין שווייצאַריע און אין בעלגיע, וועלען ניט אַוועקגעלעגט ווערן אין דעם יסוד פון דעם עסטרייכישען שטאַאַטס־לעבען, וועט דער לעצטערער פאַרשטעלען מיט זיך אַ קאַמפף־פּלאַץ פאַר פערשיידענע נאַציאָנאַליטעטען, וואָס קעמפען ניט אין דעם נאָמען פון קלונשאַפענער גערעכטיגקייט, נאָר אין דעם נאָמען פון היסטאָרישע רעכט אויף אויבערהערשאַפט.

די אידען בעווייזען דעריבער אַ העכסט טראַגי־קאָמישען ספּעקטאַקעל, ווען אויך זיי וואַרפען זיך אריין אין דעם אַלגעמיינעם קודעל־מודעל, שטעלען זיך איין פאַר איין צד אָדער דעם אַנדערן, און פערטהיידיגען אַ פעראַלטעטען פּרינציפּ, אויף וועלכען זייער פאָלק קען זיך ניט שטיצען.

נאָך טראַגי־קאָמישער ווערט די לאַגע, ווען מען דערמאָהנט זיך, אַז בעת די ווענינע הייפעלעך פון דער אידישער אינטעליגענץ שלאָגען זיך מיט אַלע כוחות, ווער זאָל אַפריהער מאַכען אַלעמען גלויבען, אַז אין עסטרייך איז ניטאָ קיין אידיש פאָלק, ווי אַ פאָלק, האָט עס די פערטרעטער פון די עסטרייכישע פעלקער שוין דערעסען צו קוקען אויף אידען ווי אויף אַן אייביגען פראַגע־צייכען, און זיי האָבען, דורך איינע פון זייערע פּאַרלאַמענטאַרישע קאָמיסיעס דערקלעהרט, אַז „די אידען זענען אַקוראַט אַזאַ פולבערעכטיגטע עסטרייכישע נאַציאָנאַליטעט, ווי די דייטשע אָדער ווי אַ וועלכע עס איז סלאַווישע"...

יע, די מעדאַל פון דער אידישער גלייכבערעכטיגונג האָט זעהר און זעהר ניט קיין חן'עוודיגע קעהרזייט. און אויב מיר ווילען זיך ניט אָבזאָגען פון דעם זעלביגען ענגען מעריב־אייראָפּעאישען שאַבלאָן אין דער בעהאַנדלונג פון דער פראַגע, איז ניטאָ קיין ברעקעל גרונד צו האָפען, אַז אונז וועט זיך איינגעבען צו פערמיידען יענע טרויעריגע רעזולטאַטען, צו וועלכע עס איז דערגאַנגען די געשיכטע פון דעם אידישען פאָלק אין מעריב־אייראָפּאַ.

.4

לאָמיר אָבער איבערגעהן צו רוסלאַנד. לאָמיר אויך דאָ זעהען צו פערענטפערן, דער עיקר, אָט וועלכע פראַגען:

ווי האָט זיך געשטעלט צו אונז און ווי שטעהט צו אונז די רוסישע רעגיערונג? וואָס פאַר אַ לאַגע בנוגע צו אונז פערנעהמען די בעסערע עלעמענטען פון דער רוסישער געזעלשאַפט?

אין וואָס בעשטעהען די אידעאַלען און שטרעבונגען פון דער א י ד י ש ע ר אינטעליגענץ, וואָס פאַר אַ צוקונפט בויט זי פאַר אונז און ווי האָפט זי צו דערגרייכען יענע צוקונפט?

איך האָף אַז דער אַנאַליז פון אָט די אַלע ענינים, וועט אונז בעווייזען, וועלכע וועגען עס קאָנען פיהרען צו אונזער רעטונג און וואָס מיר אַליין דאַרפען טהאָן, כדי צו ווערען די באַלאַבאַטים פון יענע וועגען.

קודם כל לאָמיר בעמערקען, אַז די רוסישע רעגיערונג איז, אַקוראַט ווי אין מעריב־אייראָפּאַ, ניט אָראַב בנוגע צו אונז פון

יענעם דרך, וואָס איז פאָראויס בעשטימט דורך דער נאַטור גופא פון דעם אבסאָלוטיזם.

שוין די גייסטיג צורודערטע יעליסאַוועטע פעטראָוונא ז"ל האָט אויף אַלע פאָרלאַגען, וואָס מען האָט איהר געמאַכט וועגען דער ניצליכער ראָליע, וועלכע די אידען קאָנען שפּיעלען אין דעם האַנדעל און דער אינדוסטריע פון דעם לאַנד, געהאַט איין איינ־ציגען ענטפער: „פון קריסטוס'עס פיינד וויל איך ניט האָבען קיין אינטערעסירטען ריוח." פון יעקאַטערינאַ דער צווייטערס צייטען אָן הויבט זיך אָן אַ משונה'דיגער סירוגין פון ליבעראַלע און רעאַקציאָנערע פעריאָדען אין דער רוסישער געשיכטע, און די אידישע פראַגע מאַכט די גאַנצע צייט דורך דיזעלביגע שפּרינג, וואָס אַלע אַנדערע וואָרצעלהאַפטע פראַגען אין דעם לעבען פון דעם לאַנד: די ליבעראַלע עפּאָכען פלעגען געבען האָפנונגען, די רעאַקציאָנערע פלעגען ברענגען ענטוישונגען.

אויף וויפיעל די שנאה צו דעם אידען איז געלעגען אין דעם בלוט פון די רוסישע הערשער, קאָן מען זעהן, צ. ב., פון דעם פאַקט, אַז אַלעקסאַנדער דעם צווייטען איז הפּנים אַ סך לייכטער געוועזען אָבצושאַפען די לייב־אייגענשאַפט, איינצופיהרען זעלבסט־פערוואַלטונגען און אַנדערע ליבעראַלע רעפאָרמען, איידער צולאָזען, אַז אידען זאָלען זיין לעהרער אין די גימנאַזיעס, זיי זאָלען אָנטהאָן אָפיצערישע עפּאָלעטען אָדער קויפען אַ שטיקעל ערד, כדי צו בעאַרבייטען מיט די אייגענע הענד.

די ווילדע אכזריות פון אַלעקסאַנדער דעם דריטען, מיט וועלכער ער איז אַרויף געפאַלען אויף צעהנדליגע טויזענד אידישע בירגער, וואָס וואוינען חוץ לתחום, קאָן פערגליכען ווערן נאָר מיט יענער ווילדער אכזריות, מיט וועלכער ער דערשטיקט אַלע אויפבליצען פון דעם פרייען געדאַנקען און דער זעלבסטשטענדיגער געזעלשאַפטליכער טעטיגקייט. אַלעקסאַנדער דעם דריטענס רעגיערען איז אַ לאַנגע־לאַנגע בארטאָלאָמעאוס־נאַכט פאַר אַלץ, וואָס גלויבט נאָך אין שכל און יושר, און קיין זאַך פאַסט ניט אַזוי צו יענער נאַכט, ווי די פייערן פון די אינקוויזיציאָנס פלאַקערס.

דער רוסישער אבסאָלוטיזם האָט, ווי מיר זעהען, נאָך אין אַ גרעסערער מאָס איידער דער מעריב־אייראָפּעאישער, געוועכטפער־

טיגט אונזער בליק אויף דעם צונויפבונד פון פּאָליטישע רעאַק־ציע און רדיפות אויף אידען. דערפאַר אָבער האָט די ראָליע וואָס דער בעסערער טייל פון דער רוסישער אינטעליגענץ האָט געשפּיעלט בנוגע צו אונז, ניט גאָר געשטימט מיט דעם, וואָס מיר האָבען געזעהען אין מעריב־איירָאָפּאַ; אויך די שטעלונג פון דער אידישער אינטעליגענץ צו אונזער פראַגע אין רוסלאַנד ווייכט זעהר שטאַרק אָב פון יענע יסודות, וואָס האָבען געהערשט אין איירָאָפּאַ אין דער צייט פון דעם עמאַנסיפּאַציאָנס־קאַמף.

געוויס, דער בעסטער טייל פון דער רוסישער אינטעליגענץ האָט אזוי גוט, ווי די מעריב־איירָאָפּעאישע פּראָגרעסיווע געזעל־שאַפט, אַלעמאָל אָנערקענט, אז די געזעצליכע בעגרעניצונגען פאַר אידען זענען אומגערעכט און פּרוכטלאָז. אָבער אין מעריב־איירָאָ־פּאַ האָבען מיר די אונטרייקייט צום פּרינציפּ געפונען נאָר ביי יענע ליבעראַלען, וואָס האָבען אויך אין אַלע אַנדערע פראַגען געזוכט דורכצופיהרען זייער פּרינציפּ אויף דעם וועג פון קאָמפּראָמיסען און „נאָר ניט געשפּרונגען צו האַסטיג." אַ פּונקט פערקעהרטע ער־שיינונג בעמערקען מיר אין רוסלאַנד: דוקא אונזערע געמעסיגטע ליבעראַלע עלעמענטען זענען אַרויס געטרעטען ענערגיש און אָהן שום בעדינגען פאַר דער אידישער גלייכבערעכטיגונג. היטענדיג, ווי זינד־ריינע וועסטאַלינען דעם הייליגען פייער פון די מעריב־איירָאָפּעאישע טראַדיציעס, האָבען זיי אויך פאַר דער אידישער גלייכבערעכטיגונג אָנגעצונדען אַ „נר־תמיד", בעת אונזערע ראַדי־קאַלע און סאָציאַליסטישע עלעמענטען האָבען וועניגער פאַר אַלץ געטהאָן וואָס עס איז פאַר אונזער פאָלק.

און ווען אונזערע ראַדיקאַלען פלעגט אויסקומען אונטער דעם דרוק פון אומשטענדען, ווי צ. ב. אין די פּאָגראָם־יאָהרען 71 און 81, צו פערנעהמען די אָדער יענע פּאָזיציע אין דער אידישער פראַגע, פלעגען זיי דאָס טהאָן מיט אזא קלאָרען ווידערווילען, און די אַנערקענונג פון גלייכע רעכט פלעגען זיי דורכזאָיען דורך די צייהנער מיט אזא אומלוסט, אז פאַר יעדען פלעגט ווערן קלאָר ווי דער טאָג: דאָס רעדט זיך נאָר „פון איין זייט", אָבער נאָך אַ גאַנ־צער „פון דער אַנדער זייט" בלייבט ליעגען הינטער די פעסט צונויפגעשלאָסענע ליפּען.

פון דערפון איז, פערשטעהט זיך, נאָך גאָר ניט געדרונגען, אז זיי זענען אונזערע פיינד און אז אזא שטעלונג צו אונז ווערט דיקטירט דורך וועלכע עס איז רעאקציאָנערע מאָטיווען אָדער דורך א וועלכער עס איז אומבעוואוסטער אינסטינקטיווער אנטיפאטיע צו אונז.

די מעשה איז אזא.

אין די פּראָגרעסיווע שטרעמונגען פון דער צווייטער העלפט פון אונזער יאָהרהונדערט האָט דעם אָרט פון דעם ליבעראַליזם, דעם הויפּט־פערבינדעטען פון די אידען אין איירָאָפּאַ, פערנומען דער סאָציאַליזם. די אידעאַלען פון פּאָליטישער פרייהייט זע־נען אָבגעשטופּט געוואָרען אויף דעם צווייטען פּלאַן, בעת דעם ערשטען פּלאַן האָבען פערנומען די עקאָנאָמישע אינטערעסען פון די ארבייטענדע מאסען און די אידעאַלען פון דעם סאָציאַליזם. אָבער אין דעם שיין פון דעם סאָציאַליזם האָבען די אידעאַלען פון דער אידישער עמאנסיפּאציע געמוזט אין גאנצען פערוועלקען און פערטונקעלט ווערן.

עס איז פאר קיינעם קיין סוד ניט, אז די גלייכבערעכטיגונג אין איירָאָפּאַ האָט נאָר געהאָלפען דער ענטוויקלונג פון דער אידישער בורזשואזיע, דעם פער׳עקשן׳טען, אומפערשעהמטען גענגנער פונ׳ם פּראָלעטאריער. אייניגע אידישע פערטיידיגער אין רוסלאנד בע־האַלטען וויעדער פון קיינעם ניט דעם פאקט, אז זיי זעהען אזוי צו זאָגען דעם גאנצען זין פון דער אידישער עקזיסטענץ אין רוס־לאנד נאָר אין אונזער הענדלערישער און אינדוסטריעלער טעטיג־קייט. ערגיץ געפינען מיר ניט קיין ערנסטען פּרואוו אָבצוטרעטען פון דעם אבסטראקט רעכטליכען שטאנדפּונקט, אויף וועלכען די אידישע פראגע איז אוועקגעשטעלט געוואָרען אין מעריב־איירָאָ־פּאַ, און פאנאנדערוויקלען א פּאָהן, אויף וועלכער עס זאָלען זיין אָנגעשריבען די אינטערעסען פאָן די ארבייטענדע מאסען.

איז — וואָס האָט די רוסישע אינטעליגענץ געקאָנט טהאָן אנדערס, אויב ניט זאָגען צו זיך אליין: „מענשען זענען סוף־כל־סוף ניט קיין פעלד־מייז, וואָס „אויסרייכערן" זיי געהט אריין אין דעם פּראָגראם פון יעדער ראציאָנאלער אגריקולטור. אויב די אידען זעהען מיט אזא התמדה צו דערשלאָגען זיך צו די רעכט

אויף א שענק, א קראַם, עפּאָלעטען און בערזען־שפּיעל, כדי זיי זאָלען אין אַלץ ווערען גלייך מיט אַלע אנדערע רוסישע שענ־קער, קרעמער, מאַרסען און בערזיאַנער, האָבען מיר קיין רעכט ניט צו שטעלען זיך אנטגעגען דעם. אָבער עקסטרא זאָרגען דער־פאַר זענען מיר אויך ניט מחויב"...

אזא שטעלונג פונ'ם בעסטען טייל פון דער רוסישער געזעל־שאַפט צו די אידען מוז זיך אָברופען זעהר קלאָגעדיג אויף דער לאַגע פון אונזער פאָלקס־זאַך אין רוסלאַנד. די זאַך פון דעם אידישען פאָלק איז אַלע מאָל געווען שטאַרק דורך די סימפּאַטיע פון יענע בעסערע מענשען, וועמעס פּרינציפּען עס האָבען געדאַרפט אוועקגעלעגט ווערן אין דעם פונדאַמענט פון דעם נייעם שטאַאט־ליכען לעבען נאָך דעם צונויפ־פאַל פון דעם אבסאָלוטיזם; זי איז געווען שטאַרק דורך יענעם פעסטען צונויפבונד, וואָס האָט געהערשט צווישען די פאָדערונגען פון דעם אידישען פאָלק און דעם לעצטען וואָרט פון דעם פּראָגרעסיווען געזעלשאַפטליכען געדאַנק.

אויך ביי אונז אין רוסלאַנד וואָלט דער נאַטירליכער צונויפ־בונד פון די אינטערעסען פון די אידישע ארבייטערישע קלאַסען, וואָס בילדען דעם קערן פון אונזער פאָלק, מיט די ארבייטערישע אידעאַלען פון דער רוסישער פּראָגרעסיווער אינטעליגענץ געקאָנט פערוואַנדלען איהר קאַלטע רעכטליכע שטעלונג צו אונז אין אַן ענערגישע סימפּאַטיע, אין א הייסען מיטגעפיהל, אין א פעסטען און פרוכט־רייכען בונד. און אויב פאַר די גאַנצע דרייסיג יאָהר וואָס מיר זענען זיך משתדל ביי דעם רוסישען פאָלק, האָבען מיר ניט געקאָנט ברענגען צו אזא בונד, זיינען מיר אַליין שולדיג אין דעם, מיר, ד. ה., אונזער גאַנצע אינטעליגענץ, וואָס האָט אָדער אי־בערגעלאָזען דאָס פאָלק אויף דעם שיקזאַל'ס בעראַט, אָדער האָט זיך איינגעפעסטיגט אין די אַלטע יודאָפילישע פּאָזיציעס און האָט פער־לאָרען יעדען חוש פאַר דעם תוך פון דער היסטאָרישער עפּאָכע, וועלכע מיר לעבען איצטער איבער, יעדע פערשטענדנים פאַר די ניי־געבאָרענע פאָדערונגען פון דער צייט.

דער לעצטער אומשטאַנד איז נאָך מעהר טרויעריג: דער־פאַר, וואָס אין דער שטעלונג פון דער אי־דישער אינטעליגענץ צום פאָלק ליעגט

דר. ח. זשיטלאָווסקי

דער שווער־פּונקט פון דער אידישער פראגע אין רוסלאַנד.

רעפּאָרמירען דעם אידישען לעבענס־פּיהר, — **אוועקשטעלען דאָס אידישע פאָלקס־לעבען אויף די געזונטע יסודות פון ארבייט און ווירטשאַפט**, — קאָן מען נאָר מיט דער הילף פון אן ענערגישער, זעלבסטשטענדיגער און מיט גרויסע פּרינציפּען דורכגעדרונגענער אידישער אינטעליגענץ. דערגרייכען גלייכע רעכט פאר אידען אויף בעדינגונגען, וואָס זאָלען ניט געהן להיפך צו די אויפגאבען פון דעם אינוועניגסטען לעבען פון אונזער פאָלק, קאָן אויך נאָר ווידער די אידישע אינטעליגענץ האנד אין האנד מיט די בעסטע עלעמענטען פון דער ניט־אידישער געזעלשאַפט.

וואָס זעהען מיר אָבער דערווייליגע אנשטאָט דעם? — אן אינדיפערענטער „שלאַף־ראָק"־שטעלונג פון די איינע, א צוריקגעבליבענע, ניט ריכטיג דורכגעקלעהרטע פון די אנדערע,—אָט אין וועלכע ווערטער מען מוז רעזיומירען די גאנצע ראָליע פון דער אידישער אינטעליגענץ בנוגע איהר אייגען פאָלק.

די טאַלאנטפולסטע, געבילדעטע פערטרעטער פון אונזער פאָלק, די מענער פון געדאנק און וואָרט, בענוגענען זיך מיט דעם, וואָס זיי פערנעהמען מעהר אָדער ווייניגער בכבוד'ע שטעלען צווישען די טהוערם פון דער רוסישער אויפקלעהרונג און אויף אזא'ן אופן „טהוען זיי אָן כבוד זייער נאציע", ווי מען פלעגט זיך אויסדריקען אין יענער גוטער אלטער צייט, ווען א געבילדעטער איד, דורכגעדרונגען מיט עהרליכע און הומאנע שטרעבונגען, איז נאָך געווען א יקר המציאות. אָבער „אָנטהוענדיג כבוד זייער נאציע" האָבען זיי לײדער קיין מאָל ניט א קלעהר געטהאָן וועגען דעם, ווי אזוי צו ברענגען איהר איין טראָפּען נוצען. אין דעם פּרט שטעהען זיי א סך ניעדעריגער פאר זייערע אייראָפּעאישער שטאַם־ברידער פון פאר דער עמאנסיפּאציע, וואָס האָבען, ווי מיר האָבען געזעהען, קיין מאָל ניט פערגעסען די זאך פון זייער פאָלק.

ווי נאָר די דאָזיגע אויסערגעוועהנליכע קרעפטען האָבען פערלאָזען דאָס אידישע פאָלק, — האָבען ביי אונז אין דער היים געמוזט בלייבען ניט מעהר ווי מיטעלמעסיגקייטען, אָהן א שאָטען

פון א זעלבסטשטענדיגען געדאנק, אָהן ברייטע פרוכט־טראָגענדע אידעען. נאָר אויף אזא'ן אופן לאָזט זיך דערקלערען יענער אבסאָלוטער מאנגעל פון א וועלכען עס איז פאָליטישען פערשטאנד, יענער היהנערשער געדאנקען־פליה, וואָס הערשט בדרך כלל אין דעם לאגער פון אונזערע פראָפעסיאָנעלע יודאָפילען, אין דעם לאגער פון דער רוסיש־אידישער זשורנאליסטיק.

פאר די לייט פון יענעם לאגער פאלט די גאנצע וועלט פאנאנדער אויף צוויי טיילען: יודאָפילען און יודאָפאָבען. אן אנדער קלאסיפיקאציע ווילען זיי ניט וויסען און ניט קענען. די רוסיש־אידישע זשורנאליסטיק איז מיט דערזעלביגער שקלאווישער חניפה געקראָכען אין שטויב פאר לאָרים־מעליקאָוו'ס פיס און געלעקט די הענד קאטקאָוו'ן; מיט דעמזעלביגען גרים־צאָרן געפאָלעמיזירט אנטגעגען די „נאָוואָיע ווּרעמיא" און די „אָטיעטשעסטווענניא זאפיסקי". איצטער ווערט זי אויף דעם זעלביגען שטייגער אין גלייכען גראד פריידיג נתפעל סיי פון הערן סטאסיולעוויטש'עס „וויעסטניק יעווראָפי" סיי פון הערן אווסיענקאָ'ס „סט. פעטערבורגסקיא וויעדאָמאָסטי".

לאָרד ביקאָנספיעלד און — ראָבעספיער, „די גרויסע פראנצויזישע רעוואָלוציע" און — די „מאָסקאָווסקיא וויעדאָמאָסטי" פון קאטקאָוו'ס צייטען, — צו אזעלכע גרונט־פערשיידענע ערשיינונגען בעציעהט זיך געוועהנליך דער רוסיש־אידישער פובליציסט מיט דערזעלביגער הייסער סימפאטיע.

רעכענט נאָך צו צו דעם דאָס ניעדעריגע קריעכען פאר דער רעגיערונג, די צו דער גאל שלאָגענדע אויסגוסען פון אונטערטעניגסטע געפיהלען ביי יעדער פאסירונג אין הויף, שיער ניט צו יעדען „טאבעלנעם" טאָג, און איהר וועט בעקומען די פולע כאראקטעריסטיק פון די בירגערליכע אידעאלען, וואָס הערשען ביי יענער גרופע אידישע טהוערס.

די פערזאָרגערס פון אונזער פאָלק זענען, הפנים, אזוי בלינד איינגעליעבט אין איהם, און גרייטען פאר איהם אָן אזא גלענצענדען גורל; זיי זענען משמעות אזוי פער'כשופ'ט דורך די צויבערהאפטע פערספעקטיווע, וואָס שטעהט איהם פאָר אין רוסלאנד, אז זיי האָבען אין גאנצען אָנגעוואָהרען די פעהיגקייט, פאנאנדערצוקלייבען

זיך אין אַזעלכע קליינינקייטען פון לעבען, ווי עקספּלאָאַטאַציע און עקספּלאָאַטירטע, פרייהייט און דעספּאָטיזם, שקלאַווען־זין און מענש־ליכע ווערדע.

על כל פנים איז בנוגע צו די וויכטיגסטע פּראָבלעמען פון דעם אידישען לעבען קיינער ניט געווען אַזוי שקלאַוויש איבער־געבען דעם אייראָפּעאישען שאַבלאָן און קיינער איז ניט געווען אַזוי בלינד צו דער אַנדער זייט מעדאַל פון דער אידישער עמאַנ־סיפּאַציע אין אייראָפּאַ, ווי גראַד אונזער רוסיש־אדישע זשור־נאַליסטיק.

5.

רעדט מען וועגען דער אינטעליגענץ, וואָס איז באמת דורכ־געדרונגען מיט גרויסע אידעען, וואָס איז אָנגעגרייט דורכצופיה־רען איהרע אידעאַלען אין לעבען מיט דער גאַנצער אונבויגזאַמער ענערגיע פון דער איבערצייגונג, מיט דעם גאַנצען ליידענשאַפטליכען גלויבען, זעלבסטפערגעסענקייט און זעלבסט־אויפאָפּפערונג פון דער יוגענד, יעמאָלט מוז מען קודם כל האָבען אין זין אונזער אידישע רעוואָלוציאָנערע יוגענד, וואָס אויף איהר גורל איז אויסגעפאַלען די גרויסע עהרע און דאָס גרויסע גליק צו קעמפען אין איינעם מיט די בעסטע פון רוסלאַנד׳ס זיהן פאַר דער פרייהייט און דעם וואויל פון דער געמיינזאַמער געבירט, דעם רוסישען לאַנד. ווי שטעלען זיי זיך צו אונזער פאָלק? וואָס פאַר אַן אָרט פערנעהמט ער אין זייער טראַכטען וועגען דעם וואויל פון דער געמיינזאַמער גע־בירט?

אויף די פראַגען מוז מען ליידער געבען אַן ענטפער, וואָס האָט אין זיך זעהר וועניג טרייסט פאַר אונזער פאָלק.

ערגעץ ניט, ביי קיין רוסישער אָדער אידישער שיכט ניט, האָט ניט געהערשט און הערשט נאָך ניט אַזאַ אינדיפערענטיזם צו אידען, ווי גראַד צווישען די אידישע רעוואָלוציאָנערען פון גאָר די עקסטרעמע שאַטירונגען. וואָס פאַר אַ מעשים די רוסישע רע־גיערונג זאָל ניט אָבטהאָן אַנטגעגען אונז, שווייגט די אידישע יו־גענד, אַקוראַט ווי די אַלע מאַסרעגעלן וואָלטען געווען אַרויסגע־לאָזען אַנטגעגען אַ וועלכען עס איז יעזואיטען אָרדען.

בעווייזען זיך אייניגע אידען־רעוואָלוציאָנערען, וואָס ווילען

פּרובען אָרגאַניזירען אַן ערנסטע סאָציאַליסטישע פּראָפּאַגאַנדאַ צווישען אונזער פאָלק אויף דעם אייגענעם לשון פון'ם פאָלק, ווערט דאָס אונטערנעהמען אונאָבוועהנדבאר צו שלאָגען אָן דער שטיינערנער קאַלטקייט פון די אידישע רעוואָלוציאָנערען גופא, ווי דאָס האָט, צ. ב., פּאַסירט מיט דער גרופּע „פרייע אידישע פּרעסע" אין זשענעווע, אין דעם יאָהר 1880... *)

העכסטענס האָט מען אויף אַזאַ פּרואוו געקוקט, ווי אויף איינע פון יענע רעוואָליוציאָנערע בעשעפטיגונגען, וואָס קאָנען קיינעם ניט שאַדען, אָבער פאַר וועלכער קיין ערנסטער מהוער טאָהר זיך ניט נעהמען.

אַ סך אורזאַכען האָבען געמוזט אַרבייטען אין איין ריכטונג, כדי צו בעשאַפען אַזאַ הימעל-שרייענדען פאַקט, ווי דאָס הארצלאָזע בעגעהן זיך פון די בעסטע מענשען מיט דעם גורל פון זייער פאָלק, וואָס איז אפשר אַ סך אומגליקליכער און געווים אַ סך מעהר פערפאָלגט, איידער אַלע אַנדערע פעלקער און פעלקערלעך פון אייראָפּאַ...

די הויפּט-אורזאַך פון אַזאַ ערשיינונג ליעגט, פערשטעהט זיך, אין יענע אומשטענדען פון דער אידישער געשיכטע וואָס האָבען, צום סוף אַכטצעהנטען און דעם אָנהויב ניינצעהנטען יאָהרהונדערט, געבראַכט די בעסטע מענשען פון אונזער פאָלק צו דער אידעע פון דעם נאַציאָנאַלען זעלבסט מאָרד. די מאָטיווען פון דער נאַציאָנאַלער זעלבסט-פערלייקענונג זענען געלעגען דער עיקר, אין דעם אבסאָלוטען באַנקראָט פון יענע האָפנונגען אויף אַ פּאָליטישע וויעדער געבורט פון אונזער נאַציע, וואָס זענען געווען פערבונדען ביי דעם פאָלק מיט דעם גלויבען אין אַן איבערנאַטירליכען משיח.

אַזוי ווי די אידישע בורזשואַזיע, וואָס האָט פאַרשטעלט מיט זיך דאָס גאַנצע פאָלק, האָט ניט איבעריגס געבענקט נאָך דער נאַ־

*) דעם זעלביגען גורל האָט געהאַט אויך די רעוואָלוציאָנערע גרופּע „תשועת ישראל", וועלכע איך האָב מיך געפּלייסט צו גרינדען אין דעם יאָהר 1885 אין רוסלאַנד. באַריכות וועגען איהר וועל איך דערצעהלען ווען עס איז אַן אַנדערס מאָל. דערווייל קאָן דער לעזער געפינען עפּעס מעהר וועגען איהר אין מ. ב. ראַטנער'ס אַרטיקעל „עוואָלוציאָ יעווריסטוואָ" אינ'ם סערפּ, בד. 2, ז. 29. (אָנמערקונג פון 1912.)

ציאָנאַלער ווידערגעבורט, און אַזוי ווי די נאַציאָנאַל־רעליגיעזע אָבגעזונדערקייט פון דעם אידישען פאָלק האָט מען בעטראַכט ווי א שטעהר פאַר דער בירגערליכער גלייכבערעכטיגונג, אין וועלכער די בורזשואַזיע האָט יוך אַזוי שטאַרק גענויטיגט, איז דעריבער גע־ווען נאַטירליך, וואָס זי, די בורזשואַזיע, האָט זיך געאיילט אָבצו־זאָגען פון די אידעאַלען פון דעם גאַנצען אידישען פאָלק, — אידע־אַלען, וואָס זענען געווען אָנגעלעהנט אויף א פעראַלטעטען גלויבען און אויף אַזוינע חלומות, וואָס קאָנען ניט מקוים ווערען אויף א נאַטירליכען אופן.

אָט די נאַציאָנאַלע זעלבסט־פאַרלייקענונג איז געוואָרען א טראַדיציע פאַר דער אידישער אינטעליגענץ ביז צו גאָר דער לעצ־טער צייט, און ניט די רוסיש־אידישע רעוואָלוציאָנערע יוגענד האָט געקאָנט דורכברעכען א ברעש אין די פאַר'ן פאָלק שעדליכע טראַ־דיציעס. זי האָט דאָס ניט געקאָנט טהאָן דערפאַר, ווייל אין איינעם מיט גלענצענדע מעלות, האָט זי אויך א סך וויכטיגע חסרונות, וואָס יעדע יוגענד האָט זיי, און די אידישע יוגענד — נאָך אין א גרעסערען מאָס, איידער א וועלכע עס איז אַנדערע. רעכענט מען אראָב איינציגע אויסנאַהמען, איז די רעוואָלוציאָנערע יוגענד קיינמאָל ניט ארויסגעטראָגען, ווי א בעשאַפער פון א וואָסער עס איז נייער גייסט־ריכטונג, פון א נייעם פרינציפ. איהר מיסיע איז — פער־קערפערען אין לעבען די אידעאַלען, וואָס זיינען שוין אויסגעאַר־בייט געוואָרען אין דעם מענשליכען גערדאַנק. די התלהבות'דיגע איבערגעבענקייט צו יענע אידעאַלען פאַראַליזירט אָבער אָפט מאָל די פעהיגקייט, קריטיש צו בעטראַכטען אַלע קאָנסעקווענצען, וואָס אויף ערשטען בליק קומט אויס, אז זיי זענען נויטווענדיגע פועל יוצא'ס פון יענע אידעאַלען.

פאַר דעם בליק, וואָס איז געווען אָנגעשטרענגט אויף דער צוקינפטיגער הערשאַפט פונ'ם סאָציאַליזם, וואו „עס איז ניטאָ קיין יודעער און קיין העלען", זענען פערשוואונדען געוואָרען יענע איבערגאַנגס־עפּאָכען, ווען די „יודעער" און די „העלענען" דאַרפען דאָך קומען צו א וועלכען עס איז הסכם, ווי אַזוי צו לעבען אין איי־נעם אין איין און דערזעלביגער מדינה, — און נאָך דערצו אין אַזא פיעל־שפּראַכיגער מדינה, ווי רוסלאַנד איז, — און קיינער זאָל ניט ווערען דערביי בע'עולה'ט.

אונזערע אידישע רעוואָלוציאָנערען פערגעסען, אז, בעת זיי הערען אויף צו זיין „יודעער", ווערען זיי ניט פשוט־מענשען, נאָר אָנהענגער פון דער גרויס־רוסישער נאַציאָנאַליטעט, וועמעס רוסיפי־קאַטאָרישע שטרעבונג בנוגע צו די אַנדערע פעלקערשאַפטען, וואָס בעוואוינען רוסלאַנד, איז שוין גאָר ניט אזא וואוילע זאך, מען זאָל מעגען העלפען איהר ביודעים אָדער בלי יודעים.

דער רוסיש־אידישער רעוואָלוציאָנערער יוגענד איז ניט גענוג, ווען מען פיהלט זיך אַ „רוס" אין דעם זעלבען זין, ווי דער דייטש פון בערן, דער פראנצויז פון זשנעווע און דער איטאַליענער פון לוגאַנאָ פיהלען זיך, ווי שווייצער: פאַקטיש פאָדערט זי פאַר דעם אידישען פאָלק ניט אַ גלייכבערעכטיגטען, זעלבסשטענדיגען בונד מיט אַלע פעלקער, וואָס וואוינען אין רוסלאַנד, נאָר די פאָלקאָמענע צונויפגיסונג מיט דער גרויס־רוסישער אומה.

אין דעם רוסישען שטאַאַט זעהט זי אַ הונדערט־מיליאָניגעם גאַנצעם, וואָס אין פערגלייך צו איהם מוזען די וואָסערע פיער ביז פינף פּראָצענט אידען, מיט אַלע זייערע וועהטאָגען און ליידען אָב־גערוקט ווערן אויפ'ן הינטערסטען פּלאַן. קיין נפקא מינה ניט, וואָס און ווי עס וועט זיך אָברופען אויף אַ וועלכע ניט איז 4%! עס איז געוויס אַ עולה, וואָס אין דער געזעצגעבונג מאַכט מען פאַר אידען בעזונדערע אָבצאַמונגען צוליעב רעליגיעזע און נאַציאָ־נאַלע פּאָראורטיילען. אָבער וויבאַלד די אַלע אָבצאַמונגען וועלען אָבגעשאַפט ווערען, איז וועמעס דאגה איז דאָס, וואָס מיט די 4% וועט שפּעטער זיין? וועלען זיי ווערען קאַפּיטאַליסטען־עקספּלו־אַטאַטאָרען, ווי עס טרוימען וועגען דעם די אידישע יודאָפילען, וועט מען זיי שלאָגען אין איינעם מיט די איבעריגע עקספּלואַטאַטאָ־רען; וועלען זיי בלייבען ארבייטער, יעמאָלט וועלען זיי שלאָגען.

אַ חוץ דעם, שטעהט רוסלאַנד וואהרשיינליך בעפאָר אַן עפּאָכע פון קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציע: די דאָזיגע 4% בעפעלקערונג וואָלט דורך זייער זשעני אין מסחר און אינדוסטריע, געקאָנט מהיכא תיתי, ניט ווייניג אונטערהעלפען, כדי צו פערשנעלערען דעם דאָזיגען אונאַנגענעהמען פּראָצעס, כדי גיכער דורכצופיהרען די פּראָ־לעטאַריזאַציע פון די מאַסען....

אַ ברודער וואָלט פערציטערט געוואָרען, וועןאויף זיין שוועס־טער וואָלט אויסגעפאַלען דער גורל צו ווערן אַ גאַסען־פרוי. ער וואָלט זיך ניט בערוהיגט מיט דעם, וואָס ביי דעם איצטיגען בוי פון דער געזעלשאַפט מוז עקזיסטירען אַזאַ און אַזאַ % פון „געפאַלענע מלאכים“. אָבער דער אידישער רעוואָלוציאָנער קאָן צוקוקען, ווי פאַר זיין פאָלק ווערט צוגעגרייט די „גלענצענדע צוקונפט“ פון אַ פּאַראַזיט און ער וועט מיט אַ פינגער ניט אַ ריהר טהאָן, כדי איינ־צושטעלען זיך פאַר דער מאָראַליטעט, פאַר דער עהרע און דעם גע־זונדען לעבען פון זיין פאָלק...

איך ווייס, ס'איז אַ ביטערער פאָרוואורף, טהייערע חברים סאָציאַליסטען! אָבער האָט איהר איהם דען ניט פערדיענט? אויב ניט, וואו זענען דען אייערע פרואוועז איינצואימפען אונזער פאָלק די אידעאַלען פון ארבייט און פון אַ געזונטער געזעלשאַפטליכער עטיק? גיט איהר אוועק, לאָז זיין אַ צעהנטעל פון אייער ענערגיע, כדי צו פּראָפּאַגאַנדירען דעם סאָציאַליזם צו די אידישע מאַסען?

איך ווייס ניט; עס קאָן זיין, אַז, פון דעם שטאַנדפונקט פון דער אַלוועלטליכער מענשליכער געשיכטע, איז די אידישע פראַגע אין רוסלאַנד אין דער אמת'ן אַזאַ קליינינקע און ניט וויכטיגע, אַז אַ מענש מיט אַ ברייטערען האָריזאָנט, קאָן זיין, זאָל זי גאָר ניט בעמערקען. אָבער אונז אידען איז דאָך דערפון גאָר ניט גרינגער.

מיר זענען דאָך ניט שולדיג אין דעם, וואָס ניט אַלע פון אונז זענען געבענשט מיט אַזאַ ברייטען הארץ, וואָס זאָל קאָנען ארומנעהמען די גאַנצע מענשהייט, שיער ניט ביז צו דעם אוראַנג־אוטאַנג; און מיר קאָנען ניט צוליעב וועלט־אידעען און געשיכטס־פילאָסאָפישע היפּאָטעזען קוקען אויף זיך, ווי אויף וואָסערע 4% פון עמיצען אַן אנדערן, בעת מיר זענען 100% פון זיך אַליין...

און עס איז אונז שווער זיך פאָרצושטעלען, אַז די אמת'ע ליעבע צו דער מענשהייט זאָל געהן להיפך צו דעם אמת'ען פּאַט־ריאָטיזם וואָס וויל נאָר איין זאַך: אַז די אַלגעמיין — מענשליכע אידעאַלען, וואָס די בעסטע מענשען פון אַלע פעלקער האָבען אויס־געאַרבייט, זאָל דאָס אייגענע פאָלק פערקערפּערען אין זיין איי־גענעם לעבען וואָס גיכער און וואָס פולער.

כדי צו פערענדיגען דעם אַלגעמיינעם איבערבליק איבער די

שטעלונג פון אונזער אינטעליגענץ צו אונזער פאָלק, לאָמיר זיך נאָך אָבשטעלען אויף די פאַלעסטינאָפילען.

דאָס סימפּאַטישעסטע אין יענער ריכטונג איז געווים דער פאַקט, וואָס זי האָט אויף איהר פאָהן אָנגעשריבען דעם אומקעהר פון דער אינטעליגענץ צו דעם פאָלק. אָבער אין איינעם מיט אָט דעם דעוויז און מיט נאָך אייניגע אַנדערע פּראָגרעסיווע דעוויזען, הערען זיך צום אומגליק, אזעלכע לאַנג־אָבגעלעבטע און ווילד־קלינגענדע שלאַכט געשרייען, אז, כלעבען, עס וואָלט גאָר בעסער געווען, ווען אָט די פאָהן וואָלט לגמרי ניט עקזיסטירט.

די גאַנצע מענשהייט צופאַלט, לויט דעם מיינונג פון די חובבי־ציון, אין צוויי לאַגערען: אידען און ניט אידען. דערביי איז דער לעצטער לאגער פערשאָלטען מיט א ספּעציפישער חלאת, וואָס געהט איבער בירושה פון דור־צו דור, די יודאָפאָביע. „די יודאָפאָביע איסט איינע פּסיכאָזע", שרייבט דער ערשטער טעאָרעטיקער פון דעם פאַלעסטינאָפילענטום, דער פערשטאָרבענער ד״ר. פינסקער. „אלס פּסיכאָזע איסט זי הערעדיטער, אונד אלס איינע זייט צוויי טויזענד יאָהרען פערערבטע קראנקהייט איסט זי אונהיילבאר*)

די פאַלעסטינאָפילען זענען ראַדיקאַלע אָפּטימיסטען אין אלץ, וואָס איז שייך צו אידען; זיי ווערען אָבער מורא'דיגע מיזאַנטראָפּען, ווי נאָר עס רעדט זיך וועגען די אריער. אונטער דער אַלטער שנאה פון די אידען צו אַלץ, וואָס איז פרעמד און ניט אידיש, — א שנאה, וואָס רוהט, דער עיקר, אויף דעם איצטער צונויף־פוילענדען פונדאַ־מענט פון דער אָבגעזונדערטער רעליגיע, — זעהן זיי אונטערצו־בויען א נייעם, כלומרשט וויסענשאפטליכען פונדאַמענט פון היסטאָ־רישע און עטנאָלאָגישע ארגומענטען.

אָט די מיזאַנטראָפּישע שטעלונג צו דער גאַנצער מענשהייט איז שוין ניכר געווען ביי דעם פאַלעסטינאָפילענטום נאָך יעמאָלט, ווען דאָס האָט זיך ניט געשטעלט אין אזא פיינדליכע פּאָזיציע צו דער אייראָפּעאישער קולטור, צו די אידעאַלען פון וויסענשאַפט און פרייער פאָרשונג; ווען די נייע לעהרע האָט נאָך גערעכענט דער עיקר אויף אינטעליגענטע קרעפטען. איהר קאָנט זיך שוין משער זיין,

*) ד״ר. פינסקער, „אויטאָ־עמאַנסיפּאַציאָן", בערלין, 1882, ז. 5.

ביז צו וועלכע הערקולעס־זיילען פון אַבסקוראַנטיזם עס איז דערוואקסען די לעהרע איצטער, ווען זי האָט זיך געמאַכט א הארץ און האָט זיך גענומען יאָגען נאָך דעם צוטרוי פון די עם־הארצ׳ישע מאסען אויף דעם וועג פון חניפות אָהן א שיעור צו די פאראַלטעטע רעליגיעזע פאָראורטיילען!

נאָר — כמעט איטליכע נאציאָנאַלע בעוועגונג, אין וואָס פאר א צוריקגעבליבענע פאָרם זי זאָל ניט ארויסטרעטען אין לעבען, האָט געהאט אין זיך איינינע פראָגרעסיווע עלעמענטען, און כמעט יעדע אוטאָפּיע, ווי פאנטאסטיש זי זאָל ניט זיין, קאָן רעכענען צו איהר אייגענס א מעהר אָדער ווענינער ריכטינע קריטיק פון דער הערשענדער ווירקליכקייט.

די חבתציון, אין איהר דאָפּעלער אייגענשאפט, ווי א נאציאָנאַלע בעוועגונג און אַן עכטע אוטאָפּיע, איז ניט פרעמד געבליבען צו געוויסע פראָגרעסיווע עלעמענטען און צו א קריטיק פון דער נעגענוואַרט, וואָס שטימט איין אין א סך פונקטען מיט דעם ריינעם אמת.

אויף דער אידישער ווירקליכקייט פאלען די חובבי־ציון אָן, דער עיקר פון צוויי זייטען, וואָס זענען אין דער אמת׳ען די אַנגעוועהטיגסטע; דער ערשטער פונקט איז די עטישע דעגענעראַציע פון דעם אידישען פאָלק, א דעגענעראַציע וואָס איז א נויטווענדיגער פועל־יוצא פון דעם שטאָדטישען, מקח־וממכר׳ישען לעבען. דער צווייטער פונקט איז די שטאַרק אַראָבגעזונקענע נאציאָנאַלע זעלבסט־טהעטינקייט פון די אידען, וואָס האָט אלע זייערע האָפנונגען אויף רעפאָרמען און פערבעסערונגען געבויט אויף שתדלנות אין „די הויכע פענסטער“.

דער פועל־יוצא פון דער קריטיק איז די הויפּט־פאָדערונג, וועלכע די חובבי־ציון שטעלען ארוים: דעם זעלבסטשטענדיגען אויפבוי פון דעם פאָלקס־לעבען אויף די געזונטע יסודות פון ערד־אַרבייט... פערשטעהט זיך, ניט אין דעם אַרישען רוסלאַנד, נאָר אין דעם הייליגען לאַנד פון די הייליגע אבות...

אָבער ווען מען זאָל שוין אריינרעכענען די געזונטע עלעמענטען פון זייער פראָגראַם, זענען די חובבי־ציון פון דעסטוועגען א טויטע פּאַרטיי. איהר קינסטליכער לעבען ווערט אויפגעהאַלטען נאָר דורך

די רעגירונגס־פּאָגראָמען אין רוסלאַנד און דורך די אַנטיסעמיטישע פּאָגראָמען אין אויסלאַנד. אַ טויטע פּאַרטיי דערפאַר, ווייל פּראַקטיש קאָן זי איצטער ניט בעפרידיגען קיין איינע פון די נויטיגע בעדערפעניסען פון דעם פאָלק.

וועגען דער הויפּט־בעדערפענים פון דעם פאָלק, — געפינען אַ בעפרידיגענדען ענטפער אויף דער ברויט־פראַגע, — זענען זיך די חובבי־ציון אַליין מודה אין זייער אייגענער אָהן־מאַכט. די קאָלאָניזאַציע פון ארץ־ישראל פאָדערט אַזאַ מאַסע געלד, אַז ארויס־פאַהרען אַהין קאָנען זיך ערלויבען נאָר גאַנץ פערמעגליכע מענשען.

מחמת אָט דעם אומשטאַנד און ווייל די טערקישע הערשער קוקען קרום אויף דעם אידענס בעשטרעבונגען צו פערכאַפּען איינע פון די טערקישע פּראָווינצען, זענען דער קאָלאָניזאַציע פון די אָרימע מאַסען אין פּאַלעסטינע אונטערגעשניטען געוואָרען די וואָרצלען.

און די „אויסערגעוועהנליכע ווירקונג פון דער אינטעליגענץ" אויף דעם גאַנג פון די פּראַקטישע ארבייטען אין ארץ ישראל האָט זיך אויפ'ן שטעל פערוואַנדעלט אין אַ וויסטען מיף, ווי נאָר זי האָט געמוזט איינבויגען דעם קאָפּ פאַר דעם ווילען פון די פערשיידענע גבירען און רבנים, וואָס האָבען זיך ארויפגעכאַפּט רייטענדיג אויף דער בעוועגונג.

די חובבי־ציון בלייבט איצטער נאָר איין זאַך: אויפהאַלטען אין פאָלק דעם מיסטישען דונסט פון דעם רעליגיעזען נאַציאָנאַליזם און מיט די אייגענע הענד שלעפּען די קוילען פון אויוען פאַר די קינפטיגע אידישע גוטס־בעזיצער און זאַטע פערמערלעך אין ארץ־ישראל.

צום עגמת נפש, טהוען זיי דאָס איצטער מיט אַ ברען און אַן איבערגעבענקייט, וואָס פערדיענען, אָנגעווענדעט צו ווערען אויף בעסערע שטרעבונגען.

.6

די אַלע, אויבען בעשריבענע דאַטען זענען, אויף אונזער בליק, גענוג, כדי אין גאַנצען צו אָריענטירען זיך אין דער לאַגע פון דעם אידישען פּראָבלעם אין רוסלאַנד.

אויף אַ לפי־ערך קליינעם שטח פון עטליכע גובערניעס איז, אין שטעט און שטעטלעך, צונויפגעפּרעסט אַ פיער־פינף מיליאָן

אידישע בעפעלקערונג, וואס איהרע מאסען בעשטעהען פון אן אר־ בייטער־ און האנדעלס־פראלעטאריאט, וואס איהר וואוילשטאנד ווערט רעזומירט מיט איין ווארט — פאופעריזם. אלע פרואווען, שיטערער צו מאכען די דאזיגע בעפעלקערונג דורך עמיגראציע קאנען האבען די בעדייטונג נאר פון א זעהר מאנגעלהאפטען פא־ ליאטיוו־מיטעל, ווייל פאלעסטינא איז איצטער ניט צוגענגליך פאר די ארעמע, און די קאלאניזאציאנס־אונטערנעהמונגען פון א בארא־ הירש קאנען, לויט די רויז־געפארבטע חשבונות פון דער רוסיש־ אידישער פרעסע, ברענגען א מקום מנוחה קוים פאר א פערטעל פון די רוסישע אידען.

ווייטער. דער הויפט פיינד פון דעם אידישען פאלק, — אן אומ׳ברחמנות׳דיגער און ניט איינצושטילענדער, — איז די רוסישע זעלבסט־הערשאפט, וואס שטעלט זיך ניט אב פאר קיינע מיטלען, כדי צו מאכען פשוט אונמעגליך דאס לעבען פון די אידען אין לאנד, און דער נאטירליכער פיינד פון דער זעלבסט־הערשאפט, די פראגרעסיווע רוסישע געזעלשאפט, שטעלט זיך צו דעם אידישען פאלק כמעט אזוי, ווי די אייראפעאישע סאציאל־דעמאקראטיע, צ. ב., שטעלט זיך צו דער פראגע וועגען דער גלייכבערעכטיגונג פון דער קאטוילישער קירך. אין פרינציפ נעהמט זי עס אן, אבער אין דער טיעף פון דער נשמה מוז זי ווינשען איהר אלערליי דורכ־ פאלען אין אלע איהרע אונטערנעהמונגען.

באמת איבערגעבען צו די אידעאלען פון אן אונבעדינגטער אי־ דישער עמאנסיפאציע זענען נאר די רוסישע ליבעראלען און אונ־ זערע יודאפילען. אבער אויב עס זאל זיך אונזערע ליבעראלען איינ־ געבען איבערצובויען דעם שטאאטס־לעבען פון רוסלאנד לויט זייערע פרינציפען, וועט פאר דעם אידישען פאלק אויסוואקסען די סכנה — דער געהן צו די זעלבינע טרויעריגע רעזולטאטען, וועלכע די אידישע גלייכבערעכטיגונג אין מערב־אייראפא האט געבראכט מיט זיך.

דער ארבייטער־ און האנדעלס־פראלעטאריאט וועט זיך ניט בעפרייען פון דלות, פון פיזישער און מאראלישער ענטארטונג; די האנדעלס־קלאסען וועלען אריינטרעטען אין אן אכזריות׳שע קאנ־ קורענץ מיט דעם מיטעלערן און קליינעם רוסישען קאפיטאל און ווע־

לען פערנעהמען אַ פּראָמינענטען פּלאַץ צווישען די, וואָס פערשקלאַפּען די אידישע און ניט־אידישע ארבייט. די אינטעליגענץ וועט לגמרי פערלאָזען דאָס פאָלק אויף דעם בעראָט פון די סטיכישע פּאָציאַלע קרעפטען; זי וועט זיך אַ לאָז טהאָן אין אַ געיעג נאָך אַלעלריי „וואַרעמע שטעלעלעך“ אין דער ביוראָקראַטיע, דער שוהל, דער אדוואָקאַטור און די אַנדערע ליבעראַלע פּראָפעסיעס, און וועט אָנהענגען אי זיך, אי דאָס פאָלק צו די פּוילען, און צו די גרויס־רוסען, צו די ווייס־רוסען און צו די קליין־רוסען, צו די טשואוואַשען און צו דער מאָרדווא.

דאָס גאַנצע אידישע פאָלק וועט אַרויסרופען אַנטקעגען זיך נאָך אַ שרעקליכערען אַנטיסעמיטיזם, איידער איצטער, ווייל די יודאָפאָבען וועלען, אַ דאַנק דער פּאָליטישער פרייהייט, האָבען אַלע מיטלען אין די הענד פאַר אַ פרייער און־אויפהערליכער אַגיטאַציע.

נאָר קורציכטיגקייט פון אינדיפערענטיזם, נאָר נאַציאָנאַלע בלינדקייט און טעאָרעטישע דאָגמאַטיק קאָנען ניט זעהן יענעם נאַטירליכען אויסוועג פון דער לאַגע, וואָס זאָל מסוגל זיין איין מאָהל פאַר אַלע מאָל מאַכען אַ סוף צו די יסורים און רדיפות, מיט וועלכע אונזער פאָלק ווערט געפּלאַגט אין אַ משך פון שוין באַלד צוויי טויזענד יאָהר.

דער אויסגאַנג איז — די וויעדערבעלעבונג פון דעם אידישען פאָלקס־לעבען אויף די יסודות פון ערד־אַרבייט אין רוסלאַנד גופא!

און אין דער אמת'ן! פערבונדען מיט דער רוסישער ערד דורך ניט צעררייסבאַרע קניפּלען פון ערד־אַרבייט, וועלען די אידען שוין אַמאָל אויפהערען צו קוקען אויף זיך, ווי אויף פרעמדע אין רוסלאַנד, און די רוסישע ערד־בעאַרבייטענדע פעלקער וועלען אויפהערען צו קוקען אויף אונז, ווי אויף אַ וואַנדער־פאָלק, וואָס לאָזט ניט אריין קיין וואָרצלען אין דעם היימישען באָדען, ווי אויף שלעפּער אָהן אַ שטאַם און אָהן אַ גזע, אָהן אייגענעם לאַנד.

אַ געזונדער אידישער מאַסען־פּויערטום וואָלט דורך זיין אימפּאָנירענדע ערשיינונג געמאַכט אונמעגליך אָט די אַלע בעשולדיגונגען און רכילות'ן וועגען אונזער עקעל צו פיזישער ארבייט, וועגען

דעם פּאראזיטישען לעבען פון דעם גאנצען פאָלק, און וועט ארויס־רופען צו זיך די הייסעסטע סימפּאטיען פון אלע בעסערע עלעמענטען פון'ם לאנד.

די געזונדע פיזישע ארבייט פון דעם אַקערסמאַן וועט זיך וואויל ווירקענד אַבּרופען אויף דעם פיזישען און עטישען טיפּ פון דעם אידען, וואָס איז אזוי שטארק פערהויקערט געוואָרען אין דער שטאָטישער אַטמאָספערע, אזוי טיעף צוריעט געוואָרען, אַ דאנק דעם שטענדיגען טראַכטען וועגען אַלערליי מיטלען, ווי אזוי צו קומען צו אַ שטיקעל טרוקען ברויט.

די אידישע אינטעליגענץ וועט זיך אומקעהרען צו איהר פאָלק, ווי נאָר זי וועט געפינען אין איהם אַ דאנקבארען באָדען פאר די פערשפּרייטונג פון סאָציאַליסטישע אידעאַלען, און דער אַגראַרישער סאָציאַליזם, די ליכטיגע צוקונפט פון דעם ערד־ארבייטענדען רוס־לאנד, וועט ווערן דער אידעאַל אויף פון די אידישע פּויערים־מאַסען. און ווען עס וועט אריינטרעטען די אויסאיינונג פון אינטעליגענץ און פאָלק, — אַן אויסאיינונג, וואָס איז אַ סך גרינגער דורכצופיהרען ביי אונז, איידער ביי אלע אנדער פעלקער פון רוסלאנד, וועט יע־מאָלט זיין אַ סוף אויך צו דעם גייסטיגען יאָך פון אונזערע רבנים, צדיקים און אלע אנדערע אידישע אָבּסקוראַנטען. אונזער בעגאַבּט פאָלק וועט קאָנען אריינגעהמען אין זיך די יסודות פון דער אייראָפּעאישער ציוויליזאציע און וועט ניט דארפען מורא האָבען, ווי איצטער, אז ער וועט, מיר־נישט, דיר־נישט, דארפען אויפהערען צו זיין אַ איד און ווערען, מיר־נישט, דיר־נישט, „אַ טשואוואש פון דער מאָזאַאישער קאָנפעסיאָן".

אָבער כדי דער דאָזיגער אידעאַל פון דער אידישער דאָרף־קאָ־מונע זאָל קאָנען מקוים ווערען פאר דער מאַיאָריטעט פון אונ־זער פאָלק, מוזען אין רוסלאנד אריינטרעטען פערענדערונגען, וואָס זאָלען מאַכען אַ סוף צו דעם אונקאָנטראָלירטען, מענשען־פיינדלי־כען באַלעבאַטעווען פון דער רוסישער רעגירונג, און וואָס זאָלען איבערגעבען די שליטה אויפ'ן לאנד צו יענע עלעמענטען פון דער רוסישער געזעלשאַפט, וואָס האָבען אויף זייער פאָהן אָנגעשריבען די אינטערעסען פון די ארבייטענדע קלאַסען, די אינטערעסען פון

די פאבריק־ארבייטער און די פויערים. קורץ, עס דארף ארייננטרעטען א ראדיקאלע פאליטישע רעוואלוציע.

און דעריבער, מוז די אידישע אינטעליגענץ, וואס איהר זע־נען נאך טהייער די אינטערעסען פון אונזער פאלק, קאנצענטרירען איהר גאנצע ענערגיע, איהר גאנצע מסירת־נפש, אויף וועלכע זי איז מסוגל, אויף דער הילף צו דער דאזיגער רעוואלוציע מיט אלע דערגרייכבארע מיטלען און אויף דער פראפאגאנדא פון איהר צווי־שען דעם אידישען פאלק אין דעם נאמען פון זיינע אייגענע פאלקס־אינטערעסען...

אונזער פאלק האט שוין ארויסגעשטעלט א צייל מארטירער העלדען, וואס זענען געפאלען, ווי א קרבן אויף דעם מזבח פון אונזער מוטערלאנד. זאל אונזער פאלק ניט אויפהערען ארויסצוגעבען זיינע קאהאן־בערנשטיינס און העלפמאן, זיינע הויסמאנס און גינצ־בורג, ניט נאר צוליעב דער בעפרייאונג פון אונזער אלעמענס מוטער־היים רוסלאנד, נאר אויך צוליעב דער וויעדער־בעלעבונג פון דעם אייגענעם פאלק.

דער עקאָנאָמישער מאַטעריאַליזם און די נאַציאָנאַלע פראַגע

(1908)

דער עקאָנאָמישער מאַטעריאַליזם און די נאַציאָנאַלע פראַגע *)

בעת די רוסיש־אידישע אינטעליגענץ האָט זיך צום ערשטען מאָל ארויסגעריסען פון דער תפיסה, אין וועלכער דער תלמוד און די קבלה האָבען זי געהאַלטען; בעת זי איז ארייגעשליידערט געוואָרען אין דעם קעסעל־גרוב פון דעם מאָדערנעם אייראָפּעאישען לעבען און די פּראָבלעמען פון דעם מאָדערנעם געדאַנק, איז ביי א סך האַלבע פריי־דענקער, וואָס האָבען זיך נים געקאָנט אין גאַנצען בעפרייען פון דער אַלטער הייליגער טראַדיציע, אויסגעוואַקסען א בעשטרעבען — צו פערענטפערען אַלע פאָדערונגען פון דער נייער צייט דורך די לעהרען פון דער רעליגיע גופא און געפינען פאַר יעדער „עבירה" א וועלכען עס איז היתר ביי א וועלכען עס איז פרומען רב אָדער גאון.

אזעלכע היתירים איז זעהר שווער געווען אויסצוגראָבען אין א קלאַסיש ריינער פאָרם. דאָס רוב האָט מען זיך געמוזט מפלפל זיין, צונויפשטעלען פערשיידענע טעקסטען, פערגלייכען זיי, אנאליזירען זיי אין דער טיעף און פארנאנדערוועלגערען זיי אין דער ברייט, כדי אויף אזא'ן אופן ארייננצואוועבען אין די רייד פון די פרומע רבנים אזעלכע געדאנקען, וואָס האָבען קיינמאָל נים געקאָנט אפילו אין חלום ארויף אויף זייער זין.

וואָס שאַרפער די נייע פאָדערונג פון לעבען איז זיך פאנאנדער

---

*) ערשיענען אין רוסיש, אין דעם צווייטען באַנד „סערפּ", 1908, אָהן דער הקדמה וועגען די „היתירים".

נעגאַנגען מיט דעם הערשענדען דין, אַלץ פער'פּלפּול'טער און שעהנער פּלעגט אַרויסקומען דער רעזולטאַט, אַז דאָס, וואָס געהט כלומרשט להיפך צו דעם דין, איז אין דער אמת'ען א בפירושע מצוה, וועלכע די „פינסטערלינגע" האָבען ניט פערשטאַנען (ווי צ. ב. די מצוה צו שטודירען די געזעצען פון דער נאַטור.)

און וואָס שעהנער עס איז געווען דער אַפּיקורסישער דרש, אַלץ מעהר אָנהענגער האָט צוגעצויגען צו זיך די „השכלה", אַלץ מעהר פלעגט מען נתפעל ווערען פון דער טיעפער חכמה, וואָס שטעקט אין דעם אפיקורסישען געדאַנק.

אין דער געשיכטע פון דער אידישער אינטעליגענץ פון די דרייסיגער און פערציגער יאָהרען פון דעם פאָריגען יאָהרהונדערט — האָט זיך ווידער אָבגעשפּיעלט דערזעלביגער פּראָצעס, וואָס איז שוין אַמאָל, אין גאָר אַלטע צייטען, דורכגעמאַכט געוואָרען פון די גאונים און אמוראים.

אויך זיי פלעגען פערענטפערן מיט פּסוקים פון דער תורה און פון די נביאים אַזעלכע לעבענס-נויטען, וואָס פלעגען אָפטמאָל ניט האָבען קיין ברעקעל שיכות צו די פּסוקים, אָדער וואָס פלעגען נאָך עפּטער פּאַסען צו די פּסוקים אַזוי ווי א פינגער מיט א שפּיציגען נאָגעל צו אַן אויג.

אגב, מוז מען דאָ בעמערקען, אַז אָט דער „פּלפּוליזם", אָט די אַלע אויסגע'מוח'טע לאָגישע דריידלעך און פּשט'לעך זענען ניט דוקא א אידישע המצאה. מיר געפינען דאָס אומעטום, וואו דער מענשליכער גייסט איז פעראינטערעסירט אריינצושטופּען מיט געוואַלט א נייעם אינהאַלט אין אַלטע פאָרמען.

נאָר דער אידישער מוח, אויסגעוואַקסען אין א משך פון דורות אויף פּלפּול און דרש, האָט בעקומען א געוויסען הערעדיטערען הרגל צו זיי. דעריבער פאַלט ער אונטער גיכער, איידער א ניט אידי־שער, אונטער דער שליטה פון יענעם הרגל, און קאָן מיט מעהר קונציגקייט איידער אַנדערע אויסשפּיצלען וואָס ער וויל פון וואָס ער מוז.

אין יענער צייט פון דעם ערשטען אויפבליה פון אונזער

השכלה, דערצעהלען פרומע אידען, איז פאַרגעקומען אזא מין פאַ־סירונג.

א אידישער יונגער משכיל האָט דערטאַפּט ערגעץ וואו אַן אַלטען, הדרת־פּנים'דיגען אידען, מיט באָרד און פּאות, וואָס איז זיך געזעסען און האָט רוהיג געגעסען, ניט מעהר און ניט וועניגער, ווי א געבראָטען חזיר'ל.

נתפעל געוואָרען פון אזא קוראַזשירטער עבירה, טיעף איבער־צייגט, אַז דאָס מוז מסתמה זיין איינער פון גאָר די „גדולים" אין דער השכלה, און אַז ער מוז גאַנץ זיכער האָבען אַן אויסטערלישען היתר, וואָס קאָן כשר מאַכען א חזיר'ל, איז ער מיט א קלאַפּענדען האַרצען צוגעלאָפען צום זקן.

— „איהר... איהר עסט א חזיר'ל, — האָט ער אָנגעהויבען. — מעג איך אייך בעטען, אויסזאָגען מיר דעם היתר, וואָס איהר האָט געפונען אויף איהם? איך וועל אייך קיינמאָל די טובה ניט פערגעסען"...

דער אַלטער איד האָט גוטמוטיג אַרויפגעבליקט אויף דעם יונגען מאַן און האָט גאַנץ רוהיג געענטפערט:

— „ס'חזיר'ל? דאָס עס איך מיר סתם אזוי..."

דער „סתם אזוי" האָט געהייסען: איך עס עס דערפאַר, ווייל עסען חזיר איז געשמאַק און איז געזונט און איז נאָך מיינע מיט־לעו!, און — וועמען אַרט דאָס, אַז עס איז ערגעץ וואו פערבאָטען?

פרומע אידען, וואָס דערצעהלען אָט דעם אַנעקדאָט, ווילען דערמיט אויסלאַכען די קעצענע צולאָזענקייט און האָזענע פּחדנות פון דעם משכיל דעם אפיקורס, וואָס איהם ווילט זיך אי חזיר־עסען, אי נאָך א שעהנער און פרומער איד בלייבען דערביי.

פון דער אַנדער זייט זענען די פרומע אידען מיט דער מעשה'לע אויסען, קלאָר צו מאַכען, אַז אויף עסען חזיר, ווי בכלל אויף „אַרויס־געהן פון גדר" און ווערן א פּורק עול דאַרף מען ניט האָבען קיין איבעריגע חכמות; אַז דאָס קאָן טהאָן אויך א „סטיאָפּקע" אָדער א „כאָמקע", וואָס טראָגט ניט אַריין קיין טיעפען זין אין זיין אייגע־

נעם לעבען און ניט זיך אָב אין פשטות צו אַל׳ די תאוות און תענוגים פון זיין זינדיגען גוף.

וואָס פאַר דעם פרומען אידען — חזיר, דאָס איז פאַר דעם פרומען אידישען סאָציאַליסט — דער נ א צ י אָ נ אַ ל י ז ם: די העכסטע מדרגה פון אפקורסות, דער העכסטער שטאַפּעל פון „טריפה״. און וואָס פאַר דעם פרומען אידען — „די תאוות פון דעם זינדיגען גוף״, דאָס זענען פאַר דעם פרומען אידישען סאָציאַ־ליסט די „סוביעקטיווע וועלענישען פון דעם אידעאַלאָג״.

עס איז פאַר איהם נאָך ניט גענוג, ווען מען בעווייזט, אַז די נאַציאָנאַלע וויעדערגעבורט פון דעם אידישען פאָלק אין אַן איינע־נעם לאַנד איז „געזונט, געשמאַק און נאָך די מיטלען״, ד. ה. אַז דאָס איז דער אידעאַלסטער ענטפער פון דער אידישער פראַגע, אַ „תירוץ מספיק״ סיי פאַר די אידען, סיי פאַר די ניט אידען.

עס איז פאַר איהם נאָך ווייניג, ווען עס ווערט קלאָר געמאַכט, אַז פון אַזאַ׳ן ענטפער אויף דער אידישער פראַגע וועלען געווינען קודם כל די אידישע פּראָלעטאַריער און די אידישע אָרעמערע קלאַ־סען, און אַז דער „ענטפער״ קאָן אריינגעפיהרט ווערן אין לעבען, אויב נאָר דער ווילען פון די אידישע מאַסען וועט דורכגעדרונגען ווערן פון יענעם אידעאַל.

ווי איבערצייגענד אייערע ארגומענטען זאָלען ניט זיין אין די גרעניצען פון אָט דער אויפגאַבע, ווי טיעף עס זאָל ניט זיין אייער קריטיק פון אַלע אנדערע וועגען, ווי צו פערענטפערן יענעם, ביז צו משוגע ווערן אַנגעוועהטיגטען פון אַלע אַנגעוועהטיגטע פּראָב־לעמען, — וועט ער אַלע אייערע טענות און שטרעבונגען בעטראַכ־טען נאָר ווי „סוביעקטיווע וועלענישען פון דעם אידעאַלאָג״, ווי „תאוות פון דעם זינדיגען גוף״.

„סוביעקטיווע וועלענישען פון דעם אידעאַלאָג״ דערפאַר, ווייל איהר קאָנט ניט אָנווייזען אויף יענע ע ק אָ נ אָ מ י ש ע קרעפ־טען, וואָס ווירקען אַ חוץ פון אייער ווילען און וואָס מוזען אומ־פערמיידליך פיהרען צו דער פערקערפערונג פון דעם אידישען נאַ־ציאָנאַלען אידעאַל.

„תאוות פון דעם זינדיגען גוף“ דערפאַר, ווייל עס איז א חטא גדול פאַר א סאָציאַליסט, וואָס דאַרף אָבהיטען די ריינקייט פון דער פּראָלעטאַרישער וועלט־אַנשויאונג, צו בעשעפטיגען זיך מיט אזא טומאה, ווי דער נאַציאָנאַליזם, וואָס האָט געקאָנט אויסוואַקסען נאָר אויף דעם באָדען פון דער בורזשואַזער, לפּחות, קליין־בורזשאַזער פּסיכאָלאָגיע.

איך וויל בשום אופן דערמיט ניט זאָגען, אז דער אידישער פרומער סאָציאַליסט ליעבט ניט זיין פאָלק, אז איהם טהוט ניט וועה דאָס הארץ פאַר זיין גורל און אז ער געפינט קיין ברעקעל „געשמאַק“ ניט אין דעם אידישען ווידערבעלעבונגס געדאַנק. עס איז שווער זיך צו פאָרשטעלען איין איינציגען אידישען סאָציאַליסט, וואָס זאָל לייקענען, אז עס וואָלט געווען א גוטע זאַך, ווען דער אידעאַל פון דער אידישער נאַציאָנאַלער ווידעראויפלעבונג וואָלט מקוים געוואָרען.

אָבער אויך די אַלטע פרומע אידען זאָגען דאָך: „ניט דערפאַר עסען מיר ניט קיין חזיר, ווייל ער איז ניט געשמאַק, אדרבה! חזיר איז זעהר געשמאַק! נאָר דערפאַר עסען מיר איהם ניט, ווייל די הייליגע תורה הייסט ניט.“

אנאַלאָגישע דערקלעהרונגען וועגען דעם נאַציאָנאַליזם איז אונז ניט איין מאָל אויסגעקומען צו הערען פון אידישע ראַדיקאַלע ארבייטער אין ניו יאָרק אין דער צייט פון דער רוסישער רעוואָלוציע און די פּאָגראָמען.

יענע ארבייטער האָבען זיך אליין געוואונדערט, וואָס די אידישע פּאָגראָמען האָבען אזוי שטאַרק פערכאַפּט זיי פאַר׳ן הארצען, בעת די שחיטות אויף די ארמעניער אין טערקיי, די טאַטעריש־אַרמענישע אויסשעכטונגען און די חוליגאַנישע פּאָגראָמען אויף דער רוסישער אינטעליגענץ האָבען איבערגעלאָזען א סך א קלענערן רושם אין זייער נשמה. זיי פּלעגען זיך מוזען מודה זיין, אז „מיט׳ן הארצען זענען מיר אידען“. אָבער וואָס זאָל מען טהאָן? די תורה הקדושה הייסט ניט פאָלגען דעם זינדיגען הארצען...

עס איז דעריבער קיין חדוש ניט, וואָס אויף דעם באָדען פון אזא פּסיכאָלאָגיע האָבען אין דעם אידיש־סאָציאַליסטישען געדאַנק געמוזט אויסוואַקסען פערשיידענע פּרואוּוען, ווי אויסצוגעפינען

היתר פאַר׳ן נאַציאָנאַליזם, וואָס זאָל איהם ברענגען אין פולען איינקלאַנג מיט דער הערשענדער סאָציאַליסטישער טעאָריע, מיט דעם אַזוי אָנגערופענעם „עקאָנאָמישען מאַטעריאַליזם“ פון מאַרקס און ענגעלס.

צום דריטען מאָל אין דער אידישער געשיכטע האָבען גענומען פרעהליך אַרבייטען די לייכט בעפליגעלטע מיהלען פון דעם אידי־שען פּלפּול, אויפהויבענדיג צום הימעל גאַנצע וואָלקענס טעאָרע־טישע שטויב... היתירים האָבען זיך געשאָטען נאָך היתירים.

די איינע האָבען דערבײ אָנגעווענדעט דעם לאַנג אויסגעפּרו־בירטען מיטעל פון יענעם קאַטוילישען גלח, וואָס האָט אָבגעשמדט אַ חזיר׳ל אויף אַ פיש, און האָבען נאַאיוו בעהויפּטעט, אַז אין זייער פּראָגראַם, וואָס פאָדערט אַן אונאָבהענגיגע זעלבסטשטענדיגע אידישע באַלאַבאַטישקייט איז ניטאָ קיין סימן פון נאַציאָנאַליזם.

ווידער אַנדערע האָבען געזוכט צו בעווייזען, אַז די נאַציאָ־נאַלע פאָרדערונגען אין זייער פּראָגראַם ווערן אַרויסגעשטעלט ניט מיט קיין אַנדער צוועק, ווי נאָר מיט דעם מיין, כּדי צו העלפען דעם פּראָלעטאַריאַט, ער זאָל קומען צו אַ קלאָרערען קלאַסען־בעוואוסט־זיין. ווייל ביז די נאַציאָנאַלע פראַגע וועט ניט פערענטפערט ווערן, מוז די בורזשואַזיע און דער פּראָלעטאַריאַט צונויפגעשמידט ווערן אין איינעם מיט דיזעלביגע קעיטען פון דעם נאַציאָנאַלען דרוק און דערפאַר ווערט פערטונקעלט דער היפּך פון זייערע עקאָנאָמישע אינטערעסען.

און עס זענען געווען אויך אַזעלכע, וואָס האָבען די נויטווענ־דיגקייט פון אַן אייגענער טעריטאָריע בעוויזען דערמיט, וואָס אַ טעריטאָריע איז דער נויטווענדיגסטער פאָרבעדינג פאַר דער „פּראָ־לעטאַריזאַציע“ פון די אידישע מאַסען.

האָט זיך אָבער איינעם איינגעגעבען אַרויסצופּלפּול׳ן, אַז די ענטוויקלונגס־אינטערעסען פון דעם קאַפּיטאַליזם מוזען אַרויס־רוקען פאַר די פּראָלעטאַרישע גרופּען געוויסע נאַציאָנאַלע אויפגאַ־בען און אַז דאָס מוז געשעהן מיט דער צוואַנגהאַפטיגקייט פון אַ נאַטור־געזעץ, איז יעמאָלט האָט דער פּראָלעטאַרישער געוויסען אודאי געמאָגט זיין אין גאַנצען בערוהיגט: דורך דעם האָט מען דעם נאַציאָנאַליזם ניט נאָר מתיר געווען, נאָר אויך אויפגעהויבען

צו דער מדרגה פון א חוב, פון וועלכען קיין פראלעטאריער האט קיין רעכט ניט זיך ארויסצודרעהען.

כמעט אלע אזעלכע טעארעטישע בנינים פון דעם איצטיגען אידישען מארקסיזם ליידען פון דעמזעלביגען קארדינאלען פעהלער, וואס פון איהם איז ניט געווען פריי דער מארקסיזם בכלל, פון יענעם „אדם הראשון׳ס" חטא, וואס בעשטעהט אין דער אויבערפלעכלי־כער אבשעצונג און אין דעם מאנגעלהאפטען בעגרייפען פון דער ראליע, וועלכע דער „נאציאנאלער פאקטאר" האט געשפיעלט, שפיעלט נאך עד היום און וועט נאך שפיעלען אין דעם היסטארי־שען לעבען פון דער מענשהייט.

אין זיין שטרעבען אלץ צוריקפיהרען צו דער „עקאנאמיקע" און צו דעם קלאסען־קאמף, וואס פליעסט פון איהר ארויס, איז דער מארקסיזם געווען געצוואונגען, אויך יענע נאציאנאלע בעוועגונגען, וואס האבען זיך אזוי רייך פאנאנדערגעבליהט אין דעם לעצטען דריטעל פון דעם פאריגען יאהרהונדערט, צו דערקלעהרען דורך די עקאנאמישע יסודות פון דעם קלאסען קאמף.

אויף דעם ערשטען בליק קאן אויסדרוכטען, אז דאס האט זיך איהם איינגעגעבען גאר גלענצענד. אבער וואס מעהר מען טראכט זיך אריין אין די רעזולטאטען, וואס שטאמען פון זיין אנאליז, און אין דער מעטאדע גופא פון זיין פארשען, אלץ מעהר שטעלט זיך ארויס, אז סיי דער מעטאד, סיי די רעזולטאטען ליידען פון איין און דערזעלביגער קרענק: פון אן אומגעהויערער איינ־זייטיגקייט.

דעם מארקסיזם האט זיך ניט איינגעגעבען צוריק צו פיהרען דעם נאציאנאלען עלעמענט פון יענע בעוועגונגען צו דעם עקאנא־מישען עלעמענט, ווייל דער נאציאנאלער עלעמענט פליעסט ארויס פון דעם פאקט, וואס די מענשהייט איז איינגעטיילט אין פעלקער, בעת דער עקאנאמישער עלעמענט פון די נאציאנאלע בעוועגונגען איז, אין דער גרעסטער צאהל פון פעלען, גאר א פועל יוצא פון יענעם אומשטאנד, וואס די מענשהייט איז אין איהר איצטיגען זיין, איינגעטיילט אין קלאסען.

עטליכע ביישפיעלען וועלען אונז קלאר מאכען, וואס עס טהוט זיך דא מיט דעם ענין.

דר. ח. זשיטלאָווסקי

אין בעהמען ווערט געפיהרט אַ ליידענשאַפטליכער, פערעקשן'טער נאַציאָנאַלער קאַמף צווישען די דייטשען און די בעהמען. ביידע צדדים לאָזען ארויס שלאַכט־געשרייען וועגען דעם גערמאַנישען און דעם בעהמישען פאָלקס־גייסט, וועגען דער גערמאַנישער און דער בעהמישער קולטור, וועגען דער גערמאַנישער און דער בעהמישער פּאָעזי, וויסענשאַפט, קונסט, און מענשען זענען קאַפּאַבעל איינער דעם אַנדערן דעם גאָרגעל איבערצורייסען איבער דער פראַגע, אין וועלכער שפּראַך זאָל אַ פאַבריקמאַכער אַרויסהענגען זיין שילד און אריינרופען צו זיך זיינע קליענטען: אין דער דייטשער אָדער אין דער טשעכישער? אזוי ווייט פון די אַלע גראָב־מאַטעריעלע אינטערעסען פון'ם לעבען, אזוי אָהן פניות'דיג ווייזט אויס יענער קאַמף פאַר די ליעבע קלאַנגען פון דעם אייגענעם לשון.

קומט צו געהן דער עקאָנאָמישער מאַטעריאַליסט, פאַלמעסט פאַנאַנדער מיט זיין אַנאַטאָמישען מעסער אָט די אַלע דרויסענדיגע אידעאָלאָגישע הייטלעך און פערזיכערט אונז, אַז דער קאַמף פון צוויי נאַציאָנאַלע גרופּען פאַר דעם טריאומף פון דער אָדער יענער קולטור איז אין דער לעצטער שורה, און על פּי דעם אינוועניגסטען תוך זיינעם, ניט קיין אַנדער זאַך, ווי אַ קאַמף פון צוויי קאַפּיטאַליסטישע גרופּען פאַר די אָדער יענע עקאָנאָמישע פאָרטיילען.

דאַכט זיך, וואָס דאַרף מען אַ בעסערן בעוויז, אַז „דאָס נאַציאָנאַלע" הענגט אָב פון „דעם עקאָנאָמישען"? און ניט נאָר דאָס „הענגט אָב" אָדער: „איז אין גאַנצען אונטערטהעניג". אַן אָבהענגיגער און אפילו אונטערטהעניגער עלעמענט — איז פאָרט אַן עלעמענט פאַר זיך, וואָס פאַלט ניט צונויף אין גאַנצען מיט אַן אַנדער עלעמענט. ער איז מעהר נישט זעהר שוואַך און קאָן זיך ניט אַרויסרייסען פון דער אויבערהערשאַפט, וואָס דער אַנדער עלעמענט האָט איבער איהם. דער אַנדער עלעמענט בלייבט פאָרט פערשיידען פון איהם. ניין! לויט דעם זין, דעם ציעל און די מעטאָדען פון דער אַלט־מאַרקסיסטישער פאָרשונג, איז דער נאַציאָנאַליזם נאָר ניט קיין אייגענער עלעמענט, לאָז זיין אַ שוואַכער, לאָז זיין אַן אונטערגעוואָרפענער צו אַן אַנדערן, שטאַרקערען עלעמענט: „דאָס נאַציאָנאַלע" איז ניט מעהר ווי אַן *אָבשפּיעגלונג* פון דעם אַנדער עלעמענט, דעם עקאָנאָמישען, און האָט ניט קיין

איין ברעקעל זעלבסט־שטענדיגע עקזיסטענץ אין זיך. ער געהט נאָך נאָך זיין אָריגינאַל, ווי דער שאָטען געהט נאָך נאָך די קאָנטור־רען פון א ווירקליכען אָביעקט.

און אין דער אמת׳ן! אויב דער קאַמף פון צוויי נאַציאָנאַלע גרופּען פאַר דער נאַציאָנאַלער קולטור איז אין תוך ניט מעהר ווי א קאַמף פון צוויי קאַפּיטאַליסטישע גרופּען פאַר עקאָנאָמישע פאָר־טיילען, איז יעמאָלט דער נאַציאָנאַליזם ניט מעהר ווי אַן איבער־זעצונג פון יענע בעדערפעניסען און אינטערעסען, וואָס זענען אויס־געוואקסען נאָר אויף דעם באָדען פון דער עקאָנאָמיק, — אַן אי־בערזעצונג אין דער שפּראַך פון דער אידעאָלאָגיע: „דאָס אין׳ס אידעעלע אומגעזעצטע מאַטעריעלע“, ווי מארקס דריקט זיך אויס.

„מיין לשון איז מיר טייער“ — מאכט רשי: „מיין לשון איז דער טייטש — מיין חלק אין דעם פּראָפיט“.

אָבער לאָמיר זיך אביסעל נעהענטער צוקוקען צו דער זאַך.

כדי צו מאכען איינפאַכער דעם חשבון, לאָמיר אָננעהמען, אַז צו דער גאַנצער עקאָנאָמישער זייט פון דעם מארקסיסטישען אַנאַ־ליז קאָן מען ניט האָבען קיין איין ברעקעל טענה. לאָמיר ווייטער אָננעהמען, — אַלץ צוליעב לייכטער מאכען די רעוויזיע פון דעם אַנאַליז,—אַז די הויפּט טהוערס אין יענעם נאַציאָנאַלען קאַמף זענען באמת צוויי קאַפּיטאַליסטישע גרופּען, וואָס קעמפּען פאַנאַנדער־געהיצט פאַר זייערע עקאָנאָמישע אינטערעסען, און אַז, רשי׳ס פּירוש איז דער אמת׳ער טייטש פון דעם ריכטיגען מיין זייערען, און לאָמיר זיך א פרעג טהאָן: וואָלט יענער קאַמף געהאַט א וועלכען עס איז זין, וואָלט מען זיך געקאָנט פאָרשטעלען יענע נאַציאָנאַלע בעווע־גונג, אויב דער נאַציאָנאַלער עלעמענט וואָלט באמת שוין פון אָנ־הויב אָן אַוועקגעשטופּט געוועזן אָן א זייט?

לאָמיר אין קאָפּ אַראָבוואַרפען פון חשבון יענעם פאַקט, וואָס די דייטשען און די בעהמען געהערען צו צוויי פאַרשיידענע נאַציאָ־נאַלע גרופּען: אין וואָס וואָלט זיך יעמאָלט אויסגעדריקט דער תוך פון זייער קאַמף?

אויבביידע קאַפּיטאַליסטישע גרופּען שטעהען אויף דערזעל־ביגער הויך פון דער עקאָנאָמישער ענטוויקלונג, אויב ביידע שטרע־בען צו פערכאַפּען איין און דעמזעלביגען אָבזעץ־מאַרק, און די פּראָ־

דוקטיווע קרעפטען פון זייער ווירטשאַפט שטעהען אויף דעמזעל־ביגען שטאַפעל פון ענטוויקלונג,—בייביידען, לאָמיר זאָגען, הערשען פאַר אין דערזעלביגער מאָס גרויס־קאַפּיטאַליסטען, וואָס פּראָדוצירען פאַר דעם אויסלענדישען מארק, — איז יעמאָלט זייער קאַמף, גענומען אין זיין ריינער עקאָנאָמישער געשטאַלט, ניט מעהר ווי אַן **עקאָנאָמישע איינער־קלאַסיגע קאָנקורענץ פון פּראָדוצענטען.**

אָבער די קאָנקורענץ פון פּראָדוצענטען אינוועניג אין זייער איינענעם קלאַס איז אַלע מאָל אַ קאַמף פון **אינדיווידוען** און קאָן בשום אופן ניט פיהרען דערצו, אַז דער קלאַס זאָל צופאַלען אין צוויי נאַציאָנאַלע גרופּען; ער קאָן אפילו ניט פיהרען דערצו, אַז ביי די גרופען זאָל זיך פאַנאַנדערברענגען אַ קלאַסען־קאַמף. פאַרשווינען, וואָס זיינען צונויפגעבונדען דורך דער געמיינזאַמער ראָליע, וועלכע זיי שפּיעלען אין דעם פּראָצעס פון דער געזעלשאַפט־ליכער פּראָדוקציע, בילדען זיי איין־און־דעמזעלביגען קלאַס, און אין אַלע זייערע פּאָליטישע און געזעלשאַפטליכע אַרויסטרעטונגען וועלען זיי בלייבען געטריי צו יענע בעפעהלען, וואָס ווערן דיקטירט פון זייער עקאָנאָמישער קלאַסען־לאַגע.

אינוועניג, אין דעם קלאַס, קאָנען זיי זיך אין גרים־צאָרן אריין בייסען איינער אין דעם אנדערן און ארויס רייסען איינער ביי דעם אנדערן דעם ביסען פון מויל, אָבער אַזא קאַמף וועט קיינמאָל ניט זיין ביכולת אַריבערצושפּרייזען זיינע ריין עקאָנאָמישע פאָרמען און זיינע ריין עקאָנאָמישע מיטלען. על כל פנים, וועט קיינעם פון זיי ניט אַרויף אויף'ן זינען, אַז איין טייל פון זייער קלאַס האָט מעהר **רעכט** אויף די דאָזיגע עקאָנאָמישע פּאַרטיילען, איידער אַן אנדער טייל, און אַז ער דאַרף זיך, אין דעם נאָמען פון יענעם רעכט, אָרגאַניזירען, כדי אַריבערצושלעפּען צו זיך די עקאָנאָמישע פּאַרטיילען פון דער אנדער גרופּע.

אַלע גרויס־פאַבריקאַנטען זענען גרויס־פאַבריקאַנטען, און אויב אַ וועלכע עס איז גרופּע פון זיי טהוט אָב אַן אויבער־שפּיצעל דער אנדער גרופּע אויף דעם באָדען פון דער אָדער יענער **עקאָנאָמישער** סיטואַציע, איז אין דער ממשלה פון יענע אָרגאַניזירטע, צייטווייליגע גרופּען־אויבערשפּיצלעך — אַקוראַט ווי אין דעם

קריסטליכען „מלכות השמים", — „ניטאָ קיין נפקא מיניה צווישען גריעכען און אידען".

אָן עקאָנאָמישער קאמף, אין דער פאָרם פון א נאַציאָנאַלער בעוועגונג, וואָס זאָל זיין אויסגעוואַקסען אויף אזא מין באָדען, פערליערט יעדען זין; סאָציאָלאָגיש איז ער לגמרי א נאָנסענס, א זין־לאָזער אבסורד. אָבער דער עקאָנאָמישער קאמף גופא, וואָס טרעט ארויס אין דער פאָרם פון א נאַציאָנאַלער בעוועגונג, בעקומט אויפ'ן שטעל א קלאָרען זין און בעדייט, ווי נאָר מיר פיהרען אריין אין חשבון דעם נאַציאָנאַלען עלעמענט, וואָס מיר האָבען פריהער אראָבגעוואָרפען פון די ביינדלעך. יעמאָלט ווערט דער גאַנצער עיסק אויפ'ן שטעל קלאָר און פערשטענדליך.

ניט צוויי גרופען, וואָס זענען עקאָנאָמיש גלייך איינע צו דער אנדערער, קליידען זיך דאָ אָן אין צוויי פערשיידענע נאַציאָנאַלע מענטעלעך, כדי איינע ביי דער אנדערער איבערצושלאָגען דעם עקאָנאָמישען פאָרטייל, נאָר צוויי עקאָנאָמיש גלייכע, אָבער נאַציאָנאַל פערשיידענע גרופען, פיהרען דאָ א פער'עקשן'טען קאמף אין דעם נאָמען פון זייערע עקאָנאָמישע אינטערעסען. ניט די נאַציאָנאַליטעט איז דאָ די דרויסענליכע פאָרם, אין וועלכער עס דראַפירט זיך דער עקאָנאָמישער קאמף, נאָר פערקעהרט: דער עקאָנאָמישער קאמף איז דאָ די דרויסענליכע פאָרם, אין וועלכער עס האָט זיך דאָס מאָל אויסגעגאָסען דער נאַציאָנאַלער סכסוך פון יענע נאַציאָנאַלע גרופען. איין נאַציאָנאַלע גרופע שטרעבט אריבערצושלעפען צו זיך יענעם עקאָנאָמישען פאָרטייל, וואָס עס האָט די אנדערע.

ממילא ליעגט דער זין און דער בעדייט פון דעם קאמף אין יענעם פאַקטאָר, וואָס קאָן ניט צוגאַנגען ווערן אָהן א רעסט אין דער עקאָנאָמישער אטמאָספערע: אין דעם נאַציאָנאַלען פאַקטאָר. אָדער מיט אנדערע ווערטער: די נאַציאָנאַלע בעוועגונגען ווערן דיריגירט און דערקלעהרט דורך דעם פאַקט, וואָס די מענשהייט איז איינגעטיילט אין פעלקער, און קאָנען בשום אופן ניט צוריק געפיהרט ווערן אין גאַנצען צו דעם שפיעל פון ריין עקאָנאָמישע קרעפטען.

די אייגענע מעשה וועט זיין, ווען מיר וועלען, אנשטאָט דעם

קאַמף פון צוויי גליַיכע עקאָנאָמישע קלאַסען, צוריקפיהרען די נאַציאָנאַלע בעוועגונג צו דעם קאַמף פון צוויי פערשייַ־דענע עקאָנאָמישע קלאַסען.

לאָז זיין, אַז די קליין־בורזשואזיע פון איין נאַציאָנאַליטעט קעמפט אַנטגעגען דער גרויס־בורזשואזיע פון דער אַנדערער. אָדער לאָז זיין, אַז די פּויערים פון איין פאָלק קעמפען אַנטגעגען דער „שליאַכטאַ“, די „באַראָנען“, דעם „אָדעל“ אָדער גאָר נאָך פּשוט׳ער: אַנטגעגען די רייכע גוטס־בעזיצער פון דעם אַנדער פאָלק. דאָ איז נאָך גרעסער דער יצר הרע — צו דערבליקען דעם תוך פון דער נאַציאָנאַלער בעוועגונג אין יענעם קלאַסען־סכסוך, וואָס איז אין דעם פאַל באמת פאַראַן ביי די קעמפענדע צדדים.

אָבער פּרובט נאָך אַ מאָל אין געדאַנק אַראָבוואַרפען פון חשבון דעם ריין נאַציאָנאַלען עלעמענט; פּרובט אָנווענדען „די קראַפט פון אַבסטראַקציע“, וואָס דאַרף, לויט דער טייערער מעטאָדאָלאָגישער עצה פון קאַרל מאַרקס, „פערבייטען אונז די רעאַגענציעס און דעם מיקראָסקאָפּ“; פּרובט אַריין שטעלען יענע נאַציאָנאַלע בעוועגונג אין די רעהמעלעך פון ריין עקאָנאָמישע אינטערעסען, און די נאַ־ציאָנאַלע בעוועגונג פערוואַנדעלט זיך ווידער אין אַ נאָנסענס, אין אַן אַבסורד.

וואָס פאַר אַ ציעל קאָן אַזאַ עקאָנאָמישע בעוועגונג האָבען? אַ תל מאַכען פון דער גרויס־בורזשואזיע, דער שליאַכטאַ, דעם קלאַס גוטס־בעזיצער? אָבער יעמאָלט וואָלט דאָך די בעוועגונג געמוזט פאָדערן אַזעלכע יורידישע און עקאָנאָמישע רעפאָרמען, וואָס זאָלען מאַכען אוממעגליך די עקזיסטענץ פון אַ גרויס־בורזשואזיע און אַ גוטס־בעזיצער־קלאַס, אַלץ איינס צו וואָס פאַר אַ נאַציע די דאָזיגע פערהאַסטע קלאַסען זאָלען ניט געהערען. אין דער ווירקליכקייט זעהען מיר אָבער, אַז די בעוועגונג בענוגענט זיך ניט מיט אַזעלכע ריין עקאָנאָמישע פאָדערונגען און זעהר אָפט ווערען יענע עקאָ־נאָמישע פאָדערונגען גאָר אָבגעשטופּט אויפ׳ן הינטערסטען פּלאַן אָדער ווערן אין גאַנצען בטל ומבוטל.

אויף דעם ערשטען פּלאַן פיגורירט דאָ תמיד גאָר אַן אַנדער זאַך: די בעשטרעבונג צו דערוועררגען ניט דעם גרויס־בורזשוא און ניט דעם גוטס־בעזיצער, נאָר דעם מיטגליעד פון דער אַנדער

נאַציאָנאַליטעט. און טהאָן טהוט מען עס, ניט כדי צו מאַכען אַ
תל פון דעם גוטס־בעזיצער־קלאַס אָדער דער גרויס־בורזשואַזיע,
נאָר כדי אייגענע מענשען זאָלען קאָנען פאַרנעהמען די
פלעצער פון די פרעמדע פריצים און די פרעמדע
סוחרים.

ממילא איז אויך דאָ דער תוך פון דעם קאַמף ניט קיין עקאָ־
נאָמישער, נאָר אַ נאַציאָנאַלער, און דער קלאַסען־אונטערשלאַג,
וועלכען דער אַנאַליז דעקט אויף, בעווייזט ניט קיין אַנדער זאַך
ווי נאָר דאָס: אַז אין דעם געגעבענעם פאַל ווערט דער נאַציאָנאַ־
לער קאַמף געפיהרט אויף דעם עקאָנאָמישען פעלד, געפיהרט צוליעב
דעם, אַז די עקאָנאָמישע פאָרטיילען פון איין נאַציאָנאַלער גרופּע
זאָלען אַריבער געצויגען ווערן צו דער אַנדערער.

צו דעמזעלביגען מין ערשיינונגען דאַרף מען, אויף דעם סמך
פון דיזעלבינע פּרינציפּען, צורעכענען אויך יענע קאָנפליקטען,
וואָס שפּיעלען זיך אָב אויף דעם עקאָנאָמישען פעלד צווישען די
פּראָלעטאַרישע גרופּען פון פאַרשיידענע נאַציאָנאַליטעטען.

ווען צווישען די איטאַליענישע פּראָלעטאַריער, וואָס קומען
אין דער שווייץ זוכען אַרבייט, און די שווייצאַרישע פּראָלעטאַריער,
וואָס ווילען זיי ניט דערלאָזען דערצו, ברעכט אויס אַזאַ מין סכסוך,
ליעגט דאָ פאַר אונז ניט פּשוט אַן עקאָנאָמישער קאַמף פון איין
גרופּע אַרבייטער, וואָס זוכט אַרבייט, מיט דער אַנדערער, וואָס
האָט פערכאַפּט דעם אַרבייטער־מאַרק, ווי דאָס קומט אָפט פאָר
צווישען דער אָרגאַניזירטער אַרבייטערשאַפט און דער אַרבייטסלאָ־
זער „רעזערוו־אַרמעי". די שווייץ האָט אַן אייגענע „רעזערוו־
אַרמעי", און פון דעם פאַקט, וואָס זי קאָנקורירט מיט די שווייצאַ־
רישע בעשעפטיגטע אַרבייטער, קאָן מען מיט קיינע שום דרייד־
לעך ניט אַרויס׳פּלפּול׳ן קיין נאַציאָנאַלען קאָנפליקט.

בלייבט מען נאָר ביי דעם עקאָנאָמישען פעלד, קאָן איין עקאָ־
נאָמישע גרופּע (די שווייצאַרישע בעשעפטיגטע אַרבייטער) אויס־
אַרבייטען פערשיידענאַרטיגע מיטלען, ווי אַזוי אָבצוהיטען איהרע
עקאָנאָמישע פּאָזיציעס פון דעם אָנפאַל, וואָס די אַנדער עקאָנאָ־
מישע גרופּע (די שווייצאַרישע „רעזערוו־אַרמעי") מאַכט אויף איהר.
אַן אָבליגאַטאָרישער אַריינטריט אין די טרייד־יוניאָנס, פערסטראַ־

כירונג אויף דעם פאַל פון ארבייטס־מאַנגעל, א קירצערער ארבייטס־טאָג און נאָך אזוינע מיטלען פון א ריין סאָציאַל־פּאָליטישען כאַראַקטער, — אָט אין וועלכע פאָרמען עס מוז זיך על פּי הכרח אויסגיסען דער ריין עקאָנאָמישער עלעמענט פון דעם צווישען־פּראָלעטארישען קאַמף.

דאָרטען אָבער, וואו איין פּראָלעטארישע גרופּע טרעט פּרינציפּיעל ארויס אנטגעגען דעם, אז א פּראָלעטארישע גרופּע פון אן אנדער פאָלק זאָל האָבען א רעכט אויף ארבייט אין דעם געגעבענעם אָרט אָדער אין דעם געגעבענעם פאַך, — אַלץ איינס אין וואָס עס זאָל זיך ניט אויסדריקען דער ארויסטרעטען: אין וויסענשאפטליכע טראַקטאַטען, עמיגראַציאָנס־געזעצען, סטרייקס פאַר ניט־וועלען ארבייטען מיט דעם „פרעמדען“ אָדער אין א פּשוטען געשלעג — דאָרטען האָבען מיר פאַר אונז דאָס שטרעבען פון איין נ א צ י אָ נ א ל ע ר גרופּע זיך אָבצוגרעניצען פון דער אנדערער און די בעוועגונג, וואָס ווערט ארויסגערופען פון אזא שטרעבען, דאַרף מען שוין צושרייבען אויף דעם חשבון פון יענע נ א צ י אָ נ א ל ע קאָנפליקטען, וואָס שפּיעלען זיך אָב אויף דעם עקאָנאָמישען פעלד.

2.

דער נאַציאָנאַלער עלעמענט ווערט ניט צוגאַנגען אין דעם עקאָנאָמישען. אין איהר איצטיגען צושטאַנד איז די מענשהייט צוטיילט, ווי א שאַך־ברעט, ניט נאָר אין דער ברייט אויף קלאַסען, נאָר אויך אין דער לענג אויף נאַציאָנען. די עקאָנאָמישע ברייט־שניטען, וואָס ליעגען איינער אויף דעם אנדערן, און די נאַציאָנאַלע לענג־שניטען, וואָס ליעגען איינער לעבען דעם אנדערן, טיילען איין די מענשהייט אין פערשיידענע גרופּען, וואָס טראָגען אין דערזעלביגער צייט אן עקאָנאָמישען און אויך א נאַציאָנאַלען כאַראַקטער. יעדער ברייט־שניט, — דער עקאָנאָמישער קלאַס, — בעשטעהט פון א צייל קעסטעלעך פון דער לענג, ארויסגעקומען פון דער איינטיילונג אין פעלקער. יעדער לענג־שניט, — דאָס פאָלק, — נעהמט ארום א צייל קעסטעלעך פון דער ברייט, ארויסגעקומען פון דער איינטיילונג אין קלאַסען. יעדע איינצעל־קעסטעלע, איז בעגרעניצט

— דורך ברייט־ליניען פון דעם קלאַסען־פּאַס און דורך לענג־ליניען פון דעם פאָלק־פּאַס. אין איין־און־דערזעלביגער צייט איז זי אַ בעשטימטע קלאַסען־גרופּע פון דעם געגעבענעם פאָלק און אַ בע־שטימטע נאַציאָנאַלע גרופּע פון דעם געגעבענעם קלאַס. די אידי־שע ארבייטער־שאַפט, צ. ב., געהערט אין דערזעלביגער צייט צו יע־נעם ברייט־שניט, וואָס רופט זיך „ארבייטער־קלאַס", און יענעם לענג־שניט, וואָס רופט זיך „דאָס אידישע פאָלק".

דער עקאָנאָמישער מאַטעריאַליזם האָט זיך אַ לאַנגע צייט געדעכענט נאָר מיט די ברייט־שניטען, וואָס צושניידען די מענש־הייט אין קלאַסען און האָט כמעט אין גאַנצען איגנאָרירט איהרע לענג־שניטען אויף פעלקער. דערפון שטאַמט זיין הויפּט־פעהלער אין אַלע אנאַליזען פון דער נאַציאָנאַלער בעוועגונג און די נאַציאָ־נאַלע פּראָבלעמען פון דעם קלאַסען־קאַמף.

דער נאַציאָנאַליזם ווידער האָט זיך אַ לאַנגע צייט געדעכענט נאָר מיט די לענג־שניטען, וואָס צושניידען די מענשהייט אויף פעלקער, און דערפון שטאַמען אַלע טעות'ן זיינע, וואָס ער מאַכט, ווען ער אַנאַליזירט יענע סאָציאַלע בעוועגונגען, וואָס וואַקסען אויס אויף דעם נאַציאָנאַלען פעלד און ווען ער טרעט צו צו די סאָציאַ־לע פּראָבלעמען פון דעם נאַציאָנאַלען קאַמף.

סיי דער עקאָנאָמישער מאַטעריאַליזם, סיי דער רעאַקציאָנע־רער נאַציאָנאַליזם פערמאַכען די אויגען אויף איין זייט פון דער ווירקליכקייט; סיי דער, סיי יענער זענען דעריבער געצוואונגען צו פּלאָנטערן זיך אין סאָפיזמען און איינזייטיגקייטען.

לאָמיר נעהמען יענעם פּראָבלעם, וואָס דריקט ווי אַ בלייערנע וואָג אויף דער ברוסט פון אונזער פאָלק: די ערשיינונג פון אַנטי־סעמיטיזם. דער עקאָנאָמישער מאַטעריאַליזם זעהט אין איהם נאָר אַן עקאָנאָמישע ערשיינונג. דער אַנטיסעמיטיזם, זאָגט בעבעל, איז „דער סאָציאַליזם פון די שוטים", פאַר'ן ציוניזם איז ער אַ ריינע נאַציאָנאַלע ערשיינונג, ער איז אַ פּראָדוקט פון דער „שנאת עולם לעם עולם". ביידע מאַכען אַ טעות. ביידע זענען גערעכט.

לאָמיר אַ וועלכען עס איז פאַל פון אַנטיסעמיטיזם אָבריינגען אין געדאַנקען פון אַלע זייטיגע עלעמענטען, וואָס פאַרטונקלען זיין תוך, און לאָמיר איהם אַוועקשטעלען אין אַזעלכע בעדינגונגען, וואָס

פּאָסטען אַם בעסטען פאַר אַ גערינגקליכען עקספּערימענט. לאָז זיין, אַז ערגעץ וואו אין אַ שטאָדט פון קליינע ניט אידישע בעלי־מלאכות (שוסטער, שניידער און אַז. וו.) האָט זיך פאַנאַנדערגע־ברענט דער אַנטיסעמיטיזם, מחמת איינינע אידען האָבען געעפענט „וואַרען־הייזער“, גרויסע מאַגאַזינען, וואָס האַנדלען מיט וואָלוועלער מאַשינאַווער אַרבייט. אַזאַ וואָלוועלע מאַשינאַווע אַרבייט מוז על פּי הכרח אַראָב דריקען די פּרייזען אויף די פּראָדוקטען פון דעם בעל־מלאכה און רואינירען דעם זעלבסטשטענדיגען קליינעם באַלאַבאָס.

דעם מאַטעריאַליסט איז דאָ זעהר גרינג מיט׳ן פינגער אָנצו־טייטען אויף דעם עקאָנאָמישען פונדאַמענט פון דעם אַנטיסעמי־טיזם. דער קליינער בעל־מלאכה, וועט ער זאָגען, ליידט דאָ ניט דערפון, וואָס דער באַלאַבאָס פון דעם גרויסען מאַגאַזין איז אַ איד, נאָר דערפון, וואָס דער באַלאַבאָס איז דאָ אַ קאַפּיטאַליסט. זיין איד־זיין איז דאָ אין גאַנצען אַ זייטיגע זאַך. אַ קריסט אויף זיין אָרט וואָלט ניט בעסער געהאַנדעלט. דער קליינער בעל־מלאכה וואָלט בעדאַרפט פאַרשטעהן, אַז זיין פיינד איז ניט די אידישע נאַציע, נאָר דער קאַפּיטאַליסטישער פיהר.

אַ גייסטיג מעהר ענטוויקעלטער „אַנטי־סעמיט“ וואָלט, נאָך אַ לאַנגער צאָהל סאָציאָלאָגישע בעטראַכטונגען, פאַרשטאַנען, אַז איהם קאָן געהאָלפען ווערן ניט מיט דעם, וואָס מען וועט אַרויס־יאָגען די אידען פון לאַנד, נאָר מיט דעם, וואָס מען וועט אַרויס־טרייבען דעם קאַפּיטאַליזם פון דעם געזעלשאַפטליכען לעבען. דער לאָגישער אבשלום פון זיין קאַמף וואָלט דעריבער בעדאַרפט זיין גאָר דער סאָציאַליזם. אָבער דער קליינער בעל־מלאכה איז אַ שוטה, ד. ה., אַן עם־הארץ אין פּאָליטישע עקאָנאָמיע. דערפאַר זעהט ער אין דעם צופעליג־אידישען קאָליר פון דעם קאַפּיטאַל זיין אינווע־ניגסטען תוך.

דאָס איז אַלץ אמת. אָבער אין דערזעלביגער צייט איז אויך דאָס אמת, אַז אויב די גרויסע מאַגאַזינען וואָלטען געעפענט גע־וואָרען ניט פון אידען, נאָר פון אייגענע מענשען, פון די קינדער פון זיין פאָלק, וואָלט דעם קליינעם בעל־מלאכה גאָר אויפ׳ן זין ניט געקאָנט אַרויף אָבצופרעגען זייער רעכט (אַ קאָדיפיצירט

אָדער אַ „נאַטירליך" רעכט) אָבצועפּענען אַזעלכע אינסטיטוציעס, און דער קאַמף אַנטגעגען די אייגענע גרויס־הענדלער, וואָלט בשום אופן ניט געקאָנט אָבגעפּאַרבט ווערן אין אַ וועלכען עס איז נאַציאָ־נאַלען קאָליר, ווייל סיי דער קליינער בעל־מלאכה, סיי דער גרויסער סוחר וואָלטען אין דעם פאַל זיך געפונען אין איין און דעמזעלבינען לענג־שניט פון דער מענשהייט, אין די גרעניצען פון איין און דעם זעלבינען פאָלק.

דער נאַציאָנאַלער קאָליר פון דעם קאַמף האָט זיך דאָ בפירוש גענומען דערפון, וואָס דער קליינער בעל־מלאכה (לאָז זיין, דער דייטש) און די גרויס־הענדלער (דער איד) געפינען זיך ניט נאָר אין פערשיידענע ברייט־שניטען פון דער מענשהייט, נאָר אויך אין פאַרשיידענע לענג־שניטען פון איהר. הייסט עס, אַז אויך דער ציוניזם איז גערעכט, ווען ער טענה'ט, אַז דאָ האָבען מיר צו טהאָן מיט דעם אויסדרוק פון דער „אייביגער שנאה צו דעם אייביגען פאָלק", אָדער פשוט'ער: מיט דעם אומווילען פון איין נאַציאָ־נאַלער גרופּע צו ליידען היזיק פון דער אַנדערער אָדער צו טיילען זיך מיט איהר אין וועלכע עס איז פאָרטיילען.

צוריק וויעדער איז אויך דער מאַטעריאַליסט גערעכט, ווען ער ווייזט אויף, אַז עס איז ניטאָ קיין אייביגע שנאה פון איין פאָלק צו אַן אַנדער פאָלק, און אַז איהר פייער ווערט אונטערגעצונדען און אויפגעהאַלטען נאָר דורך דער לעבענס־קאָנקורענץ, דורך דעם קאַמף פאַר וויכטיגע לעבענס־אינטערעסען.

פון דעם שטאַנדפּונקט מוז דער אַנטיסעמיטיזם אין דער אמת'ן אָננעהמען די געשטאַלט פון אַן אייביגער שנאה צו אידען אומעטום שוין דערפאַר אַליין, וואָס, אַ חוץ אַ סך אַנדערע אורזאַכען, זענען די אידען אומעטום אַ קאָנקורירענדע גרופּע, וואָס זענען אין אַ משך פון יאָהרהונדערטען געוואָרן וועלט־בעריהמט אין זייער פאַך פון קאָנקורענץ און וואָס האָבען דעריבער אַרויסגערופען אַן אַנטיפּאַטיע צו זיך ביי אַלע פעלקער, צווישען וועלכע זיי איז אויסגעקומען און זיי קומט אויס צו וואוינען.

נאַציאָנאַליזם און עקאָנאָמיזם זענען די צוויי שטאַרקסטע פאַקטאָרען פון דעם געזעלשאַפטליכען לעבען און פון דער געשיכטע, און נאָר יעמאָלט, ווען מיר טהוען ביידען זייער רעכט, ריסקירען מיר

ניט געהן להיפך צו דער ווירקליכקייט. אָט פאר וואָס עס איז אזוי וויכטיג פאר דעם אידישען פראָלעטאריאט, ער זאָל שוין אמאָל איינזעהען, אז מיט דעם הוילען „עקאָנאָמיזם" וועט ער ניט ווייט אוועקפאָהרען, ניט אין דער טעאָריע, ניט אין דער פראַקטיקע. ער דארף תמיד האָבען פאר זיינע אויגען סיי די לענג־שניטען פון דער מענשהייט אין פעלקער, סיי די ברייט־שניטען איהרע אין קלאסען. ערשט יעמאָלט וועט ער טיעפער קאָנען פארשטעהן סיי דאָס, וואָס טהוט זיך ביי די אנדערע פעלקער, סיי יענע ציעלען, צו וועלכע ער וועט אליין מוזען, „ווילענדיג־ניט־ווילענדיג", שטרעבען.

דער נאציאָנאַלער פאקטאָר איז אין זיין תוך אונאבהענגיג פון דעם עקאָנאָמישען. אָט דער רעזולטאט פון אונזערע סאָציאָלאָגישע בעטראכטונגען ווערט טאָג־טעגליך פאר'אמת'ט אין דער גע־וועהנליכער פסיכאָלאָגיע פון די קאָנקורירענדע נאציאָנאַלע גרופען.

לאָז זיין, אז ערגעץ וואו אין א שטאָדט וואוינען לויטער רוסי־שע סוחרים: דורכאויס איוואן־איוואנאָוויטשעס. קומען צופאָהרען נאָך א פאָר סידאָר־סידאָריטשעס און עפענען דאָ גופא אקוראט אזעלכע האנדעלס־געשעפטען, ווי די אלטע באלאבאטים. הויבען אָן קריצען מיט די צייהן די איוואן־איוואנאָוויטשעס, ווייל די סי־דאָר'עס כאפען ביי זיי ארויס די רויב פון די הענד, אָבער אין דער טיעף פון זייער נשמה מוזען זיי מודה זיין, אז יענע האָבען א רעכט דערצו: „אין האנדעלשאפט איז ניטאָ קיין ברידערשאפט!" דאָ קאָן קיין מאָל ניט ארויסקומען קיין „אנטי־סידאָריזם" דערפאר, ווייל סיי די איוואנעס, סיי די סידאָר'עס געהערען צו איין און דעם זעלביגען געזעלשאפטליכען קעסטעלע, זענען ארומגעצירקעלט מיט די זעלביגע ברייט־ליניען און לענג־ליניען פון זייער קלאַס און פון זייער פאָלק.

אָבער לאָזען אנשטאָט די סידאָר'עס, קומען צופאָהרען די חיים'ס און די ברוך'ס, און אויפ'ן שטעל וועט „מיט דער אייזערנער נויטווענדיגקייט פון א נאטור־געזעץ" אויסוואקסען אן „אנטי־חיים'יזם". „וואָס זוכט איהר, חיים'ס, אהער געקומען? פאָהרט אייך צוריק אין אייער בערדיטשעוו!" — וועלען אָנהויבען שרייען די איוואנעס: אידישע סוחרים און רוסישע סוחרים געהערען, אמת,

צו איין און דעמזעלביגען ברייט־שניט פון דער מענשהייט, אָבער זיי ליעגען אין צוויי פערשיידענע לענג־שניטען, און זיי מוזען איי־נער דעם אַנדערן אויסשליסען אַלע מאָל, ווי נאָר דער גורל צווינגט זיי צו זעצען זיך אין איינעם ביי איין אָרעמער סעודה.

יעדער קלאַס איז אַ קלאַס פון אַ בעשטימטער נאַציאָנאַליטעט און אין זיינע האַנדלונגען ווערט ער געפיהרט און מוז געפיהרט ווערן ניט נאָר פון זיין קלאַסען לאַגע, נאָר אויך פון דער נאַציאָ־נאַלער לאַגע, אין וועלכער עס געפינט זיך זיין פאָלק.

טרעט ער אָב אין דער טעאָריע פון דעם דאָזיגען כלל, אַזוי מוז דאָס פיהרען צו אַ פאַלשען בליק אויף זיין לאַגע, זיינע בעדער־פעניסען און זיינע אויפגאַבען און ממילא אויך צו געפעהרליכע טעות׳ן אין דער פראַקטיק.

וואוהין קאָן אין דער אמת׳ן פיהרען יענע ריין־עקאָנאָמישע בעגרינדונג פון דער אידישער פראָלעטאַרישער בעוועגונג, וואָס רוהט אויף דעם פאַקט, אַז אין די גלות־לענדער קאָנען זיך די אידען ניט פּראָלעטאַריזירען, אויב מען זאָל פון דעם פאַקט אין גאַנצען און ראַדיקאַל אויסשאָבען אַלץ, וואָס האָט אַ שיכות צו דער נאַציאָ־נאַלער זייט פון דער זאַך?

„אַ גרויסער טייל פון דעם פּראָלעטאַריאַט, וואָס לעבט אין די גרעניצען פון דער רוסלענדער אימפּעריע, האָט ניט די מעגליכקייט אריין צו כאַפּען זיך, ווי אַרבייטער, אין די גרויסע פאַבריקען און וואַרשטאַטען“. דאָס איז אַלץ, וואָס אונז קאָן זאָגען דער עקאָנאָ־מישער תוך פון דעם פאַקט. אָבער דער פאַקט איז ניט קיין נייעס און קאָן ניט ווערן שוואַנגער מיט קיינע „נאַציאָנען־בילדענדע“ טענדענצען.

אין רוסלאַנד געפינט זיך אַ מאָוים׳דיגע רעזערוו־אַרמעי, אַ פיעל־מיליאָניגע מחנה פון דעם וואַנדערנדען לומפּען־פּראָלעטאַ־ריאַט, ארויסגעקומען דערפון, וואָס דער פויער האָט פערלאָרען זיין קרקע. ער וואַנדערט פון צפון קין דרום, פון דרום קין צפון, פון מערב קין מזרח, און פון מזרח קין מערב, אומעטום אומזיסט געזוכט אַ וועלכען עס איז פערדיענסט. מיר רעדען דאָ שוין ניט וועגען אַ שטענדיגען, בעוואָהרענטען פערדיענסט אין די גרויסע פאַבריקען און וואַרשטאַטען. דער לומפּען־פּראָלעטאַריאַט קאָן ווע־

גען אזוינס שווערליך חלום׳ען, מחמת די דאָזיגע ארבייטס־פּלעצער זענען שוין איבערפול און ווייל ער איז קולטורעל צו ווייניג פּאַר־נעגרייט צו די העכערע ספערען פון דער אינדוסטריעלער ארבייט. ער קאָן זיך ניט „פּראָלעטאריזירען" אין דעם זעלבינגען זין, אין וועלכען דאָס ווערט קאָנסטאַנטירט פון דעם אידישען טעאָרעטיקער פאר דעם אידישען פּראָלעטאריאַט.

און אויב רוסלאנד איז בעשערט, איהר גרויס־אינדוסטריע זאָל זיך ענטוויקלען, איהר פויערטום זאָל מחמת דעם רואינירט ווערן און עס זאָל שטענדיג וואקסען די צאָהל פון די „פרייע הענד", וואָס זוכען ארבייט, וואָלט די געזעלשאפט יעמאָלט געמאָגט זיין זעהר צופריעדען, ווען עס זאָל זיך איהר איינגעבען — האַלטען יענע אלץ וואקסענדע ארמעי אין געוויסע גרעניצען; ווען זי וועט קאָנען לפּחות א טייל פון יענער ארמעי אריינשפּארען ערגעץ־וואו אין די ניעדעריגערע, שלעכט בעצאָהלטע ספערען פון דער פרייער, „שווארצער" לוין־ארבייט.

עס קאָן זיין, אז אויך די רוסישע סאָציאל־דעמאָקראטיע און די ארבייטער אָרגאניזאציעס וועלען יעמאָלט אָנווענדען ניט ווייניג מיה, כדי צו האַלטען די „רעזערווע ארמעע" וואָס ווייטער פון דער פאבריק־און־ווארשטאַט־ארבייט, ניט לאָזען זי אריין דרינגען אין יענער ספערע, וואו זיי האָבען, א דאנק דער ענערגישער אָנשטרענ־גונג פון די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען, שוין געהאט אויסגעקעמפּט א ביסעל א בעוואָהרענטע לאגע, א וועלכען עס איז צו דערליידענדען לוין און ווי עס איז צו דערטראָגענדע ארבייטס־בעדינגונגען.

און וואָס מעהר די געזעלשאפט וואָלט זיך ענטוויקעלט אין דעם זין פון דעם אָרטאָדאָקסען מארקסיזם, וואָס ברייטער עס וואָלט זיך פאנאנדערגעוואקסען די ארמיע פון געצוואונגענע לעדיג־געהר אָדער פון די, וואָס ארבייטען אין אומדערטרעגליכע בעדינגונגען, אלץ שווערער וואָלט געווען פאר דעם פּראָלעטאריאט פון די „ארים־טאָקראטישע" פּראָפעסיעס איינצוהיטען יענעם באריער, וואָס טיילט איהם אָב פון די ניעדעריגערע שיכטען פון זיין אייגענעם קלאַס.

איז־וואָס איז דער אומגליק, ווען אין די צאָהל פון יענע ניע־דעריגערע פּראָלעטארישע שיכטען וועט אריין א האלב־מיליאָן אָדער אפילו א פּאָר מיליאָן מענשען, וואָס האָבען א מאָל געהערט צו דעם

אידישען פאָלק? לוינט זיך עס אויפהויבען צוליעב דעם א גאנצען הארמידער, זוכען פאר די פאָר מיליאָן מענשען אן אייגען לאנד און בעשאפען א בעזונדער נאציע? און פאר וואָס דוקא בעשאפען א נייע פאָטערלאנד נאָר פאר די אידיש געבאָרענע „פראָלעטאריער, וואָס פראָלעטאריזירען זיך ניט?" וואָס עפעס מיט אמאָל אזא „אתה בחרתנו־איזם? פארוואָס אפשר ניט אָנהויבען א בעוועגונג צוליעב דעם, אז דער גאנצער, זיך ניט פראָלעטאריזירענדער טייל פון דעם רוסלענדישען פראָלעטאריאט, אלץ איינס פון וואָסער נאציאָנאלען אָבשטאם ער זאָל ניט זיין, זאָל זיך א נעהם טהאָן זוכען א נייע לאנד אויף אויטאָנאָמע יסודות? אין יענעם נייעם לאנד וועלען זיי לאָזען אָבאכטען צו זיך די קאפיטאליסטישע ריוריוק'ס, סינעאוס'עם און טרואוואָר'ס (וויעדער אמאָל אָהן שום אונטערשייד פון נאציאָנאליטעט), זיי זאָלען דאָרטען איינפיהרען דעם קאפיטאליסטישען סדר און ארויסברענגען די העכסטע מדרגה פון „פראָלעטאריזאציע?"

מען דארף נאָר זיך א ביסעל טיעפער איינהערען אין די אלע פראגען, כדי אויפ'ן שטעל צו בעמערקען, אז דער גאנצער טעות שטאמט דאָ פון איין־איינציגען פונקט: מען האָט דאָ טעאָרעטיש ארויסגעלאָזען איינעם פון די הויפט־עלעמענטען פון דער אידישער פראָלעטארישער בעוועגונג, — דעם בעוואוסט־נאציאָנאלען עלעמענט. דער אידישער פראָלעטאריאט איז *דער פראָלעטאריאט פון דעם אידישען פאָלק*, און ווי קליין ער זאָל ניט זיין אין צאָהל, איז ער, אין זיין שיכות צו דעם פוילישען אָדער דעם רוסישען פראָלעטאריאט, א זעלבסט־שטענדיגע איינהייט.

דעם רוסישען און דעם פוילישען טייל פון יענעם פראָלעטאריאט, וועלכען מען לאָזט ניט אריין אין דעם גן־עדן פון פראָלעטאריזאציע קאָן גאָר אויפ'ן זינען ניט ארויף — ערגעץ־וואו זוכען א נייעם פלאץ אויף דעם ערד־רונד, כדי צו בילדען א נייעם פאָליטישען קערפער, א נייעם לענג־שניט אין דער מענשהייט. זיי ביידע זענען ניט נאָר טיילען פון דעם אלוועלטליכען ברייט־שניט, דעם פראָלעטאריאט, נאָר אויך טיילען, יעדער איינער פון א בעשטימטען לענג־שניט, וואָס האָט שוין זיין היים, זיין פאָטערלאנד.

זייער לייענען — און אַ שווערער לייענען — בעשטעהט נאָר אין דעם, איינצופיהרען אַ בעסערע אָרדנונג אין דער אייגענער היים, ברעכען די קראַפט פון יענע „ברייט־קעסטעלעך“, וואָס דריקען אויף זיי אין די גרעניצען פון איין־און־דעמזעלבען לענג־שניט.

גאַנץ אַנדערש איז דאָס מיט דעם אידישען פּראָלעטאַריאַט. **רייסט** מען אַראָב דעם מיסטישען, כמו־מאַרקסיסטישען מאַנטעלע **פון דער ניט־**„פּראָלעטאַריזאַציע“ און מען שטעלט פאַר דעם פאַקט **אין זיין** פּשוט׳ער בעדייטונג פאַר׳ן לעבען, האָט ער נאָר איין זין: דעם אידען, אפילו דעם אַרבייטער, איז שווער צו קאָנקורירען מיט דעם ניט־אידען אויף דעם פעלד פון דער פאַבריק־אַרבייט, און ממילא זענען אַלע האָפענונגען, אַז די אידישע מאַסען זאָלען דאָרטען געפינען אַ מקור־חיונה פאַר זיך, זעהר און זעהר פּראָבלעמאַטיש. אַ געריבענער קאָנקורענט אויף די געביעטען פון קליין־ און גרויס־האַנדעל, פון ליבעראַלע פּראָפעסיעס, ווייזט זיך דער איד אַרויס, מחמת טויזענדער און טויזענדער אורזאַכען, פאַר זעהר שוואַך אין זיין מעסטען כחות מיט די ניט־אידישע פּראָלעטאַריער. און אפילו דאָרטען, וואו ער ווייזט זיך אַרויס פאַר אַ געריבענעם קאָנקורענט, מוז ער אויך תמיד פיהלען, אַז מיט זיין עקזיסטענץ שטופּט ער אַרויס עמיצען אַן אַנדערן, וועלכער רעכענט, אַז ער האָט מעהר רעכט אויף דעם פּלאַץ, וואָס דער איד האָט פערנומען.

מיר, סאָציאַליסטען, מעגען, וויפיעל דאָס האַרץ געלוסט, פּראָטעסטירען אַנטגעגען דער שלעכטער וועלט, אין וועלכע די מענש־הייט איז צוטיילט אויף פעלקער. מיר קאָנען, וויפיעל דאָס האַרץ געלוסט, בעווייזען, אַז יעדער מענש, אָהן אַן אונטערשייד פון ראַסע און נאַציע, האָט אַ רעכט אויף אַלע עקזיסטירענדע פּראָפעסיעס.

מיר מעגען טויזענט מאָל זיין איבערצייגט, אַז אין דער קינפ־טיגער ליכטיגער ממשלה פון סאָציאַליזם וועט זיין גענוג פּראָדוק־טען פאַר אַלעמען, און אַז מענשען וועלען זיך ניט דאַרפען רייסען פאַר די קוואַלען פון חיונה, וואָס וועלען געבען אין איבערפלוס יעדען איינעם אַלץ וואָס ער דאַרף, ווען מען וועט זיך ניט בעקלאָ־גען אויף אַן איבעריגען מויל, ווייל דער דאָזיגער „איבעריגער“ מויל איז פערבונדען מיט לגמרי ניט איבעריגע הענד, וואָס פון זיי פליעסט די קאָסטבאַרע מענשליכע אַרבייטס־קראַפט, דער מקור פון

אַלע ערדישע רייכטימער. יע, מיר גלויבען, אַז אַזאַ ליכטיגע צו־קונפט וועט אריינטרעטען אין לעבען.

אָבער כל־זמן זי איז נאָך ניטאָ, די ליכטיגע צוקונפט; כל זמן עס קומט ערשט פאַר דאָס קלייבען און מושטירען פון דער אַרמעע, וואָס זאָל קעמפען פאַר איהר, האָבען מיר קיין רעכט ניט צו פערמאַכען די אויגען אויף דעם פאַקט, אַז מיר, אידען, וואוינען אין אַ *פרעמדען* לאַנד, צווישען אַ *פרעמדען* פאָלק; אַז מיט יעדען אָטעם, וואָס דער איד אָטעמט אין דער איצטיגער פערפעסטעטער קאַפּיטאַליסטישער אַטמאָספערע, נעהמט ער אָב אַ ביסעל לופט ביי דעם אַנדערן, ביי דעם באַלעבאָס פון לאַנד; אַז אין וואָס עס זאָלען ניט בעשטעהן אונזערע מענשליכע רעכט, קאָן ער, דער באַלעבאָס, ניט אָנערקענען זיי פּסיכאָלאָגיש, ווייל זיין פּסיכאָלאָגיע ווערט איהם דיקטירט דורך די עקזיסטענץ־בעדינגונגען פון אַ מענשען, וואָס לעבט אין זיין אייגענעם „לענג־שניט", וואוהין די אידען זענען אריין געקראָכען, ווי ניט־געבעטענע געסט.

פריהער אָדער שפּעטער מוז פאַר אַלע קלאַסע פון דעם אידישען פאָלק ווערן קלאָר ווי דער טאָג, אַז לעבען אין טאָג־טעגליכער קאָנ־קורענץ מיט דעם באַלעבאָס פון דעם לאַנד, אָדער, — וואָס עס איז נאָך ערגער, — אָפטמאָל אויך עקספּלואַטירען איהם, הייסט טאָג־טעגליך אונטערטרייבען דעם וואוקס פון דעם עקאָנאָמישען אַנטיסעמיטיזם; עס הייסט טאָג־טעגליך צוגעבען צו דעם שוין אָנ־געקליבענעם אוצר פון אידען־האַס נאָך אַ נייעם אוצר פון דערזעל־ביגער שנאה, ביז עס ווערט בעשאַפען אַזאַ לאַגע, אַז די קלענסטע געלעגענהייט קאָן פיהרען צו שרעקליכע פּאָגראָם־אויסברוכען, צו וואולקאַנישע ארויסרייסונגען פון דעם פאָלקס־אַנטיסעמיטיזם.

אָט מיט וואָס עס דערקלערט זיך דער וואונדער, וואָס די צייט האָט ניט קיין שליטה אויף דעם אַנטי־סעמיטיזם; וואָס אין דעם צוואַנציגסטען יאָהרהונדערט שטורעמט ער סכנות'דיגער איידער אין דעם נייצעהנטען, און וואָס אין דעם איין־און־צוואַנציגסטען וועט ער לויט זיין תוך נאָך שאַרפער מוזען ארויסטרעטען, איידער אין דעם צוואַנציגסטען.

סיידען, וואָס די פאָרמען וועלען ווערן אַ ביסעל ציוויליזיר־

טער... אָבער צו יענער צייט וועט דאָך אונזער הויט אויך ווערן צאַרטער, און אויב איצטער זענען נויטיג קינדער צוריסענע אויף העלפט און טשוועקעס אריינגעשלאָגען אין די אויגען, אז מיר זאָלען זיך שוין אַמאָל פערטראַכטען, „אויף וואָסער וועלט מיר זיינען", וועט יעמאָלט אפשר א קרום געוואָרפענער בליק ארוים רופען אין אונז דעמזעלבינגען, ניט פטור צו ווערענדען שוואַרם פון טרויעריגע געדאַנקען, וואָס פּלאָגט אונז היינט*).

פריהער אָדער שפּעטער האָט זיך ביי דעם אידישען פאָלק ג ע־ מ ו ז ט ארויסרייסען דער אינסטינקט פון זעלבסט־דערהאַלטונג און דער אייגענער עהרע און ער האָט ג ע מ ו ז ט אוועקשטעלען פאר'ן פאָלק די אויפגאבע — איינמאָל פאר אַלע מאָל פּטור צו ווערן פון דעם אומגליק — צו לעבען צווישען פרעמדע ווי אַ קאָנ־ קורענט, אָדער נאָר ווי אַן עקספּלואַטאַטאָר. עס האָט געמוזט זיך ארויסרייסען דער ברען אויפצובויען מעהר נאָרמאַלע בעדינגונגען פאר דעם אייגענעם נאַציאָנאַלען לעבען.

אזוי לאַנג ווי די מאַסען האָבען נאָך געגלויבט, אז מען מוז בלייבען אין גלות, ביז משיח וועט קומען, איז קיין אנדער ברירה ניט געווען, ווי נאָר ליידען אין דער שטיל און אין דער האָפנונג אויף איבערנאַטירליכע נסים, אריבערטראַגען וואולקאַנישע אויס־ ברוכען פון דעם תמיד וואַקסענדעם אַנטיסעמיטיזם.

אזוי לאַנג, ווי די אינטעליגענץ, וואָס האָט פערלאָזען דאָס פאָלק אויף דעם שיקזאַלס בעראָט, האָט געמיינט אז אָט־אָט ווערט פערווירקליכט דער אידעאַל פון אינטערנאַציאָנאַלער ליעבע און סאָ־ לידאַריטעט, אזוי לאַנג האָבען די אויפגאבען פון דער אידישער וויעדער־בעלעבונג געקאָנט זיך בעווייזען נאָר אין די מוחות און אין די הערצער פון גאָר וויינינגע איידעלע מענשען, ביי וועמען די כמעט

*) אַ חבר פון דער לעמבערגער אידישער, ד. ה., דער אסימילאַ־ טאָריש־פּוילישער, סעקציע פון דער סאָציאלדעמאָקראַטישער פּארטיי האָט אונז איבערגעגעבען א כאַראַקטעריסטישע תרעומה פון א פּוילישען גע־ נאָסע אויף די „צוריקגעבליעבענקייט", דעם „מאַנגעל אין אינטערנאַ־ ציאָנאַלע סאָלידאַריטעט" און אפילו „שאָוויניזם" ביי די אידישע ארביי־ טער. זיי זענען בערייט, פערשטעהט איהר מיך, אויפצוהויבען אַ גאַנצען סקאַנדאַל, ווען מען רופט זיי אָן, אזוי אין גוטען מוטה, „ציביקעס" און „פּאַרכעס".

שוין פערלאָשענע פייערלעך פון דער אידישער נאַציאָנאַלער עהרע האָבען, ווי ביי העסס'ן און סמאָלענסקינ'ען, כמעט ווי על פי נס זיך פאַנאַנדערגעברענט צו א העלען פלאַקער.

אָבער ווען דער גלויבען אין משיח'ן האָט גענומען פערשווינ־ ־ען ביי די ברייטע ארבייטער מאַסען און קליין־בירגערליכע שיכטען פון דעם פאָלק; ווען עס האָט זיך ארויסגעוויזען, אז צו דעם גע־ בענשטען „אָט־אָט" פון דער אידישער אינטעליגענץ איז נאָך באמת א גאַנץ־גאַנץ היבשער מהלך, וואָס ליעגט צווישען אונז און דער ממשלה פונ'ם סאָציאַליזם, — האָבען יעמאָלט אַלע טיילען פון דעם אידישען פאָלקס־אָרגאַניזם געמוזט א ציטער־טהאָן, ווי פון אַן עלעקטרישען פונק, און אויפגעטרייסעלט ווערען צו א נייעם נאַציאָ־ נאַלען לעבען.

עס האָט זיך בעוויעזען דער אידישער פּראָלעטאַריאַט, — יע־ נער קלאַס, וואָס איז ביי אַלע פעלקער, און אויך ביי דעם אידישען פאָלק דער פאָרגעשריטענסטער און ראַדיקאַלסטער, — און ער איז צוגעשטאַנען, אָדער הויבט אָן אַלץ מעהר און מעהר צו־צושטעהן צו דעם ראַדיקאַלען און דעם העכסט נאַטירליכען ענטפער אויף דער אידישער פראַגע — דער נאַציאָנאַלער וויעדערגעבורט פון דעם אי־ דישען פאָלק אויף דעם יסוד פון אַן אייגענער, זעלבסט־שטענדיגער היים, פון אַן אייגענער אידישער טעריטאָריע.

וואָרפט ארויס דעם נאַציאָנאַלען עלעמענט פון דער גאַנצער פּראָלעטאַריש אידישער בעוועגונג; האַלט זיך נאָר פאַר יענע עקאָ־ נאָמישע יסודות, וואָס שפּיעלען די ערשטע ראָלע נאָר אויף איהר אויבערפלעך, און יעמאָלט וועט די אויפגאַבע פון דעם אידישען פאָלק און ממילא אויך פון דער אידישער ארבייטערשאַפט פער־ וואַנדעלט ווערען אין גאָר א גאַנץ אַנדער ציעל.

די אויפגאַבע וועט יעמאָלט בעשטעהן נאָר אין דעם, אז די פינף אָדער די ווייס־איך־וויפיעל מיליאָנען אידען זאָלען קאָנען אין זייער געיעג נאָך א בעסערער עקאָנאָמישער עקזיסטענץ, צוזעיען זיך איבער דעם גאַנצען ערד־רונד אַזוי, אז איין איד זאָל אויסקומען אויף א מיריאַדע ניט אידען, איין איד אויף א הונדערט טויזענד, ווייל נאָר אין אַזא פּראָפּאָרציע וועלען אידען בלייבען אונבעמערקט; נאָר אין אַזא פּראָפּאָרציע וועלען זיי קאָנען אין גאַנצען צופּאַסען זיך

צו דער נייער פּרעמדער סביבה; נאָר אין אזא פּראָפּאָרציע וועלען זיי זיין געצוואונגען צו געמישטע חתונות מיט אנדערע פעלקער און פערווירקליכען די האָפנונג, אז אין א פּאָר דורות ארום זאָל קיין זכר ניט בלייבען ניט פון דעם אידישען פּאָלק, ניט פון דער אידי־שער פראגע און ניט פון זיין אייביגען שאָטען — דעם אנטיסעמי־טיזם.

אָט דאָס איז דאָך באמת געווען דער פּראָגראם פון דער אידי־שער אסימילאטאָרישער בורזשואזיע. און ניט ווייט פון איהם איז איצט אויך דער פּראָגראם פון יענע „עכטע" אידישע מארקסיסטען, וואָס פערשטעהען, וואוהין עס מוז פיהרען דער ריין עקאָנאָמישער קלאַ־סען־שטאנדפּונקט אין אונזער פראגע. אָבער דער פּראָגראם האָט זיך צושלאָגען און צושלאָגט זיך טאָג־טעגליך אָן דעם לעבעדיגען אידישען פּאָלקס־אָרגאניזם, וואָס קאָן ניט צומאָהלט ווערען אויף שטויב און אריינדרינגען אונבעמערקט, ווי די דיענסטע גלאָז־שפּליטערלעך אין די ענגסטע פּאָרען פון דער מענשהייט, ווייל צו־שטארק לעבט אין איהם און ברויזט אין איהם די קראפט פון דער אידישער נאציאָנאלער בעהויפטונג.

אָבער אויב דאָס איז אזוי, היינט צו וואָס אָבנארען זיך אָדער אנדערע מיט דער בעהויפּטונג, אז דער אידישער פּראָלעטאריאַט טראכט ניט וועגען קיין שום נאציאָנאליזם? צו וואָס אויסטראכטען אויף איהם דעם בלבול, אז ער איז דער איינציגער עקאָנאָמישער קלאַס אין דער וועלט, וועמעס געדאנקען און מעשים עס ווערען דיקטירט נאָר פון זיין קלאַסען־לאגע אין דעם ברייט־שניט פון דער מענשהייט און אז זיין לאגע אין דעם נאציאָנאלען לענג־שניט האָט אויף איהם קיין ברעקעל שליטה ניט?

עס איז פאר מיר, געווים, גאנץ קלאָר, אז די פּולע בערעכטי־גונג פון דעם אידיש סאָציאליסטישען נאציאָנאליזם (אויב ער דארף זיך פאר וועמען עס איז פערענטפערן) קאָן ווי סענשאַפט־ליך איינגעפונדעוועט ווערן נאָר אויף דעם פונדאמענט פון אן אידעאליסטישער קולטור־פילאָסאָפיע און געשיכטס־פילאָסאָפיע.

אָבער דער פּראָבלעם פון אזא טעאָרעטישער בעגרינדונג געהט ניט אריין אין די רעהם פון אונזער היינטיגען ארטיקעל, וואָס האָט

צו טהאָן מיט די שיכות'ען צווישען עקאָנאָמישען מאַטעריאַליזם און נאַציאָנאַליזם. די דאָזיגע שיכות'ען קאָנען קלאָר געמאַכט ווערן אפילו ווען מען זאָל אין גאַנצען לאָזען אָן א זייט די גרונד־טעאָרע־מען פון דעם קולטור־פילאָסאָפישען אידעאַליזם. פאַר אונזער ציעל וועט זיין גענוג, ווען מיר וועלען — א חוץ דעם, וואָס מיר האָבען שוין געזאָגט, — נאָך דערצו בעווייזען, אז דער עקאָנאָמישער מאַטעריאַליזם אליין איז, בנוגע צום נאַציאָנאַליזם, געצוואונגען געוואָרען צו פערלאָזען זיינע אַלטע פּאָזיציעס און אוועקשטעלען זיך אויף א שטאַנדפּונקט, וואָס איז זעהר נאָהענט צו דעם, וועלכען מיר פערטיידיגען אין אונזער היינטיגער ארבייט.

3.

עס לעבט אין דייטשלאַנד א קריטיקער פון'ם מאַרקסיזם, וואָס טהוט, קיין עין הרע, שוין עטליכע יאָהר נאָך־אַנאַנד, לאַנגזאַם און פּאָרזיכטיג, — שוין אביסעל צו־פּאָרזיכטיג, — אונטערזוכען די יסודות פון דעם היסטאָרישען מאַטעריאַליזם.

רופען רופט מען איהם — קאַרל קויטסקי.

קאַרל קויטסקי איז ניט עדואַרד בערנשטיין. ער וועט ניט אָנ־הויבען, מעשה שייגעץ, צו טייטען מיט'ן פינגער אויף א צופוילט אָרט און פּאָדערן מיט א געפילדער מען זאָל עס תיכף ומיד ארויס וואַרפען. אדרבה! קויטסקי וועט זיך פריהער פון אַלץ א וואָרף טהאָן אויף די געגנער פון'ם מאַרקסיזם, וואָס הויבען ניט אָן בלומרשט צו פערשטעהן אין איהם א וואָרט, אָדער וואָס ווילען ניט, אויס שנאה צום פּראָלעטאַריאַט, איינזעהען זיין אמת'ען כאַראַקטער. דערנאָך וועט ער, אין דעם רעש פון דער פּאָלעמיק ארויסוואַרפען דאָס צופוילטע שטיקעל מאַרקסיזם און תיכף אריינשטעלען אַנשטאָט איהם א ברעקעל פון א געזונטערען מאַטעריאַל. און ערשט יעמאָלט וועט ער אָנהויבען מיט נצחון צו טייטען אויף דעם פערבי־מענעם אָרט, כדי צו בעשעהמען מיט איהם די קריטיקער אין זייער ווייטען האַלז אריין... וואו האָבען זיי דאָ געזעהען דעם טעאָ־רעטישען באַנקראָט? וואו האָבען זיי בעמערקט לאָז זיין א שאָטען פון צופוילט?

אזוי האָט ער זיך אין זיין צייט בעגאנגען מיט דער טעאָריע פון דער מאסען־פערעלענדונג, דער טעאָריע פון דעם אגראר־סאָציאַליזם און א סך אנדערע טעאָריען פון דער קאפּיטאליסטישער ווירטשאפט. אויף דעם זעלביגען שטייגער נעהמט ער זיך איצטער אין זיין לעצטער ארבייט: „עטיק און מאטעריאליסטישע געשיכטס־אויפפאסונג" „פאררירכטען" די יסודות גופא פון'ם היסטאָרישען מאַטעריאליזם. ער ווארפט דער ביי ארויס, אין דעם רעש פון דער פּאָלעמיק, די גאנצע מאָראל־פילאָסאָפיע פון קארל מארקס און ברענגט אריין אָנשטאָט איהר מעהר ראַציאָנאלע און מעהר וויסענשאפטליכע אנשויאונגען.

פאר מארקס'ן פון דעם „קאָמוניסטישען מאניפעסט", אין דעם סוף פערציגער יאָהרען פון דעם פאָריגען יאָהרהונדערט, איז די „מאָראל" געווען, ווי יעדע אידעאָלאָגיע, ניט מעהר ווי א פּראָדוקט פון דעם קלאסען־קאמף. ניט נאָר די פערשיידענע מאָראלישע אנשויאונגען און לעהרען, וואָס האָבען זיך געביטען אין דעם פערלויף פון דער היסטאָרישער ענטוויקלונג, נאָר אויך די זיטליכקייט גופא, ד. ה. יענע בשותפות'שע סימנים זייערע, וואָס בלייבען ניט געביטעטן אין אַלע היסטאָרישע עפּאָכען און וואָס מאכען, אז די אַלע פערשיידענארטיגע אנשויאונגען זאָלען געהערען צו דער זיטליכקייט און ניט צו דער וויסענשאפט אָדער, לאָמיר זאָגען, צו דער קונסט, — אפילו אָט יענע גרונד־סמנים פון מאָראליטעט האָט אויך דער „מאניפעסט" ארויסגעדרונגען פון דעם פאקט, וואָס אַלע פערשיידענע היסטאָרישע עפּאָכען האָבען געהאט אן אלגעמיינעם שטריך: — דעם שטריך פון קלאסען־קאמף. אָט פון דעם שטריך איז ביי זיי, ביי אלעמען, אויסגעוואקסען א מאָראל.

דער „מאניפעסט" האָט אויך אָנגעוויזען, אז דער פּראָלעטאריאט איז פריי פון וועלכע עס איז מאָראלישע אידעאלען, ווי ער איז פריי פון א וועלכע עס איז „אידעאָלאָגיע" בכלל. „דעם פּראָלעטאריאט שטעהט ניט פאָר צו פערווירקליכען וועלכע עס איז אידעאלען", האָט ענגעלס געזאָגט, און זיין געדאנק איז געוואָרען א לאָזונג, וועלכען די מארקסיסטישע ליטעראטור האָט זעהר אָפט איבערגע'חזר'ט. דער עיקר האָט דאָס מיט גרויס התמדה געטהאָן

קויטסקי גופא. ביי דער בורזשואזיע, האָט ער אמאָל געזאָגט, זענען דאָ „אידעאַלען", דער פּראָלעטאַריאַט האָט נאָר „ציעלען".

אָבען שוין אין דער פּאָלעמיק אַנטגעגען דיוהרינגען, אין דעם סוף זיעבעציגער יאָהרען, איז ענגעלס געווען געצוואונגען צו פערלאָזען יענע טעאָרעטישע פּאָזיציע, וועלכע דער „מאַניפעסט" האָט פערנומען אין דער פראגע פון „מאָראַל". די זיטליכקייט עקזיסטירט ניט נאָר פאר דער בורזשואזיע, נאָר אויך פאר דעם פּראָלעטאַריאַט. הייסט עס, ס'איז דאָ עפּעס אַלגעמיין־מענשליכעס אין די יסודות פון זיטליכקייט, אָבער דער אַלגעמיין־מענשליכער „עפּעס" ווערט אָנגעפילט מיט א פערשיידענעם אינהאַלט, עס ווענדעט זיך אָן דעם קלאַס, וואָס גלויבט אין איהם. די „מאָראַל" פון דעם פּראָלעטאַריאַט שטעלט מיט זיך פאָר די זיטליכקייט פון דער צוקונפט, ווייל דער פּראָלעטאַריאַט איז דער טרעגער פון דער צוקונפטיגער געזעלשאפט, בעת די „מאָראַל" פון די הערשענדע קלאַסען דריקט מיט זיך אוים דעם יושר פון דער מענשהייטס פערגאַנגענהייט און איז ממילא פער'משפט צום טויט אין איינעם מיט דעם גאַנצען אַלטען סדר פון לעבען.

דאָס איז שוין א היבשער שריט אויף דעם וועג פון „אידעאָלאָגיע", און נאָך א גרעסערען שריט אויף דעם זעלביגען וועג מאַכט קויטסקי אין זיין לעצטען ווערק. ניט נאָר יענע פאָרם פון מענשליכע קולטור, וואָס רופט זיך „זיטליכקייט", איז געגעבען געוואָרען אין איינעם מיט דער מענשהייט (און נאָך פריהער: מיט דעם געזעלשאפטליכען לעבען פון חיות) און ממילא איז זי בעשאפען געוואָרען אין א צייט, וואָס האָט נאָך ניט געקאָנט וויסען פון א וועלכען עס איז קלאַסען־קאמף, נאָר אויך א וויכטיגער טייל פון דעם זיטליכען א י נ ה א ל ט, געוויסע מאָראַלישע טוגענדען און לאַסטערס האָבען אויך אַן אַלגעמיין־מענשליכע בעדייטונג און האָבען זיך בעוויזען אין דעם פעריאָד פון דעם זאָאָלאָגישען לעבען אויף דער ערד, אָהן א ברעקעל שיכות צו דעם קלאַסען־קאמף.

אַלע סאָציאַלע טוגענדען, ווי בטול־היש (זעלבסטלאָזיגקייט), בעהערצטקייט (מאַאפּפערקייט), טרייקייט און איבערגעבענקייט, דאָס אונטערוואַרפען־זיך צו דעם ווילען פון דער מאַיאָריטעט, די ליעבע צום אמת און די ליעבע צו כבוד, — דאָס הייסט די שעצונג

פון לויב און טאדעל, וועלכע די געזעלשאפט טיילט אויס, — אַט די אַלע מעלות דריינגט קויטסקי ארויס, — אין איינעם מיט אַלע דאַר־ וויניסטען, — פון יענע סאָציאַלע בעדינגונגען, אין וועלכע די חיות האָבען געלעבט נאָך איידער עס האָט זיך בעוויעזען אויף דער וועלט אַ מענשליכער בעשאַף. אויף דעם זעלביגען אופן ברענגט ער ארויס יענע טיעפע און וויכטיגע בעדייטונג פאר דער מ ע נ ש ־ ל י כ ע ר געזעלשאפט, וואָס ליעגט אין דעם מענשליכען פ ל י כ ט ־ ג ע פ י ה ל און זיין י ו ש ר ־ ג ע פ י ה ל („געוויסען"). *)

קויטסקי ווייזט אויף, ווי אזוי די דאָזיגע אור־צייטליכע טור־ גענדען ווערען מאָדיפיצירט א דאנק דעם קלאַסען־קאמף; ווי אזוי זיי מוזען ווערען אַלץ מעהר און מעהר אָבגעשוואכט ביי די הער־ שענדע קלאַסען און אַלץ מעהר און מעהר פערשטארקט ווערן, אַלץ רייכער און רייכער אין פערשיידענע געשטאַלטען, ביי די אונטער־ דריקטע קלאַסען, דער עיקר, ביי דעם פראָלעטאַריאַט. סוף־כל־סוף קומט ער צו אַ רעזולטאַט, וואָס קלינגט גאָר זעהר משונה'דיג און האָט גאָר א בעזונדערע בעדייטונג אין די ליפען פון אַן „אָרטאָ־ דאָקסאַלען" מאַרקסיסט.

„דערזעלביגער פּראָצעס פון ענטוויקלונג", זאָגט ער, „וואָס ברענגט ארויס אין די קאָנסערוואַטיווע אָדער צו גרונד געהענדע קלאַסען אַן אַלץ וואַקסענדע מאָראַלישע צולאָזענקייט, בעשאַפט אין די אויפקומענדע קלאַסען, אין אַן אַלץ וואַקסענדער מאָס, א סומע פון ערשיינונגען, וועלכע מיר נעהמען ארום מיט דעם נאָמען ע ט י ש ע ר א י ד ע א ל י ז ם, אַן אידעאַליזם, וואָס דאַרף ניט צונויפגעמישט ווערן מיט דעם פילאָסאָפישען. גראָד די אויפ־ קומענדע קלאַסען זענען דאָס רוב נוטה צו דעם פילאָסאָפישען מאַ־ טעריאַליזם, אנטגעגען וועלכען עס קעמפען די צו מפּלה פער־ משפּט'ע קלאַסען פון יענעם מאָמענט אָן, ווי נאָר זיי ווערט קלאָר, אַז די ווירקליכקייט טראָגט ארויס אַ „חייב־מיתה" פאר זיי, און אַז

*) קאַרל קויטסקי, עטהיק אונד געשיכטס־אויפפאַסונג. איין פער־ זוך. שטוטגארט, דיעטץ. 1906.

די ישועה קאָנען זיי דערוואַרטען נאָר פון איבער־נאַטירליכע, גע טליכע אָדער זיטליכע קרעפטען". *)

עס קומט אויס, — לאָמיר בעמערקען, אגב אורחא, — אַ ביסעל פּידרעכיג, ווען קויטסקי זאָגט דאָ, אַז קלאַסען, וואָס פערליערען אַלץ מעהר און מעהר זייער זיטליכקייט, דערוואַרטען זייער ישועה פון זיטליכע קרעפטען. און אַזעלכע פּידרעכקייטען געפינען זיך אַ סך אין אָט דער ערסטער ערנסטער ארבייט פון דעם זיך רעפאָרמירענדען מארקסיזם. אָבער איצטער זאָל דאָס ניט זיין אונזער דאגה. פאַר אונז איז וויכטיג אנצואווייזען אויף דעם פאַקט, אַז פּרינציפּיעל שטרעקט דאָ קויטסקי אויס אַ פינגער דעם קולטור־פילאָסאָפישען אידעאַליזם, יענעם אנטי־מארקסיסטישען שד, וואָס וועט — ווער ווייס? — אפשר נאָך אמאָל די גאַנצע האנד ארייננשלעפען.

דעם שמועס וועגען קויטסקי'ס ביכעל האָבען מיר פערפיהרט ניט צוליעב יענע הנחות, וועלכע ער איז געצוואונגען צו מאַכען דעם קולטור־פילאָסאָפישען אידעאַליזם, הגם אויך די הנחות זענען זעהר וויכטיג פאַר אונזער שטרייט מיט די אָרטאָדאָקסאַלע מארקסיסטען וועגען דעם נאַציאָנאַליזם; גראָד אין די העכערע „אידעאָלאָגישע" צווייגען פון דער מענשליכער קולטור טרעטען די נאַציאָנאַלע פערשיידענקייטען ארויס אַם שטאַרקסטען; גראָד דאָרטען איז זעהר ווערטה אַזוי גרויס און גראָד אין יענעם ווערטה זייערען ליעגט זייער אמת'ע מיסיע פאַר דעם מענשליכען פּראָגרעס.**)

אָבער איצטער האַלטען מיר נאָך ניט ביי יענעם ענין. מיר דאַרפען איצטער האָבען אין אויג יענעם אין העכסטען גראַד לעהררייכען פאַקט, אַז קויטסקי טראָגט דאָ אריין אַן אויסבעסערונג אין דעם יסוד גופא פון דעם היסטאָרישען מאַטעריאַליזם, לעגט ארויף אַ לאַטע אויף יענעם פונדאַמענטאַלען פּרינציפּ, וואָס זאָגט, אַז אַלץ אין דער געשיכטע ווערט צוריק־געפיהרט צו די אופנים פון דער פּראָדוקציע און אויסבייט.

*) דאָרטען גופא, ז. 135.

**) זעה וועגען דעם אונזער אַרבייט „דער סאָציאַליזם און די נאַציאָנאַלע פראגע".

אין דער אמת'ן. די גאנצע מארקסיסטישע ליטעראַטור איז אָנגעפילט מיט פערשיידענערליי פּרובען צו בעווייזען, ווי גערעכט ענגעלס איז, ווען ער זאָגט אין זיין גרונד־טעאָרעם, אז „אין דער לעצטער שורה פּאַסירט אַלץ אין דער געשיכטע לויט דעם, וואָס און ווי עס ווערט פּראָדוצירט און ווי די פּראָדוקטען ווערען אויסגע־ביטען צווישען זיך.״ אַלץ!... הייסט עס, אז אויך די נאַציאָנאַלע פערשיידענקייטען און דער קאמף פון נאַציאָנען, און דער קאמף פון שבטים פאר דער נאַציאָנאַליטעט און די בעוואוסטע ענטוויקלונג פון די אייגענע נאַציאָנאַלע סימנים, — דאָס אַלץ מוז אין דער לעצ־טער שורה אַרויסגעדרונגען ווערן פון די פּראָדוקציאָנס אופנים און די אויסבייטס־אַרטען.

און די אופנים פון דער פּראָדוקציע, ווי אויך די אַרטען פון דעם אויסבייט, דאַרפען פון זייער זייט ד י ר ע ק ט צוריק־געפיהרט ווערן צו דעם צושטאַנד פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטען, ד. ה. צו דעם גראַד און אַרט, ווי אזוי דער מענש פיהרט דורך זיין ט ע כ נ י ש ע אויבערהאַרשאַפט איבער דער נאַטור. די פּראָ־דוקטיוו־קרעפטען בעשאַפען דורך די פּראָדוקציאָנס־אופנים די געזעלשאַפטליכע אומשטענדען פון דער ארבייט, די איינטיילונג פון דער געזעלשאַפט אין קלאַסען, דעם קלאַסען־קאמף און אַלע „אידעאָלאָגישע״ אויבער־שטיכלעך, וואָס ווערן אויפגעבויט אויף איהם.

א שטיינדעלע האָט מען ניט געטאָהרט א ריהר טהאָן אין דעם דאָזיגער האַרמאָנישער סכעמע, מען זאָל תיכף ניט דערהערען דעם אויפגעציטערטען אויסגעשריי: „דער מאַרקסיזם, און ממילא דער גאַנצער סאָציאַליזם, איז אין געפאַהר!״

אָט אויף איינעם פון די הויפּט־טעזיסען אין יענער סכעמע, וואָס זאָגט, אז דער אופן פון דער פּראָדוקציע הענגט אָב דירעקט פון דעם צושטאַנד, אין וועלכען עס געפינען זיך די פּראָדוקטיוו־קרעפטען, מיט דער געגעבענער טעכניק, און נאָר פון איהם אליין, הויבט איצטער אויף זיין אַפּיקורסישע האַנד קאַרל קויטסקי.

אומזיסט האָט מאַרקס גע'טענה'ט און געקנעלט, אז די ג ע צ י י ג פון דער פּראָדוקציע זענען דער הויפּט־מאָמענט, דער בעשליסענדער מאָמענט א י ן ד ע ר ג א נ צ ע ר ענטוויק־

לונג פון דער געזעלשאַפט; אַז לויט די פּראָדוקציאָנס־געצייג פון אַ וועלכער עס איז געזעלשאַפט קאָן מען זי ווידער אין גאַנצען אויפבויען אַקוראַט אַזוי, ווי די פּאַלעאָנטאָלאָגען שטעלען ווידער צונויף דעם גאַנצען אָרגאַניזם פון אַ לאַנג פערשוואונדענער חיה, נאָך אַ אויסגעגראָבענעם צאָהן איהרען. *)

קויטסקי איגנאָרירט אָט די אַלע השערות פון מאַרקס און די מאַרקסיסטען און בעווייזט, אַז דער אופן פון דער פּראָדוקציע ווערט בעשטימט דורך די „געגעבענע מאַטעריעלע בעדינגונגען“, צווישען וועלכע די טעכניק שפּיעלט, אמת, זעהר אַ וויכטיגע ראָליע, אָבער ניט די איינציגע ראָליע. כדי קלאָרער צו מאַכען די שאלה, וועלבע אַנדערע מאַטעריעלע בעדינגונגען ווירקען, *אַ חוץ דער טעכניק*, אויף דעם אופן פון דער פּראָדוקציע, ברענגט קויטסקי אַ ביישפּיעל פון דער פּרימיטיווער פּויערים־באַלאַבאַטיש־קייט און רעכענט אויס פערשיידענע בעדינגונגען, אין וועלכע עס שפּיעלען זיך אָב איהרע טעכנישע פּראָצעסען.

סוף־כל־סוף קומט ער צו אַזאַ רעזולטאַט: „ווי וואָס פאַר אַ נאַטור פון דעם לאַנד, *ווי וואָס פאַר אַ כאַראַקטער פון איהרע שכנים* („יע נאָך דעם ווערען זיינער נאַכבאַרען“), וועט די פּוירים׳שע באַלאַבאַטישקייט ווערן, *ביי דער זעלבער טעכניק*, דער פונדאַמענט פון זעהר פערשיידענע געזעלשאַפטליכע פאָרמען. אָט די בעזונדערע געזעלשאַפטליכע פאָרמען, אין איינעם מיט די נאַטירליכע, בילדען ווייטערע יסודות, וואָס גיבען צו אַן אייגענאַרטיגע געשטאַלט דער ווייטערער ענטוויקלונג, וואָס וואַקסט פון זיי אַרויס“. **)

אויף אַזאַ׳ן אופן זעהען מיר, אַז אין דער צאָהל פון יענע „מאַטעריעלע בעדינגונגען“ וואָס לעגען אַרויף זייער שטעמפּעל

---

*) זעה די בעקאַנטע שטעל אין „קאַפּיטאַל“, ווי אויך די בראָשור „לוין־ארבייט און קאַפּיטאַל“ און בעלטאָוו׳ס פּירושים צו דעם גרונד־טעזיס, וואָס שטימען אין גאַנצען צונויף מיט דעם גייסט פון דעם אָרטאָדאָקסיאַלען מאַרקסיזם: „דער מאָניסטישער בליק אויף דער געשיכטע“ (רוסיש), צווייטע אויפלאַגע, ס. פּ—ג. 1905, זייטע 110 און ווייטער.

**) ק. קויטסקי, ד. ג., ז. 116.

אויף די פּראָדוקציאָנס־אופנים, אויף זייער ווייטערדיגע ענטוויקלונג און אויף די ווייטערדיגע ענטוויקלונג פון דער גאנצער געזעלשאפט, טראָגט קויטסקי אריין, א חוץ דער טעכניק און דער ג ע אָ ג ר א פ י ש ע ר ס ב י ב ה (וואָס דאָס האָט שוין מארקס געטהאָן אין דעם שפּעטערען פּעריאָד פון זיין ענטוויקלונג און נאָך איהם — בעלטאָוו), נאָך א נייעם פאקטאָר, דעם נ א צ י אָ נ א ל ע ן, די צווישען־פעלקערליכע בעציעהונגען, דעם פאקט, וואָס די מענשהייט איז צושניטען אין דער לענג אין פעלקער. אָט דער פאקטאָר טרעט דאָ דערוויילע ארויס אונטער זעהר א שעמעוודיגען נאָמען: „דער כאראקטער פון די שכנים".

אזוי פאָרמולירט, פּרעטענדירט נאָך ניט דער נאציאָנאלער פאקטאָר צו שפּיעלען א זעלבסטשטענדיגע ראָליע אין דער היסטאָרישער ענטוויקלונג און צו פאָדערען אלע זיינע רעכט. עס איז, אקוראט ווי ער וואָלט וועלען אראָבוואַרפען פון זיך די אחריות פאר דער ראָליע, וואָס ער מוז נעהמען אויף זיך, און ווינקט אויף די „שכנים", וואָס, א דאנק זיי, איז ער, נעבעך, געצוואונגען צו צושטערען די שעהנע הארמאָניע פון דער אלטער מארקסיסטישער סכעמע.

אָבער אין א פּאָר בלעטלעך ארום געוועהנט ער זיך שוין איין אין זיין נייער ראָליע פון א זעלבסטשטענדיגע היסטאָרישע קראַפט און נעהמט שוין איבער די אחריות גלייך אויף זיך. „דער נייער געזעלשאפטליכער צושטאנד" זאָגט קויטסקי, „העננט אָב ניט פון דער אָרט פון דעם זיטליכען אידעאל, נאָר פון די געגעבענע מאטעריעלע בעדינגונגען *), פון דער טעכניק, פון דער נאטירליכער סביבה, פון דעם כאראקטער פון די שכנים און די אבות פון דער עקזיסטירענדער געזעלשאפט א. אז. וו."

„דער כאראקטער פון די שכנים און די אבות!" וואָס איז דען

*) עס איז כאראקטעריסטיש, וואָס קויטסקי געברויכט דאָ ניט דעם געוועהנליכען אויסדרוק: „די מאטעריעלע בעדינגונגען פון דער פּ ר אָ ד ו ק צ י אָ ן". אזא'ן אויסדרוק קאָן ער שוין ניט אָנווענדען, ווילע זיין נייער היסטאָרישער מאטעריאליזם איז שוין ניט קיין ריין עקאָנאָמישער. ער האָט דערצו אויך נאָך א געאָגראפישער און אן עטנאָ־גראפישער.

דאָס אַזוינס, אויב ניט אַ מעהר „וויסענשאַפטליכער“ אויסדרוק פאַר דעם נאַציאָנאַלען פאַקטאָר? און וואָס אַזוינס אַנדערס קאָן בעדייטען אָט די ציטאַט פון קויטסקי, אויב ניט דעם געדאַנק, אַז די ערקלעהרונג פון היסטאָרישע ערשיינונגען, — און אַ פשיטא שוין פון די נאַציאָנאַלע ערשיינונגען, — דאַרפען מיר זוכען ניט נאָר אין דער געאָגראַפישער סביבה און אין דער טעכניק, וואָס וואַקסט נאַטירליך אין איהר אַרוים, ניט נאָר אין דעם ברייט־שניט פון דער מענשהייט אויף קלאַסען, נאָר אויך אין דעם לענג־שניט איהרען אויף שבטים און פעלקער?

און גאַנץ האַרמאָניש מיט דעם נעאָ־מאַרקסיסטישען בליק קויטסקי׳ס אויף דער ראָליע, וואָס „די שכנים און די אבות פון דער נעגעבענער געזעלשאַפט“ שפּיעלען אין דער היסטאָרישער ענט־ווירקלונג, קלינגט אויך זיין ראַדיקאַל־נייע שטעלונג צו דעם נאַציאָ־נאַלען פראָבלעם, וועלכע מען קאָן בעמערקען אין זיינע שפּעטערדיגע אַרבייטען וועגען דעם ענין.

אָבער אויב דאָס איז אַזוי, אויב דער נאַציאָנאַלער פאַקטאָר איז אַן אור־צייטליכער, אַ פּרימיטיווער, אַזאַ, וואָס קאָן ניט צוריק־געפיהרט ווערן צו די „מאַטעריעלע בעדינגונגען פון דער פּראָדוק־ציאָן“, אַזאַ, וואָס פאַרנעהמט אַן אייגענעם פּלאַץ צווישען אַלע אַנ־דערע „מאַטעריעלע בעדינגונגען“, וועלכע זאָלען אין דער לעצטער שורה געבען אונז די מאַטעריאַליסטישע דערקלעהרונג פון דער געשיכטע, איז יעמאָלט טויג שוין ניט די אַלטע פאָרמולע פון מאַרקס און ענגעלס. זי האָט אָבגעלעבט איהר צייט און מוז פער־ביעטען ווערן אויף אַ נייער.

איצטער קאָן מען שוין ניט זאָגען: „אַלץ אין דער געשיכטע שפּיעלט זיך אָב אין לעצטען חשבון לויט דעם, וואָס און ווי עס ווערט פּראָדוצירט און ווי די פּראָדוקטען בייטען זיך אויס צווישען זיך“. טראָגט מען אריין די הגהות, וואָס קויטסקי מאַכט, מוז מען דעם וואָרצעלהאַפטען טעזיס פון דעם היסטאָרישען מאַטעריאַליזם פאָרמולירען נאָר אַזוי:

א ל ץ א י ן ד ע ר ג ע ש י כ ט ע ש פּ י ע ל ט ז י ך אָ ב ל ו י ט ד ע ם, ו ו אָ ס פ אַ ר אַ א י י ג ע נ ש אַ פ־ ט ע ן ע ס ב ע ז י צ ע ן ד י פ ע ל ק ע ר, א י ן אַ

וועלכער נאַטירליכער סביבה זיי לעבען, וואָס און ווי זיי פּראָדוצירען, ווי ביי זיי ווערן אויסגעביטעט די פּראָדוקטען און אין וועלכע בעציהונגען זיי שטעהען צו די אנדערע פעלקער.״

קאָן מען אין גאנצען צופריעדען זיין מיט אַ־דער פאָרמעל פון דעם נייעסטען היסטאָרישען מאַטעריאַליזם? קאָן מען אויף איהם מיט זיכערקייט בויען אַ וויסענשאַפטליכע טעאָריע פון דער געזעלשאַפטליכער ענטוויקלונג? — די פראגען דארפען מיר איצטער לאָזען אָן אַ זייט.

על כל פנים איז די נייע פאָרמעל אַ סך ברייטער איידער די פריהערדיגע פון דעם אלטען מאַרקסיזם, ווייל זי נעהמט אריין אין זיך אי די טעאָריע פון דער געאָגראַפישער סביבה, (דעם „באָקליזם“) אי די טעאָריע פון די ראַסען־ווירקונגען (משה העסס, גאָבינאָ). על־כל־פנים לאָזט זי ניט דערטרינקען דעם נאַציאָנאַליזם אין דער „עקאָנאָמיע“ און לערנט אונז קוקען אויף יענעם פאַקטאָר מיט ניכּטערע אויגען, איידער דאָס איז געווען מעגליך פריהער, בעת עס האָט געהערשט די אַלטע פאָרמעל פון דעם אָרטאָדאָקסאַלען מאַרקסיזם.

פון די אַלע רייד קומט ארויס, אַז דער נאַציאָנאַליזם נויטיגט זיך שוין מעהר ניט אין היתירים און „הכשר׳ס“ מצד דעם היסטאָרישען מאַטעריאַליזם; אַז ער דאַרף שוין ניט ברענגען קיין „קרבן חטאת“ פאַר זיינע זינד און ניט אָבוואַשען זיין טומאה אין אַ „מקוה כשרה“: דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם, בכבודו ובעצמו, האָט איהם ברידערליך ארויפגעשטעלט אויף דעם לייסטער פון יענע „מאַטעריעלע בעדינגונגען“, וואָס בעהערשען דעם גאנג פון דער געזעלשאַפטליכער ענטוויקלונג.

פיהרט מען דורך קאָנסעקווענט דעם נייען בליק, אַז די געזעלשאַפטליכע און די היסטאָרישע ענטוויקלונג ווערט בעהערשט ניט נאָר פון דעם שפּיעל פון עקאָנאָמישע קרעפטען, נאָר אויך פון דעם פאַקט, וואָס די מענשהייט איז איינגעטיילט אין פעלקער, און וואָס יעדער קלאַס מוז געהערען צו אַ בעשטימטען פאָלק, מוז מען אונ־

פערמיידליך קומען צו א נייער טעאָריע פון דעם פראָלעטארישען קלאסען־קאמף, ווי א בעוואוסטזיניגען פרינציפּ פאר דעם פראָלע־טאריאט׳ס היסטאָרישע טהעטיגקייט.

צו וועלכער נאציע דער פראָלעטאריאט זאָל ניט געהערען, וואָס עס זאָלען ניט זיין די בעדינגונגען פון זיין ווירקען אויף דער מענשליכער געשיכטע, טאָהר מען קיין מאָל ניט ארויסלאָזען פון זין, אז ער געהערט אין איין און דערזעלביגער צייט סיי צו דעם אַל־וועלטליכען, אינטערנאציאָנאַלען קלאס פון לוין־ארבייטער, סיי צו א בעשטימטער היסטאָריש־אויסגעוואקסענער נאַציאָנאַליטעט, וואָס איהר גורל הענגט זעהר פיעל אָב פון „דעם כאראקטער פון איהרע אבות“.

אין דער ווירקליכקייט שטעהט דער אַל־וועלטליכער פראָלע־טאריאַט, ווי קאָסמאָפּאָליטיש עס זאָלען זיך ניט אויסדרוכטען זיינע אנשויאונגען, אלע מאָל אונטער דער דאָפּעלטער שליטה פון זיין דאָפּעלטער לאגע: דער נאַציאָנאלער און דער קלאסען־לאגע. און אומעטום טראָגט זיין קלאסען־קאמף דעם דאָפּעלטען שטעמפּעל אויף זיך.

די טעאָריע דאַרף זעהען אָניאָגען די ווירקליכקייט אין דעם פונקט. זי דאַרף אריין־נעהמען אין איהר טעאָרעטישען בנין דעם פאַקט, וואָס ווערט איהר דיקטירט פון׳ם לעבען, און דורך דעם גופא פערוואנדלען די סטיכישע און אינסטינקטיוו־נאַציאָנאַלע אימ־פולסען פון דעם פראָלעטאריאט אין קלאָרע בעוואוסטזיניגע ציעלען, וואָס זאָלען בעלויכטען ווערן מיט שטראהלען פון דעם עטישען אידעאַליזם.

פערוואנדלען דעם סטיכישען און אימפולסיווען נאַציאָנאַליזם אין א בעוואוסטזיניג פראָלעטאריש־נאַציאָנאַלע פּאָליטיק איז נויטיג סיי פאר דעם פראָלעטאריאט פון די הערשענדע נאַציאָנען, סיי פאר דעם פראָלעטאריאט פון די אונטערדריקטע פעלקער. דער ערשטער דאַרף דאָס דערפאר, ווייל זיין סטיכישער און אימפּולסי־ווער נאַציאָנאַליזם טרעט ארויס אין דער פראקטיקע ווי די שעד־ליכסטע, אומפערצייהליכסטע אונטערדריקונג פון א פרעמדען פאָלק, — אן אונטערדריקונג וואָס ווערט בעהאלטען אונטער דעם מאנ־טעל פון קאָסמאָפּאָליטישע פראזען. דעם אונטערדריקטען פראָלע־

טאַריאַט אָבער ...עט דער פּראָגרעסיוו־סאָציאַליסטישער נאַ־ציאָנאַליזם אויסלערנען קלאָר צו רעכענען זיך מיט זיינע נאַציאָנאַלע אויפגאַבען, און איינזעהען, אַז ער האָט אַ רעכט צו אַ זעלבסט־שטענדיגען נאַציאָנאַלען לעבען און אַז אויף איהם ליעגט די פּליכט אַזאַ לעבען צו דערגרייכען. ער וועט יעמאָלט אויך פערשטעהן, אַז דאָס איז דער ערשטער בעדינג פאַר אַ ריכטיג אָוועקגעשטעלטען קלאַסען־קאַמף.

די אינוועניגסטע שיכות׳ען צווישען דעם נאַציאָנאַליזם און דער קלאַסען־פּאָליטיק פון דעם פּראָלעטאַריאַט וועלען מיר פּרובען בעלייכטען אין אַ בעזונדער אַרבייט וועגען דעם ענין.

דער נאַציאָנאַליזם און די קלאַסען-פּאָליטיק פון דעם פּראָלעטאַריאַט

דער נאַציאָנאַליזם און די קלאַסען־פּאָליטיק פון דעם פּראָלעטאַריאַט

.1

פון אַלע טעאָריעס, וואָס דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם האָט אַרויסגעבראַכט, האָט זיין לעהרע וועגען דעם קלאַסען־קאַמף פון דעם פּראָלעטאַריאַט אַנטגעגען דער בורזשואַזיע דעם גרעסטען ווערטה פאַר דעם מענשליכען פּראָגרעס. אָבער מען דאַרף אויף די לעהרע פון דעם קלאַסען־קאַמף ניט קוקען ווי אויף אַ שליסעל, וואָס זאָל אונז עפענען אַ ל ע קונציגע שלעסער פון דער מענשליכער געשיכטע. דאָס איז זי דערווייל נאָך ניט בכוח צו טהאָן, ווען אַפילו מען מוז צוגעבען, אַז אַ פולע פערבאָרגענע סודות פון דעם פּאָליטישען לעבען האָט מען אַ דאַנק דעם דאָזיגען שליסעל אַרויף געבראַכט אויף דער ליכטיגער שיין.

אַ סך וויכטיגער ווערט די קלאַסען־קאַמף־טעאָריע, ווען מען בעטראַכט זי, ווי אַ גרונד־פּרינציפּ פאַר דעם סאָציאַליסטישען קאַמף סיי אין דער געגענוואַרט, סיי אין דער צוקונפט: זי איז דער זיכערסטער פונדאַמענט פאַר יענעם קאַמף. זיכער זיין אין איהר שליעסליכען ערפאָלג קאָן נאָר אַזאַ פּאַרטיי, וואָס קאָן טעאָרעטיש און פּראַקטיש צונויפבינדען די רעאַליזירונג פון איהרע ענדציעלען מיט דעם קלאַסען־קאַמף פון דעם פּראָלעטאַריאַט. דער פּראָלעטאַריאַט איז דער אַוואַנגאַרד פון דער גאַנצער אַרבייטאָרישער בעפעלקערונג, און נאָר ער קאָן נעהמען אויף זיך די פיהרונג אין דעם קאַמף אַנטגעגען אַלע מעגליכע אַרטען, ווי צו עקספּלואַטירען די מענשליכע אַרבייט.

לכתחילה האָט דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם ניט געקאָנט אַריינפיהרען אין דער קאָנצעפּציע פון דעם קלאַסען־קאַמף וואָסערע

עס איז נאַציאָנאַלע מאָמענטען. זיין כּלל־גדול אין דער געשיכטס־פילאָסאָפיע איז געווען דער געדאַנק, אַז „אין דער געשיכטע קומט אַלץ פאָר לויט דעם, וואָס און ווי עס ווערט פּראָדוצירט און אויף וואָס פאַר אַן אופן די פּראָדוקטען ווערען אויסגעביטען צווישען זיך". דעריבער האָט ער געמוזט שטרעבען דערצו, אַז אַלע ארויס־שיינונגען פון דעם נאַציאָנאַלען לעבען, אַלע איינצעלהייטען פון אַ נאַציאָנאַלען קאַמף זאָלען צוגעפיהרט ווערן צו עקאָנאָמישע ערשיי־נונגען, וואָס דאַרפען, לויט דער טעאָריע, ליעגען אויף זייער גרונט.

אין צוזאַמענקלאַנג דערמיט, האָט איהם נאַטירליך געמוזט ציה־ען צו יענעם בליק, וואָס איז זיך משער, אַז די קינפטיגע אויס־גלייכונגען פון דעם עקאָנאָמישען לעבען ביי די פעלקער מוז סוף־כּל־סוף פיהרען אויך צו זייער נאַציאָנאַלער אויסגלייכונג, און אַז די קינפטיגע צוזאַמענגיעסונג פון אַלע איינצעלנע געזעלשאַפטען אין איין גרויסע אַל־וועלטליכע באַלאַבאַטישקייט מוז ניט אַנדערס ווי ברענגען דערצו, די איינצעלנע פעלקער זאָלען זיך צוזאַמענ־גיעסען אין איין קאָסמאָפּאָליטישע מענשהייט, אָהן וועלכע עס איז נאַציאָנאַלע פערשיידענקייטען. אָבער וואָס מעהר דער היסטאָרי־שער מאַטעריאַליזם האָט זיך גענומען ענטוויקלען, וואָס מעהר ער האָט זיך גענומען אריין טראַכטען אין דעם ווירקליכען גאַנג פון דער מענשליכער געשיכטע און אין די גרונד־קרעפטען, וואָס בע־הערשען איהם, אַלץ מעהר האָט ער זיך געמוזט נעהמען רעכענען מיט דעם נאַציאָנאַלען עלעמענט, און איינער פון די קאָמפּעטענ־טעסטע מאַרקסיסטישע טעאָרעטיקער, קאַרל קויטסקי, איז געווען געצוואונגען, כמעט ווי געגען דעם אייגענעם ווילען אָנצונעהמען, אַז דער נאַציאָנאַלער עלעמענט האָט פאַר די געשטאַלטונג און די פערענדערונג פון געזעלשאַפטען אַקוראַט אַזאַ גרונדהאַפטע, אין קיין עקאָנאָמיק ניט צושמעלצענדע בעדייטונג, ווי די אופנים פון דער פּראָדוקציע און ווי די געאָגראַפישע סביבה.*)

די אַלטע מאַרקסיסטישע פאָרמעל, וואָס מיר האָבען אויבען ציטירט און וואָס איז אַזוי פיינדליך דעם נאַציאָנאַליזם, דאַרף

*) זעה אויבען אונזער אַרטיקעל: „דער עקאָנאָמישער מאַטעריאַ־ליזם און די נאַציאָנאַלע פראַגע".

איצטער, — נאָך די נייע ארבייטען פון קויטסקי, נאָך די וויכטיגע קאָררעקטיוועז, וועלכע ער האָט פאַקטיש אין איהר אריינגעטראָגען, — קריעגען אַ גאַנץ אנדער פּנים, וואָס קוקט שוין ניט אזוי בעיז אויף דעם ריכטיג פערשטאַנענעם נאַציאָנאַלען פּרינציפּ. אין האר־מאָניע מיט קויטסקי'ס קאָררעקטיווען, קאָן מען איצטער זאָגען, אז אין דער געשיכטע קומט אַלץ פאָר ניט נאָר לויט דעם, וואָס און ווי עס ווערט פּראָדוצירט און אויף וואָסערע אופנים די פּראָדוקטען בייטען זיך אויס צווישען זיך, נאָר אויך לפי דעם, אין וואָס פאַר א סביבה די פעלקער וואוינען, וואָס פאַר אייגענשאַפטען זיי האָבען און ווי זיי פערטראָגען זיך איינע מיט די אנדערע.*)

אויב די ענטוויקלונג פון דעם היסטאָרישען מאַטעריאַליזם וועט אויך אויף ווייטער געהן אין דערזעלביגער ריכטונג, וואָס קויטסקי גיט איהם, יעמאָלט וועט ער מוזען אויפ'ן ראַדיקאַלסטען אופן איבערקוקען אַ סך און אַ סך פון זיינע פעסט איינגעפונדע־וועטע טעאָריעס און דאָגמעס. שוין אויף דעם סמך פון יענער ברייטער געמאַכטער גרונד־פאָרמעל קאָן מען בעשיינפערליך בעוויי־זען, ווי ענג און אומברויכבאַר עס איז געוואָרען יענער גרונד־געדאַנק, וואָס זאָגט, אז „דער מענש איז אין זיין ווירקליכקייט אַ סכום פון געזעלשאַפטליכע שיכות'ן" (אויס מאַרקס'עס אפאָריזמען אנטגעגען פייערבאַך'ן). איצטער קאָן מען שוין גאַנץ אין דעם זין פון דעם היסטאָרישען מאַטעריאַליזם, צושרייבען די ווערטער: „און דערצו נאָך א סכום פון קלימאַטישע ווירקונגען, פון ראַסען־אייגענשאַפטען א. אז. וו."

.2

אין איהר איצטיגען צושטאַנד איז די מענשהייט צושפּאָלטען ניט נאָר אין ברייט־שניטען אויף קלאַסען, נאָר אויך אין לענג־

*) אייגענטליך האָט מען צו דער „פערריכטער" פאָרמעל געדאַרפט נאָך צוגעבען די ווערטער: „און לויט נאָך אַ סך און אַ סך אנדערע זאַכען". געוויס, די פאָרמעל וואָלט יעמאָלט זעהר פיעל פערלאָרען אין איהר פּינקטליכקייט, אָבער דערפאַר וואָלט זי אַ סך געוואונען אין אמת'דיגקייט.

שניטען אויף פעלקער.*) די מעאָרעטישע אויספאָרשונג פון דעם פּראָלעטאריאַט׳ס קלאַסען־פּאָליטיק און איהר פּראַקטישע דורכפיה־רונג מוזען זיך דעריבער רעכענען ניט נאָר מיט דעם פאַקט, וואָס ער געהערט צו אַ בעשטימטען קלאַס, נאָר אויך מיט דעם פאַקט, וואָס ער געהערט צו אַ בעשטימטען פאָלק. דאָס בילד פון לענג־שניטען און ברייט־שניטען אין דער מענשהייט איז אַ פּאַסיגע סכע־מע, וואָס קאָן אונז קלאָר אילוסטרירען די צווישען־שיכות פון די קלאַסען־מאָמענטען און די נאַציאָנאַלע מאָמענטען אין דעם לעבען פון דעם פּראָלעטאַריאַט.

אַ מעהר אָדער ווענינער קלאָרע אָדער מטושטש׳ע פאָרשטעלונג פון אַזאַ בילד ליעגט אויף דעם גרונט פון אַלע געזעלשאַפטליכע שטרעמונגען און לעהרען, אויף וויפיעל זיי האָבען צו טהאָן מיט דער נאַציאָנאַלער פראַגע און מיט איהר שיכות צו דעם פּראָבלעם פון דעם קלאַסען־קאַמף. עס איז ניטאָ קיין איין טעאָריע אין אַזעלכע געזעלשאַפטליכע לעהרען, וואָס זאָל ניט קאָנען אַ־פריאָרי ארויס געדרונגען ווערן פון דעם „כזה“. און צוריק איז שווער צו געפינען אַ טעאָריע, וואָס קאָן ארויסגעדרונגען ווערן פון דעם „כזה“ און וואָס זאָל ניט האָבען איהרע פערטרעטער אין דעם מאָדערנעם געזעלשאַפטליכען געדאַנק.

ביי דעם ערשטען אָנבליק פון אַזאַ בילד פון דער מענשליכער איינטיילונג אין לענג־פאַסען און ברייט־פאַסען, ווארפט זיך קודם כל אין די אויגען יענער אומשטאַנד, וואָס „קעסטעלעך זענען קעס־טעלעך“, וואָס די לענג־שניטען שיידען זיך מיט קיין זאַך ניט אָב פון די ברייט־שניטען. אין צונויפקלאַנג מיט דעם געפינען מיר אַ סך דענקער און טעאָרעטיקער, וואָס שטעלען זיך גאַנץ גלייך סיי צו דער קלאַסען־טיילונג, סיי צו דער פעלקער־טיילונג פון דער מענשהייט.

איינינע פון זיי זאָגען: אַקוראַט ווי די ברייט־פאַסען, די קלאַסען־שניטען, מוזען דאָך ווען עס איז פערשווינדען פון דעם לעבען, ווייל איין קלאַס (דער פּראָלעטאַריאַט) וועט איינשלינגען אַלע אַנדערע, אַזוי מוזען בלי ספק פערשווינדען אויף די לענג־

*) פערגל. דעם אויבען ציטירטען אַרטיקעל.

פּאַסען, די פעלקער־שניטען, ווייל די מענשהייט וועט איינגעשלונגען ווערן פון איין איינציגער קולטור, וואָס וועט איינגעהמען די גאַנצע וועלט און זי אונטערוואַרפען אונטער איהר הערשאַפט. און אין דערזעלביגער מאָס, אין וועלכער עס איז אַנגענעהם צו זעהען, ווי די קלאַסען ווערען אַלץ מעהר און מעהר איינגעשלונגען פונ׳ם פּראָלעטאַריאַט, איז אויך אַ נחת־רוח צו הערען, אַז קליינע פעלקערלעך ווערען איבערגעקאָכט אין דעם אָרגאַניזם פון אַ וועלכער עס איז גרעסערער נאַציע, וועלכע וועט פון איהר זייט זיך ניט אויסדרעהען פון נאָך אַ גרעסערער, וואָס וועט אם־ירצה־השם איינשלינגען אויך זי. עס איז אַקוראַט אזוי „רעאַקציאָנער" צו קעמפען אַנטגעגען דער פּראָלעטאַריזאַציע פון אַ וועלכען עס איז קלאַס, ווי עס איז „שאָוויניסטיש" צו קעמפען אַנטגעגען דער דע־נאַציאָנאַליזאַציע, דער אַסימילאַציע פון אַ וועלכען עס איז פאָלק.

אַנדערע ווידער גלויבען אין דער אייביגער עקזיסטענץ סיי פון קלאַסען, סיי פון פעלקער. די פעלקער וועלען צווישען זיך אייביג רייסען זיך וועגען דער אויבערהערשאַפט איבער אַ שטיקעל פון דעם ערד־באַל און אינווענדיג אין יעדען פאָלק וועלען די קלאַסען אייביג ראַנגלען זיך וועגען די פּראָדוקטען, וואָס זיי בעקומען פון זייער לאַנד, פון זייער נאַציאָנאַלען אייגענטום אויף דעם שטיקעלע ערד־באַל.

פאַרהאַן נאָך אַזעלכע, וואָס גלויבען אויך אין דער אייביגער עקזיסטענץ פון פעלקער און קלאַסען, נאָר מחמת דער טיעפער גוטהאַרציגקייט זייערער זעהען זיי אין דער צוקונפט דעם אידילישען פריעדען אַנשטאָט דעם פיינדליכען קאַמף. דאָס זענען דערהויפּט די בורזשואַזע טהעאָרעטיקער פון דעם „אייביגען פריעדען" און די אַנהענגער פון דער „עטישער בעוועגונג", וואָס איז אַ געוויסע צייט געשטאַנען אין דעם צענטער פון דעם אינטערעס ביי דעם אייראָפּעאישען געזעלשאַפטליכען געדאַנק.

זייער גאַנצער אידעאַל פון סאָציאַלע רעפאָרמען איז בעשטאַנען אין דעם, מען זאָל אַ ביסעל מעהר אויסגלייכען די לאַגע פון די ברייט־פּאַסען און די לענג־פּאַסען, און דער אידעאַל וואָלט אין גאַנצען מקוים געוואָרען יעמאָלט, ווען די מענשהייט וואָלט לגמרי און אויף אייביג אָנגענומען די געשטאַלט פון אַ שאַך־ברעט: יע-

דער קלאַס פון יעדען פאָלק וואָלט זיך געזעסען אין זיין קעסטעלע און וואָלט זיך געלעבט בשלום ושלוה מיט שכנים'שע קעסטעלעך. „לעבען און לאָזען לעבען", — אָט דאָס איז דער דעוויז פון יענע פריעדע־ליעבענדע דענקער. דער פאַבריקאַנט דאַרף לעבען, און דער ארבייטער, און דער שענקער. עס דאַרף לעבען דער פראַנצויז, און דער דייטש, און דער רוס.

קריטיש פאַנאַנדערצוקלייבען זיך אין אַלע טעאָריעס, וואָס זענען אויסגעוואַקסען אויף דעם שטח פון אַ פאָלקאָמענער אַנאַ־לאָגיע צווישען דער קלאַסען־טיילונג פון דער מענשהייט און איהר פעלקער־טיילונג, זאָגען מיר זיך דאָ אָב. אויך יענע טעאָריע וועלען מיר לאָזען אָהן אַ גרינדיל‏כערען ענטפער, וואָס וויל אונז איינוויע־גען מיט דעם ליעדעלע, אַז אַלע פעלקער וועלען פערשווינדען, ווי עס וועלען פערשווינדען אַלע קלאַסען. בנוגע צו איהר וועלען מיר זיך דאָ נאָר פערגינען דעם פערגעניגען נאָך אַ ביסעל ברייטער פונאַנדער־צו־וועלגערן די אַנאַלאָגיע צווישען קלאַסען און פעלקער.

מיר וועלען פון איהר ארויסברענגען אַזאַ דרשה: אַקוראַט אַזוי, ווי אַלע קלאַסען וועלען איינגעשלונגען ווערן פון דעם ניעדע־ריגסטען, דעם אונטערדריקסטען קלאַס, ד. ה., פון דעם פּראָלעטאַ־ריאַט, וועלען אויך אַלע פעלקער מוזען איינגעשלונגען ווערן פון דעם אונטערדריקטעסטען פאָלק, פון דעם פּראָלעטאַריער צווישען פעלקער, דעם לאַנד־לאָזען פאָלק, פון די א י ד ע ן. דערפון איז קלאָר, ווי דער ליכטיגער טאָג, אַז אַלע פעלקער וועלען זיך צונויפ־גיסען אין איין א י ד י ש ע ר מענשהייט און אַז דער קינפטיגער לשון פון אָט דער מענשהייט וועט זיין נים נאָר די אידישע שפּראַך, — אין דעם פאַל וואָלט די אַנאַלאָגיע געווען נאָך נים גענוג פונאַנ־דערגעוועלגערט, — נאָר דוקא יענער מאָסקווער אידישער זשאַרגאָן, וואָס בעשאַפט אַזעלכע אויסדריקען, ווי „די דערעוו'יעם פּאַכניען מיט אַ פּריאַטנעם זאַפּאַך" („די בוימער שמעקען מיט אַן אַנגענעה־מען ריח"), ווייל אָט דער באמת „צעהן־טיסיאַטשי־כפּרות"־זשאַר־גאָן שטעהט אויף דער ניעדעריגסטער שטופע פון אַלע אידישע דיאַלעקטען.

אָהן שפּאַס קאָנען מיר אָבער בנוגע צו דער דאָזיגער אַנאַלאָגיע צווישען קלאַסען־פערשווינדען און פעלקער־פערשווינדען דערווייל

זאָגען גאָר איינס: לא הרי זה כהרי זה, יענס איז ניט גלייך צו דעם. די ברייט־פּאַסען ליעגען איינע א ו י ף דעם אַנדערען. מיט זייער גאַנצער לאַסט דריקען די אויבערשטע שיכטען אויף דער אונטערסטער. עס איז בכן קיין חדוש ניט, וואָס אין דער אונטערסטער, דער צוגעדריקטעסטער שיכט וואַקסט אָן אַ שטרעבען אין גאַנצען אַראָבצואוואַרפען די אויבערסטע פון זיך. און גיט זיך איהר דאָס איין, יעמאָלט ווערט די גאַנצע מענשהייט פערוואַנדעלט אין איין ארבייטער־קלאַס. גאַנץ אַנדערס מיט די לענג־שניטען. זיי ליעגען איינער ל ע ב ע ן דעם אַנדערן, ווענינגסטענס דאַרף דאָס אַזוי זיין על פי טעאָריע. און ווערען זייערע לאַגעס באמת אויסגעגליכען, הערט אויף איין פאָלק צו זיין מעהר מיוחס פאַר דעם אַנדער פאָלק, יעמאָלט זעהט מען בשום אופן ניט איין, פאַר וואָס איין לענג־שניט, איין פאָלק זאָל זיך פלוצים פערוועלען קריכען דעם אַנדערן אין מויל אריין, ער זאָל איהם צוקייען און איינשלינגען. ממילא מוזען אַלע פעלקער זיך פּאַראַלעל ענטוויקלען און וואַקסען אין דער הויך, און פון אַ פערשווענדען קאָן דאָ גאָר קיין רייד ניט זיין.

אַ סך מעהר אויפמערקזאַמקייט פערדיענען יענע געדאַנקען און בעטראַכטונגען, וועלכע בענוגענען זיך ניט מיט דער אַנאַלאָגיע צווישען די קלאַסען־פאַקטאָרען און די נאַציאָנאַלע פאַקטאָרען, ווען מען נעהמט זיי אָבגעזונדערט איינעם פון דעם אַנדערן ווי זעלבסטשטענדיגע קרעפטע, — יענע געדאַנקען און בעטראַכטונגען, וואָס לאָזען זיך אַראָב טיעפער אין דעם ענין און ווילען אויסגעפינען די צווישען־ווירקונג פון דעם קלאַסען־מאָמענט און דעם נאַציאָנאַלען. ליידער, „פאַכניען" אויך אין יענע לעהרען ניט אַלע „דרעוו'יעס" מיט אַ „פּריאַטנעם זאַפּאַך".

טראַכט מען זיך טיעפער אריין אין זיי, בעקומט מען דעם איינדרוק, אַקוראַט ווי פאַר די אויגען אויך פון יענע טעאָרעטיקער, וואָלט זיך געטראָגען דיזעלבינע סכעמע פון לענג־שניטען און ברייט־שניטען אין דער מענשהייט, אָבער מיט דעם חלוק, וואָס פאַר זיי איז בולט ארויסגעטרעטען דער פאַקט, אַז די ברייט־פּאַסען און די לענג־פּאַסען שניידען איבער איינעם דעם אַנדערן; די קלאַסען־טענדענצען און די נאַציאָנאַלע טענדענצען האַקען־איבער איינע

דער אנדערער דעם וועג. וואָס מעהר איהר ציעהט פאנאנדער דעם „קוואדראטעל" אין דער לענג, אין זיין נאציאָנאַלער ריכטונג, אלץ שמאָלער ווערט זיין פערנעהם אין דער ברייט, אין דעם בעוואוסטזיין פון זיין קלאַס. און צוריק: מיט דעם פאנאנדערציעהען פון זיין פערנעהם אין דער ברייט, פון זיין קלאַסען־פערנעהם, ווערט אלץ ענגער און ענגער דער אָרט, וועלכען דאָס „קוואדראטעל" פערנעהמט אין דעם נאציאָנאַלען פאַס. די קלאַסען־אינטערעסען און די נאציאָנאַלע אינטערעסען, דער קלאַסען־בעוואוסטזיין און דער נאציאָנאַלער־בעוואוסטזיין געפינען זיך אין א שטענדיגען אנטאגאָניזם: וואָס שטארקער עס ווערט איינער, אלץ שוואכער — דער אנדערער.

אומעטום, וואו דער מענשליכער גדאנק געפינט פאר זיך אַן אנטאגאָניזם פון צוויי שטרייטענדע קרעפטען, קאָן מען אוועקשטעלען אזא כלל. דער מענשליכער שכל איז נוטה פטור צו ווערען פון דעם אנטאגאָניזם אויף צוויי אופנים: אָדער ער וויל דערווערגען איינע פון די שטרייטענדע קרעפט צו גונסטען פון דער אנדערער, אָדער ער שטרעבט פאנאנדערגרעניצען די ספערען פון זייער ווירקונג אזוי, אז ביידע קרעפטען זאָלען אויפהערען צו שאדען איינע דער אנדערער. דער ערשטער וועג איז דער וועג פון דעם „מאָניזם"; דער צווייטער וועג, דער וועג פון דעם פשרה־מאכערישען „דואליזם", פאר וועלכען דער אלטער העגעל האָט שוין געפונען די פאָרמעל: אין איין טאָש איינס, אין דער אנדערער דאָס אנדערע.

בנוגע אונזער אנטאגאָניזם פון נאציאָנאַלע און קלאַסען־טענדענצען אין'ם פראָלעטאריאט האָבען די ביידע וועגען פון'ם טעאָרעטיטען גדאנק זעך אויסגעדריקט אין פערשיידענע שטרעמונגען.

קודם כל האָבען מיר דאָ צו טהאָן מיט דעם ריין־נאציאָנאַליםטישען גדאנקען־שטראָם. וואָס וויל לגמרי דערווערגען יעדען קלאַסען־קאמף אין דעם נאָמען פון אלגעמיין־נאציאָנאַלע אינטערעסען און ציעלען. די סואוואָרינס און קרושעוואַנס פון אלע פעלקער און צייטען זיינען די פערטרעטער פון אזא שטרעמונג.

לויט די טעאָרעטישע מיינונגען פון אָט דער ריכטונג שוואכט אָב דער קלאַסען־קאמף די קראפט פון דעם נאציאָנאַלען גאנצען און, דער עיקר, די קראפט פון יענע הערשענדע שיכטען, וואָס

שטעהען בראש פון דעם פאָלק און פיהרען זיין היסטאָרישען קאַמף פאַר נאַציאָנאַלע בעפרייאונג אָדער נאַציאָנאַלע הערשאַפט איבער אַנדערע. די „ענג־עגאָאיסטישע" און „פּרעסערישע" אינסטינקטען פון די אַרבייטער־מאַסען דאַרפען געהאַלטען ווערן אין צוים צוליעב די אידעאַלען פון דער נאַציאָנאַלער גרויס. דערפאַר דאַרפען די נאַציאָנאַלע אינסטינקטען פון די מאַסען מיט וואָס מעהר ליידענשאַפט פאַנאַנדער געבלאָזען ווערן אין אַ פלאַקער פון אונענדליכען האַס צו די „פרעמדע". ביי אונז אידען זענען די אַלגעמיינע ציוניסטען די טרעגער פון דעם דאָזיגען שאָוויניסטיש־נאַציאָנאַלען אידעאַל. שוין אין יענער צייט, ווען אונזער „חבת־ציון" איז צום ערשטען מאָל אַרויס אין קאַמף אַנטגעגען דעם אידישען סאָציאַליזם, האָבען געגליהמט אין איהם יענע סואוואָרין־קרושעוואַנישע פונקען פון האַס צו אַלע מענשען, אַ חוץ אידען, און פון דער פולער פעראַכטונג צו אַלע עקאָנאָמישע בעדערפעניסען פון די מאַסען. אין איינעם מיט דער ענטוויקלונג פון דער „חבת־ציון" האָבען יענע פונקען זיך באַלד דאָ, באַלד דאָרטען פאַנאַנדערגעברענט אין גיהנום־פלעמלעך, און עס איז געווען אַן עגמת־נפש, און אַ חדוש, און אַ צער צו זעהן אַזעלכע פיגורען, ווי משה ליב ליליענבלום, מיט קרושעוואַן־סואוואָרין'שע פאַקעלען אין די הענד. איצטער ליגען יענע פונקען ווידער בעגראָבען אונטער דעם אַש פון דעם אויסגעברענטען בורזשואַזען ציוניזם, אָבער זיי זענען תמיד אָנגעגרייט ווידער אַרויס צו רייסען זיך ביי דער ערשטער בעסטער געלעגענהייט.*)

די אַלגעמיין־ציוניסטישע בעוועגונג איז בלי ספק אויסגעבונדען מיט די קלאַסען־אינטערעסען פון דער אידישער בורזשואַזיע, אָבער דאָס הייסט נאָך גאָר ניט, אַז זי שטאַמט אַרויס נאָר פון זיי.

---

*) דאָס איז געווען געשריעבען אין דער צייט פון דער רעוואָלוציע אין רוסלאַנד, ווען דער ציוניזם האָט דורכגעלעבט אַ שריפה־צייט. מיט דעם נצחון פון דער רעאַקציע איז ער ווידער געקומען צו זיך, און די נאַציאָנאַל־שאָוויניסטישע טענער האָבען זיך נאָך מעהר פערשטאַרקט אין איהם. גאָר ניט צו דערטראָגען גרילצען זיי איצטער אין ארץ־ישראל. וואו דאָס רוב קאָלאָניסטען איז ביז צו דעם העכסטען גראַד שאָוויניסטיש און אין ניט אַ קלענערען גראַד אַרבייטער־פיינדליך, ווייל די אידישע אַרבייטערשאַפט, דערהויפּט די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע, איז, ווי זיי זאָגען, אַ סכנה פאַר'ן ישוב... (1914)

מיר האָבען דאָ פאַר זיך, ווי אין יעדער ריין נאַציאָנאַליסטישער בעוועגונג, ניט נאָר די קלאַסען־אינטערעסען פון דער בורזשואזיע, נאָר אויך דעם איינזייטיגען פאַנאַטישען גלויבען אין אַ פּרינציפּ, וואָס ווערט ארויסגערוקט פון דעם לעבען גופא, און דאָס שטרעבען מקריב צו זיין אויף דעם מזבח פון דער הייליג־געוואָרענער עבודה־זרה אַלע שטרעמונגען און אידעאַלען, וואָס געהען להיפּך צו איהר.

די צווייטע שטרעמונג פון דעם „מאָניזם־איבער־געוואַלד“ ווערט אין אונזער פראגע ארויסגערופען פון די סאָציאַליסטען, און שטעלט מיט זיך פאָר דעם שארפסטען היפּך צו דער ערשטער. דאָרטען, אין דעם בורזשואזען נאַציאָנאַליזם, ווערט דער פּרינציפּ פון דעם ארבייטערס קלאַסען־קאַמף געשאָכטען אויף דעם מזבח פון די נאַציאָנאַלע אינטערעסען. דאָ, אין דעם סאָציאַליסטישען קאָס־מאָפּאָליטיזם, ווערען די נ א צ י אָ נ א ל ע אינטערעסען פון׳ם פּראָלעטאריאַט געבראַכט פאַר אַ קרבן צוליעב זיינע קלאַסען־אינטע־רעסען און אידעאַלען.

די ארבייטער, לערנט אונז דער סאָציאַליסטישער קאָסמאָפּאָ־ליטיזם, דאַרפען פערגעסען, צו וועלכער נאציע, צו וועלכען פאָלק זיי געהערען. פאַר זייערע אויגען דארף תמיד לויכטען נאָר איין ציעל — דער טריאומף פון דעם אַלוועלטליכען פּראָלעטאַריאַט איבער דער אַל־וועלטליכער בורזשואזיע. אין דער מאָס, אין וועל־כער דער ארבייטער וועט געדענקען, אַז ער געהערט צו אַ בעשטימ־טען פאָלק, אין דערזעלביגער מאָס וועט ביי איהם אָבגעשוואַכט ווערן דער געפיהל פון קלאַסען־סאָלידאריטעט מיט דעם פּראָלעטאַ־ריאַט פון די אַנדערע פעלקער און אין דערזעלביגער מאָס וועט אויך טעמפּ ווערען דער בעוואוסטזיין פון זיין קלאַסען־היפּך צו דער אייגענער בורזשואזיע, מיט וועלכער ער איז נאַציאָנאַל פערבונדען.

אַט פאר וואָס מען מוז אין דעם בעוואוסטזיין פון דעם פּראָ־לעטאַריאַט אויסוואָרצלען יעדען געדאַנק פון וועלכע עס איז נאַצי־אָנאַלע אויפגאַבען און ענערגיש קעמפען אַנטגעגען דעם, אַז אין זיין פּאָליטיק זאָלען אריין געטראָגען ווערן וועלכע עס איז נאַציאָ־נאַלע עלעמענטען.

אויך ביי די נאַציאָנאַל־אונטערדריקטע פעלקער שטעהען די טעאָרעטיקער און פּראַקטיקער פון דער ארבייטער־פּאָליטיק במצב

אויף דעמזעלביגען שטאַנדפּונקט. זיי מאַכען יע כלומרשט קאָנ־צעסיאָנען דעם נאַציאָנאַלען פּרינציפּ. ווי דאָס רוב פון אונזערע „בונדיסטען", האַלטען זיי פאר א ט א ק ט י ש ע ן, אָבער בשום אופן ניט קיין פּרינציפּיעלען פעהלער, ווען מען זאָל זיך לגמרי ניט רעכענען מיט די נאַציאָנאַלע געפיהלען פון דעם פּראָלעטאַריאַט. מען דאַרף, עצה'ן זיי, צו־וואַרפען די דאָזיגע געפיהלען, ווי א הונט א ביין, וועלכע עס איז נאַציאָנאַלע רעכט, כדי דער נאַציאָנאַלער בעוואוסטזיין פון דעם פּראָלעטאַריאַט זאָל זיך דערוועגען מיט דער ביין און אין גאַנצען אָברוימען זיין פּלאַץ פאַר דעם קלאַסען־בעוואוסטזיין.

פיעל נעהענטער צום לעבען און זיינע פאָדערונגען שטעהען די פערטרעטער פון'ם „פריעדשאַפּענעם דואַליזם". זיי פערשטעהען, אַז מיט א ביין קאָן מען ניט אָנזעטיגען דעם נאַציאָנאַלען הונגער פון דעם פּראָלעטאַריאַט, און די געשיכטע האָט זיי געלערנט, אַז אין דעם פּונקט, ווי אין א סך אַנדערע, קומט דעם אַפּעטיט מיט'ן עסען.

דער קלאַסען־בעוואוסטזיין און דער נאַציאָנאַלער בעוואוסט־זיין פון דעם פּראָלעטאַריאַט, שטערען איינער דעם אַנדערן, נייטראַ־ליזירען איינער דעם אַנדערען. דאָס איז אמת. אָבער דאָס קומט פאַר נאָר יעמאָלט, ווען זיי שטויסען זיך אין איינעם צונויף אויף איין שטח פון טעטיגקייט, ווען זיי גיעסען צונויף זייערע פערשיי־דענע אויפגאַבען אין איינעם. מען דאַרף זיי פונאַנדער פיהרען בע־זונדער, וועט יעדער פון די פאַקטאָרען זיך קאָנען ענטוויקלען פריי. כדי עס זאָל פערשווינדען די מעגליכקייט פון א קאָנפליקט, דאַרף מען ביידע בעפרייען פון דעם אומדערטרעגליכען צוזאַמען־לעבען אין איין ספערע און פאַנאַנדערגרעניצען די ממשלות, וואו יעדער קאָן בעזונדער געוועלטיגען אויף זיין אָרט.

אין איהר עקאָנאָמישער טעטיגקייט, אין די גרעניצען פון איהר פאָלק זאָל די ארבייטערשאַפט ניט נאָר שטענדיג קעמפען אַנטגעגען דער בורזשואזיע פאַר א בעסערע עקאָנאָמישע צוקונפט; לאָז זי אויך שטרעבען דערצו, עס זאָל אין גאַנצען אָבגעשאַפט ווערן די הערשאַפט פון דער בורזשואזיע, אויף אייביג בטול ווערן די פּריוואטע איינצעל־באַלאַבאַטישקייט. אָבער דאָרטען, וואו עס וואַקסען

אַרויס אַלגעמיין־נאַציאָנאַלע אינטערעסען; דאָרטען, וואו איין פאָלק שטעלט זיך פּנים לפּנים אוועק אַנטגעגען אַן אַנדער פאָלק, — אין דעם קאַמף פאַר וועלט־הערשאַפט אָדער פאַר אַ בעסערער לאַגע אויף דער ערד, — דאָרטען, אויף דעם פעלד פון דער אינטערנאַציאָנאַלער, „פרעמד־לענדישער“ פּאָליטיק, איז דער קלאַסען־קאַמף ניט אויף זיין אָרט, און די שׂטים פון דעם קלאַסען־היפּך דאַרף ווערן אַנטשווינגען. די בורזשואזיע און דער פּראָלעטאַריאַט דאַרפען זיך דערלאַנגען די הענד און געדענקען, אַז זיי זענען קינדער פון איין פאָטערלאַנד, פון איין נאַציע. אין קאָמפּאַקטע, צונויפגעפּרעסטע מאַסען דאַרפען זיי ביידע, מיט בשותפות'שע כוחות אַרויסרייסען פון דעם פרעמדען דאָס, וואָס עס וועט שפּעטער, אַ דאַנק דעם קלאַסען־קאַמף, אַריבערגעהן אין גאַנצען אין די הענד פון דעם פּראָלעטאַריאַט.

אַזוי זעהט אויס דער גרונד־פּרינציפּ פון אַלע, מעהר אָדער וועניגער ראַדיקאַלע „נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטען“, וואָס עצה'ן אין דייטשלאַנד דעם דייטשען פּראָלעטאַריאַט, ער זאָל וואָטירען דעם „קאַיזער“ וואָס מעהר פּאַנצער־שיפען און מאַרטירעס, און אין פראַנקרייך דעם פראַנצויזישען פּראָלעטאַריאַט — ניט פערגעסען די נאַציאָנאַלע עולה, וואָס דייטשלאַנד האָט אָנגעטהאָן פראַנקרייך, ווען עס האָט צוגערויבט עלזאַס און לאָטארינגען. די „רעוואַנש“־ליעדער, וועלכע דער „נאַציאָנאַליסטישער סאָציאַליסט“ ראָשפּאַר זינגט אין פראַנקרייך, און דער „הייל דיר אים זיעגעס־קראַנץ“, וואָס די דייטשע נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטען, ווי למשל דער פּאַסטאָר נאַומאַן, זינגען אין דייטשלאַנד, גיעבען אונז אַ פּרעכטיגע אילוסטראַציע צו דעם טיפּ נאַציאָנאַל־דענקענדע סאָציאַליסטען, וואָס האָבען אַרויס געבראַכט די דואַליסטישע פּשרה צווישען קלאַסען־קאַמף און נאַציאָנאַליזם.

צו דעמזעלביגען טיפּ געהערען אויך אונזערע נאַציאָנאַל־סאָציאַלע טהוערם פון די פערשיידענסטע שאַטירונגען: די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּועלי־ציון, די ציוניסטען־סאָציאַליסטען וכדומה. ווי אַלע אַנדערע נאַציאָנאַל־סאָציאַלען האָבען זיי אין איין טאָש זעהר אַ ראַדיקאַלען פּראָגראַם פון קלאַסען־קאַמף פאַר דעם פּראָלעטאַריאַט, וואָס וויל, לויט זיין גרונד־טענדענץ ניט האָבען קיין

מגע־ומשא מיט דעם נאציאָנאליזם, און אין דער צווייטער טאָש טראָגען זיי אַרום פּראָיעקטען פון אַ ריין נאציאָנאלער פּאָליטיק, בערעכענט אויף דעם ענגסטען צוזאַמען־ווירקען מיט דער אידישער בורזשואזיע, וואָס האָבען דעריבער אין דער פּראַקטיקע קיין ברעקעל שיכות ניט צו דעם קלאַסען־קאַמף פון דעם פּראָלעטאַריאַט.*)

.3

דערמיט האָבען מיר סקיצירט אַלע וויכטיגסטע פּראָגראַמען, וואָס וואַקסען אַרויס פון יענער טעאָריע, אַז דער נאציאָנאליזם קאָן אין איין און דעמזעלבּיגען שטח ניט הויזען מיט דער קלאַסען־פּאָליטיק פון דעם פּראָלעטאַריאַט. מיר ווייסען אַליין גאַנץ גוט, אַז מיר האָבען דאָ אַרומגענומען מיט איין רייף אַ סך גרופּפּען און שטרעמונגען, וואָס האָבען אַ גאַנץ פערשיידענעם ווערטה פאַר דעם פּראָגרעס פון דער מענשהייט און פאַר דעם סאָציאַליזם, וואָס לעהנט זיך אָן אויף דעם קלאַסען־קאַמף אנטגעגען דער בורזשואַזיע בפרט.

שטעלט מען זיך אויף דעם שטאַנדפּונקט פון דעם סאָציאַליזם און זיינע אינטערעסען, טאָהר מען גאַנץ זיכער ניט צונויפמישען אין איינעם די אָנהענגער פון דעם קרושעוואַן־סואוואָרינ׳שען פּראָגראַם, מיט די נאַציאָנאַלע־סאָציאַלען על פּי נוסח ראַשפּאָר אָדער נאומאַן; זיי ביידען ניט־מיט די אידישע אַסימילאַטאָרען פון דער „איסקרא“, די אידישע אַסימילאַטאָרען פון די סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערען און די סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערען פון די אַסימילאַטאָרען (דאָס זענען צוויי פערשיידענע אידישע „עס־ער“־טיפּען, וואָס וועגען

*) אין דער לעצטער צייט האָט זיך דער ענין שטאַרק פערענדערט ביי די פּועלי ציון און די ס. ס. די טעאָריע פון „צוויי פּאָהנען“, ווי זי האָט צ. ב. אַמאָל געהערשט ביי די אַמעריקאַנער פּועלי־ציון, האָט שוין כמעט ביי אַלעמען פערלאָרען דעם קרעדיט, לפּחות אין דער טעאָריע. אין דעם לעבען, פערשטעהט זיך, זענען נאָך ניט אין גאַנצען פערשוואונדען די טרעגער פון „צוויי פּאָהנען“, אָבער זייער ראָליע און די ענטשפּרעכענדע פּאַרטייען איז שטאַרק אָבגעשוואַכט. סיידען דער איצטיגער וועלט־קריעג, וואָס האָט מטושטש געמאַכט דעם אינטערנאַציאָנאַלען בעוואוסטזיין פונ׳ם פּראָלעטאַריאַט אין אַלע לענדער, וועט ווידער אָבפּרישען זייערע כחות... (1914)

זיי — ווען עס איז אַן אַנדערם מאָל); די לעצטע ניט־מיט די „בונדיסטען“ און די ציוניסטען־סאָציאַליסטען פון אַלערליי פאַרבען.

די אידישע רעוואָלוציאָנערען פון אַלע שאַטירונגען נעהמען אָן דעם פּרינציפּ פון דעם פּראָלעטאַרישען קאַמף אַנטגעגען דער בור־זשואַזיע אין דעם נאָמען פון אַ סאָציאַליסטישען אידעאַל; זיי אַלע שטעלען זיך איין פאַר דער סאָלידאַריטעט פון דעם פּראָלעטאַריאַט פון אַלע פעלקער. דאָס אַליין גראָבט אויס אַ טיעפען תהום צווישען דער ריין־בלוטיגער אַלוועלטליכער קרושעוואַן־חוליגאַנץ און דעם ראָשפּאָר־נאַומאַנ׳שען נאַציאָנאַלען סאָציאַליזם פון איין זייט, און דער סאָציאַליסטישער אינטעליגענץ מיט אַלע איהרע שאַטירונגען פון דער אַנדערער, — אַ תהום, וואָס קאָן מיט קיינע בריקען קיין מאָל ניט צוגעדעקט ווערן.

דער סאָציאַליזם, דער קלאַסען־קאַמף און די צווישען־פעלקער־ליכע סאָלידאַריטעט זענען גענוג בעשטימטע און קלאָרע, גענוג גרוי־סע פּרינציפּען, זיי זאָלען אונז געבען אַ רעכט צורעכענען צו איין פּאַרטיי אַלע עס־דעקען און עס־ערען, פּע־פּע־עסעס און עס־עסעס, פּועלי־ציוניסטען, בונדיסטען און די טרעגער פון אַלערליי מעגליכע אַנדערע סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערע ראשי־תיבות׳ען און נעמען, ווי זיי זאָלען זיך ניט שטעלען איינע צו די אַנדערע, ווי זיי זאָלען ניט קוקען אויף דער נאַציאָנאַלער פראַגע.

דערהויפּט איז וויכטיג צו געדענקען, אַז די ציוניסטען־סאָציאַ־ליסטען און דאָס רוב פון די פּועלי־ציון פון אַלע פאַרבען, ניט קוקענ־דיג דערויף, וואָס זייער דואַליסטישער פּראָגראַם האָט אַ פּאַטאַלע עהנליכקייט מיט דעם דואַליסטישען פּראָגראַם פון די נאַציאָנאַל־סאָציאַלע פּאַרטייען, געהערען פּאָרט צו אונז אַלעמען, ווייל זיי שטעהען אויך מיט אונז אויף דער זייט פון יענעם תהום, וואָס טיילט אונז אַלעמען אָב פון דער קרושעוואַן־ראָשפּאָרישער חוליגאַנץ.

אונזערע נאַציאָנאַל־סאָציאַלען שיידען זיך בולט אָב פון זייערע פּראָגראַם־קרובים ביי די אַנדערע פעלקער אַ דאַנק דעם פאַקט, וואָס זיי האָבען אויפ׳ן שאַרפסטען אופן פונאַנדערגעריסען דעם געשלאָ־פענעם קרייז פון יענע סאָציאַל־שאָוויניסטישע אידעען, וואָס קאָנען ניט צוגעבען די ברידערליכע סאָלידאַריטעט פון פעלקער. דורך דעם גופא זענען זיי אידעאיש אריין אין יענער גרויסער משפּחה

פון דער אַלוועלטליכער אינטערנאַציאָנאַלער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי, וואָס האָט אויף איהר פאָהן אָנגעשריעבען די גלייכקייט און ברידערשאַפט פון פעלקער, די סאָלידאַריטעט פון אַלע, וואָס אַרבייטען, אָהן א חלוק פון פאָלק צו פאָלק.

אויב די אינטערנאַציאָנאַלע סאָציאַליסטישע פּאַרטיי וואָלט שוין איצטער געהאַט א דעה אויף דעם גורל פון אונזער וועלט, וואָלטען מיר שוין איצטער ניט געהאַט מעהר קיין נאַציאָנאַלע פראַגע. ניט דערפאַר, וואָס אַלע פעלקער וואָלטען זיך צונויפגעקנאָטען אין איין גלייכמעסיגען אומבעשטימטען שטיק טייג, נאָר דערפאַר, וואָס דער סאָציאַליזם וואָלט שוין געפונען געגוג וועגען און מיטלען, ווי אַזוי צו קאַווירען אַלע פעלקער ניט נאָר דאָס אבסטראַקטע רעכט, נאָר אויך די פּאַקטישע מעגליכקייט פון א פרייער ענטוויקלונג פאַר דעם נאַציאָנאַלען לעבען, אָהן וועלכע עס איז גרעניצען און שטערונגען.

די צרה איז נאָר, וואָס דער סאָציאַליזם האָט נאָך קיין כוחות ניט דאָס דורכצופיהרען און וואָס דער פּראָלעטאַרישער קלאַסען־קאַמף גופא נויטיגט זיך נאָך שטאַרק אין א קאָנטראָל מצד דעם סאָציאַליסטישען געדאַנק, דוקא אויף דעם פעלד פון די נאַציאָנאַלע פּראָבלעמען, מיט וועלכע דער פּראָלעטאַריאַט איז בעקאַנט געוואָרען לפי ערך גאָר ניט לאַנג. דאָ קאָן די פּראָגראַם־פעהלערן פון די איינצעלנע פּראָלעטאַרישע פּאַרטייען א סך מעהר מוחל זיין, איידער ערגעץ אין אַן אַנדער פעלד פון דער סאָציאַלער פּאָליטיק, ניט קוקענדיג דערויף, וואָס די פעהלערן קאָנען זיך אָברופען מיט א גרויסער סכנה אויף דעם גאַנצען פיהר פון דעם פּראָלעטאַרישען קאַמף און אויף דער גאַנצער לאַגע פון יענעם פאָלק, צו וועלכען דער פּראָלעטאַריאַט געהערט.

אָט פאַרוואָס מיר טאָהרען ניט, ווי די אַלט־אידישע פרושים און סופרים, אָבגרעניצען זיך פון די סאָציאַליסטען־ציוניסטען און די פּועלי־ציון מיט דער פרומער מסירה'לע: „זעהט, זיי חבר'ן־זיך מיט דער בורזשואַזיע!" ווי וועה עס זאָל אונז ניט טהאָן, וואָס זיי „חבר'ן זיך", זעהען מיר פון דעסטוועגען אין דעם ניט דעם טעות פון זייער האַרצען, ניט די אָבשוואַכונג פון זייער גינציגקייט צו די אינטערעסען פון דעם אַרבייטער־קלאַס, ניט זייער פּאַרטיג־

קייט צו פערקויפען יענע אינטערעסען צו די אידישע עקספּלואטאַ־טאָרען פון אידישער און ניט אידישער ארבייט. מיר זעהען אין דעם דעם גרייז פון זייער טעאָרעטישען געדאנק, — א גרייז, וועל־כען זיי מאכען בשותפות מיט אַלע אויבען אויסגערעכענטע סאָציאַ־ליסטישע ריכטונגען.

דער גרייז בעשטעהט, ווי מיר האָבען געזעהען, אין דעם, וואָס מען נעהמט אָן, אז דער נאַציאָנאַליזם, — דער בעוואוסטזיין, אז מיר געהערען צו א בעשטימטען פאָלק און אז מיר זענען פערבונדען מיט איהם, — און דער קלאַסען־בעוואוסטזיין, — ד. ה., דער בע־וואוסטזיין, אז מיר געהערען צו א בעשטימטען קלאַס און זענען פערבונדען מיט איהם, — זענען אין זייער תוך אַנטאגאָניסטיש איינער צום אַנדערען, און אז מאכען שלום צווישען זיי, — אויב מען קאָן איבערהויפּט מאכען שלום צווישען זיי, — קאָן מען נאָר אין יענעם פאַל, ווען מען וועט שאַרף פאַנאַנדערגרעניצען די טעטיג־קייטס־ספערען פון די צוויי פיינדליכע פּרינציפּען.

דער גרונד פון דעם דאָזיגען טעות ליעגט אין דער אבסטראַק־טער, סכעמאטישער פאָרשטעלונג, וואָס ווייזט אונז, אז די נאַציאָ־נאַלע לענג־פּאַסען און די סאָציאַלע בּרייט־פּאַסען האקען זיך איבער, פערשטעלען איינע די אַנדערע דעם וועג. דערביי פערגעסט מען, אז דאָס איז ניט מעהר ווי א סכעמע און אז זי מאכט דורך אין ווירקליכען לעבען, ווי יעדע טעאָרעטישע סכעמע, זעהר וויכטיגע פערפלאָנטערונגען אונטער דעם דרוק פון יענע קאָנקרעטע אומ־שטענדען, צווישען וועלכע זי דאַרף ארויסווייזען איהר ווירקונג. די אויספאָרשונג פון יענע ווירקליכע אומשטענדען, וואָס ווערן בע־שאפען פון די פערשיידענארטיגע צונויפגעפלאָנטערטע לעבענס־פאַקטען, וואָלטען ארויף געבראכט אונזער סאָציאַליסטישען גע־דאנק, — און ממילא אויך די גאנצע טהעטיגקייט פון אונזער אַרבייטער־קלאַס, — צו א גאנץ אַנדער בליק אויף דעם ענין. קודם כל וואָלט מען געדאַרפט אריינציהען אין רעכענונג יענעם זיכערען פאקט, אז די סאָציאַלע און די נאַציאָנאַלע פאַנאַנדערשניטען פון דער מענשהייט, זענען ניט די איינציגע פרינציפּען, וואָס טיילען פאַנאַנדער די מענשהייט אין איינצעלנע גרופּען; אז א חוץ דעם זענען נאָך דאָ אַנדערע גרופּירונגען: פּארטייען, רעליגיעס, פילאָ־

סאָפּישע ריכטונגען און אז. וו., א. אז. וו., — וואָס ווירקען מאָדי־פיצירענדיג אויף דעם געגען־שפּיעל פון די סאָציאַלע און די נאַציאָנאַלע עלעמענטען.

לאָמיר דאָ דערמאָהנען, ווי א ביישפּיעל, יענע אומגעהויערע ראָליע, וועלכע דער קאַטאָליציזם שפּיעלט אין דעם עקאָנאָמישען און דעם פּאָליטישען קאַמף פון די קאַטוילישע ארבייטער אין דייטשלאַנד, וועלכע דער זעלביגער קאַטאָליציזם שפּיעלט אין דעם פּאָליטישען, עקאָנאָמישען און דעם נ א צ י אָ נ א ל ע ן קאַמף פון דעם פּוילישען פּראָלעטאַריאַט, וואָס פּילט איצטער אָן מיט אַזאַ'ן אימפּעט די ציילען פון דער שאָוויניסטיש־פּוילישער „נאַראָדאָווער דעמאָקראַטיע"; לאָמיר ניט פּערגעסען די גרויסע ווירקונג, וועלכע דערזעלביגער קאַטאָליציזם און דער קריסטענטום בכלל האָבען אויף דעם א נ ט י ־ ס ע מ י ט י ז ם, און ווי אזוי דער לעצטערער ברענגט אריין וויכטיגע פּערענדערונגען אין יענער אטמאָספּערע, וואו דעם אידישען פּראָלעטאַריאַט קומט אוים צו פיהרען זיין עקאָנאָמישען, פּאָליטישען און נאַציאָנאַלען קלאַסען־קאַמף.

דאָס זענען אַלץ פאַקטען, וואָס זענען אויסגעוואַקסען אין דעם „אידעאָלאָגישען איבערבוי", אין דער רעליגיע, אָבער וואָס רייסען זיך אריין אויף א גאַנץ שפּיהרליכען אופן אין די עקאָנאָמישע און די נאַציאָנאַלע יסודות, און מאַכען אומ'ברחמנות'דיג א תל פון זייער קלאָרען, גלייכלייניגען סכעמאַטיזם.

אָבער אויף די פאַקטען פון דעם „אידעאָלאָגישען איבערבוי" ווילען מיר זיך איצטער ניט אָבשטעלען. מיר האָבען ביי זיך אליין גענומען א תקיעת־כף, אַז אין אונזערע איצטיגע בעטראַכטונגען זאָלען מיר ניט אַרויספאָהרען מיט דער ווירקונג פון יענע אידעאָלאָגישע פאַקטאָרען, וואָס דאַרפען נאָך קעמפען פאַר זייער גלייכבערעכטיגונג אין דער מאַרקסיסטישער טעאָריע מיט די „וואָרצעל־האַפטע" פאַקטאָרען און וואָס מוזען, ביז וואַנען־וואָס, בלייבען זיצען אין יענעם תחום המושב, וואו די הערשענדע טעאָריע האָט זיי געגעבען א „פּראַוואָ־זשיטעלסטוואָ", א „וואוינונגס־רעכט".

אמת, די גרעניצען פון יענעם „תחום המושב" זענען אין דער לעצטער צייט בעדייטענד ברייטער געוואָרען. איין קאַטעגאָריע פון די פאַקטאָרען, די נאַציאָנאַלע, איז אפילו אויסגעגליכען געוואָ־

רען אין איהרע רעכט מיט די „וואָרצעלהאַפּטע“. אָבער די איבע־ריגע זענען אַלץ נאָך געצוואונגען צו בלייבען אין די „אויבערשטיב־לעך“, וואָס מען האָט אויסגעבויט פאַר זיי, און זיי טאָהרען זיך נאָך אַלץ ניט בעווייזען אין די „וואָרצעלהאַפּטע“ אַפּאַרטאַמענטען, סיידען זיי ברענגען אַ פּאָלמאַכט פון אַ וואָסערען עס איז „ערשטער גילדיע“ עקאָנאָמישען אינטערעס.

לאָמיר דעריבער לאָזען אין אַ זייט, — אויף וויפיעל דאָס וועט זיין מעגליך, — די ווירקונג פון די אידעאָלאָגישע שטרעמונ־גען אויף דעם גאַנג און די ריכטונג פון דער נאַציאָנאַלער פּאָליטיק, וואָס אַ וועלכער עס איז קלאַס מוז טרייבען. אין דער פּיעלזייטיגער ווירקליכקייט גופא געפינען מיר גענוג דאַטען, וואָס פליעסען אַרויס פון דעם קלאַסען־קאַמף און פון די נאַציאָנאַלע לעבענס־נויטען, און וואָס מאָדיפיצירען אין אַ גרויסער מאָס דעם אַנטאַגאָניזם, וועלכער דאַרף על פּי טעאָריע הערשען צווישען דעם קלאַסען־בעוואוסטזיין און דעם נאַציאָנאַלען בעוואוסטזיין.

אין דער ווירקליכקייט נעהמט יענער אַנטאַגאָניזם אָן זעהר פערשיידענע פאָרמען און טרעט אַרויס מיט אַ זעהר פערשיידענער קראַפט, עס ווענדט זיך אָן דעם, מיט וועמען מיר האָבען דאָ צו טהאָן: מיט דער בורזשואַזיע און דעם פּראָלעטאַריאַט פון א ה ע ר ש ע נ ד ע ן פ אָ ל ק, אָדער מיט דיביידע קלאַסען פון אַן א ו נ ט ע ר ד ר י ק ט ע ן פאָלק, אָדער, לסוף, מיט די געזעל־שאַפטליכע קלאַסען פון אַזאַ פרייער און זעלבסטשטענדיגער אומה, וועמען דער מזל האָט בעהיט סיי פון נאַציאָנאַלער שקלאַפעריי, סיי פון נאַציאָנאַלער אויבערהערשאַפט איבער אַן אַנדער פאָלק.

.4

אין דער עלטערער געשיכטע, ווי אויך אין דער אינגערער, זענען דאָ פעלען, וואו דער הערשענדר קלאַס פון אַ וועלכער עס איז געזעלשאַפט איז אין דערזעלביגער צייט געוואָרען די הערשענדע נאַציע און וואו דער אונטערדריקטער פאָלק איז בעשטאַנען דורכ־אויס פון ארבייטער־עלעמענטען, וואָס פלעגען עקספּלאָאַטירט ווערען פון דעם הערשענדען פרעמדלינג. עס איז לייכט צו פערשטעהן,

אַז אין אַזעלכע פֿעלן קאָנען די עקאָנאָמישע אינטערעסען און די נאַציאָנאַלע אינטערעסען בשום אופן ניט זיין אַנטאַגאָניסטיש. אדרבה, זיי געהן האַנד אין האַנד אין ביידע פֿיינדליכע לאַגערן.

דער הערשענדער קלאַס איז פֿעראינטערעסירט סיי אין זיין עקאָנאָמישער אויבערמאַכט, סיי אין זיין נאַציאָנאַלער הערשאַפֿט. דאָס אייגענע איז מיט דעם אונטערדריקטען פֿאָלק; אין דערזעלביגער מאָס רייסט ער זיך צו בעפֿרייען, — אויב ער האָט נאָר לעבענס־כּוחות אין זיך, — סיי פֿון דעם עקאָנאָמישען אויבערהאַר, סיי פֿון דעם נאַציאָנאַלען בעדריקער.

די פּוילישע „שליאַכטאַ“, וואָס האָט געהערשט איבער די קליין־רוסישע און די ווייס־רוסישע פּויערים, האָט אַרויפֿגעלעגט אויף ביידען אַ צווייפֿאַכען יאָך און אַרויסגערופֿען אין זיי דעם שטרעבען צו אַ צווייפֿאַכער בעפֿרייאונג: אַן עקאָנאָמישער און אַ נאַציאָנאַלער.

אין אַזעלכע פֿעלען פֿערהאַלטען זיך דער נאַציאָנאַליזם און דער קלאַסען־בעוואוסטזין איינער צו דעם אַנדערן ניט ווי פֿייער און וואַסער, נאָר ווי פֿייער און נאַפֿט־בריקעטען: דער פֿייער שמעלצט פֿאַנאַנדער די נאַפֿט און די פֿאַנאַנדערגעשמאָלצענע נאַפֿט מאַכט פֿון איהר זייט שטאַרקער דעם פֿייער.

ס'איז אמת, מען קאָן צולאָזען דעם געדאַנק, אויף וועלכע די מאַרקסיסטישע טעאָרעטיקער לעגען אַזוי פֿיעל וואָג, אַז אין דעם בעוואוסטזיין פֿון די פּויערים האָט דער נאַציאָנאַלער עלעמענט פֿאַרשטעלט מיט זיך דעם עקאָנאָמישען. עס קאָן זיין, אַז דעם דאָפּעלטען דרוק האָט דער פּויער געפֿיהלט נאָר ווי איין־איינציגען דרוק, וואָס שטאַמט פֿון איין־איינציגען קוואַל, — דעם נאַציאָנאַלען. נאָר אויך אין דעם פֿאַל האָט מען אסור אַ רעכט צו זאָגען, אַז ווי נאָר ער וואָלט זיך דערוואוסט, אַז ער ליידט ניט נאָר ווי אַ קליין־רוס פֿון אַ פּויל, נאָר אויך ווי אַ פּויער פֿון אַ פּריץ, וואָלט דער געפֿיהל פֿון זיין דרוק אויפ'ן שטעל פֿערמינערט ווערן אויף אַ העלפֿט און דער דאָרשט צו בעפֿרייען זיך וואָלט פֿאַרפֿליגען, ווי רויך. פּסיכאָלאָגיש איז אַ סך ריכטיגער אָנצונעהמען, אַז דער ב ע ־ וו א ו ס ט ז י י ן פֿון דעם קלאַסען־דרוק וואָלט נאָך שאַרפֿער געמאַכט דעם בעוואוסטזיין פֿון זיין נאַציאָנאַלער פֿערשקלאַפֿטקייט.

דער ענין ווערט אַ סך מעהר פערוויקעלט און פערפּלאָנטערט דאָרטען, וואו ניט נאָר דער הערשענדער קלאַס פון אַ וועלכען עס איז פאָלק, נאָר אַלע זיינע קלאַסען, טרעטען ארויס אין דער ראָליע פון נאַציאָנאַלע בעדריקער און וואו אויך מצד פון דעם אונטער־דריקטען פאָלק פיגורירען שוין דורכאויס דיפערענצירטע געזעל־שאַפטליכע שיכטען. אָבער אויך דאָ געהט דער נאַציאָנאַליזם ניט אַלע מאָל להיפך צו דעם קלאַסען־בעוואוסטזיין.

עס איז ניט נויטיג אַ סך צו דערקלעהרען, פאַר וואָס די בור־זשואַזיע פון דעם הערשענדען פאָלק ווערט ווי אַן אויג אין קאָפּ אָבהיטען סיי איהר קלאַסען־מאַכט, סיי איהר נאַציאָנאַלע איבער־הערשאַפט; ווי אַזוי איהר נאַציאָנאַלער שאָוויניזם העלפט איהר גרייליך אונטער אין דער עקספּלאָאַטאַציע פון דעם פרעמדען און ווי אַזוי איהר עקאָנאָמישע איבערמאַכט פערשטאַרקט איהר נאַציאָנאַלע לאַגע. די עקאָנאָמישע און די נאַציאָנאַלע אינטערעסען פון דער בורזשואַזיע געהען דאָ סאָלידאַריש האַנד אין האַנד און ממילא קאָן דאָ נאָר ניט געדאַכט זיין פון אַן אַנטאַגאָניזם צווישען איהר קלאַ־סען־בעוואוסטזיין און איהר נאַציאָנאַלען בעוואוסטזיין.

אָבער שוין ניט אַזוי אויסגעטאָקט און איינדייטיג זיינען די צווישען־שיכות'ען פון דעם נאַציאָנאַלען און דעם קלאַסען־עלעמענט ביי דער בורזשואַזיע פון דעם אונטערדריקטען פאָלק. די פּאָליטיק פון יענעם קלאַס איז אונטערגעוואָרפען צו גאַנץ בעדייטענדע שוואַנקונגען.

אין איינע פעלען, אונטער דער שליטה פון איינע היסטאָרישע אורזאַכען, בינדט זי צונויף איהר גורל מיט דעם גורל פון איהרע אונטערדריקטע ברידער און בלייבט טריי דעם געדאַנק פון נאַציאָ־נאַלער בעפרייאונג אפילו ווען זי מוז זיך דערביי אָבזאָגען פון אַלערליי קלאַסען־פּאָרטיילען, וועלכע זי וואָלט געווינען ווען זי וואָלט פערראַטען די אינטערעסען פון איהר פאָלק.

די אידישע בורזשואַזיע אין איספּאַניע איז געגאַנגען אויף די פלאַקערס און אין גלות, האָט זיך אָבגעזאָגט פון אַלע איהרע קלאַסען־פּאָרטיילען און עקאָנאָמישע איבערוואָגען, איז אָבער געבליבען טריי איהר פאָלק. דער נאַציאָנאַלער עלעמענט, לעבעדיגער געמאַכט און אונטערגעהיצט פון דער רעליגיעזער אידעאָלאָגיע, האָט דאָ

אַזוי שטאַרק גענומען די אויבערהאַנד איבער דער עקאָנאָמישער אויסרעכענונג, אַז די „עקאָנאָמיקע" איז דאָ אין גאַנצען דערשטיקט געוואָרען.

אין אַנדערע פעלען, אונטער אַנדערע היסטאָרישע אומשטענדען, פלעגט דיזעלביגע אידישע בורזשואַזיע פערקויפען די אינטערעסען פון איהר פאָלק פאַר אַ טאָפּ פעטע לינזען. און ניט נאָר די אידישע בורזשואַזיע בעגעהט זיך אַזוי מיט איהר פאָלק.

יעדע בורזשואַזיע פון אַן אונטערדריקטען פאָלק געפינט זיך אין אַ צווייפאַכער לאַגע. נאָר דער סכום פון אַלע היסטאָרישע בעדינגונגען, פון אידעאישע טראַדיציעס און מאַטעריעלע אומשטענדען ברענגט אַרויס אין יעדען געגעבענעם פאַל די ענטשיידונג, אויף וועלכער זייט זי זאָל זיך וואַרפען: שטעלען זיך אויף דעם שטאַנדפּונקט פון איהרע א י צ ט י ג ע, צייטווייליגע מאַטעריעלע פאָרטיילען און זיך אַסימילירען מיט דער הערשענדער בורזשואַזיע, אָדער מקריב זיין די קלאַסען־אינטערעסען פון דעם מאָמענט צוליעב די נאַציאָנאַלע און קלאַסען־אינטערעסען פון דער צוקונפט, ווען דאָס פאָלק וועט זיך בעפרייען פון דעם פרעמדען יאָך און זי, די בורזשואַזיע, וועט ווערן זיין איינציגער הערשענדער קלאַס.

מען מוז מודה זיין לזכות פון אַזאַ אונטערדריקטער בורזשואַזיע, אַז די פעלען פון אַסימילאַציע און דעם שאַכערן מיט די פאָלקס־אינטערעסען צוליעב צייטווייליגען מאַטעריעלען נוצען, — די פעלען, ווען די נאַציאָנאַלע און די עקאָנאָמישע אינטערעסען געהען זיך ביי איהר פאַנאַנדער, — זענען אַ סך זעלטענער אין דער געשיכטע, איידער די פעלען פון קלאַסען־זעלבסט־אָפּפער אין דעם נאָמען פון דער פאָלקס־בעפרייאונג.

נאָר יעמאָלט, ווען די נאַציאָנאַלע ענערגיע פון אַ פאָלק האַלט אין אָבשוואַכען, ווען די האָפנונגען אויף אַ נאַציאָנאַלע ווידערגעבורט ווערן פערבלאַסט, נאָר יעמאָלט איילען זיך די בורזשואַזיע מייז צו פערלאָזען דעם זינקענדען נאַציאָנאַלען אָקרענט און אַריבערפעקלען זיך, אויב דאָס איז נאָר מעגליך, אויף יענעם פרעמדען, אָבער גרויסען אָקרענט, פאַר וועמען די געשיכטע האָט אָנגעגרייט אַ לאַנגע נסיעה.

בעווייזט זיך אָבער ווידער אַ האָפנונג אויף אַ זעלבסטשטענ־דיגע נאַציאָנאַלע עקזיסטענץ, אַזוי הויבט די בורזשואַזיע ווידער אויף איהר קאָפּ, איהר נאַציאָנאַלער בעוואוסטזיין שטייגט, און דער אַנטאַגאָניזם צווישען דעם נאַציאָנאַלען און דעם קלאַסען־בעוואוסטזיין פערשווינדט אויף דאָס ניי.

די געשיכטע פון דעם פוילישען און דעם אידישען פאָלק איז פול און פיעל מיט ביישפּיעלען פון אַזעלכע שוואַנקונגען, און יעדער קאָן אַליין זיך פאַנאַנדערקלייבען אין די צווישען־שיכות'ען פון דעם נאַציאָנאַלען און דעם קלאַסען־בעוואוסטזיין ביי די אַלט־העברעאי־שע העלעניסטען, ביי די אידישע בורזשואַזע אַסימיליאַטאָרען, ביי די „אַלגעמיינע" ציוניסטען, ביי די „דערגרייכער", ביי די פוילישע „אוגאָדאָווצעס", און ביי — אויך דער פוילישער „נאַראָדאָווער דע־מאָקראַטיע". אומעטום וועט מען געפינען דעם כלל, אַז דער נאַציאָ־נאַלער בעוואוסטזיין און דער קלאַסען־בעוואוסטזיין געהען זיך נאָך אין זעלטענע אויסנאַהמען פאַנאַנדער און אַז ביי דער ערשטער בעסטער געלעגענהייט שטרעבען זיי צונויפצוגיעסען זיך אין איינעם.

אָבער דאָס איז ביי דער בורזשואַזיע. וואָס טהוט זיך מיט דעם ענין ביי דעם פּראָלעטאַריאַט? קאָן אויך ער צושטעהן צו דער נאַציאָנאַלער פּאָליטיק פון דער בורזשואַזיע? מוז ניט זיין פּאָליטיק אַלע מאָל און אין אַלע פּרטים זיין אַ היפּך צו דער פּאָלי־טיק פון זיין עקאָנאָמישען שונא? ניין, ניט אַלע מאָל און ניט אין אַלע פּרטים.

לאָמיר קודם כל נעהמען דעם פּראָלעטאַריאַט פון אַ וועלכען עס איז הערשענדען פאָלק, און לאָז דאָס זיין דער פּראָלעטאַריאַט פון דער ענגלישער נאַציע, וואָס איהר מאַכט איז אויסגעבויט אויף די פאַרשקלאַוואונג פון אַ סך פרעמדע פעלקער אויף דעם „שוואַר־צען" און דעם „געלען" מאַטעריק.

מען וואָלט געקאָנט מיינען, אַז אויב די ענגלישע בורזשואַ־זיע איז דורכגעדרונגען מיט „אימפּעריאַליזם" און אויב איהרע אינטערעסען פערלאַנגען, אַז פרעמדע פעלקער זאָלען אונטעריאָכט ווערען אונטער איהר הערשאַפט, האָט דאָס ביי דעם ענגלישען פּראָלעטאַריאַט בעדאַרפט זיין פונקט פערקעהרט. האָט מען אין

זין די אבסטראַקטע סכעמע פון דעם פּראָלעטאַרישען קלאַסען־קאַמף, קאָן מען לייכט ארויסברענגען, אין וואָס עס דאַרף בעשטעהן די פּאָליטיק פון דעם ענגלישען פּראָלעטאַריאַט.

דער אַרבייטער דאַרף ניט דאגה'נען פאַר די אינטערעסען פון דער בורזשואַזיע און איהם דאַרפען ניט אַהרען איהרע נאַציאָנאַלע חשבונות מיט די פרעמדע פעלקער. כל זמן ער איז געצוואונגען צו טראָגען אויף זיינע אַקסלען די הערשאַפט פון דעם עקספּלאָאַטירענדען קלאַס, האָבען די אַרבייטער נאָר איין אויפגאַבע: שטיקער־ווייז אַרויסצורייסען די מאַכט פון דער בורזשואַזיע'ס הענד און דעם עקאָנאָמישען באָדען פון אונטער איהרע פיס.

„איצטער אַרבייטען מיר אויף דיר נייען שעה אין מעת־לעת. מאָרגען וועלען מיר אָנהויבען אַרבייטען אַכט שעה, פינף שעה און איבערמאָרגען וועלען מיר אין גאַנצען אויפהערען צו אַרבייטען אויף דיר. איצטער בעקומען מיר פון דיר נאָר פופציג פּראָצענט פון די פּראָדוקטען, וואָס מיר אַרבייטען אויס, מאָרגען וועלען מיר פאָרדערן זיעבעציג פּראָצענט, נייענציג פּראָצענט און איבערמאָרגען וועלען מיר צונעהמען די גאַנצע הונדערט. אָט דאָס איז דער זין פון אונזער פּאָליטיק. וואָס לוינט אונז צו מישען זיך אין דיינע קריעגערישע אוואַנטיורען איבער אַלע ווייטע ים'ען, — אוואַנטיורען, וואָס פיהרען נאָר דערצו, אַז די לעצטע זעפטען ווערן אויסגעזויגט פון אונזערע אייגענע ברידער־אַרבייטער, וועלכע דו פאַרשקלאַווסט אין די פרעמדע לענדער".

אַזוי אָן ערך האָט דער ענגלישער פּראָלעטאַריאַט בעדאַרפט רעדען צו דער ענגלישער בורזשואַזיע. צומאָל פיהרט ער אַזעלכע רעיד, ד. ה. ניט ער, נאָר זיינע סאָציאַליסטישע אידעאָלאָגען; אָבער די ענגלישע בורזשואַזיע, דער לבן הארמי, פערקרימט די אויגען אָן אַ זייט און ענטפערט צניעות'דיג:

„ס'איז אמת, מיר זענען צוויי פערשיידענע קלאַסען, און אונזער ביקאָנספיעלד האָט אפילו געזאָגט, אַז מיר זענען כמו צוויי פערשיידענע פעלקער. איך וועל דעריבער גאָר ניט פּרובען אפּעלירען צו דיין נאַציאָנאַלען געפיהל. אָבער פון דעסטוועגען מעגסטו דאָך אַ חשבון־טהאָן, וואָס וועט אַרויסקומען, ווען איך וועל מיך

אָבזאָגען פון מיינע וואַנטיורען אין די מרחקים: מען וועט דאָך דאַרפען פשוט צושליעסען דאָס קרעמעל... פון וועלכע הכנסות מיינע וועסטו יעמאָלט רייסען די זיעבעציג פּראָצענט, די נייענציג פּראָצענט? לאָז זיין אונזערע אינטערעסען זענען אין דער היים אַנטאַגאָניסטיש, פון דעסטוועגען געהען זיי דאָך האַנד־אין־האַנד אין דעם ענין פון... עה... פון פאַרשפּרייטען אונזער העכערע קולטור און ציוויליזאַציע צווישען די ווילדע און די באַרבאַרישע פעלקער".

וואָס האָט געדאַרפט זיין די נאַציאָנאַלע פּאָליטיק פון דעם ענגלישען פּראָלעטאַריאַט אין אזא לאַגע? — אין דעם שיין פון דעם אינטערנאַציאָנאַלען סאָציאַליסטישען אידעאַל האָט דער ענטפער פון דעם פּראָלעטאַריאַט געדאַרפט זיין אזא:

„איך וויל ניט קיין זיעבעציג פּראָצענט, וואָס זענען בעשאַפען געוואָרען ניט נאָר פון מיין שווייס און בלוט, נאָר אויך פון דעם שווייס און בלוט פון מיינע אומגליקליכע ברידער־אַרבייטער, וואָס ווערען דערשטיקט אין די טובות פון דיין ציוויליזאַציע און דיין קולטור. איך דאַרף ניט דיין נאַציאָנאַלע מעכטיגקייט און בין דיר מוחל יענע עקאָנאָמישע פּאָרטיילען פאַר מיין קלאַס, וואָס זענען פערבונדען מיט איהר, אויב זי איז בעגרינדעט אויף דער אומפּערשעהמטער עקספּלאָאַטאַציע פון מיין אייגען בלוט און פלייש, די מאַסען פון דער אַרבייטענדער מענשהייט".

אַזוי האָט בעדאַרפט זיין דער ענטפער פון דעם ענגלישען פּראָלעטאַריאַט אין דעם ליכטיגען שיין פון דעם סאָציאַליסטישען אידעאַל און זיין לעהרע וועגען דער אינטערנאַציאָנאַלער סאָלידאַריטעט פון אַלע אַרבייטער. אָבער אין דער ניט אַזוי ליכטיגער סאָציאַלער ווירקליכקייט איז דער ענטפער אין בעסטען פאַל אַ טיעפער שווייגען — אַ צייכען פון אַ בעדויערליכער צושטימונג.

געפיהרט פון זיין קלאַסען־לאַגע און פון די אינטערעסען, וואָס פליעסען פון איהר אַרוים פאַר דער געגענוואַרט, קאָן דער ענגלישער פּראָלעטאַריאַט ניט אָבזאָגען יענעם צווייג, אויף וועלכען ער זיצט. דאָס העכסטע, וואָס מען קאָן פון איהם דערוואַרטען, איז, ער זאָל ניט צולאָזען, אויף וויפיעל דאָס ליעגט אין זיין מאַכט, קיין צולאָזענקייטען און וואַקבאַנאַליעס אין יענער קאָלאָניאַלער

פּאָליטיק, וועלכע זיין בורזשואַזיע איז געצוואונגען צו פיהרען, אין דער מורא, טאָמער פערליערט זי איהר איינפלוס אויף דעם וועלט־מאַרק.

פאָרדערן מעהר פון דעם ענגלישען פּראָלעטאַריאַט האָט מען געווים אַ רעכט און מען זאָל עס טהאָן. אויף די אינטערנאַציאָנאַלע סאָציאַליסטישע קאָנגרעסען, דאָרטען, וואו עס טרעט אַרויס עפענט־ליך דער יושר פון דער אַרבייטערשאַפט פון דער גאַנצער וועלט, דאָרטען, ניש'קשה, וועט אויך דער ענגלישער פּראָלעטאַרער אויפ־הויבען זיין שטים פון פּראָטעסט אַנטגעגען דער עראָבערישער קאָ־לאָניאַלער פּאָליטיק פון די אייראָפּעאישע מלוכות, ניט קוקענדיג דערויף, וואָס אָט די פּאָליטיק ליעגט אין די ענטוויקלונגס־אינטע־רעסען פון'ם קאַפּיטאַליזם און וואָלט בעדאַרפט מחמת דעם אונ־טערשטיצט ווערן פון אַן ענג פערשטאַנענעם מאַרקסיסטישען שטאַנדפּונקט.

אָבער דאָ רעדען מיר ניט וועגען דעם, וואָס מען וואָלט בע־דאַרפט פאָדערן פון דעם ענגלישען פּראָלעטאַריאַט, נאָר וועגען דעם, וואָס דער ענגלישער פּראָלעטאַריאַט **טהוט** און וואָס ער איז, אַ דאַנק זיין נאַציאָנאַלער לאַגע און זיין קלאַסען־לאַגע, גע־צוואונגען צו טהאָן. און די לאַגע זיינע איז אַזאַ, אַז מיר מוזען אין זיין שטעלונג צו דער נאַציאָנאַלער פּאָליטיק פון דער בורזשואַ־זיע אונטערשיידען צוויי מאָמענטען.

אין די גרעניצען פון זיין אייגענעם פאָלק בנוגע צו זיינע אייגענע קלאַסען־אינטערעסען איז ביי איהם ניטאָ קיין אַנטאַגאָ־ניזם צווישען זיין קלאַסען־בעוואוסטזיין און זיין נאַציאָנאַלען־בע־וואוסטזיין, אדרבה,ביידע פערשטאַרקען איינער דעם אַנדערן. דער ענגלישער פּראָלעטאַריאַט איז צו ענטוויקעלט, ער זאָל זיך לאָזען פאַנגען אין דעם נעץ פון פּאַטריאָטישע פראַזען, מיט וועלכע די ענגלישע בורזשואַזיע רעכענט פאַר נויטיג צו בעפּוצען איהרע ווילדע אַנפאַלען אויף די פרעמדע פעלקער, און אויב ער געהט ביז צו אַ געוויסען גראַד האַנד אין האַנד מיט דער בורזשואַזיע איז דאָס בפירוש דערפאַר, וואָס זיינע קלאַסען־אינטערעסען שטימען דאָ צונויף מיט זיינע נאַציאָנאַלע אינטערעסען, וויל נאָר זייער בפריע־

דיגונג גיט איהם יענעם מאַטעריעלען באַזיס, אויף וועלכען ער קאָן מיט ערפאָלג פיהרען זיין קלאַסען־קאַמף.

בנוגע ווידער צו קלאַסען־אינטערעסען פון די אַנדערע פעלקער, וואָס ווערן געהאַלטען פערשקלאַפט צו דעם גאַנצען ענגלישען פאָלק, ד. ה. אגב, אויך צו דעם ענגלישען פראָלעטאַריאַט, — בנוגע זיי פערליערט ער זיין קלאַסען־בעוואוסטזיין און ווערט פערבלענדט דורך דעם נאַציאָנאַלען אינטערעס.

דאָ האָבען מיר פאַר אונז אַ קלאָרען און רייגעם ביישפּיעל פון אַן אַנטאַגאָניזם צווישען קלאַסען־בעוואוסטזיין און נאַציאָ־נאַלען בעוואוסטזיין. דאָ טרעט אָפען אַרוים דער אומגעהויערער שאָדען פון דעם נאַציאָנאַלען פאַקטאָר, וואָס דערשטיקט די אינ־טערנאַציאָנאַלע קלאַסען־סאָלידאַריטעט. אָבער דער אַנטאַגאָניזם און דער שאָדען וואָס פליעסט פון איהם איז על פי נויטווענדיגקייט אויסגעוואַקסען אויף דעם באָדען פון יענעם עקאָנאָמישען קלאַסען־קאַמף, וואָס דער ענגלישער פּראָלעטאַריאַט איז געצוואונגען צו פיהרען אין די גרעניצען פון זיין אייגענער נאַציע, וועלכע לעבט פון אונטערדריקען פרעמדע פעלקער.

.5

דעם כלל, וואָס מיר האָבען געפונען אויף דעם ביישפּיעל פון דעם ענגלישען פראָלעטאַריאַט, קאָן מען פּאָזיטיוו אָנווענדען אויף אַלע אַרבייטער־קלאַסען פון אַלע הערשענדע פעלקער. אומעטום, וואו עס איז פאַרהאַן אַ נאַציאָנאַלער אַנטאַגאָניזם צווישען פעל־קער, מוז דער נאַציאָנאַלער אַנטאַגאָניזם בלי יפונה זיך אָברופען אויף דעם קלאַסען־קאַמף פון זייערע פראָלעטאַריאַטען.

ד א ס א י י נ צ י ג ע מ י ט ע ל פ ט ו ר צ ו ו ו ע ר ן פ ו ן נ א צ י א נ א ל ע א נ ט א ג א נ י ז מ ע ן ב י י ד ע ם פ ר א ל ע ט א ר י א ט פ ו ן פ ע ר ש י י ד ע נ ע נ א צ י א ־ נ ע ן א י ז פ ט ו ר צ ו ו ו ע ר ן פ ו ן ד ע ם נ א צ י א ־ נ א ל ע ן ו ו י ד ע ר א נ א נ ד, ו ו א ס ה ע ר ש ט צ ו ו י ־ ש ע ן ד י פ ע ל ק ע ר. ד י ב ר י ד ע ר ל י כ ע ס א ל י ־ ד א ר י ט ע ט צ ו ו י ש ע ן ד י א ר ב י י ט ע ר ־ ק ל א ־

סען פון דער גאַנצער מענשהייט וועט אריינטרעטען אין לעבען נאָר יעמאָלט, ווען עס וועלען פערשווינדען די נאַציאָנאַלע קאָנפליקטען צווישען פאָלק און פאָלק, ד. ה. יעמאָלט, ווען אלע פעלקער וועלען ווערן ווי נאַציאָנען, ניט נאָר ווי מענשען, גלייכבערעכטיגט און פון גלייכער קראַפט.

כל זמן אָבער איין פאָלק וועט הערשען איבער אַן אַנדער פאָלק, וועט די בורזשואזיע פון דעם הערשענדען פאָלק אויסנוצען די אונטערדריקונג אין איהרע אייגענע קלאַסען־אינטערעסען, און דער פּאַרטייל, וועלכען זי וועט בעקומען דערביי, וועט אויך מוזען קומען צוגיץ דעם פּראָלעטאריאט פון דעם הערשענדען פאָלק, ווייל ער וועט פערשטארקען דערביי דעם באַזיס פון זיין עקאָנאָמישען קלאַסען־קאמף. דער פּראָלעטאריאט וועט דעריבער, אין בעסטען פאַל, זיך מאַכען כלא ידע פון זיין נאַציאָנאַלער אויבערהערשאַפט און שווייגענדיג אונטערשטיצען די נאַציאָנאַלע פּאָליטיק פון דער בורזשואזיע. דאָס וועט ניט גערן להיפך צו זיין קלאַסען־בעוואוסטזיין; אדרבה דאָס וועט איהם נאָך מעהר פערשטאַרקען*).

נאָר בנוגע צו זיינע ברידער פון די „פּרעמדע“ פעלקער ווערט זיין קלאַסען־בעוואוסטזיין פערטונקעלט, און שולדיג אין דעם איז ניט נאָר דער „נאַציאָנאַליזם“, ד. ה. דער פאַקט, וואָס די מענשהייט ווערט צונויפגעשטעלט פון פערשיידענע נאציעס און וואָס די נאַציאָנאַלע אינטערעסען זענען פערשיידען אפילו אין די גרעניצען פון איין־און־דעמזעלביגען קלאַס. שולדיג אין דעם איז אויך

*) ערגעץ אין דער געשיכטע איז אָט דער סאָציאָלאָגישער כלל ניט אַזוי קלאָר בעוויזען געוואָרען, ווי אין דעם איצטיגען קריעג, אין דער שטעלונג פון די אַרבייטער־פּאַרטייען און די סאָציאַליסטישע פיהרער צו זייער בורזשואַזיע און צו דער בורזשואַזער רעגיערונג. „דער אימפעריאַליזם ליעגט אין די אינטערעסען פון דעם פּראָלעטאָריאַט“, דאָס איז אין תוך דער תירוץ מיט וועלכען זיי פערענטפערען דעם פערראַטה פון אינטערנאַציאָנאַלע סאָלידאַריטעט. (1917)

דער ע ק אָ נ אָ מ י ז ם — די פערשיידענקייט פון די קלאַסען־אינטערעסען אין די גרעניצען פון איין־און־דעמזעלביגען פאָלק.

די נאַציאָנאַלע פּאָליטיק פון דעם הערשענדען פאָלק בנוגע דעם פּראָלעטאַריאַט פון די אונטערדריקטע פעלקער איז בעזונדערס אינטערעסאַנט דאָרטען, וואו זיי אַלעמען קומט אויס צו וואוינען כמעט אויף איין טעריטאָריע, אונטער דעם שוץ פון איין־און־דערזעלביגער שטאַאַטליכער מאַכט. דער תוך פון דעם ענין, וועלכען מיר האָבען ארויסגעפונען פאַר דעם ענגלישען פּראָלעטאַריאַט בלייבט דערזעלביגער אויך דאָ. אָבער דאָ נעהמט ער אָן אייגענאַרטיגע פאָרמען.

דער פּראָלעטאַריאַט פון דעם הערשענדען פאָלק דאַרף פיהרען אַ פּ אָ ל י ט י ש ע ן קאַמף מיט זיין אייגענער הערשענדער בורזשואַזיע. צוליעב דעם צוועק לוינט זיך איהם צו געהן האַנד אין האַנד מיט דעם פּראָלעטאַריאַט פון דעם אונטערדריקטען פאָלק. עס ליעגט אין זיינע אינטערעסען, אַז דער קאַמף זאָל געפיהרט ווערן פון איין־איינציגער, פעראייניגטע, אַל־פּראָלעטאַרישער פּאַרטיי, וואָס איהרע קרעפטען וואַקסען אין דעם זעלביגען ערך, אין וועלכען אַלע פערטרעטער פון דעם אַרבייטער־קלאַס, אָהן אַ שום אונטערשייד פון נאַציאָנאַליטעט, נעהמען אַן אַנטייל אין איהר.

אָבער די דאָזיגע סאָלידאַריטעט און פעראייניגונג לוינט איהם נאָר אויף דעם פעלד פון דעם פּאָליטישען קאַמף. גאַנץ אַנדערש ווערט די לאַגע, ווען מען קומט צו דעם עקאָנאָמישען קאַמף. אַ דאַנק זיין צוגעהעריגקייט צו דעם הערשענדען פאָלק, זיין פּריווילעגירטען נאַציאָנאַלען מעמד, וואָס איז פערבונדען מיט געוויסע עקאָנאָמישע פאָרטיילען, לוינט זיך איהם בעסער זיין פון דערווייטענס פון זיינע „פרעמדע" אַרבייטס־חברים און געזינונגס־גענאָסען און אויף אַזאַ'ן אופן אויך זיי ניט צולאָזען צו נאָהענט צו די פאָרטיילען, וועלכע ער געניעסט.

אָט די ביידע ווידער־אַנדיגע אינטערעסען פון דעם הערשענדען פּראָלעטאַריאַט, — דאָס שטרעבען צו סאָלידאַריטעט אין דער פּאָליטיק און צו איזאָלירונג אין דעם עקאָנאָמישען קאַמף, — ווערן בעפריעדיגט ד ו ר ך ד ע ר ק אָ ס מ אָ פּ אָ ל י ט י ש ע ר ט ע אָ ר י ע, וואָס פאָדערט, אַז די אַרבייטער־קלאַסען פון די

אונטערדריקטע פעלקער זאָלען דאָך אַ מאָל אַוועק־וואַרפען זייערע עגאָאיסטישע ענג־נאַציאָנאַלע פּאַר־אורטיילען און שוין ווערן אַ מאָל פּשוט מענשען, פּראָלעטאריער, קינדער פון איין־איינציגען, ניט צוטיילטען פּראָלעטארישען קלאַס.

איך דאַרף דאָ ניט לאַנג דערקלעהרען, אַז די פּראַזע וועגען ווערן מ ע נ ש ע ן און „סתם־פּראָלעטאריער" האָט ניט אין דער ווירקליכקייט קיין ברעקעל שכל'דיגען זין. איין מאָל פאַר אַלע מאָל דאַרף מען וויסען און גערענקען, אַז ס'איז ניטאָ אַזאַ מענשהייט, וואָס זאָל ליעגען ערגעץ־וואו דרויסען פון די נאַציעס און וואוהין מען זאָל קאָנען אַריינשפּרינגען, ווען מען שפּרינגט אַרויס פון דער איינענער נאַציאָנאַלער הויט. מען קאָן ניט זיין „נאַציאָנס־לאָז" אויף דעמזעלביגען אופן, ווי מען איז „קאָנפעסיאָנס־לאָז". מען וואַרפט אַראָב פון זיך איין נאַציאָנאַלע הויט נאָר יעמאָלט, ווען אונטער איהר איז אויסגעוואַקסען אַן אַנדער נאַציאָנאַלע הויט, — די הויט פון אַן אַנדער נאַציאָנאַליטעט. הערט מען אויף צו זיין אַ איד, צ. ב., ווערט דער אידישער פּראָלעטאריער ניט קיין מענש בכלל, ניט קיין סתם־פּראָלעטאריער, נאָר דוקא אַ בעשטימטער מענש, אַ נאַציאָנאַל־קאָלירטער מענש: אַ פּויל, אַ רוס, אַ רוטען.

די מענשהייט ליעגט ניט דרויסען פון די פעלקער, נאָר אינ־וועניג אין די פעלקער. דער אויסרוף: „הערט אויף צו זיין קינ־דער פון אַ בעשטימטען פאָלק און ווערט מענשען", האָט נאָר איין־איינציגען קלאָרען און גערעכטען זין: „ענטוויקעלט אין זיך די געפיהלען פון ליעבע און ברידערשאַפט צו אַלע פעלקער פון דער מענשהייט און הויבט אויף אין זיך גופא ביז צו דער העכסטער מדרגה יענע מעלות, מיט וועלכע די מענשליכע נשמה איז אַזוי רייך". אָבער דער אויסרוף קאָן ניט בעדייטען: „שפּרינגט אַרויס פון אייער נאַציאָנאַלער הויט", ווייל תוך כדי דבור וואָלט ער בע־דאַרפט צוגעבען: „און שפּרינגט אַריין אין אַן אַנדער נאַציאָנאַלע הויט"*).

*) פּגל. וועגען דעם ענין מיין ביכעל: „דער סאָציאַליזם און די נאַציאָנאַלע פראַגע", ווי אויך די צוויי לעקציעס „איד און מענש" אין דעם צווייטען באַנד „געזאַמעלטע שריפטען".

דער קאָסמאָפּאָליטיזם, וואָס לייקענט אין דער טעאָריע די עקזיסטענץ פון נאַציאָנאַליטעטען, איז, ווי מען זעהט, אין דער פּראַקטיקע די פאָדערונג, אַז די הערשענדע נאַציע זאָל אַסימילירען די אונטערדריקטע און אַז די אונטערדריקטע זאָל דערביי ניט טאָהרען אַ פּיפּס־טהאָן.

אָבער גראָד אַזאַ פּראַקטישע אַסימילאַציע אונטער דעם טעאָרעטישען מאַנטעל פון דעם ריינעם קאָסמאָפּאָליטיזם ליעגט אין די אינטערעסען פון דעם הערשענדען פּראָלעטאַריאַט.

זי לוינט זיך איהם סיי פּאָליטיש, סיי עקאָנאָמיש.

די קאָסמאָפּאָליטישע אידעאָלאָגיע פערשטאַרקט די פּאָזיציע פון דעם פּראָלעטאַריאַט אין זיין פּאָליטישען קאַמף אַנטגעגען דער בורזשואַזיע, ווייל די אַרבייטערשאַפט פון די אונטערדריקטע פעלקער גיט איהם אַוועק דעם גאַנצען סכום שטימען, וואָס געפינט זיך ביי איהר און די גאַנצע קלאַסען־ענערגיע, וואָס זי פערמאָגט.

פון דער אַנדער זייט אָבער בעשאַפט די אַסימיליאַטאָרישע פּראַקטיקע אויף דעם פעלד פון דעם עקאָנאָמישען קאַמף אַ געוויסען נאַציאָנאַלען צענז, וואָס איז אַ חוב פאַר אַלע מיטגליעדער פון דעם פּראָלעטאַריאַט און וואָס פערקלענערט די צאָהל פון קאָנקורענטען אויף דעם מאַרק פון אָרגאַניזירטער אַרבייט.

וואָס אויף אַ העכערער שטופע די לוין־אַרבייט שטעהט אין דעם פּרט פון אָרגאַניזאַציע, אַלץ מעהר בעמערקט זיך אין איהר די טענדענץ — צווינגען די באַלאַבאַטים זיי זאָלען אַנערקענען די אַרבייטער־יוניאָנס. און וואָס אָרגאַניזירטער אַ וועלכע עס איז אַרבייטער־בראַנשע איז, אַלץ גרינגער ווערט איהר דורכצופיהרען אַזאַ אַנערקענונג. אַ דאַנק דעם קאָנען די אַרבייטער קאָנטראָלירען דעם אַרבייט־מאַרק און צווינגען — אויף אַזאַ אָדער אויף אַן אַנדער אופן — די באַלאַבאַטים, זיי זאָלען אין זייערע געשעפטען זיך בענוצען נאָר מיט אָרגאַניזירטע אַרבייטער.

האַנד אין האַנד מיט אָט דער טענדענץ געהט ביי דער אָרגאַניזירטער אַרבייט דאָס קלאָרע שטרעבען צו אָרגאַניזירען די צאָהל מיטגליעדער אין דער געגעבענער בראַנשע, האַלטען זייער צאָהל אויף אַ בעשטימטער הויך, און דערמיט בעשאַפען די מעגליכקייט אויפצוהויבען דעם לוין פון דער אַרבייט.

צוליעב דעם לוינט אַן אנדערס מאָל א גוט אָרגאַניזירט ארבייטער־יוניע, אַז אַ געוויסער טייל ארבייטער פון איהר פּראָפעסיע זאָל בלייבען דרויסען פון דער אָרגאַניזאַציע. זאָלען זיי פערקויפען זייער ארבייטס־קראַפט פאַר וויפיעל זיי קאָנען, מיט דעם תנאי, אַז זיי זאָלען ארבייטען אין קלענערע אונטערנעהמונגען, ביי ניט וויכטיגע באַלאַבאַטים. דער עיקר פאַר דער יוניע איז — אַז דער שטענדיגער און דער עקאָנאָמיש־וויכטיגערער ארבייטס־מארק פון א וועלכער עס איז פּראָפעסיע זאָל זיך געפינען אונטער איהר קאָנטראָל; און וואָס העכער די יוניע שטייגט אין איהר אָרגאַניזאַציע, וואָס שטאַרקער און פעסטער זי ווערט, אַלץ שווערער און שווערער ווערט דער אריינטריט אין איהר.

די געשיכטע פון דער ארבייט אין ענגלאַנד און אין אמעריקא שוויבעלט מיט ביישפּיעלען פון קינסטליך בעשאַפענע פּריווילעגיעס פאַר די גליקס־קינדער פון דער אָרגאַניזירטער ארבייט און ניט ווענינער ביישפּיעלען קאָן מען אָנפיהרען פון אונגערעכטע בעגרעניצונגען, וואָס פאַלען אויס אויף דעם גורל פון די ניט־אַזוי גליקליכע קינדער פון דערזעלביגער ארבייט.

שטרענגע איינטריטס־בעדינגונגען אין דער יוניע, איינטריטס־געלד, הויכע מאָנאַטליכע אָדער וועכענטליכע צאָהלונגען, א שווערער און אָפטמאָל לכתחילה האָפנונגס־לאָזער עקזאמען, — דאָרטען, וואו עקזאַמענס זענען איינגעפיהרט, — די בעגרעניצונג פון דער צאָהל לעהרלינגע, וועלכע מען מעג אויפנעהמען, גרויסע פערזיכערונגס־פּרעמיען, — אָט דאָס אַלץ זענען מיטלען, וואָס האַלטען אָב דעם צופלוס פון ארבייטער אין א בעשטימטער בראַנשע און וואָס גיעבען דעם אָרגאַניזירטען פּראָלעטאַריאַט די מעגליכקייט אויסצוקעמפען וועלכע ניט איז דערטרעגליכע בעדינגונגען פאַר זייער לעבען און ארבייט.

די קעהרזייט דערפון (ליידער איז אויף דער וועלט ניטאָ קיין זאַך אָהן א קעהרזייט), די קעהרזייט דערפון בעשטעהט אין דעם, וואָס די פּראָפעסיאָנעלע יוניעס בעשאַפען „אריסטאָקראַטישע“ גראַדאַציעס אין דער ארבייטער־וועלט, פון די בעסט־אָרגאַניזירטע, רייכע און כמעט, ווי אין קאַסטעס, אין גאַנצען אָבגעשלאָסענע

יוניעס ביז צו די ניעדעריגסטע שיכטען פון דעם לומפּענפּראָלע־טאַריאַט.

אַט די קעהרזייט פון דער מעדאַל לאָזט זיך פיהלען בעזונדערס שטארק אויף דעם רוקען פון יענע ארבייטער־קלאַסען, וואָס געהערען צו די אונטערדריקטע פעלקער. דעם הערשענדען טאָן פון דער ארבייטער־בעוועגונג גיט כמעט אומעטום אָן דער פּראָלעטאַריאַט פון דעם הערשענדען פאָלק. ער בעשטימט די נאָרמען פאַר אַלע ארבייטער־שיכטען פון זיין לאַנד און דורך זיין קאָסמאָפּאָליטיש־אסימיליאַציאָנער טעאָריע דערלאָזט ער ניט, אַז די נאַציאָנאַל־אונטערדריקטע ארבייטער זאָלען ארויסטרעטען, ווי אַ זעלבסט־שטענדיגע מאַכט אויף דעם פעלד פון דעם עקאָנאָמישען קאַמף.

קודם ווערן אַלע „אריסטאָקראַטישע“ בעגרעניצונגען שאַרפער אָנגעווענדט אויף די ארבייטער פון די אונטערדריקטע פעלקער, איידער אויף די ארבייטער פון דער הערשענדער נאַציאָנאַליטעט. דאָס מאַכט שווערער פיר יענע דעם אריינטריט אין די פּראָפע־סיאָנעלע אָרגאַניזאַציעס. און דערנאָך ווערט דער אריינטריט אהין נאָך ענגער געמאַכט דורך דעם „נאַציאָנאַלען צענז“, ווי מיר האָבען דאָס אויבען אָנגערופען.

דער „נאַציאָנאַלער צענז“ בעשטעהט אין דעם, וואָס נאָר די גאַנץ אסימילירטע ארבייטער קאָנען זיך פיהלען מעהר אָדער ווייני־גער גוט אין דער אָרגאַניזאַציע פון דעם פרעמדען הערשענדען פּראָ־לעטאַריאַט. די נאָך גאָר ניט אסימילירטע מאַסען, וואָס שטעהען אויף אַ ניעדעריגערער שטופע פון ענטוויקלונג, האָבען אַליין ניט די העזה צו קריכען אין די „הויכע פענסטער“ פון די פּריווילעגירטע ארבייטער און בלייבען אין אַ פערגליווערטען ניעדעריגען מעמד. אין דעם צושטאַנד זייערען בלייבען זיי דערפאַר, וואָס די אסימי־ליאַציע נעהמט ביי זיי אוועק די ענערגישסטע קעמפער און בע־רייכערט מיט זיי די צייַלען פון דעם הערשענדען פּראָלעטאַריאַט.

אַ דאַנק די הערשענדע קאָסמאָפּאָליטיש־אסימיליאַטאָרישע אנשויאונגען ביי די ארבייטערשאַפטען פון די אונטערדריקטע פעל־קער, קאָן זיי גאָר אין זינען ניט ארויפקומען, זיי זאָלען ארויסטרע־טען ווי אַ זעלבסטשטענדיגע בעוואוסטזיניגע מאַכט, ווי אַ בעזונדער קלאַס פאַר זיך, וואָס דאַרף פיהרען זיין קאַמף ניט נאָר אנטגעגען

דער בורזשואזיע, נאָר אויך אנטגעגען דעם פּריווילעגירטען ארביי־טער־קלאַס פון דער הערשענדער נאַציאָנאַליטעט.

דער ניעדריגער מעמד פון דער נאַציאָנאַל־אונטערדריקטער ארבייטערשאַפט הויבט זיך אָן איבערבייטען צו גוטען נאָר יעמאָלט, ווען ביי איהר דערוועקט זיך קודם כל איהר מענשליכער זעלבסט־בעוואוסטזיין און — אין איינעם מיט איהם — יענע צוויי אטריבוטען זיינע, וואָס קאָנען ניט אבגעטיילט ווערן, ניט פון איהם און ניט איינער פון דעם אנדערן. די צוויי אטריבוטען זענען: דער קלאַסען בעוואוסטזיין און דער נאַציאָנאַלער בעוואוסטזיין.

אָבער וועגען דעם וועלען מיר רעדען שפּעטער. דערווייל דאַר־פען מיר אָנווייזען נאָך אויף איין פונקט, איידער מיר קאָנען פאַר־טיג ווערען מיט דער כאראקטעריסטיק פון דעם נאַציאָנאַלען עלע־מענט, וואָס טרעט אזוי בולט ארויס אין דער קלאַסען־פּאָליטיק פון דעם נאַציאָנאַלן־הערשענדען פּראָלעטאַריאַט.

6.

עס זענען דאָ אויף דער וועלט ווערטער און געזעלשאַפטליכע לאָזונגען, וואָס דאָס הארץ הויבט אָן צו צאַפּלען פון פרייד, ווי נאָר מען דערהערט זיי, אקוראט ווי צו אונזער אויער וואָלט דער־גרייכט דער קול פון׳ם „שופר של משיח“, וואָס ברענגט אונז די בשורה פון א קינפטיגען געדעכטען און פּרעכטיגען לעבען אויף דער וועלט. אָבער קוים לאָזען זיך יענע געזעלשאַפטליכע לאָזונגען אראָב פון זייער טעאָרעטישער הויך אויף אונזער זינדיגער ערד, ווערען זיי, אין דער אטמאָספערע פון דעם הערשענדען אומרעכט, פערוואנדעלט אין זייער אייגענעם היפּך: זיי פערשטארקען נאָך די הערשענדע אומגערעכטיגקייט, אנשטאט צו מאכען פון איהר א תל.

אזא לאָזונג איז, צ. ב., די בירגערליכע פרייהייט און די גלייכקייט פון אלעמען פאר׳ן געזעץ. וואָס קאָן זיין העכער און אידעאלער פון אָט די צוויי פּרינציפּען, וואָס גיבען צוריק דעם מענ־שען זיין מענשליכען יש, וואָס בעפרייען דעם מענשען פון דער אומווערדיגער אפּטרופּסות, אין וועלכער די ביוראָקראטיע האָט איהם געהאלטען צוליעב איהרע אייגענע אינטערעסען!

און פון דעסטוועגען — וואָס פאר א געפעהרליכער כלי־זיין זענען אָט די צוויי פּרינציפּען געוואָרען אין דער האנד פון דער בורזשואזיע אנטגעגען דעם פּראָלעטאריאט, ווי נאָר די אידעאַלען האָבען פון דעם הימעל פון דער אלגעמיינער פּאָליטישער פרייהייט אראָבגעניעדערט אין יענע ניעדערונגען, וואו עס קומט טאָג־טעגליך פאר דער קאמף פון ארבייט אנטגעגען קאפּיטאל.

„מיר זענען אלע פרייע בירגער", טענה'ן די קאפּיטאליסטען. „דעריבער איז דאָס א חוצפה פון אייך, ווען איהר מישט זיך אריין אין אונזערע פּריוואט־געשעפטען מיט די ארבייטער. מיר זיינען אלע גלייכבערעכטיגט פאר'ן געזעץ, דעריבער טאָהרט איהר, געזעצגעבער, נאָר ניט א טראכט טהאָן, ווי אזוי צו פערהיטען די אינטערעסען פון די ארבייטער להיפך צו די אינטערעסען פון די קאפּיטאליסטען."

עס געהערט צו די גרעסטע פערדיענסטען פון דעם סאָציאַ־ליסטישען געדאנק, וואָס ער האָט אויפגעדעקט דעם גאנצען שאָדען פון יענע אבסטראקטע, שעהן קלינגענדע פאָרמעלן, ווען זיי מוזען אָנגעפילט ווערען מיט אן אינהאלט, וואָס ווערט געשעפּט פון עקאָ־נאָמישע אונטערדריקונג און שקלאפעריי. עס קאָן ניט זיין קיין גלייכ־קייט צווישען דעם קאפּיטאליסט און דעם ארבייטער, כל זמן איינער איז א קאפּיטאליסט און דער אנדערער איז אן ארבייטער. מיר קאָנען ניט האָבען קיין רעספּעקט צו א „פרייען" אָבמאך, וואָס איז געשלאָסען געוואָרען צווישען א וואָלף און א שעפּס.

צווישען אזעלכע הויך־קלינגענדע מעלאָדיעס פון דעם „שופר של משיח" געפינט זיך אויך דער הימן, וואָס ווערט געזונגען צוליעב דער אינטערעסען־סאָלידאריטעט פון אלע פּראָלעטאריער דאָרטען, וואו איין ארבייטערשאפט האָט די געשיכטע אוועקגעשטעלט אין דער נאציאָנאלער לאגע פון א וואָלף און די אנדערע ארבייטערשאפט מוז אין איהר נאציאָנאלער לאגע שפּיעלען די ראָלע פון א שעפּס.

אויך דאָ דאַרף דער סאָציאליסטישער פרייער געדאנק זיך ניט שרעקען פאר די טראדיציעס. עס איז זיין חוב אויפצודעקען די פאלשקייט, וואָס ליעגט פערבאָרגען אין דער פאָרמעל; עס איז זיין חוב אָנצואווייזען אויף יענער ספערע פון בערגוואלטיגונג, וואָס פערוואנדעלט די פאָרמעל אין איהר אייגענעם היפך; עס איז זיין חוב צו פאָדערן, אז די פערגעוואלטיגונג זאָל אָבגע־

שאַפט ווערן, כדי די שטים פון דעם „שופר של משיח" זאָל ניט מגולגל ווערן אין דעם „הכצעקתה" פון דעם יושר, וואָס ווערט גע־טראָטען מיט די פיס.

איין פאָלק האָט אַ וואָרף געטהאָן אויף דער ערד און אנדער פאָלק, האָט ארויפגעדריקט זיין קניע אויף דער ברוסט און ווערגט מיט די שטאָהלענע פינגער די האלז אזוי, אז די נשמה האלט זיך קוים אין דעם גוף... קומען דאָ צוגעהן ס אַ צ י א ל י ס ט ע ן און רעדען הויכע רעד וועגען דעם, אז ס'איז ניטאָ קיין נפקא מיניה צווישען פאָלק און פאָלק, אז אלע זיינען גלייך און האָבען די גלייכע אינטערעסען אין דעם קלאסען־קאמף, אז מען טאָהר זיך ניט אריינ־מישען אין אזעלכע קלייניגקייטען, ווי די צווישען־פעלקערליכע סכסוכים אין דעם פּראָלעטאריאט און אז מען דארף אַ וואָרט ניט ארויסלאָזען וועגען יענע סכסוכים, ווייל דאָס וואָלט געקענט זיין אַ שאָדען צו דעם קלאסען־בעוואוסטזיין...

און אַז דו טייטסט אָן אויף דער לאַגע פון דעם אונטער־יאכטען פאָלק, אויף זיינע אומדערטרעגליכע וועהטיגען, אויף זיין דאָרשט נאָך לופט, ליכט און אַ פרייען נאציאָנאלען לעבען, ענטפערן זיי מיט אַ „וויסענשאפטליכער" קאַלטקייט: „וואו זעהט איהר דאָ אַ נאַציאָנאלען לעבען? אייער פאָלק איז שוין אין גאנצען בלאָה און האָט שוין לאנג די צונג אויסגעשטרעקט"...

קודם כל — אוועק מיט די פינגער פון דעם האלז! לאָזט פריי אָבעטהעמען! אראָב מיט דער קניע פון דער ברוסט! לאָזט אוועק־שטעלען זיך אויף די פיס!... דערנאָך וועלען מיר זעהען: איז נאָך דאָ כוחות אויף צו לעבען, אָדער די מערדערישע פינגער האָבען שוין אָבגעטהאָן זייער'ס...

דער דעוויז פון בירגערליכע פרייהייט און אלעמעס גלייכקייט פאר'ן געזעץ איז אין די הענד פון די אונטעריאָכטע קלאסען געוואָרען אַ גוטער כלי־זיין פאר דעם קאמף מיט יענע געוואלד־טהאַטען און אונגלייכקייטען פונ'ם לעבען, וואָס האָבען פערוואנדעלט דעם דעוויז אין זיין אייגענעם היפך. אקוראט אזוי ווערט אויך דער דעוויז פון קלאסען־סאָלידאריטעט צווישען אלע ארביימער, פון זייער אלעמעס גלייכקייט, שוין איצטער אַ כלי־זיין אין די הענד פון יענע ארבייר־טער, וואָס געהערען צו די אונטערדריקטע נאציאָנאליטעטען.

זיי קעמפפען מיט זיין הילף אנטגעגען יענע געוואַלד־טהאַטען און אונגליכקייטען, וואָס פערוואַנדלען דעם סאָלידאַריטעטס־דעוויז אין א וויסטע פראַזע, אָדער נאָך ערגער — אין א שעהנעם פּרוכת, וואָס פערדעקט די פערשקלאַפונג פון איין ארבייטער־קלאַס דורך דעם אנדערן.

יע, די אינטערעסען פון אַלע ארבייטער־קלאַסען זענען סאָלידאַריש, און זיי אַלע זענען גלייכבערעכטיגט, ווייל עס קאָן ניט זיין קיין גלייכע אינטערעסען דאָרטען, וואו עס זיינען ניטאָ קיין גלייכע רעכט. דעריבער מוזען אַלע רעכט, וואָס דער פּראָלעטאַריאַט פון דער הערשענדער נאַציע האָט, צוגעטיילט ווערן אויך צו דעם פּראָלעטאַריאַט פון די אונטערדריקטע פעלקער.

די שפּראַך פון דעם נאַציאָנאַל־אונטערדריקטען פּראָלעטאַריאַט דאַרף געניעסען די זעלבע רעכט, וואָס די שפּראַך פון דעם נאַציאָנאַל־הערשענדען פּראָלעטאַריאַט. דאָס רעכט צו פיהרען די אייגענע אנגעלעגענהייטען און די מעגליכקייט אריין צו מישען זיך אין דעם לעבענס־גאַנג פון דעם אייגענעם פאָלק, וואָס דער הערשענדער פּראָלעטאַריאַט האָט, דאַרפען געגעבען ווערן אויך דעם אונטערדריקטען.

היות אָבער ווי די אַלע רעכט האָט דער הערשענדער פּראָלעטאַריאַט ניט ווי א פּראָלעטאַריאַט, נאָר ווי א טייל פון א בעשטימטען פאָלק, מוזען דעריבער אַלע נאַציאָנאַלע רעכט געגעבען ווערן צו יענע אונטערדריקטע פעלקער, וואָס די ארבייטער־קלאַסען זיינען א טייל פון זיי.

מיר האָבען זיך דאָ א ביסעלע געלאָזט פערפיהרען מיט דעם, וואָס עס זאָל זיין, בעת מיר זענען נאָך גאָר ניט פאַרטיג מיט דער שילדערונג פון דעם, וואָס עס איז.

די נאַציאָנאַלע פּאָליטיק פון דעם הערשענדען פּראָלעטאַריאַט, דאָרטען, וואו זי בעגעגענט ניט קיין פּראַקטישען און אידעאָלאָגישען צוריקשטויס פון יענער נאַציאָנאַלער פּאָליטיק, וואָס דער אונטערדריקטער פּראָלעטאַריאַט מוז פיהרען, ווערט כאַראַקטעריזירט דורך דיזעלביגע גרונד־שטריכען, וואָס אונז האָט געבראַכט דער אַנאַליז פון דער לאַגע ביי דעם ענגלישען פּראָלעטאַריאַט.

בנוגע צו דער אייגענער בורזשואזיע זיינער ברענגט זיין נאַציאָנאַלער בעוואוסטזיין קיין ברעקעל שאָדען זיין קלאַסען־בעוו־

וואוסטזיין. דער פאקט, וואָס ער געפינט זיך אין א נאציאָנאל־הער־שענדער לאגע, טהוט בשום אופן ניט פערשטעלען אין זיינע אויגען יענעם פאקט, וואָס ער איז עקאָנאָמיש אונטערדריקט.

טרעפען מיר, אז זיין קלאסען־בעוואוסטזיין איז צו שוואך ענטוויקעלט, שטאַמט דאָס ניט דערפון, וואָס דער ארבייטער איז גע־זעטיגט מיט זיין נאציאָנאלען שטאָלץ, נאָר פשוט דערפון, וואָס דער קלאסען־בעוואוסטזיין, איז ניט אזא פלאנץ, וואָס קאָן וואקסען אין א ווילדען צושטאנד. ער איז א קולטור־פלאנץ פון העכסטען גראד, וואָס דארף פערזעעט ווערן, וואָס פאָדערט א גוט בעאַקערטען באָ־דען און פערלאנגט, מען זאָל שטענדיג און אויפמערקזאם ארום איהר ארומגעהן.

אומעטום אָבער, וואו די אלע בעדינגונגען זיינען דורכגעפיהרט געוואָרען, וואו דער קלאסען־בעוואוסטזיין שטעהט אין זיין רייכ־סטער בליהונג, ליידט ער א האָר ניט פון דעם, וואָס די פּריווילע־גירטע לאגע פון זיין פאָלק ברענגט אויף דעם ארבייטער־קלאס גע־וויסע, גאנץ בעדייטענדע עקאָנאָמישע פאָרטיילען, ער ליידט א האָר ניט פון דעם, אָבער נאָר בנוגע צו דער אייגענער בורזשואזיע.

קוים שווימען אָבער ארויף די נאציאָנאלע אינטערעסען פון זיינע קלאסען־ברידער, וואָס געהערען צו די אונטערדריקטע פעלקער, קוים האָט ער זיך צו רעכענען מיט ז י י ע ר ע עקאָנאָמישע אינ־טערעסען, אזוי ווערט זיין קלאסען־בעוואוסטזיין דורכגעריסען אויף א פאטאלען אופן. אין דעם פאל ווערן זיינע אויגען פערבלענדט. זיין נאציאָנאלע לאגע פערשטעלט פאר איהם יענעם קלאסען־הוב זיינעם, וואָס ער איז שולדיג צו זיינע ארבייטער־ברידער פון די אונטערדריקטע פעלקער.

קומען־קומט דאָס פון יענעם גרונד־געזעץ, וואָס מיר האָבען אויבען פאָרמולירט און וואָס זאָגט, אז די פּאָליטיק פון דעם פּראָלע־טאריאט ביי א וועלכען עס איז פאָלק ווערט דיקטירט ניט נאָר פון דעם פאקט, וואָס ער געהערט צו א בעשטימטען קלאס, נאָר אויך פון דעם פאקט, וואָס ער געהערט צו א בעשטימטען פאָלק.

זיין נאציאָנאלע פּאָליטיק ווערט געשטיצט און געפיהרט פון יענע אידעאָלאָגען זיינע, וואָס הערען ניט אויף צו פילדערן אנטגע־גען דעם שאָדען, וואָס דער „נאציאָנאליזם" טראָגט אריין אין דעם

קלאסען־בעוואוסטזיין. דאָס גאנצע פּילדערן און ליארעמען פון יענע קאָסמאָפּאָליטישע אידעאָלאָגען האָט א ברעקעל ניט אין זין — אויפצואוועקען דעם געפיהל פון קלאסען־חוב, וואָס איז ביי דעם הערשענדען פּראָלעטאריאט פערטונקעלט געוואָרען, א דאנק זיין גינסטיגער נאציאָנאלער לאגע. פּונקט פערקעהרט! אין זין האָבען זיי גאָר דערביי: אבצושוואכען דעם נאציאָנאלען געפיהל פון יענע ארבייטער־מאסען, וואָס געהערען צו די אונטערדריאָכטע פעלקער, פערטושען זייערע נאציאָנאלע אינטערעסען, ווייל זיי געהען להיפּך צו די נאציאָנאלע און עקאָנאָמישע אינטערעסען פון דעם נאציאָנאל־הערשענדען פּראָלעטאריאט.

7.

די גאנצע לאגע בייט זיך איבער, האָבען מיר געזאָגט, ווי נאָר אויף דער סצענע טרעט ארויס דער אויפגעוואכטער פּראָלעטאריאט פון די אונטערדריקטע פעלקער.

זיין פּאָליטיק ווערט, נאטירליך, אויך דיקטירט פון יענעם וואָרצעלהאפטען אומשטאנד, וואָס ער געהערט צו א בעשטימטען קלאס און צו א בעשטימטען פאָלק. אָבער די לאגע פון זיין פאָלק און פון זיין קלאס איז אזא, וואָס צווינגט איהם, בעוואוסטזיניג אריין צו טראָגען דעם נאציאָנאלען עלעמענט אין זיין קלאסען־פּאָליטיק. און טהאָן דאָס מוז ער ניט להיפּך צו זיין קלאסען־בעוואוסטזיין, נאָר מחמת אין איהם איז אויפגעוואכט געוואָרען זיין קלאסען־בעוואוסטזיין און מיט איהם אויך זיין אלגעמיין־מענשליכער און זיין נאציאָנאלער זעלבסט־בעוואוסטזיין.

דערצו איז זיין לאגע אזא, אז ער איז געצוואונגען פריהער אָדער שפּעטער צונויפצופּאָרען דעם נאציאָנאלען עלעמענט פון זיין פּאָליטיק מיט דעם קלאסען־עלעמענט אויף אזא'ן אופן, אז עס זאָל אין גאנצען פערשווינדען דער אנטאגאָניזם, וואָס הערשט צווישען זיי.

דער פּראָלעטאריאט פון א וואָסער עס איז אונטערדריקטער נאציאָנאליטעט געפינט זיך אין א לאגע וואָס איז שטארק פערשיידען פון די אומשטענדען, אין וועלכע עס לעבען דער פּראָלע־

טאַריאַט פון א הערשענדער נאַציע, פון איין זייט, און דער פּראָלע־טאַריאַט פון א זעלבסטשטענדיג, קיינעם ניט אונטערדריקטען פאָלק פון דער אנדער זייט.

דער ארבייטער־קלאַס פון א פרייען, קיינעם ניט אונטערדרי־קענדען פאָלק איז א ו מ ב ע ו ו א ו ס ט נ א צ י א נ א ל. ער רעדט „פּראָזע", גאַר ניט וויסענדיג, אז דאָס איז „פּראָזע". ער פיהלט ניט זיין נאַציאָנאַליזם, ווי א מענש מיט געזונטע צייהן אין מויל שפּירט ניט זיינע צייהן.

אָבער שוין דער פּראָלעטאַריאַט פון א הערשענדער נאַציאָנא־ליטעט קאָן ניט זיין גלייכגילטיג צו דעם נאַציאָנאַלען פּראָבלעם; עס קאָן ניט זיין אנדערש: ער מוז זיך פריהער אָדער שפּעטער אָנ־שטויסען אָן דעם פאַקט פון דער נאַציאָנאַלער פערשיידענקייט, וואָס הערשט צווישען דעם ארבייטער־קלאַס פון זיין געבורטס־לאַנד. ער מוז פיהלען, אז עפּעס איז ביי איהם געבליעבען שטעקען אין די צייהן און ווען ער הויבט אָן פּערדעדען די צייהן מיט אלערליי קאָס־מאָפּאָליטישע טעאָריעס, טהוט ער דאָס האַלב בעוואוסט, האַלב אומ־בעוואוסט, אונטער דעם מעכטיגען בעפעהל פון זיין נאַציאָנאַלער קלאַסען־לאגע.

נאָך שאַרפער מוז אבער דער פּראָלעטאַריאַט פון אַן אונטער־דריקטען פאָלק שפּיהרען דעם פאַקט פון דער נאַציאָנאַלער פערשיי־דענקייט אין דעם ארבייטער־קלאַס פון זיין לאנד, ווייל יענער פאַקט איז אויסגעשריעבען געוואָרען אויף זיין אייגענעם רוקען.

און וואָס מעהר ער הויבט אָן פאַנאנדער צו בויגען און אויסצו־גלייכען זיין רוקען, אלץ שאַרפער מוז ער אנהויבען צו פיהלען דעם „פאַקט", וואָס איז אויסגעשריעבען אויף איהם. זיין געדאַנק מוז דעריבער זוכען אַן אויסוועג אין דעם ווירקליכען לעבען גופא און ניט אין טעאָריעס, מיט וועלכע מען קאָן פאַררעדען די צייהן, ווייל פערשווייגען דעם פאַקט קאָן ער ניט, און פערמאַסקירען איהם ליעגט ניט אין זיינע אינטערעסען.

צווישע די פּראָלעטאַריער פון פערשיידענע נאַציאָנאַליטעטען קומען פאָר, ווי בעקאַנט, צונויפשטויסען אויף א ריין עקאָנאָמישען פעלד, פון וואַנען דער פּראָלעטאַריאַט פון דעם אונטערדריקטען פאָלק געהט כמעט תמיד ארויס מיט אַן אונטערגעשלאָגענעם אויג.

שוין דער פאַקט אַליין קאָן אויף איינעם ווירקען, ווי מיט אַן אייזען איבער׳ן קאָפּ און פאַנאַנדערברעכען דעם נאַציאָנאַלען זעלבסט־בעוואוסטזיין. אָבער אין דעם אקארשט בעגינען פון דעם ארבייטער׳ס אויפוואַכען איז זיין בעוואוסטזיין נאָך ניט קלאָר. אָפּט מאָל איז זיין געפיהל נאָך שטאַרק אָבגעשטומפּט: דער אייגענער מענשליכער כבוד שטעהט נאָך אויף אַ ניעדעריגער מדרגה, און דעריבער שפּיהרט מען ניט אַזוי שטאַרק יענע פאַקטען, אָדער זייערע אמת׳ע בעדייטונג טרעט ניט אַזוי קלאָר ארויס.

דערפאַר מוז זיך דער נאַציאָנאַלער בעוואוסטזיין פאַנאַנדערברעכען אין אַ העלער פלאַם, ווען עס קומט צו נאַציאָנאַלע רייבונגען אין זיין אייגענעם אַלגעמיין־מענשליכען לעבען.

דער פּראָלעטאַריער איז ניט נאָר אַ פּראָלעטאַריער, ער איז דערצו נאָך, „אַזוי צו זאָגען“, אַ מענש. און אויב ניט אַלע, וואָס האָט אַ שייכות צו דעם פּראָלעטאַריאַט, דאַרף אינטערעסירען יעדען מענשען בכלל (עס זענען שוין דאָ אַ סך, — באמת, אַזוי־צו־זאָגען — מענשען, וואָס זיי ארט די גאַנצע עקסיסטענץ פון דעם ארבייטער־קלאַס מיט אַלע פּראָבלעמען, וואָס זענען מיט איהר פערבונדען, ווי דער פאַר־אַ־יאָהריגער שנעי) מוז דאָך אַלע, וואָס האָט אַ שיכות צו דעם מענשען בכלל על פּי הכרח האָבען אויך אַ שיכות צו דעם פּראָלעטאַריאַט.

אבער אַן אבסטראַקטער סתם־מענש איז אַ זאַך, וואָס איז ניטאָ אין דער מציאות; אין דער קאָנקרעטער ווירקליכקייט איז ער דוקאַ אַ מענש פון אַ וועלכער עס איז נאַציאָנאַליטעט, און אויב מען טהוט אָב עפּעס אַ מאוסע זאַך אַ בעשטימטער מענשליכער נאַציאָנאַליטעט, רופט זיך דאָס אָב גלייך אויף איהרעביידע קלאַסען, אויף איהר פּראָלעטאַריאַט און אויף איהר בורזשואַזיע. יע, אויף דעם ארבייטער־קלאַס נאָך מעהר איידער אויף דעם בורזשוא, ווייל עס איז שוין די טבע פון דעם ארבייטער׳ס דאַרען רוקען אַזאַ, אַז ער דאַרף צוציעהען צו זיך אַלערליי מהומות און שטורעמס, ווי אַ פערשפּיצטער אייזענער שטאַנג אויפ׳ן דאַך ציעהט צו צו זיך דעם דונער און דעם בליץ. ער פיהלט נאָך שאַרפער די מאוסע זאַך, וואָס מען האָט איהם אָבגעטהאָן.

אמת, אין דער ערשטער צייט וועט דער פּראָלעטאריאט פון א וועלכער עס איז אונטערדריקטער נאַציאָנאַליטעט, — לאָז דאָס זיין „צום ביישפּיעל“, די אידישע נאַציאָנאַליטעט, — אין דער ערשטער צייט, זאָג איך, וועט דער פּראָלעטאריער ניט מאכען קיין פּסיכאָלאָגישע אַנאַליזען און וועט זיך אפשר ניט קאָנען אָבגעבען קיין קלאָרען דין וחשבון, ו ו ער פּראָטעסטירט אין איהם אנטגעגען דער מאוס'ער מעשה: דער פּראָלעטאריער, דער איד, אָדער דער מענש בכלל. אין זיינע געדאַנקען זיינען אָט די דריי מהות'ען זיינע נאָך ניט דיפערענצירט, און אין זיינע געפיהלען רעוואָלטירט ער מיט איין איינציגען ניט פונאנדערגעטיילטען אידיש־מענשליך־פּראָלעטארישען פּראָטעסט.

אָבער די ערפאהרונגען פונ'ם לעבען לערנען איהם ביסלעך־ווייז אוים, ווי צו בעגעהן זיך מיט א פּסיכאָלאָגישען אנאליז. דער ארבייטער הויבט אָן בעמערקען, אז א געוויסע ארט פורעניות שיט זיך אויף זיין קאָפּ ניט דערפאר, וואָס ער איז א גוטער אָדער א שלעכטער מענש, ניט דערפאר, וואָס ער פערדיענט זיין שטיקעל ברויט אויף אזא'ן אופן אָדער אויף אן אנדערן, נאָר, — אָהן א ברעקעל שיכות צו זיין „מענשליכקייט“ און זיין פּראָפעסיע, — פּשוט און פּירוש דערפאר, וואָס ער איז א איד, א קינד פון א בעשטימטער נאציאנאליטעט.

און אזוי ווי קויטסקי'ן און די „איסקרא“ האָט ער נאָך ניט געשטודירט, קומט איהם גאָר אויפ'ן זין ניט ארויף, אז עס איז גאָר ניטאָ אויף דער וועלט אזא זאַך, ווי א אידישע נאַציאָנאַליטעט. אדרבאמחמת דער פּשטות פון זיין מוח און דעם מאנגעל פון העכערע וויסענשאפטליכע קענטענעס, דוכט זיך איהם גאָר אויס, אז עס איז ניטאָ אזא וועלט, וואו עס זאָל ניט זיין קיין אידישע נאַציאָנאַליטעט: די אלטע וועלט און די נייע וועלט זיינען אין א גלייכען גראד בעגליקט מיט איהר געגענווארט, און אומעטום האָגלען אויף איהר די זעלבינע צרות, פון וועלכע אויף זיין רוקען האָט שוין ווען געטהאָן ניט איין מאָל.

ער בעמערקט ווייטער, אז פון דיזעלבינע פורעניות ליידט ניט נאָר דער אידישער פּראָלעטאריאט, נאָר אויך, — אין א גרעסערער אָדער קלענערער מאָס, — דער אידישער בורזשוא. אויף אזא'ן אופן

קומט ער סוף־כל־סוף צו דעם ריכטיגען שלום, אז אויף וויפיעל ער איז א איד, זענען זיינע צרות ניט קיין אנדער זאך, ווי די אלגעמיינע נאציאָנאַל־אידישע צרות...

אָט דער פאקט, וואָס דער ארבייטער הויבט אן צו פיהלען די נאציאָנאלע צרות, די „כל ישראל"־צרות, ווארפט ארויף א שטיקעל מרה־שחורה אויף דעם אנהעננגער פון א ריינעם קלאסען־בעוואוסט־זיין ביי דעם פראָלעטאריאט. דער „כל־ישראל"־פונקט, ציטערט ער, וועט מוזען פערטונקלען די ריינקייט פון דעם פראָלעטארישען קלאסען־געראנק.

און מיר האָבען זיך דאָ ניט וואָס צו אמפערן. מיר מוזען צוגעבען, אז דער געפיהל פון נאציאָנאלע סאָלידאריטעט צווישען דעם פראָלעטאריאט און דער בורזשואזיע פון א וועלכען עס איז אונטערדריקטען פאָלק איז אזא נאטירליכער און אומבעצווינגבארער געפיהל, אז זיך בעפרייען פון איהם קאָן מען בשום אופן ניט, כל זמן אויף דער וועלט וועלען נאָך זיין נאציאָנען און כל זמן עס וועלען הערשען רייבונגען צווישען זיי. *)

פונדעסטוועגען דוכט מיר, אז די געפאהר פון דעם „כל ישראל" געפיהל פאר דעם קלאסען־בעוואוסטזיין פון דעם פראָלעטאריאט איז זעהר שטארק איבערטריעבען.

אין פראנקרייך איז אויף דעם קאָפּ פון דעם ארמעע־קאפּיטאן דרייפוס אראָבגעפאלען יענער דאַמאָקלעאישער שווערד, וואָס הענגט אומעטום איבער דעם קאָפּ פון יעדען אידען: מען האָט אָבגעטהאָן א מאוסע מעשה מיט א מענשען פּשוט און בפירוש דערפאר, וואָס ער שטאמט פון אידען.**) מיין געפיהל האָט געמוזט, נאטירליך, רעוואָלטירען און פראָטעסטירען אנטגעגען דעם אנטיסעמיטיזם און אין דער זעלביגער צייט ווערן פול מיט רחמנות צו דעם פערפאָלגטען

*) די פאַקטען פון דעם גרויסען אייראָפּעאישען קריעג האָבען בעוויזען, אַז דאָס איז אמת ניט נאָר בנוגע צו די קלאַסען פון אַן אונטער־דריקטען פאָלק, נאָר אויך בנוגע צו די קלאַסען פון י ע ד ע ן פאָלק, וואָס ווערט אַוועקגעשטעלט פּנים לפּנים צו א נאַציאָנאלער געפאַהר. (1915)

**) פערגלייך די פרענק־מעשה אין אַטלאַנטאַ (דזשאָרדזשיאַ), אין די פעראייניגטע שטאַאַטען אין דעם יאָהר 1915 (לייען: דעם פופ־צעהנטען יאָהר פון דעם צוואַנציגסטען יאָהר־הונדערט.)

אידישען אפּיצער. הייסט דאָס דעריבער, אז ביי מיר האָט זיך דער־וועקט א סימפּאַטיע צו דער אומנות פון אן אפּיצער? בשום אופן ניט!

אויב איך האָב נאָך פריהער געלייקענט אין דער פּראָפעסיע פון ארגאניזירטען און לעגאַליזירטען מענשען־מאָרד, וועלען מיינע סימפּאַטיעס צו דעם פערפאָלגטען דרייפוס, דעם אידען, אָדער אפילו צו דעם פערפאָלגטען דרייפוס, דעם מענשען, אויף א האָר ניט פערמינערן מיין האס צו די העלדען פון די מענשליכע שחיטות.

אפילו ביי די אָבגעשטאַנענדסטע מאסען איז די נשמה פון דעם איצטיגען מענשען אזוי דיפערענצירט און צונויפגעזעצט, אז עס איז איהם ניט שווער סוף־כל־סוף פאנאנדערצוקלייבען זיך אין יענע מאָמענטען, וואָס רופען ארויס אין איהם די אדער יענע סימפּאַטיע אָדער אנטיפּאַטיע.

שטעלט אייך פאָר, א נאָרמאַל ענטוויקעלטער אידישער ארביי־טער דערוויסט זיך, אז פון מאָסקווע, צום ביישפּיעל, זענען ארויס־געטריבען געוואָרען איין איד — א באַלאבאָס פון א „הייזעל" און נאָך א איד — א וואָכערניק און אז פעריאָגט פון מאָסקווע האָט מען זיי ניט דערפאַר, ווייל זיי האָבען אריבערגעטראָטען די „מאָראַלישע" גרעניצען, וואָס די איצטיגע געזעלשאַפט האָט אָנגע־מארקירט פאר יענע צווייגען פון אונזער מאָדערנער ציוויליזאציע, נאָר פּשוט און מעהר ניט ווי דערפאַר, וואָס זיי זענען אידען.

ווי א מענש, וואָלט דער אידישער ארבייטער זיך אפשר געמאָגט פרעהען, וואָס מען האָט ארויסגעטריבען אין הונגער און קעלט א הענדלער מיט „ווייסע שקלאַווענם". ווי א פּראָלעטאריער וואָלט ער אפשר געפיהלט א מאָראַלישע בעפריעדיגונג, וואָס איינער פון די ערגסטע פערטרעטער פון דער בורזשואַזיע, א וואָכערניק, איז אין גאנצען רואינירט געוואָרען. אָבער ווי א איד קאָן ער ניט ניט פיהלען יענע בעליידיגונג, וועלכע מען האָט אָנגעטהאָן זיינעם א ברודער, א קינד פון זיין אייגענער פערפאָלגטער נאציע, ווייל דער עגאָאיסטישער פונדאמענט פון דעם רחמנות־געפיהל וועט איהם זאָגען:

„דער גרים־צאָרן, וואָס האָט געטראָפען דעם וואָכערניק, קאָן

אויף טרעפען, — און טרעפט אלע טאָג, — אויף דיך, דעם פראָלע־טאריער, ווייל אויך דו ביסט א איד.״

אָט דער נאציאָנאל־געפיהל און אָט דער נאציאָנאל־בעוואוסט־זיין ווערן ארויסגערופען מיט אזא אייזערנער נויטווענדיגקייט, אז קעמפען אנטגעגען זיי איז אקוראט אזוי אוטאָפיש, ווי קעמפען אנט־געגען די געזעצען פון דער נאטור.

אבער — איז דען דערפון געדרונגען, אז דער רחמנות מיט דעם אידען — דעם „הייזעל״־האלטער — און מיט דעם אידען — דעם וואָכערניק — קאָן פערוואנדעלט ווערן אין א סימפאטיע צו יענע „פרנסות״ און אין א בעשטרעבען צו כשר׳ן זיי?

אין אנדערם מאָל קאָן — אין אזא פאל — דער געפיהל פון דעם ארבייטער זיך גאָר אויסגיסען אין דער פאָרם פון בייזע פרייד צו יענע קרבנות פון אן אפענער אומגערעכטיגקייט: „כשר פער־דיענט! בעשמוצט ניט דעם אידישען נאָמען!״ אָבער מען דארף ניט זיין קיין בעזונדער טיעפער פסיכאָלאָג, כדי צו בעמערקען, אז אין אזא בייז־פריידיגען געפיהל איז דאָ ניט ווייניגער, אויב ניט נאָך מעהר נ א צ י אָ נ א ל ע ס י מ פ א ט י ע, איידער אין דעם געפיהל פון דעם איינפאכען נאציאָנאלען רחמנות.*)

מען דארף שוין גאָר ווייניג האלטען פון דעם מענשענס נשמה, מען דארף שוין גאָר ניעדריג אבשעצען דעם געפיהל פון קלאסען־אנטאגאָניזם, — וואָס איז ביי דעם ארבייטער נאָך פערשטארקט דורך דעם בעוואוסטזיין, אז דער אלגעמיין־מענשליכער יושר איז אויף זיין זייט, — מען זאָל קאָנען אָננעהמען, אז נאציאָנאלער מיט־געפיהל מיט דער אידישער בורזשואזיע קאָן אויף א לאנגער צייט דערשטיקען דעם געפיהל פון יענעם טיעפען סאָציאל־עקאָנאָמישען און מאָראלישען תהום, וואָס ליעגט צווישען די, וואָס עקספלאָאטירען און די, וואָס ווערן עקספלאָאטירט.

---

*) אַזעלכע בייז־פריידיגע געפיהלען האָבען זייערע וואָרצלען אין די אומבעוואוסטע געפיהלען פון נ אָ צ י אָ נ אָ ל ע א ח ר י ו ת און נאציאָנאלען ש ט אָ ל ץ. מען פיהלט, אז יעדער איינער פון אונז איז מחויב אָבצוהיטען די מענשליכע חשיבות פון דעם גאַנצען פאָלק און מען ווערט בייז און אַנגעצונדען מיט נקמה אַנטקעגען די, וואָס טרעטען מיט די פיס יענעם געבאָט. (1915)

דאָרטען, וואו דער נאציאָנאלער זעלבסט־בעוואוסטזיין פון דעם פּראָלעטאריאט פערשטעלט באמת מיט זיך זיין קלאסען־בעוואוסט־זיין, — דאָרטען קאָנען מיר, כמעט מיט מאטעמאטישער זיכערקייט זאָגען, אז ער האָט נאָך קיין קלאסען־בעוואוסטזיין נ י ט ג ע ה א ט, אז איהם איז נאָך ניט קלאָר געווען דער תהום, וואָס טיילט איהם אב פון דער בורזשואזיע און אז ממילא איז גאָר לכתחילה ניט געווען וואָס צו פערטונקלען.

אבער אפילו אין דעם פאל קאָן די נאציאָנאלע אונטעריאָכונג און דער פאקט פון נאציאָנאלע סאָלידאריטעט מיט דער בורזשואזיע וואָס מוז ארויספליעסען פון יענער אונטעריאָכונג, בשום אופן ניט זיין קיין מניעה פאר דעם ערוואכען פון דעם קלאסען־אנטאָגאָניזם. די דיפערענצירטקייט פון דער מענשליכער נשמה גיט איהר די מעג־ליכקייט גרינג פונאנדערצוקלייבען זיך אין אָט דער דאָפּעלטער בוכהאלטעריע און פיהרען בעזונדערע חשבונות פאר איהרע פער־שיידענע שטרעבונגען.

דאָס איז ניט קיין שווערערער חשבון, איידער דער, וועלכען צוויי בורזשואזע ווילדע חיות, וואָס קאָנקורירען איינער מיט דער אנדערער, דארפען פיהרען, ווען זייערע קלאסען־אינטערעסען צווינ־גען זיי צו פעראייניגען זיך אין איינעם. ווי בעזונדערע קאָנקורענ־טען וואָלטען זיי איינער דעם אנדערן אין א לעפעל וואסער דערטרונ־קען, אָבער ווי צוגעהעריגע צו איין־און דעמזעלבען קלאַס, טרעטען זיי ארויס סאָלידאריש דאָרטען, וואו דאָס פאָדערן די אינטערעסען פון זייער קלאַס.

בתורת צוויי פערשיידענע קלאסען מוזען די ארבייטערשאפט און די בורזשואזיע פיהרען זייער אונפערמיידליכען היסטאָרישען קאמף; אָבער בתורת צוויי טיילען פון איין־און־דעמזעלבען פאָלק, מוזען זיי אלע מאָל ארויסטרעטען סאָלידאריש דאָרטען, וואו זייערע נאציאָנא־לע אינטערעסען זיינען דיזעלביגע.

8.

פון דעם, וואָס מיר האָבען נאָר וואָס געזאָגט, איז נאָך לחלוטין ניט געדרונגען, אז מען דארף אָבטיילען דעם נאציאנאלען עלעמענט

פון דעם סאָציאַלען, בעשאפען פאר איהם א בעזונדער ספערע, און אז אָט די „קלאסען־ריינע" ספערע דארף בשותפות בעזאָרגט ווערן פון דער בורזשואזיע און דעם פּראָלעטאַריאט.

אזוי אויסטייטשען די נאציאָנאלע סאָלידאריטעט וואָלט גע־הייסען אריינפאלען אין דעמזעלביגען פעהלער פון דעם „פּריעדשא־פענעם דואליזם", אין וועלכען עס זענען אריינגעפאלען אונזערע ציוניסטען־טעריטאריאליסטען און די שטרעמונגען, וואָס זענען נאָהענט צו זיי.

א ביסעל א טיעפערער אנאליז וועט אונז בעווייזען די גאנצע אוננאטירליכקייט און אומקלוגשאפט פון אזא נאציאָנאלער פּאָליטיק פאר דעם פּראָלעטאריאט פון אן אונטערדריקטער נאציאנאליטעט.

עס איז געוויס נאטירליך, אז דער פּראָלעטאריאט זאָל מיט־פיהלען מיט דער בורזשואזיע, אויף וויפיעל זי ליידט פון דיזעלבע נאציאנאלע צרות, וואָס זענען אויסגעפאלען אויף דעם גורל פון דעם גאנצען פאָלק: איז דאָך די ארבייטערשאפט אויך א טייל פון דעמזעלבען ליידענדען פאָלק.

עס איז אויך גאנץ נאטירליך, ווען פאר די אויגען פון די אר־בייטערשאפט שטעהט קלאָר און דייטליך דער פאקט, אז זיינע קלאסען־ליידען און זיינע נאציאָנאלע ליידען פליעסען ארויס פון צוויי פ ע ר ש י י ד ע נ ע קוואלען און אז עס מוזען דעריבער אנגעווענדעט ווערן גאנץ פ ע ר ש י י ד ע נ ע מיטלען, כדי פטור צו ווערן פון זיי.

און פון דעסטוועגען זיינען די צוויי פערשיידענע ארטען צרות אזוי ענג צונויפגעבונדען און צונויפגעקניפּעלט אין דעם ל ע ב ע ן פון דעם פּראָלעטאריאט, אז אפילו אלכסנדר מוקדון וואָלט מיט זיין שווערד ניט געקענט פאנאנדערהאקען דעם פעסטען קונציגען קני־פעל און מיט קיינע פּלפּולים וועט מען ניט קאָנען פאנאנדערנעהמען אין דעם ווירקליכען לעבען דאָס, וואָס לאָזט זיך אזוי לייכט פאנאנ־דערשיידען אין דעם פסיכאָלאָגישען אנאליז.

דער פּראָלעטאריאט ליידט סיי פון זיין קלאסען לאגע אין די גרעניצען פון זיין פאָלק, סיי פון זיין נאציאָנאלער לאגע צווישען די פעלקער פון דער מענשהייט. דער אידישער ארבייטער טראָגט אויף זיין רוקען סיי דעם ארבייטער'ס צרות, סיי די אידישע צרות.

אָבער דאָס זענען נים קיין צוויי פּעקלעך, נאָר איין־איינציגער פּאַק, וואָס דריקט איהם מיט זיין משא. ער אליין מוז געפינען אן אויס־וועג סיי פון זיין עקאָנאָמישער, סיי פון זיין נאַציאָנאַלער לאַגע.

ס'איז אמת, אז אויך די בורזשואזיע ליידט פון דיזעלביגע נאַציאָנאַלע צרות, אָבער בנוגע צו דער נאַציאָנאַלער פראַגע איז פאַר דעם פּראָלעטאַריאַט קיין נפקא מיניה ניט, צו אויף זיין רוקען זיצען נאָך וועלכע עס איז קלאַסען, וואָס ליידען נאַציאָנאַל, ווי ער, אָדער ער איז דער איינציגער טרעגער פון זיין נאַציאָנאַליטעט און ממילא דער איינציגער קלאַס, וואָס דאַרף זעהן, זיך צו בעפרייען.

דער נאַציאָנאַלער דרוק ווירקט קודם כל אויף א י ה ם, און ער מוז איהם אראָבוואַרפען פון זיך, אלץ איינס, וועלכע אנדערע קלאַסען פון זיין פאָלק ווילען זיך דערביי בעפרייען.

עס איז אמת, די נאַציאָנאַלע פראַגע קאָן נים פערענטפערט ווערן נאָר פאַר איין קלאַס, אָבער דערפון איז נאָך נים געדרונגען, אז אבסאָלוט א ל ע קלאַסען מוזען זיך בעשעפטיגען מיט איהר פערענטפערונג. אויב דעם פּראָלעטאַריאַט וועט זיך באמת איינגע־בען צו פערענטפערן די פראַגע, וועט ער, ווילענדיג־ניט ווילענדיג, זי מוזען פערענטפערן אין אזא אופאַנג, אז אויך אלע אנדערע קלאַ־סען פון זיין פאָלק זאָלען זיך בעפרייען פון דעם נאַציאָנאַלען דרוק.

פון דעם פאַקט, וואָס די אינטערעסען פון דער בורזשואזיע און די אינטערעסען פון דעם פּראָלעטאַריאַט זענען טיילווייז סאָלידאַ־ריש, קומט נאָך נים ארויס, אז זיי מוזען דוקא ארבייטען אין איינעם, כדי צו דערגרייכען די געמיינזאַמע ציעלען. אָט דער אמת האָט שוין בעדאַרפט זיין קלאָר פאַר יעדען איינעם, וואָס האָט זיך, לאָז זיין, נאָר אביסעל ארייננעטראַכט אין די אויפגאַבען פון דער געזעל־שאַפטליכער טהעטיגקייט. א ביישפּיעל פון דעם קאַמף פאַר פּאָלי־טישע פרייהייט וועט אונז קלאָרער מאַכען דעם ענין.

אין דער פּאָליטישער פרייהייט זענען פאַראינטערעסירט, — אָדער דאַרפען זיין פאַראינטערעסירט, — די בורזשואזיע, דער פּראָ־לעטאַריאַט און די פּויערים. קאָאָרדינירען זייערע אַלעמעס ארביי־טען אויף דעם פעלד פון'ם פּאָליטישען קאַמף איז זעהר א וואילע זאַך, אָבער דורכאויס נים קיין אבסאָלוט נויטווענדיגע. א חוץ דעם איז דאָס נים אלע מאָל מעגליך.

אויב דער פּראָלעטאַריאַט וואָלט אַליין געהאַט גענוג כוחות אַראָב־צו־וואַרפען דעם אַלטען רעזשים, וואָלט געווען זעהר נאַריש פון זיין זייט — וואַרטען, ביז די אַנדערע צוויי שיכטען וועלען זיך אויך נעהמען פאַר דער זעלביגער געמיינזאַמער אויפגאַבע. און ווי איז, אז זיי האָבען זיך נאָך גאָר ניט געכאַפּט צום שכל, אז מען דאַרף פיהרען א פּאָליטישען קאַמף?

און עס וואָלט געווען א פערברעכען מצד דעם פּראָלעטאַריאַט, ווען ער וואָלט זיך געוואָלט איינרעדען, אז עס לוינט פאַר איהם אָבצושיידען זיין פּאָליטישע אויפגאַבע פון זיין עקאָנאָמישען קלאַסען־קאַמף און איבערגעבען זי אין די הענד פון אן אונפּאַרטייאישער אָדער א צווישען־פּאַרטייליכער אָרגאַניזאַציע, בלויז מחמת דעם טעם, וואָס אויך די אַנדערע שיכטען פון דעם פאָלק נויטיגען זיך אין דער זעלביגער פּאָליטישער פרייהייט.

דער פּראָלעטאַריאַט, וואָס האָט כוחות אַליין צו פיהרען דעם קאַמף, דאַרף אויף קיינעם ניט וואַרטען, ביי קיינעם ניט פרעגען און פיהרען איהם אַליין.

און דאָס, וואָס איז אמת פאַר איהם, איז אויך אמת פאַר יעדען אַנדער קלאַס. אויב די פּויערים וואָלטען געהאַט דעם ווילען און די קראַפט אויסצוקעמפען די פּאָליטישע פרייהייט, וואָלט אויך פאַר זיי געווען נאַריש און פערברעכעריש, ווען זיי וואָלטען זייער קלאַסען־קאַמף און זייער פּאָליטישען קאַמף אָבהענגיג געמאַכט פון דעם, וואָס און ווי עס וועלען טהאָן די אַנדערע שיכטען, וואָס נויטיגען זיך אויך אין דער פּאָליטישער בעפרייאונג.

גאַנץ דאָס אייגענע איז אויך מיט דער נאַציאָנאַלער פראַגע. ווער עס זאָל זי ניט פערענטפערן, אויב זי ווערט נאָר פערענטפערט, וועט דאָס זיין די בעפרייאונג ניט נאָר פון איין קלאַס, נאָר פון דעם גאַנצען פאָלק. אויב דער ציוניסטישער בורזשואַזיע וואָלט זיך איינגעגעבען צו בעקומען א טשאַרטער אויף א לאַנד, צוציהען אַהין גרויסע קאַפּיטאַלען און עפענען די מעגליכקייט פון קאָלאָניזאַציע פאַר די ברייטע אידישע מאַסען, וואָלט די אידישע נאַציאָנאַלע פראַגע פערענטפערט געוואָרען פאַר אַלע קלאַסען פון דעם אידישען פאָלק; און דער כבוד דערפאַר וואָלט געהערט צו דער בורזשואַזיע.

דער כבוד און דער פּאַרטייל...

דער ביישפּיל מיט דעם פּאָליטישן קאמף קאָן באַלייכטן אונזער ענין נאָך פון אן אנדער זייט, *אפשר דער וויכ־טיגסטער*.

די פּאָליטישע פרייהייט, וועלכע די בורזשואזיע און נאָר די בורזשואזיע וואָלט אויסגעקעמפּט, וואָלט געווען שטארק פערשיידען פון יענער פּאָליטישער פרייהייט, וועלכע דער פּראָלעטאריאט און נאָר דער פּראָלעטאריאט וואָלט געוואונען אין קאמף. זי וואָלט אויך געווען א גאנץ אנדערע, אויב נאָר די פּויערים וואָלטען זי מיט זייערע אייגענע כוחות ארויסגעריסען פון די אויטאָקראַטישע הענד.

דאָס איז דערפאר, וואָס יעדער קלאס קאָן ניט אבשיידען זיינע פּאָליטישע אינטערעסען פון זיינע עקאָנאָמישע, און *פון אלע מעגליכע פאָרמען, וועלכע דער פּרינציפּ פון פּאָליטישע פרייהייט קאָן אננעהמען, איז ער געצוואונגען אויס־צוקלייבען יענע פאָרם, וואָס איז בעסער צוגעפּאסט צו זיינע עקאָנאָמישע קלאַ־סען־אינטערעסען*.

אויך מיט דער נאציאָנאלער פראגע איז דאָס ניט אנדערש. איין און דערזעלביגער פּרינציפּ פון נאציאָנאלער בעפרייאונג קאָן דורכגעפיהרט ווערען אויף פערשיידענע אופנים. פון די פערשיידענע אופנים איז איין אופן מעהר פּארטייליהאפט דעם איין קלאס, אן אנדערער — דעם אנדערן. פון דעם, *וועלכער* קלאס וועט דורכפיהרען אין לעבען די אויפגאבע פון דער נאציאנאלער בעפריי־אונג, וועט אויך אבהענגען, וועמעס עקאָנאָמישע אינטערעסען עס זאָלען טריאומפירען אין דעם ניי־בעשאפענעם נאציאָנאלען לעבען.

אָט דער פאקט פון דער קלאסען־ראָליע אין דער נאציאָנאלער פּאָליטיק איז אזוי וויכטיג, אז מיר מוזען איהם ארומרעדען נאָך א ביסעל לענגער.

אין דייטשלאנדס זעלבסטשטענדיגקייט זענען פעראינטערע־סירט אלע קלאסען פון דעם דייטשען פאָלק: סיי די בורזשואזע, סיי די פּראָלעטארישע. ניט אומזיסט האָט בעבעל עפענטליך דערקלערט, **אז אויב א וועלכער עס איז שכן פון רעכטס אדער פון לינקס וועט**

האָבען די העזה קריעגעריש אריבערצוטרעטען דייטשלאנדס גרעני־צען, וועלען אלע סאָציאל־דעמאָקראטען אוועקגעבען זייערע לעבענס פאר די פרייהייט און גאנצקייט פון זייער לאנד.

די פערטיידיגונג פון דעם דייטשען פאטערלאנד איז אויף אזא׳ן אופן א בשותפות׳דיגע אויפגאבע פאר אלע קלאסען פון דעם דייטשען פאָלק. היינט פאר וואס זאָל די דייטשע סאָציאל־דעמאָ־קראטיע ניט געהן האנד אין האנד מיט די הערשענדע קלאסען, כדי אין איינעם דורכצופיהרען די געמיינזאמע ציעלען?

זי קאָן דאָס ניט טהאָן דערפאר, ווייל די אלגעמיינע אויפגאַ־בען פון דער נאציאנאלער זעלבסטפערטיידיגונג לאָזט צו אין איהרע פרטים א סך פערשיידענע ענטפערס, וואָס קאָנען ניט זיין גלייך פארטייל־האפט פאר אלע קלאסען, און יעדער קלאס איז פעראינטע־רעסירט אין אזעלכע פּרטים, וואָס דער אנדער קלאס קאָן ניט צולאָזען.

די בורזשואזיע האָט איהר ענטפער אויף דעם פּראָבלעם פון דער נאציאָנאלער זעלבסט־פערטיידיגונג. זי וויל האָבען א שטענדיגע שטארקע ארמעע, א גוט דיסציפּלינירטע, וואָס זאָל אין פאל פון נויט ניט נאָר קענען שיעסען אין דעם שכן פון רעכטס אָדער אין דעם שכן פון לינקס, נאָר אויך אין דעם אייגענעם ברודער פון דער ניעדער, אויב אין איהם זאָל זיין העזה אָנהויבען איבערשטייגען די לעגאלע מאָס.

דעם פּראָלעטאריאט אָבער ליעגט ניט אין זינען אָנצופאלען אויף די שכנים פון רעכטס און לינקס און מיט אלע קרעפטען פון זיין נשמה איז ער פעראינטערעסירט, אז דער חיל זאָל ניט האלטען דאָס איינענע פאָלק אין מורא. אדרבא, ער וויל, אז דאָס פאָלק זאָל קאָנען האלטען אין מורא די הערשענדע קלאסען.

דעריבער האָט דער פּראָלעטאריאט זיין אייגענעם ענטפער אויף דעם פּראָבלעם פון נאציאָנאלע זעלבסט־פערטיידיגונג: די בע־שאפונג פון אן אלגעמיינער שטענדיגער פ א ל ק ס ־ ב ע ו ו א פ־נ ו נ ג אין דער פאָרם פון א שטענדיגער אלגעמיינער פאָלקס־מיליציע (ווי אין דער שווייץ), — א מיליציע, וואָס זאָל ניט נאָר קאָנען אָנשטעלען איהרע ביקסען אויף די שכנים פון רעכטס און

לינקס, נאָר אויף א קעהר טהאָן זיי, ווען מען וועט דאַרפען, אנטגע־גען די אייגענע ברידער פון דער הויף.

אויב ווער עס איז וואָלט זיך געווענדעט צו דעם דייטשען פּראָ־לעטאריאט מיט דעם פּאָרשלאג, ער זאָל אבטיילען זיין נאציאָנאלע אויפגאבע, זיינען זאָרגען וועגען דער נאציאָנאלער אונאָבהענגיגקייט פון דעם דייטשען פּאָלק, פון דעם קלאסען־קאמף און איבערגעבען זי צו א וועלכען עס איז אונפּארטייליכען פערבאנד, ווייל — אלע קלאסען זיינען דאָך גלייך פעראינטערעסירט אין דעם, וואָלט ער אויף אזא עהרליך געמיינטע נאאיוויטעט אָנגעוויעזען אויף יענעם טיעפען תהום, וואָס ליעגט צווישען דעם פּראָלעטאריאט און דער בורזשואזיע כמעט אין אלע פראגען, וואָס האָבען א שיכות צו דעם געזעלשאַפטליכען לעבען פון דעם פּאָלק, און וואָלט אזוי געזאָגט:

„דער קלאסען־קאמף איז א פּאָליטישער קאמף. דער פּאָליטי־שער קאמף איז א קאמף פאר איינאָרדנען דאָס גאנצע לעבען פון פּאָלק פון דעם שטאנד־פּונקט פון אונזער קלאָס. עס איז דעריבער קיין חדוש ניט, וואָס אויך אין אזא וויכטיגער פראגע, ווי די נ א צ י־אָ נ א ל ע ז ע ל ב ס ט־פּ ע ר ט י י ד י ג ו נ ג, מוזען אונזערע מיינונגען און אינטערעסען זיך פאנאנדערגעהן מיט די מיינונגען און די אינטערעסען פון דער בורזשואזיע, און ממילא קאָן אויך אין דער פראגע ניט זיין קיין שלום צווישען אונז, און ממילא מוז אויך דאָ העפטיג אָנגעהן אונזער אונפערמיידליכער קלאסען־קאמף.“

„מיר קאָנען ווי מיטפיהלען מיט אונזער בורזשואזיע, ווען זי שטרעבט אבצוהיטען די פרייהייט און די אונאבהעניגקייט פון אונ־זער פאטערלאנד, — אויך אין אונזער נשמה לעבט אזא שטרעבען, — מיר קאָנען ווי זיין אָנגעגרייט צו טהאָן אויך פון אונזער זייט אלץ, וואָס עס איז נויטיג, כדי א דייטש, א בורזשוא, אָדער א פּראָ־לעטאריער, זאָל אומעטום אויף דער וועלט ניט דארפען ליידען, ווי א דייטש, — ווייל מיר זענען דאָך אליין דייטשען, — אָבער די זאָרג פאר דער נאציאָנאלער פערטיידיגונג קאָנען מיר ניט ארויסלאָזען פון אונזערע הענד און איבערגעבען זי צו ווענען עס איז אן אנדערן.“

„אויב די ב ו ר ז ש ו א ז י ע געפינט, אז, אין דעם נאָמען פון דער הויכער אויפגאבע פון נאציאָנאלער זעלבסט־פערטיידיגונג דארפען די פערשיידענע „פּרטים“ ניט שפּיעלען קיין ברעקעל

ראַליע, איז יעמאָלט **לאָדען מיר זי איין, זי זאָל צושטעהן צו אונזערע, פּראָלעטארישע, אופנים, ווי צו פערענטפערן די אַלגעמיינע אויפגאַבען פון דעם גאַנצען פאָלק.** אויב אבער די בורזשואזיע רעכענט, אז דאָס איז פאר איהר אונמעגליך, איז דאָס שוין אליין גענוג גרונד פאר אונז, מיר זאָלען ניט צושטעהן צו איהר, מיר זאָלען אויך אין דער נאציאָנאלער פראגע בלייבען אויף דער פּאָזיציע פון אונזער קלאס."

אזוי וואָלט געענטפערט דער דייטשער פּראָלעטאריאט אויף דעם פאָרשלאג, ער זאָל אין איינעם מיט דער בורזשואזיע פער־ענטפערן די נאציאָנאלע פראגע.

דער דייטשער פּראָלעטאריאט געהערט צו א פאָלק, וואָס דער־נעהענטערט זיך **כמעט** צו דעם טיפּ פון פרייע, קיינעם ניט אונ־טערוואָרפענדע פעלקער. די נאציאָנאלע פראגע פון דעם דייטשען פאָלק איז דעריבער פון דעם ארבייטער׳ס שטאַנדפּונקט ביז צו דעם העכסטען גראד פערא‌יינפאכט. דערפאר אָבער איז די נאציאָנא־לע אויפגאבע פון א נאציאָנאל־אונטערדריקטען פּראָלעטאריאט ביז צו דעם העכסטען גראד פערוויקעלט. דער נאציאָנאלער יאָך לעגט ארויף זיין שווערע האנד אויף **אַלע** פּרטים פון דעם פאָלקס־לעבען און רופט זיך אָב אויף דעם לעבען פון דעם ארבייטער גאַנץ אַנדערש, איידער אויף דעם לעבען פון דער בורזשואזיע.

וואָס מעהר פּרטים פון דעם פאָלקס־לעבען עס פאַלען אונטער אונטער דעם יאָך פון דער נאציאָנאלער פערקנעכטונג, אַלץ מעהר פונקטען פאר סכסוכים צווישען דעם פּראָלעטאריאט און דער בור־זשואזיע; אַלץ ווייניגער מעגליך ווערט די געמיינשאפטליכע אר־בייט פאר די ביידע קלאסען אפילו יעמאָלט, ווען זייער ביידענס נאציאָנאלער ליידען שטאַמט פון איין און דעמזעלבען מקור און זיי ביידע זענען בעגייסטערט מיט דעם בעשטרעבען צו בעפרייען זיך פון איהם.

דאָס שליעסט, פערשטעהט זיך, ניט אויס, אז די ביידע קלא־סען זאָלען קאָנען זיך **אויף א ווייל**ע פערשטענדיגען און אין איינעם דורכפיהרען יענע איינצעלהייטען, וואָס געפינען זיך

סיי אין דעם נאַציאָנאַלען פּראָגראַם פון דעם פּראָלעטאַריאַט, סיי אין דעם נאַציאָנאַלען פּראָגראַם פון דער בורזשואַזיע. אָבער דערצו איז נויטיג איין פאָרבעדינג: דער פּראָלעטאַריאַט מוז זיך פריהער אָרגאַניזירען זעלבסטשטענדיג ווי אַ קלאַס, לגמרי אונאַבהענגיג פון דער בורזשואַזיע. ער דאַרף זיך אַליין קלאָר מאַכען, וואָס ער קאָן טהאָן פאַר זיין נאַציאָנאַלע בעפרייאונג, ווי אַ קלאַס פון אַ בעשטימטען פאָלק; וואָס ער זאָל טהאָן און וואָס ער וואָלט קאָנען טהאָן איינער אַליין, אָהן דער הילף פון דער בורזשואַזיע, אויף דעם פאַל, אַז די בורזשואַזיע זאָל איהם פערלאָזען, ווייל אָפּטמאָל ווערט זי פון איהר פּאָליטיק געצויגען צו דער אַסימילאַציע.

און נאָר יעמאָלט, ווען די אַרבייטערשאַפט וועט גוט בעטראַכטען אַלע וועגען און שאַנסען פון אַ ריין פּראָלעטאַרישער פאָלקסבעגרייאונג, קאָן זי, ווי אַ פרייע, מיט קיין זאַך ניט געבונדענע קראַפט אַריינטרעטען אין די אָדער אַנדערע אונטערהאַנדלונגען און אָבמאַכען מיט די בורזשואַזע פּאַרטייען, וואָס שטעלען זיך דיזעלביגע אויפגאַבען פון דער נאַציאָנאַלער בעפרייאונג. מיר זאָגען נאָך אַ מאָל: די פולע אָרגאַניזאַטאָרישע אונאַבהענגיגקייט פון דעם פּראָלעטאַריאַט פון אַלע ניט־פּראָלעטאַרישע אָרגאַניזאַציעס, וואָס פאַר אַ כאַראַקטער זיי זאָלען ניט טראָגען, איז דער נויטיגסטער פאָרבעדינג דערצו.

דער דואַליזם, וואָס רייסט פאַנאַנדער אויף צווייען דעם נאַציאָנאַלען און דעם קלאַסען־פּראָבלעם פון דעם פּראָלעטאַריאַט און וויל איבערגעבען די נאַציאָנאַלע פראַגע צו אַ מין מחוץ־לקלאַסען־ספערע און דעם קלאַסען־קאַמף צו אַ מין נאַציאָן־לויזער ספערע האָט זעהר אַ פאַלשע השגה פון דעם ווירקליכען לעבען און זיינע ווירקליכע פאָדערונגען.

אין דעם לעבען און אין דער פּאָליטיק פון דעם פּראָלעטאַריאַט זענען ניטאָ קיין מחוץ־לנאַציאָנאַלע ספערען, ווי עס זענען ניטאָ קיין מחוץ לקלאַסען־ספערען. בינדט מען צונויף דעם פּראָלעטאַריאַט מיט דער בורזשואַזיע אין דער נאַציאָנאַלער פראַגע, מאַכט מען איהם פאַר אַ שקלאַוו פון דער אייגענער בורזשואַזיע; בינדט מען איהם צונויף אין איין אָרגאַניזאַציע מיט דעם פּראָלעטאַריאַט

פון דעם הערשענדען פאָלק, מאכט מען איהם פאר א שקלאַוו פון דעם פרעמדען פאָלק.

איןביידע פאלען קאָנען זיינע אייגהייטליכע, איינע פון די אַנדערע ניט אָבצורייסענדע נאציאָנאַלע און קלאסען־אינטערעסען ניט בעפריעדיגט ווערן אין יענעם אומפאנג, וואָס ווערט פערלאנגט פון זיין לאגע אונטער דעם צווייענדיגען דרוק: דעם נאציאָנאַלען און דעם קלאסען־דרוק.

.9

מיר האָבען אויבען גערעדט וועגען דער קאָסמאָפּאָליטישער פּאָליטיק פון יענעם פּראָלעטאריאט, וואָס געהערט צו א הערשענדען פּאָלק. מיר האָבען געפונען, אז זי לוינט זיך פאר איהם סיי פּאָ־ליטיש, סיי עקאָנאָמיש, ווייל אין דער ווירקליכקייט פאָדערט זי ניט קיין אַנדער זאַך, ווי די אסימילאציע פון דער נאציאָנאַל־אונטערדריקטער ארבייטערשאפט.

אין די ערשטע פאזען פון זיין פּאָליטישער ענטוויקלונג איז דער נאציאָנאַל אונטערדריקטער פּראָלעטאריאט נוטה אָנצונעהמען די טאקטיק, וואָס ווערט איהם אָנגעבונדען פון זיין הערשענדען קלאסען־ברודער. אָבער אין דעם לויף פון דער צייט, מיט דעם וואוקס פון דער בעוועגונג הויבט ער אָן צו קוקען גאַנץ אַנדערש אויף זיינע נאציאָנאַלע אויפגאבען.

פריהער אָדער שפּעטער מוז ער אָנהויבען אַלץ שטארקער צו פיהלען יענע נפקא מיניה, וואָס הערשט צווישען דעם הערשענדען ברודער׳ס טעאָריעס און זיין ווירקליכען אויפפיהר אויף דעם פעלד פון דעם עקאָנאָמישען קאמף, וואו ער לאָזט ניט דורך קיין איין איינציגען פאל, אין וועלכען ער זאָל ניט אויסנוצען די פּאָרטיילען פון זיין לאגע.

דאָס און נאָך אַנדערע אורזאכען פיהרען דערצו, אז דער נאַ־ציאָנאַל אונטערדריקטער פּראָלעטאריאט זאָל אָנהויבען בויען זיינע אייגענע אונאבהענגיגע עקאָנאָמישע אָרגאניזאציעס, — דער עיקר, געווערקשאפטען, — וואָס ווייזען זיך ארויס א סך לעבענספעהיגער און בעפריעדיגען א סך בעסער זיינע עקאָנאָמישע נויטען, איידער

די געמישטע אָרגאַניזאַציעס אין איינעם מיט דער נאַציאָנאַל־הער־שענדער אַרבייטערשאַפט.

מיט דער ענטוויקלונג פון זיין אַרבייטער־בעוועגונג וואַקסט אויס די נויט, צו־צופּאַסען די אַלגעמיין־מענשליכע פּראָפּאַגאַנדאַ פון דעם קלאַסען־קאַמף און דעם סאָציאַליזם צו דער בעשטימ־טער אייגנאַרטיגער אַטמאָספערע פון דעם נאַציאָנאַל־אונטערדריק־טען פּראָלעטאַריאַט. און וואָס ערפאָלגרייכער יענע פּראָפּאַגאַנדאַ ווערט, וואָס וויטערע קרייזען פון דעם פאָלק זי נעהמט אַרום, אַלץ מעהר בעוויזט זיך אין איהר יענע פאָרם, וואָס איז אייגענטימליך פאַר דעם גאַנצען נאַציאָנאַל־אונטערדריקטען פאָלק, אַלץ מעהר ווערט זי אָנגעזאַפּט מיט יענע קאָנקרעטע לעבענס־פּראָבלעמען, וואָס זע־נען אויסגעוואַקסען אויף דעם באָדען פון זיינע נאַציאָנאַלע אייגענ־טימליכקייטען.

דער גייסטיגער און קולטורעלער מעמד פון דעם פּראָלעטאַ־ריאַט הויבט אָן שטייגען און אין דערזעלביגער מאָס שטייגט זיין אָנטייל אין דעם קולטורעלען לעבען פון זיין פאָלק. ער הויבט אָן קודם כל צו פערברויכען יענע קולטורעלע גיטער, פון וועלכע ער קאָן ציעהען נאַהרונג פאַר זיין אויפגעוואַכטען קלאַסען־בעוואוסט־זיין. אָבער אין איינעם מיט זיין קלאַסען־בעוואוסטזיין ווערט אויך אויפגעוועקט זיין מ ע נ ש ל י כ ע ר בעוואוסטזיין, וואָס נויטיגט זיך אין אַ רייכערער א ל ג ע מ י י נ ע ר בילדונג און ענטוויקלונג. די בעדערפענים אין העכערער בילדונגס־און אויפ־קלעהרונגס גיטער פון דעם פּראָלעטאַריאַט רופט אַרויס די פּראָדוק־ציאָן פון אַזעלכע גיטער.

אין דעם פּראָצעס פון בעשאַפען און געניסען די נאַציאָנאַלע קולטור־ווערטהען בעקומט אַ בעזונדער זין און אַ בעזונדער וואָג דער נאַטירליכער נאַציאָנאַלער־געפיהל, — די ליעבע צו די קול־טור־אוצרות פון זיין פאָלק, צו דער שפּראַך, אין וועלכער ער גע־ניעסט זיי און צו דעם פאָלק, וואָס האָט זיי אַרויסגעבראַכט אָדער אַריבער גענומען פון דער פרעמד, — אַ נאַציאָנאַל־געפיהל, פון וועלכען קיין מענש איז ניט פריי, אָבער וואָס איז ביי די קינדער פון אַן אונטערדריקטען פאָלק נאָך אַ סך שאַרפער, איידער געוועהנ־ליך, און וואָס איז נאָר אויף אַ ווײַלע געוועזן פער׳חלש׳ט ביי דעם

פּראָלעטאַריאַט אָדער אוועקגעשטופּט אויף דעם צווייטען פּלאַן, א דאַנק דער הערשענדער קאָסמאָפּאָליטישער טעאָריע.

אויף אזא'ן אופן ווערט אומבעוואוסט און לאַנגזאַם בעשאַפען ביי דעם פּראָלעטאַריאַט דער באַזיס פאַר אַ נאַציאָנאַלען בעוואוסט־זיין. עס איז געװנג, ביי זיין פאָלק זאָל פאָרקומען א װעלכער עס איז צונויפשטויס מיט דער הערשענדער נאַציע אויף דעם געביעט פון נאַציאָנאַלע רעכט אָדער אַ װעלכע עס איז שרייענדע עולה זאָל בעגאַנגען װערן בנוגע צו איהם אין דער פּראַקטיקע פון דעם לעבען, און דער אונטערדריקטער פּראָלעטאַריאַט מאַכט די איבערראַשענדע, זעהר ניט אַנגענעהמע ענטדעקונג, אַז די אַרבייטערשאַפט פון דעם הערשענדען פאָלק איז כמעט פונקט אזוי שאָװיניסטיש און פיינדליך צו זיין נאַציאָנאַליטעט, ווי איהר בורזשואַזיע, אָדער לכל הפחות אַז זי אונטערשטיצט פּאַסיװ איהר בורזשואַזיע אין איהר בעגעהן זיך מיט דעם פרעמדען אונטערדריקטען פאָלק.

דער נאַציאָנאַל־אונטערדריקטער פּראָלעטאַריאַט מוז יעמאָלט איינזעהען, אַז אַזאַ בענעהמען זיך פון זיין קלאַסען־ברודער איז אַ נאַטירליכער פּועל־יוצא פון דעם פאַקט, וואָס מען לייקענט איבערהויפּט אָב די עקזיסטענץ פון דער אונטערדריקטער נאַציאָנאַליטעט אַזוי, אַז עס פערליערט זיך אין גאַנצען דער בעגריף פון נאַציאָנאַלע עולות. ווי קאָן מען בעגעהן אַן עולה בנוגע צו עפּעס, וואָס עקזיסטירט גאָר ניט, אָדער וואָס דאַרף סיי ווי סיי זעהען וואָס גיכער צו ליקווידירען די אייגענע עקזיסטענץ?

דאָס אַלץ עפענט אויף די אויגען פון דעם פּראָלעטאַריאַט אויף דער ריכטיגער לאַגע און אויף דער אומגעהויערער עולה, וואָס ליעגט אין דער פאָדערונג פון אַסימילאַציע. ער הויבט אָן איינצוזעהען, אַז **די פאָדערונג פון אַסימילאַציע גערעכטפערטיגט די נאַציאָנאַלע אונטערדריקונג**; אַז די פאָדערונג זאָגט:

„אַלץ וואָס דו, אַרבייטער, ליידסט, ווי אַ מיטגליעד פון אַ בעשטימטער נאַציאָנאַליטעט, קומט דאָס דיר על פּי דין און על פּי יושר: מען טאָר ניט זיין קיין מיטגליעד פון אזא נאַציאָנאַליטעט. אַסימילער דיך, דאָס הייסט, פערלאָז דיין פאָלק, און וועך

אַ מיטגליעד פון אַן אַנדער פאָלק, וועט מען יעמאָלט דיך ניט דאַר־
פען פ ע ר פ אָ ל ג ע ן."

די פאָדערונג פון אַסימילאַציע סאַנקציאָנירט אויף אַזאַ'ן אופן
גראָד יענע נאַציאָנאַלע אונטערדריקונג, אַנטגעגען וועלכער עס טרעט
אַרויס די קאָסמאָפּאָליטישע טעאָריע פון דעם הערשענדען פּראָלע־
טאַריאַט. זי — יענע פאָדערונג — איז אין תוך אַריין ד י ה ע כ ־
ס ט ע פ אָ ר ם פ ו ן נ אַ צ י אָ נ אַ ל ע א ו נ ט ע ר ד ר י ־
ק ו נ ג: די נאַציאָנאַלע איבערהערשאַפט פאָדערט נאָר פון דעם
אונטערטאָכטען פאָלק, ער זאָל בלייבען אין זיין פערשקלאַווטער לאַ־
גע, די אַסימילאַציע אָבער פאָדערט, ער זאָל אין גאַנצען פער־
שווינדען.

אַזאַ גזר־דין, אַזאַ „חייב מיתה", אַרויסגעטראָגען פאַר אַ גאַנ־
צען פאָלק, מוז אויפטרייסלען דעם נאַציאָנאַל־אונטערדריקטען
פּראָלעטאַריאַט, וואָס האָט זיך שוין אָוועקגעשטעלט אויף זיינע
אייגענע פיס און איז דערשטאַרקט געוואָרען אין זיין קלאַסען־
קאַמף. דערהויפּט רודערט עס איהם אויף, ווען ער דערהערט איהם
ניט נאָר פון דער פרעמדער הערשענדער בורזשואַזיע, נאָר אויך
פון זיינע אייגענע קלאַסען־ברידער, די קינדער פון דעם נאַציאָנאַל־
הערשענדען פּראָלעטאַריאַט.

קיין פאָלק קאָן ניט קוקען אויף זיך, ווי אויף אַ פערברעכער,
וואָס פערדיענט די טויט־שטראָף. קיין אַרבייטערשאַפט קאָן ניט
ערלויבען, מען זאָל אויף אַזאַ'ן אופן טרעטען מיט די פיס איהר
מענשליכע פערזענליכקייט, וואָס קאָן ניט אָבגעטיילט ווערן פון
יענער נאַציאָנאַלער פאָרם, אין וועלכער זי טרעט אַרויס.

דער פאַקט, וואָס דער פּראָלעטאַריאַט פון דער הערשענדער
נאַציאָן סאַנקציאָנירט דורך זיין פּאָליטיק יענעם גזר־דין למות,
גיט צו צו דער ביטערנים פון די עקאָנאָמישע עולות, וואָס שטאַ־
מען פון איהם, נאָך די נייע ביטערנים פון דער נ אַ צ י אָ נ אַ ־
ל ע ר עולה, וואָס שטעלט אַוועק אין אַזאַ אונהיימליכער בע־
לויכטונג דעם אידעאַל פון דער אינטערנאַציאָנאַלער סאָלידאַריטעט.
די אייגענע בורזשואַזיע זעהט, פערשטעהט זיך, מיט אַלע מיטלען
אויסצונוצען די אומגערעכטיגקייטען פון דעם הערשענדען פּראָ־
לעטאַריאַט צוליעב איהר אייגענער שאָוויניסטישער קלאַסען־פּאָ־
ליטיק.

פאַר דעם נאַציאָנאַל־אונטערדריקטען פּראָלעטאַריאַט קומט יעמאָלט אָן דער מאָמענט, ווען ער מוז קריטיש איבערקוקען די גאַנצע קאָסמאָפּאָליטישע און אַסימילאַטאָרישע טעאָריע.

די קריטיק פון די הערשענדע קאָסמאָפּאָליטישע טעאָריעס פיהרט אָבער אַלע מאָל צו דעם רעזולטאַט, אַז קיין פאָלק האָט קיין רעכט ניט צו פאָדערן פון אַן אַנדער פאָלק, עס זאָל פערשווינ־דען; אַז די אַלגעמיינע ארבייט פון דעם אַלוועלטליכען פּראָלע־טאַריאַט קאָן נאָר יעמאָלט אָנגעהן אָהן אינוועניגסטע שטערונגען, און אַז דער לאָזונג: „פּראָלעטאַריער פון אַלע לענדער, פעראייניגט אייך!" קאָן נאָר יעמאָלט דורכגעפיהרט ווערן אין לעבען, ווען קיין לאַנד וועט ניט ווערן פערשקלאַפט פון אַן אַנדער לאַנד, ווען קיין פאָלק לעגט ניט ארויף קיין קעיטען אויף אַן אַנדער פאָלק.

דער פּראָלעטאַריאַט פון דער אונטערדריקטער נאַציאָנאַליטעט, ווי נאָר ער קומט אין זיין קהיטיק צו אַזאַ רעזולטאַט, ארבייט אויס זיין אייגענעם נ אַ צ י אָ נ אַ ל ע ן פּראָגראַם. קודם כל זעהט ער צו ערגאָבערן אַ נאַציאָנאַל־פולבערעכטיגטע שטעלונג אין די גרעניצען פון דער אַלגעמיינער ארבייטער־אָרגאַניזאַציע פון דעם לאַנד, אין וועלכען ער וואוינט. אין יענער אָרגאַניזאַציע טרעט ער אריין ניט ווי אַ סכום סתם־ארבייטער, נאָר ווי אַ פול־בערעכ־טיגטע א י י נ ה י י ט אָהן אַ ברעקעל שייכות צו דער צאָהל מיטגליעדער פון וועלכע ער בעשטעהט.

צו דער עהרע פון דעם נאַציאָנאַל־הערשענדען פּראָלעטאַריאַט מוז מען קאָנסטאַטירען, אַז אויף וואָס אַ העכערער מדרגה ער שטעהט אין זיין ענטוויקלונג, אַלץ גיכער פערשווינדט ביי איהם יענער אַנ־טאַגאָניזם צווישען זיין קלאַסען־בעוואוסטזיין און זיין נאַציאָנאַלען בעוואוסטזיין, וועגען וועלכען מיר האָבען אויבען גערעדט: זיין ק ל אַ ס ע ן ־ יושר, וואָס פאָדערט פון איהם, ער זאָל זיך אָבזאָגען פון וועלכע ניט איז נאַציאָנאַלע פּאָרטייליען, נעהמט ביי איהם די אויבערהאַנד איבער זיינע נאַציאָנאַלע אינטערעסען, וואָס האָ־בען ארויסגערוקט די קאָסמאָפּאָליטישע טעאָריע.

די פאָרמען פון אַ געמיינשאַפטליכען צוזאַמען־לעבען פאַר די פּראָלעטאַריאַטען פון די פערשיידענע פעלקער דערנעהנטערן זיך אַלץ מעהר און מעהר צו אַ פולער, פרייער פעדעראַציע פון די

איינצעלנע ארבייטער־קלאַסן, און זיין פריהערדיגע, כלומר׳שט מ ח ו ץ־לנאַציאָנאַלע גייסטיגע אַטמאָספערע (אין אמת׳ן אָבער אַ נאַציאָנאַל־שאָוויניסטישע אַטמאָספערע) ווערט פערוואַנדעלט אין אַן א י נ ט ע רנאַציאָנאַלע אַטמאָספערע פון גלייכבערעכטיגטע פעלקער, צונויפגעבונדען אין איינעם דורך דעם געמיינשאַפטלי־כען סאָציאַליסטישען אידעאַל.

אַט די פרייע פעדעראַציע פון די ארבייטער־קלאַסן אין די גרעניצען פון דער סאָציאַליסטישער ארבייטער־פּאַרטיי רופט ארויס דעם געדאַנק, א י ב ע ר צ ו ב ו י ע ן ד ע ם ג א נ צ ע ן ש ט א א ט א ו י ף נ א צ י אָ נ א ל־פ ע ד ע ר א ט י ו ו ע י ס ו ד ו ת, כדי צו פערענטפערן די נאַציאָנאַליטעטען־פראַגע ניט נאָר פאַר די ארבייטער־קלאַסען, נאָר אויך פאַר דער גאַנצער בעפעלקערונג פון דעם געגעבענעם לאַנד.

אויף אַזאַ׳ן אופן בעשאַפט דער פּראָלעטאַריאַט זיין אייגענעם נאַציאָנאַלען פּראָגראַם, מיט וועלכען ער טרעט ארויס אין עפענט־ליכען לעבען. בעוואוסטזיניג זעהט ער דורכצופיהרען זיין אייגענע פּראָלעטאַריש־נאַציאָנאַלע פּאָליטיק, וואָס איז גלייך ווייט פון דער נאַציאָנאַלער פּאָליטיק סיי ביי דער הערשענדער בורזשואַזיע, סיי ביי דער אונטערדריקטער. דאָס אַליין מאַכט שוין אונמעגליך אַ ש ט ע נ ד י ג ע ן בונד מיט דער אייגענער בורזשואַזיע אַפילו יעמאָלט, ווען זיי ביידע שטרעבען צו איין און דעמזעלביגען ציעל: צו דער נאַציאָנאַלער בעפרייאונג.

די טהעטיגקייט פון דעם נאַציאָנאַל־אונטערדריקטען פּראָלע־טאַריאַט דאַרף שוין יעמאָלט ניט פאַנאַנדערדרייסען זיך אויף צוויי טיילען, פּראָפּאָרציאָנעל צו די „צוויי זעעלען“, וואָס „וואָהנען, אַך! אין זיינער ברוסט“. ער האָט נאָר א י י ן נשמה און מיט אַט דער גאַנצער נשמה זיינער גיט ער זיך אַוועק יענעם סאָציאַ־ליסטישען אידעאַל, וואָס דאַרף פערענטפערן ניט נאָר דעם קלאַ־סען־פּראָבלעם, נאָר אויך די נאַציאָנאַלע פראַגע אין דעם זין פון ברידערליכקייט און גלייכבערעכטיגונג פאַר אַלע פעלקער.

אַט דאָס זענען אין אַלגעמיינע שטריכען די הויפּט־מאָמענטען,

וואָס הערשען אין דער צווישען־שייכות פון דעם נאציאָנאַליזם און דער קלאסען־פּאָליטיק פון דעם פּראָלעטאַריאַט.

דער גרונד־פּרינציפּ, וואָס מיר האָבען אויסגעפונען, בעשטעהט אין דעם געדאַנק, אַז ביי אַ פּראָלעטאַריאַט, וואָס האָט שוין דערגרייכט די העכסטע שטופּע פון זיין פּאָליטישער ענטוויקלונג, איז ניטאָ קיין אַנטאַגאָניזם צווישען דעם קלאסען־מאָמענט און דעם נאציאָנאַלען מאָמענט.

ביידע זענען זיי דער אויסדרוק פון די צוויי זייטען, פון וועלכע עס בעשטעהט דער איינהייטליכער אינטערנאציאָנאַלער סאָציאַליזם. דער סאָציאַליסטישער אידעאַל פאָרמולירט נאָר אויף דעם צוועקמעסיגען אופן די פּערענטפערונג פון יענע פּראָבלעמען, וואָס דאָס קאָנקרעטע לעבען פון די ארבייטער־קלאסען רוקט אַרויס ביי די פערשיידענע נאציאָנאַליטעטען, — דאָס קאָנקרעטע לעבען, וועלכער שטעהט אונטער דער הערשאַפט פון דעם גרונד־פאַקט, אַז די מענשהייט איז איצטער איינגעטיילט אין דער ברייט אין קלאסען און אין דער לענג אין פעלקער.

איידער דער פּראָלעטאַריאַט פון אַ וועלכען עס איז לאַנד דערגרייכט די העכסטע שטופּע פון זיין פּאָליטישער ענטוויקלונג, שטעהט ער, ווי מיר האָבען געזעהען, אונטער דעם איינפלוס פון קאָסמאָפּאָליטישע טעאָריעס, וואָס וואַקסען אויס ביי דעם נאַציאָנאַל־הערשענדען פּראָלעטאַריאַט אין יענער צייט, ווען אָט דער לעצטערער דאַרף זיך נאָך ניט רעכענען מיט דעם קלאָר אַרויסגערעדטען נאציאָנאַלען ווילען פון די נאציאָנאַל אונטערדריקטע אַרבייטערשאַפטען.

אין רוסלאַנד און אין פּוילען לעבען מיר איצטער דורך דעם איבערגאַנג פון אָט דעם פּעריאָד צו אַ העכערען. בעזונדערס אינטערעסאַנט איז פון דעם שטאַנדפּונקט דער נאציאָנאַלער פּראָגראַם פון דעם פּוילישען פּראָלעטאַריאַט, וואָס ווירקט אין אַ סך פּרטים לויט זיין דאָפּעלטער לאַגע: ווי אַ נאציאָנאַל־אונטערדריקטער פּראָלעטאַריאַט (בנוגע צו רוסלאַנד) און ווי אַ נאציאָנאַל־הערשענדער פּראָלעטאַריאַט (בנוגע צו דעם אידישען פאָלק).

אָבער אין דער אויפגאַבע פון דער איצטיגער ארבייט געהט ניט אריין דער אנאַליז פון יענער נאַציאָנאַלער פּאָליטיק, וואָס ווערט געטריעבען פון די ארבייטער־קלאַסען ביי די איינציגע פעל־קער. די פערשיידענע היסטאָרישע לאַגע, אין וועלכער זיי געפינען זיך, פּילט אָן די אַלגעמיינע פאָרמולען, וואָס מיר האָבען געפונען, מיט אַלערליי אינטערעסאַנטע איינצעלהייטען און פּלאַנטערניסען. מעהר פאר אַלעמען איז פערפּלאָנטערט דער נאַציאָנאַלער פּראָבלעם פון דעם אידישען פּראָלעטאריאַט, סיי מחמת דעם, וואָס דאָס אי־דישע פאָלק האָט ניט קיין אייגען לאַנד, סיי מחמת דעם, וואָס זיין ארבייטערשאַפט איז, אַקוראַט אַזוי ווי ער, צוריסען אויף שטיק־לעך און צושפּרייט איבער דער גאַנצער וועלט.

אנאַליזירען דעם נאַציאָנאַלען פּראָבלעם פון דעם אידישען פּראָ־לעטאריאַט, בעוויזען, אַז אויך ביי איהם, ווי ביי אַלע נאַציאָ־נאַל־אונטערדריקטע ארבייטער־קלאַסען, איז ניטאָ קיין סתירה צווי־שען די אויפגאַבען, וועלכע די נאַציאָנאַלע זייט פון זיין פאָלקס־לעבען רוקט ארויס, און דעם קלאַסען־קאַמפּף מיט זיינע רייך פער־צווייגטע אינטערעסען, — דאָס דאַרף געמאַכט ווערן אין אַ בעזונ־דער ארבייט.

אין יענער ארבייט וועט אויך זיין דער פּאַסיגסטער פּלאַץ אָנצומערקען די וויכטיגסטע פונקטען פון זיין נאַציאָנאַלער פּאָ־ליטיק און פון זיין טאַקטיק סיי בנוגע צו די ארבייטער־קלאַסען פון די אַנדערע פעלקער, פון איין זייט, און סיי בנוגע צו דער אייגענער בורזשואַזיע פון דער אַנדער זייט.*)

---

*) אין יענער ארבייט וועט מען מוזען זיך אָבשטעלען אויף דער נפקא מינה וואָס מוז הערשען אין דער טאַקטיק פון דעם פּראָלעטאַ־ריאַט, ווען פאר איהם וואַקסט אויס די אויפגאַבע ניט צו פערטיידיגען זיין לאַנד, נאָר צו בעפרייען עס פון אַ פרעמדען יאָך, נאָר ערשט צו דערגרייכען און בעזעצען. (1917)

דער ביטערער אמת

(1912—1911)

דער ביטערער אמת *)

אין דער אידישער פרעסע פון רוסלאַנד און אַמעריקאַ איז איבערגעגעבען געוואָרען דער אינהאַלט פון זעהר אַן אינטערע־סאַנטען פאָרטראַג, וואָס פּראָפעסאָר זאָמבאַרט האָט ניט לאַנג געהאַלטען אין בערלין. זיין טעמע איז געווען: „די צוקונפט פון די אידען". אָבער דערווייל איז ער פאַרטיג געוואָרען מיט דער ערש־טער העלפט פון זיין ארבייט: ער האָט נאָר געשילדערט דעם אי־דען׳ס לאַגע אומעטום אין די ציוויליזירטע לענדער פון דער וועלט.

פּראָפעסאָר זאָמבאַרט איז שוין פון לאַנג־אָן אַ בעקאַנטע פיגור אין דער וויסענשאַפט, דער עיקר אויף דעם פעלד פון נאַציאָנאַל־עקאָנאָמיע און סאָציאַלע פראַגען. אויסגעוואַקסען אין דער מאַרק־סיסטישער שוהל, האָט ער ארייגענומען אין זיין גייסט אַלע וויכ־טיגסטע עלעמענטען פון קאַרל מאַרקס׳ פאָרשונגס־מעטהאָדע, איז אָבער געבליעבען פריי פון אַ סך איינזייטיגקייטען, אין וועלכע דאָס מאַרקסיסטישע סיסטעם איז אַזוי רייך. ער פערשטעהט ריכטיג צו שעצען די אונגעהייער גרויסע ראָליע, וואָס דער „עקאָנאָמישער פאַקטאָר" שפּיעלט אין דעם לעבען פון דער געזעלשאַפט, פערגעסט אָבער ניט, אַז מיט דער הילף פון „עקאָנאָמיקע" אַליין קען מען נאָך ניט פאַנאַנדערוויקלען דעם פערפּלאָנטערטען קנויל פון די געזעל־שאַפטליכע ערשיינונגען. ניט זעלטען האָט ער אויפגעוויזען, אַז אין דעם פונדאַמענט פון זעהר וויכטיגע, ריין עקאָנאָמישע פּאַסירונ־גען ליעגען פערבאָרגען אַנדערע ניט עקאָנאָמישע שטרעמונגען: פּאָליטישע, רעליגיעזע און נאַציאָנאַלע. אַ בעזונדער ווערק האָט ער ניט לאַנג ארויסגעגעבען וועגען דער ראָליע פון די אידען אין דער ענטוויקלונג פון דעם קאַפּיטאַליזם, וואו ער ווייזט אויף, אַז יענער גרויסער איבערקעהר אין דעם עקאָנאָמישען לעבען פון די

*) דעצעמבער 1911 ביז סעפּטעמבער 1912.

מאָדערנע פעלקער האָט זעהר פיעל צו פערדאנקען דעם אידישען פאָלק און אז די אידען האָבען געקאָנט האָבען אזא געוואלטיגען איינפלוס אויף דאָס עקאָנאָמישע לעבען נאָך דערפאַר, וואָס זיי האָבען בעשטימטע ראסען־איינענשאפטען און געוויסע רעליגיעזע אנשויאונגען.

געווים זענען אַ סך פון זאָמבארט'ס כאראקטעריסטיקען און סברות אין יענעם בוך גאַנץ ווייט פון פורער וויסענשאפט. ער פערשטעהט אָבער אליין צו ציהען שארפע גרעניצען צווישען די וויסענשאפטליך פעסטגעשטעלטע פאקטען, וועלכע ער האָט מיט אזוי פיעל מיה געזאמעלט און מיט אזוי פיעל גלאַנץ צונויפגע־גרופירט, און די אויסטייטשונג פון יענע פאקטען, וואָס לעגט זיך אויף זיין, ווערנער זאָמבארט'ס שכל.

א חוץ דעם געהערט זאָמבארט, לויט זיינע געזעלשאפטליכע סימפאטיעס, גאַנץ זיכער צו דעם ראדיקאל־דענקענדען און פיהלענ־דען טייל פון דער איצטיגער פראָגרעסיווער מענשהייט. ווי אָביעק־טיוו ער זאָל ניט זיין אין דער שילדערונג פון פאקטען און טענ־דענצען פון דעם סאָציאלען לעבען, ווי קארג אין ווערטער ער זאָל ניט זיין, ווען איהם קומט אוים צו רעדען וועגען די פראגען פון דער העכערער גערעכטיגקייט און די אידעאלען פון דער צוקונפט, פיהלט דאָך יעדער איינער, וואָס לייענט איהם מיט קאָפּ, אז ביי דעם מחבר איז דאָס הארץ אויף דעם ריכטיגען פלאַץ און אז עס קלאפט אין אַ הארמאָנישען טעמפּאָ מיט די ווייט־ווייטעסטע בעשטרע־בונגען פון דעם מאָדערנעם פּראָלעטאריאט.

שוין די פּאָר שטריכען פון זאָמבארט'ס וויסענשאפטליכער און געזעלשאפטליכער פיזיאָגנאָמיע זענען, האָף איך, גענוג צו דער־קלעהרען דעם גרויסען אינטערעס, וואָס דער פּאָרטראג פון אזא מענשען וועגען דער אידען פראגע קאָן האָבען פאר דער גאנצער געבילדעטער וועלט און בפרט פאר אונז. שוין דאָס, וואָס ער האָט אונז געגעבען אין דער אָביעקטיווער שילדערונג און אָבשעצונג פון דער לאַגע אין וועלכער מיר, אידען, געפינען זיך איצטער, — ווי קארג און שאָטענהאפט עס זאָל זיך ניט האָבען אָבגעשפּיגעלט אין די פרעס־בעריכטען, — פערדיענט, מיר זאָלען זיך אָבשטעלען

אויף דעם און זיך טיעפער ארייטראכטען אין די רעזולטאטען, צו וועלכע זאמבארט'ס פארשונג איז געקומען.

איין פונקט מוז דערביי שטעהן אין דעם צענטער פון אונזער אינטערעס. זאמבארט האט זיך זעהר לאנג אבגעשטעלט אויף דער ווירקונג פון דער אסימילאציע אויף דער אידישער לאגע און דער עיקר אויף דעם אנטיסעמיטיזם, — יענער גרויסער פלאג, וואס פון איהם ליידען מיר נאך אין די איצטיגע „אויפגעקלעהרטע" צייטען ניט וועניגער ווי, און אפשר נאך מעהר, איידער אין די פריהערדיגע „בארבארישע" דורות.

די פראגע וועגען אסימילאציע און אנטיסעמיטיזם איז דער־פאר א צענטראלע אין דעם גאנצען סכום פראבלעמען, וואס רופט זיך „די אידען־פראגע", וויל די טהעאריע פון דער אסימילאציע איז ארויסגעטראטען אין לעבען מיט דער פרעטענזיע, אז זי ברענגט מיט זיך די אמת'ע רפואה צו אלע ליידען און וועהטאגען פון דעם אידישען פאלק. אין ערשטער ליניע האט זי גאנץ זיכער צוגעזאגט, אז מיט דעם דורכפיהר פון איהר פראגראם וועלען מיר פטור ווערען פון דער הויפט־צרה, פון וועלכער מיר האבען געליטען ביז אהער, פון דער „רשעות", וואס די פעלקער פיהלען צו אונז. אונזער גאנ־צער אומגליק, — האט גע'טענה'ט יענע טהעאריע, — בעשטעהט אין דעם, וואס מיר ווילען בלייבען א בעזונדער פאלק, וואס מיר זונדערען זיך אב, שליסען זיך אב פון די ארומיגע פעלקער, ווילען ניט ארייגדרינגען אין זייער לעבען, וואס מיר פער'מיאוס'ען דאס צונויפגיסען זיך מיט זיי. וואס מעהר מיר וועלען זיך אויסגלייכען אין אונזער שפראך און זיטען מיט די פעלקער, צווישען וועלכע מיר וואוינען, וואס גרינדליכער מיר וועלען אין זיך ארייננעהמען זייער קולטור, וואס טהעטיגער מיר וועלען זיך ארייגמישען אין זייער לעבען און וואס טיעפער מיר וועלען צונויפגיעסען אונזערע אינטע־רעסען מט זייערע אנטערעסען, אלץ מעהר און מעהר וועט פער־שוואונדען דער האס צו אונז, און סוף־כל־סוף וועט פון דער „שנאת עולם לעם עולם" ניט בלייבען קיין זכר. אמת, עס וועט דער־ביי אויך קיין זכר ניט בלייבען פון דעם אידישען פאלק, ווי א בעזונדער נאציאנאלער גרופע, מיט בעזונדערע נאציאנאלע האפ־נונגען פאר דער צוקונפט. אבער יענע האפנונגען און דער אידעאל

פון אַ בעזונדערער נאַציאָנאַלער עקזיסטענץ האָבען שוין סיי ווי סיי אויסגעשפּיעלט אין די אויגען פון אַ געבילדעטען מענשען. דער נאַציאָנאַלער זעלבסטמאָרד איז אַ שיקזאַל, וואָס וועט פריהער אָדער שפּעטער טרעפען אַלע פעלקער אָהן אַן אויסנאַהם, ווייל זיי אַלע וועלען זיך אַמאָל צונויפגיסען אין איין מענשהייט. מיט דעם זעלבסטמאָרד פון דעם אידישען פאָלק רעטען מיר דאָס גליק פון יעדען איינצעלנעם אידען.

שוין איבער הונדערט יאָהר, ווי די אַסימילאַציע הערשט אין דער טהעאָריע און אין לעבען. און וואָס זענען די רעזולטאַטען?

נאָך אַ גרינדליכען שטודיום פון דער פראַגע אין אַלע לענדער, וואו די אַסימילאַציע שפּיעלט אַ ראָליע אין'ם אידישען לעבען, קומט ווערנער זאָמבאַרט צו פאָלגענדען שלוס: „אויף וויפיעל די אַסימילאַציע ווערט שטאַרק, אויף אַזוי פיעל ווערט שטאַרקער דער גענענזאַץ צווישען אידען און ניט־אידען. ביידע עלעמענטען זאָלען זיך צונויפשמעלצען אָהן אַ רעשט, אָהן אַ זכר, — דאָס איז בשום אופן ניט מעגליך, ווייל קיין איינער פון די צדדים איז דערצו ניט מסוגל. מען מעג עס בעקלאָגען, אָדער בעגריסען — *אַזוי איז עס פאַקטיש*, און די ווירקליכקייט פרעגט ביי אונז ניט, וואָס מיר ווינשען און וואָס ניט.“ (בעריכט פון „פריינד“, איבער־געדרוקט אינ'ם לייט־אַרטיקעל פון „פאָרווערטס“, שבת, דעם 2טען דעצעמבער. אונטערשטראָכען פון אונז).

„דורך דעם אריינקומען פון די אידען אין דער געזעלשאַפט, ווערט דער אַנטיסעמיטיזם גרעסער. פאַר הונדערט יאָהר איז נאָך מעגליך געווען, אַז לעסינג זאָל שרייבען זיין „נאַטהאַן“, היינט איז דאָס אונמעגליך. אויך די געמישטע חתונות ווערן ווייניגער. זיי ענדיגען זיך דאָס רוב זעהר טראַגיש. די צאָהל פון גט'ן איז ביי געמישטע חתונות פיעל גרעסער ווי געוועהנליך. די קינדער פון געמישטע חתונות זענען אפילו קערפּערליך זעהר שעהן, אָבער זייער צאָהל איז ווייניג און זיי האָבען ווייניג ענערגיע אין לעבענס־קאַמף.“ „*וואָס גרעסער עס איז די אַסימי־לאַציע, אויף אַזוי פיעל גרעסער און שטאַרקער ווערט דער אַנטיסעמיטיז*־

מוס" (הערדן זיידמאַן'ס בערלינער קאָרעספּאָנדענץ אין דער „ווארהייט" פון שבת, דעם 25טען נאָוועמבער.)

אזוי צאָהלט דאָס די אסימילאציע איהרע וועקסלען, וואָס זי האָט ארויסגעגעבען מיט אזא זיענעס־געוויסהייט, וועלכע זי האָט געדעקט מיט די אונטערשריפטען פון די קליגסטע מענשען און די איידעלסטע הערצער פון דורות, אידען און קריסטען. אזוי האלט דאָס דעם קאָנטראַקט די אסימילאציע, וואָס האָט שוין אָבגעקאָסט דעם אידישען פאָלק ניט קיין קליין ביסעל בלוט...

דאָס איז אַ פאָלשטענדיגער, קלאָהרער, ווען אויך אפשר ניט קיין „זעלבסט־פערשולדיגטער" באנקראָט פון דעם אסימילאטאָרי־שען אידעאַל און דער אסימילאטאָרישער טהעאָריע!

אָט דעם ביטערען אמת האָט ווערנער זאָמבארט מוטהיג ארויסגעזאָגט, פאַר אַן אוידיטאָריום, וואָס איז בעשטאַנען דאָס רוב פון דייטשע געבילדעטע אידען, פון אויפגעקלעהרטע בערלי־נער אידען, — אייניקלעך און אור־אייניקלעך פון יענע „בערלינטשיקעס", וואָס זענען צום ערשטען מאָל ארויסגעטרעטען פאַר דאָס אידישע פאָלק מיט דער פרעהליכער בשורה פון „אסימי־לאציע".

ווי אזוי קאָן מען ערקלעהרען דעם דאָזיגען שרעקליכען באנקראָט?

ווערנער זאָמבארט, ווייזט אויס, זעהט די הויפּט־אורזאך דער־פון אין דעם אונטערשייד פון בלוט. „דער גרונד און די אור־זאך פון דיעזע געגענזעצען", בעריכטעט הערר זיידמאַן אין דער „ווארהייט", „ליעגט אין דער פערשיידענקייט פונ'ם בלוט, פון כאראקטער". אויך דעם גרויסען איינפלוס, וואָס די אידען האָבען געהאַט אויף דער קריסטליכער געזעלשאפט, דערקלעהרט זאָמבארט דורך די ראסען־אייגענשאפטען פונ'ם אידישען פאָלק. „אידען בע־איינפלוסען די קריסטליכע געזעלשאפט", זאָגט ער, „ניט מיט דעם וואָס זיי האָבען איבערגענומען געוויסע מדות פון די קריסטען, און ניט דורכדעם, וואָס זיי האָבען זיך מעהר־ווייניגער אסימילירט, נאָר מיט דעם, וואָס זיי זעלבסט זענען, וואָס שטעקט אין זייער בלוט, אין זייער כאראקטער... דער איינפלוס פון היינע

שטאַמט ניט פון זיין „קריסטליכער רעליגיע", נאָר פון זיין אידישען גייסט".

מיר זענען די לעצטע, וואָס וואָלטען וועלען אָבלייקענען די גרויסע וויכטיגקייט פון פאָלקס־ראַסע און „פאָלקס־גייסט", פון „בלוט" און „כאַראַקטער". אונז גלויבט זיך אָבער ניט, אַז דאָס זאָל זיין דער איינציגער גרונד פון דעם אַנטיסעמיטיזם, וואָס איז מיט דער נויטווענדיגקייט פון א נאַטור־ערשיינונג ארויסגעוואַקסען פון דער אַסימילאַציע. עס איז נאָך אונזער מיינונג נאָך, ניט דער איינציגער גרונד און ניט דער וויכטיגסטער. די פינען און שוועדען אין פינלאַנד, די טאַטערען און רוסען אין רוסלאַנד זענען נאָך וועניגער בלוט־פערוואַנדעט, איידער די סעמיטישע אידען און די אַרישע פעלקער, ווייל סעמיטען און אַריער בעלאַנגען דאָך, לכל הפחות, צו איין־און־דעמזעלבען שבט, דעם קאַווקאַזישען, בעת די טאַטערען און פינען, ווי אויך די טערקען, זענען קינדער פון א גאַנץ אַנדער ש ב ט, דעם מאָנגאָלישען. און פון דעסטוועגען הערשט ניט אַזא שנאה צווישען דעם מאָנגאָל און דעם קאַווקאַזער, ווי צווישען דעם אַריער און דעם סעמיט. און — איבערהויפּט! ווי וויכטיג די ראַסען־אייגענשאַפטען זאָלען ניט זיין ביי דער דערקלע־רונג פון די קולטור־פּראָדוקטען, וואָס א פאָלק ברענגט אַרויס, איז דער גאַנצער ענין פון „ראַסע" נאָך אַזוי וועניג אויסגעפאָרשט און בעלויכטען, אַז מען מוז זיין זעהר פאָרזיכטיג אין זיין אָנווענדונג. אָבער דאָפּעלט און דרייפאַך פאָרזיכטיג מוז מען זיין, ווען מען וויל מיט איהם דערקלעהרען יענע ערשיינונגען, וואָס האָבען צו טהאָן מיט סימפּאַטיען און אַנטיפּאַטיען, וואָס הערשען צווישען פעלקער. אויף דעם דאָזיגען פעלד קומט מען נאָך א גענויערער פאָרשונג אָפטמאָל צו דעם רעזולטאַט, אַז די פערשיידענקייט פון די פעלקער איז צו א גרויסען טהייל גאַנץ געוויס א פּראָדוקט פון זייערע פערשיעדענע ראַסען־אייגענשאַפטען, אָבער אַז די סימפּאַטיע אָדער אַנטיפּאַטיע, וואָס זענען אויסגעוואַקסען אויף דעם דאָזיגען גרונד, האָבען זייערע וואָרצלען אין גאָר אַנדערע ערשיינונגען: רעליגיעזע, פּאָליטישע, עקאָנאָמישע, סאָציאַלע.

אויך אין דעם פּראָבלעם פון דעם מאָדערנעם אַנטיסעמיטיזם מוזען מיר אונטערשיידען צווישען דעם ג ר ו נ ד פון דער ערשיי־

נוגג, וואָס ליעגט אין דער נאַציאָנאַלער פערשיעדענקייט, און יענע ספּעציעלע אורזאַכען, וואָס האָבען אויף דעם דאָזיגען גרונד גע־מאַכט אַרויסשפּראָצען דעם ווילדען אונ־ברחמנות׳דיגען האַס צו דעם אידישען פאָלק.

טראַכט מען זיך טיעפער אַריין אין דעם ענין, געפינט מען, אַז ניט נאָר דער מאָדערנער אַנטיסעמיטיזם, נאָר אויך די אַלצייט־ליכע און אַלוועלטליכע שנאה צו אידען איז, אויף דעם באָדען פון נאַציאָנאַלער פערשיידענקייט, אויסגעוואַקסען פון רעליגיעזע, פּאָ־ליטישע, — אָבער נאָך מעהר פאַר אַלץ — פון עקאָנאָמישע און סאָציאַלע וואָרצלען.

אַ פאָלק איז אַ זעלבסטשטענדיגע לעבעדיגע בריאה, אַ „כמו־אָרגאַניזם“, אַן אָרגאַניזם פון אַ געוויסער אַרט. שוין נאָר אין די גרוי־אַלטע צייטען איז אויפגעדעמערט אָט דער געדאַנק, אָבער נאָך עד־היום ווייס די וויסענשאַפט ניט, ווי פאַרטיג צו ווערן מיט איהם. מען פ י ה ל ט זיין אמת, מען איז אָבער ניט אין שטאַנד קלאָהר אָנצוגעבען אין וואָס עס דריקען זיך אויס די אָרגאַנישע אייגענשאַפטען פון אַ פאָלק. די אַלע פּאַראַלעלען און אַנאַלאָגיען, וואָס מען פלעגט דורכפיהרען צווישען די אברים פון אַ לעבעדיגען גוף און די טהיילען פון אַ געזעלשאַפט (די הענד — די אַרבייטער, די נאָז — די געהיים־פּאָליציי א. ד. גל.), פלעגען זיך דאָס רוב אַרויסווייזען ניט מעהר ווי שאַרפזיניגע פערגלייכען, וואָס האָבען ניט קיין טיעפערען ווערטה, עהדער אַ פּאָליטישע מליצה־בילד. אָבער מען פיהלט פאָרט, אַז אין וואָס עס איז בעשטעהט אַן עהנ־ליכקייט צווישען פאָלק און אָרגאַניזם, און אַז אייניגע פערגלייכען זענען עפּעס מעהר, עהדער אַ שטיק „משל ומליצה“. די פיזיאָלאָ־גישע בעהעפטונגס־קראַפט צווישען די צעללען פון דעם אָרגאַניזם, זייער צונויפגעוואַקסענקייט, און די פּסיכאָלאָגישע בעהעפטונגס־קראַפט צווישען די קינדער פון אַ פאָלק, זייער צונויפגעבונדענקייט, זענען דאָך ערשיינונגען, וואָס מוזען ערגעץ וואו האָבען אַ געמיינ־זאַמען כאַראַקטער, און אפשר אויך אַ געמיינזאַמען וואָרצעל. על כל פנים קענען ביידע אַרטען ערשיינונגען שטודירט ווערן פון אַ געמיינזאַמען שטאַנדפּונקט. עס איז פאָרט ניט קיין צופאַל, וואָס די פּסיכאָלאָגישע בעהעפטונגס־קראַפט צווישען די קינדער פון אַ

פאָלק איז אָפטמאָל אין איהר אַרט אַ סך שטאַרקער, עהדער די פיזיאָלאָגישע צונויפגעוואַקסענקייט פון די לעבעדיגע צעללען. אין נאָרמאַלע פערהעלטניסען, וואו די לעבענס־קראַפט פון דעם פאָלקס־אָרגאַניזם (און אויך די דאָזיגע לעבענס־קראַפט איז עפּעס מעהר ווי אַ שטיקעל מליצה!) איז נאָך ניט אָבגעשוואַכט, איז אַ סך שווע־רער אָבצורייסען אַ קינד פון זיין פאָלק, עהדער אָבצושערען די האָר אָדער אָבשניידען די נעגעל פון אַ לעבעדיגען גוף. און נאָך אַנדערע פערגלייכען קען מען אָנפיהרען, וואו הינטער דעם „משל ומליצה" בעהאַלט זיך אַ שטיק רעאַלע ווירקליכקייט, וואָס ווערט דורך דעם משל סימבאָליזירט.

איך גלויב, אַז דער פערגלייך, וועלכען איך וועל איצטער ברענגען, וועט אויסזעהן ניט צו שטאַרק געמאַטערט, און די רעאַלע ווירקליכקייט, וואָס הינטער איהם, וועט זיין ניט נאָר אַזוי טיעף פערבאָרגען, ווען איך וועל זאָגען, אַז דער האַנדעלס־שטאַנד פון אַ פאָלק, — דאָס זענען זיינע אָ ד ע ר ע ן, אין וועלכע עס פולסירט דאָס בלוט, וואָס פיהרט פאַנאַנדער די נאַהרונג פון אַלע איברים, און אַז די גייסטיגע פּראָפעסיאָנען פון אַ פאָלק, — זיינע לעהרער, דאָקטוירים, אַדוואָקאַטען, דענקער, קינסטלער, בעאַמטע און אַזוי ווייטער, — דאָס איז זיין נערווען־און־מאַרך־אַפּאַראַט, וואָס בעהערשט אין לעצטער ליניע זיין גאַנצעס שאַפען און טהאָן מיט ניט ווייניגער זעלבסט־שטענדיגקייט עהדער דאָס קומט פאָר אין אַ לעבעדיגען גוף.

יעדעם פאָלק האָט ז י י נ ע אָדערען, ז י י ן אַפּאַראַט פון מאַרך און נערוועז. זייערע „צעללען" ווערען אויסגעאַרבייט אין דעם אייגענעם „גוף", פערנעהמען זייער פּלאַץ און פיהרען אויס זייער פונקציע, לויט די געזעצען, וואָס בעהערשען דאָס סאָציאַל־עקאָנאָמישע לעבען פונ'ם פאָלק. די געזעצען ווערען אָבער ניט אַזוי שטרענג אָבגעהיט אין אַ פאָלקס־אָרגאַניזם, ווי אין אַ לעבע־דיגען גוף. צעללען פון איין פאָלק קענען ב י ז צ ו אַ ג ע־וו י ס ע ר צ אָ ה ל אַריינדרינגען אויף אַ ווייטע אָדער אויף אייביג אין די געוועבען פון אַן אַנדער פאָלק, צונויפוואַקסען מיט זיי און ניט אַרויסרופען קיין שום שמערץ, קיין שום פיעבערהאַפטע עררעגונג אין דעם גאַנצען אָרגאַניזם. דאָס רוב קומט דאָס פאָר

אזוי, אז פעלקער בייטען זיך אוים מיט זייערע צעללען. עס איז אן ארט פון געגענזייטיגער טראנספלאנטאציע, וואו די צעללען בייטען זיך מיט זייערע ערטער. איך ווייס ניט, צי אזעלכע פעלען, וואו טהיילען פון איין ארגאניזם וואקסען אריין אין א צווייטען און אנשטאט דעם וואקסען אריין צעללען פון דעם צווייטען אין די געוועבען פון דעם ערשטען, קומען ווען עס איז פאר אין דעם לעבען פון דעם ביאלאגישען ארגאניזם, — א חוץ אפשר ביי דעם סעקסועלען לעבען פון די גאר ניעדריגע ארגאניזמען. אבער אין פעלקער־לעבען איז דאס א טאג־טעגליכע ערשיינונג, — איבערהויפט אויף דעם פעלד פון האנדעל און אינדוסטריע. הענדלער פון איין פאלק דרינגען אריין אין דאס לעבען פון אן אנדערן אונטער דעם שטילען אבמאך פון געגענזייטיגקייט, אז טיילען פון דעם אנדער פאלק וועלען קענען אריינדרינגען אין דאס לעבען פון דעם ערשטען. אבער אט דער געגענזייטיגער אויסבייט פון צעללען האט זיינע נארמאלע גרענעצען און געזעצען. ערשטענס ווערט דאס נאר צוגעלאזען ביז צו א געוויסען גראד, — צו פיעל פרעמדע עלעמענטען קען א פאלק אין זיך ניט פערטראגען. צווייטענס דארף דאס זיין א *געגענזייטיגער אויסבייט*. פאר די צעללען, וואס א פאלק שיקט אריין אין דעם פרעמדען ארגאניזם, זיי זאלען זיך דארט שפייזען פון יענעמס לעבענסזאפט, נעהמט ער אריין אין זיך יענעמס צעללען, וואס ווערען דערנעהרט מיט זיין אייגענעם בלוט. טרעפט אבער, אז א פאלק וויל אריינצווינגען זיינע צעללען אין דעם פרעמדען ארגאניזם און וויל ניט נעהמען די פרעמדע צעללען אין בייט, — איז עס געצוואונגען *מיט געוועהר* אין דער האנד דאס דורכצופיהרען, ד. ה. מיט דעם בעוואוסטזיין, אז דער פרעמדער ארגאניזם וועט פון זיינע צעללען ליידען, אבער עס האט די קראפט צו אונטערדריקען זיין פראטעסט. —

אפטמאל פאסירט אבער, אז די הערשער פון א יונגען פאלק, ביי וועמען די אייגענע אדערען האבען זיך נאך ניט שטארק ענטוויקעלט, לאדען איין צו זיך צעללען פון א פרעמדען פאלק אהן א וועלכען עס איז אויסבייט. די פריידיגע צעללען טוען זיך א לאז אהין און מיינען אין דער אמת'ען, אז זיי קענען אריינוואקסען אין דעם פרעמדען ארגאניזם און ווערן דארטען די טרעגער פון דעם

גאנצען פליסיגען בלוט... זיי זענען נאָך אפשר שטאָלץ אויף זייער „מיסיע“ וואָס זיי האָבען א „נידריגערען“ אָרגאַניזם, וואָס נאָך אָהן בלוט־געפעסען, אויפגעהויבען צו דער מדרגה פון א העכערן מיט אן אויסגעבילדעטען סיסטעם פון אָדערען.... אָבער — וועה צו זעהר פרייד! מיט דעם וואקסען פון יענעם „ניעדריגערען“ אָרגאַניזם בילדען זיך אין זיין קערפּער אייגענע אָדערען, אָבער אזוי ווי זיי זיינען פ ע ר א י י נ ג ט דורך דעם פרעמדען געפעס־סיסטעם, פיהלען זיי שמערצליך זיין דרוק. זיי ווערען גערייצט, אָנגעשוואָלען און שטעקען אָן מיט זייער פיבער דעם גאנצען אָרגאַניזם... דער גאנצער קערפּער צוקט אין העפטיגע קאָנוואולסיעס, ביז דאָס פרעמדע געפעס־סיסטעם ווערט ארויסגעשליידערט פון איהם...

בעטראַכט די געשיכטע פון דעם אַל־וועלטליכען, אַל־צייטליכען אַנטיסעמיטיזם אין דעם ליכט פון דעם נאָר־וואָס געבראַכטען פערגלייך!

ווי נאָר מיר האָבען פערלאָרען די מעגליכקייט צו ציהען אונזער חיונה דירעקט פון גאָט'ס נאַטור, האָבען מיר אויפגעהערט צו זיין א נאָרמאַלער אָרגאַניזם. דער הויפּט מקור־פּרנסה איז געוואָרען דער האנדעל. מיר זענען פערוואַנדעלט געוואָרען אין „אָדערען־צעללען“ וואָס קענען ניט געשפּייזט ווערן פון דעם אייגענעם קערפּער און וואָס מוזען דעריבער אריינדרינגען אין א פרעמדען גוף אָהן א וועלכער־עס־איז געגען זייטיגקייט, אָהן א וועלכען־עס־איז אויסבייט. די הענדלער פון אַן אנדער פאָלק האָבען גאָר ניט געהאַט וואָס צו זוכען ביי אונז. כל זמן יענעמס אָדערען זענען געוועזען שוואַך, האָבען מיר געלעבט אין זיין אָרגאַניזם און געבליהט. אָבער ווי נאָר יענעמס אָדערען זענען אויסגעוואַקסען צו דער נאָרמאַלער גרויס, ווי נאָר ביי די פעלקער האָט זיך ענטוויקעלט אַן אייגענער האנדעלס־שטאַנד, — זענען מיר אונטער העפטיגע קאָנוואולסיעס, אָהן א ברעקעל רחמנות, ארויסגעשליידערט געוואָרען דרויסען... שפּאַניען! דייטשלאַנד! פראַנקרייך! אין דערינען ליעגט דער פערבאָרגענער „סוד כל הסודות“ און „עיקר כל העקרין“ פון יענער רשעות, פון וועלכער מיר האָבען אזוי פיעל געליטען אין מיטעל־

אלטער, און פון וועלכען מיר ליידען נאך איצטער, אלס האנדעלס־פאלק, אין די סלאווישע לענדער און רומעניען.

דאס איז דער פרימיטיווער אנטיסעמיטיזם פון די האנדווער־קער, הענדלער, פויערים, — קורץ פון אלע עלעמענטען, וואס מוזען קומען אין בעריהרונג מיט די „פרעמדע" אידישע אדערען. דער שמארץ און וועהטאג פון די האנדווערקער און פויערים וואלט אפשר געווען ניט שוואכער — און אפשר נאך שטארקער — ווען אנשטאט „אידישע" אדערען וואלטען דארטען געשטעקט אייגענע, נאציאנא־לע. אבער אזוי איז דאס געזעץ פון דעם נאציאנאלען לעבען. פון דעם אייגענעם ליידט מען, אויף וויפיעל מען קען. פון דעם פרעמ־דען איז מען ניט מחויב צו ליידען אפילו אויף א האר. די נערייצטע פסיכאלאגיע פון דעם בעל־מלאכה און דעם הענדלער האבען נאך פערשארפט דעם אלגעמיינעם פראטעסט פון דעם פאלק, און די קלוגע גייסטליכקייט, די גלחים און פרעלאטען, האבען דעם קאנקור־רענץ־קאמפף פון דעם גוי'אישען האנדווערקער און הענדלער אנט־קעגען דעם אידישען בעל־מלאכה און סוחר, ווי אויך דעם קלאסען־געגענזאץ צווישען דעם אידישען סוחר און דעם גוי'אישען קאנסו־מענט, צונויפגעגאסען מיט דעם רעליגיעזען געגענזאץ פון יודענ־טהום און קריסטענטהום, — און די שייטער־הויפענס האבען גענו־מען הויך פלאקערען צום הימעל „צוליעב דעם כבוד פון דער הייליגער יונג־פרוי מאריע"....

אין די מערב־אייראפעאישע פעלקער איז דער פרימיטיווער, ריין־סוחריש־בעל־מלאכה'שער אנטיסעמיטיזם א לענגערע צייט גע־לעגען אבגעשוואכט. טיילס האט זיך דארטען די סוחרים־בעל־מלאכה'שע וועלט געשטעלט אויף איהרע אייגענע פיס און האט ניט בעדארפט אזוי מורא האבען פאר דעם אידישען קאנקורענט. טיילס האט דאס אידישע פאלק געפונען א שטיצע און א מליץ־יושר אין אן אנדער מייל, — זעהר א וויכטיגען, — פון דעם פרעמדען פאלקס־ארגאניזם, אין דעם נערוועז־און־מארך־אפאראט, — אין דער „אינטעליגענץ".

די יונגע אינטעליגענץ האט געליטען פון דער גייסטליכקייט. פון דער זעלבער גייסטליכקייט האבען געליטען די אידען: זענען זיי שוין דורך דעם אליין געווארען מחותנים. דערצו איז נאך

ביי אידען ניט געווען קיין מאָדערן־אויפגעקלעהרטע עלעמענטען, האָט דער פרעמדער נערוועז־און־מארך־אפּאראט ניט געדאַרפט מורא האָבען פאַר זייער קאָנקורענץ. אדרבה, איהם האָט זיך געדוכט אַז דאָס פעלד פון גייסטיגע ארבייט איז גענוג גרויס און ברייט, און פּלאַץ וועט זיך געפינען פאַר אַלעמען: אי פאַר דעם איינענעם, אי פאַר דעם פרעמדען. און וואָס איז די נפקא־מינה צווישען „איינענע" און „פרעמדע"? זענען זיי ניט ביידע דיזעלביגע מענשען? וואָס טיילט זיי דען פאַנאַנדער אויב ניט די רעליגיע? און זענען ניט אַלע רעליגיעס פון גלייכען ווערטה?... אזוי איז אויסגעוואַקסען יענע שטימונג, וואָס האָט ארויסגעבראַכט לעסינג'ס „נתן החכם" מיט דער טעאָריע אז אַלע אמונות זענען גלייך ווערטה, און אזוי איז עס אַוועקגעלעגט געוואָרען דער ערשטער גרונד־שטיין צו די אידעאַלען פון דער אסימילאציע. די יעמאָלדיגע „נערווען און מארך צעללען" האָבען ניט געקענט פאָראויסזעהן יענעם שמאַרץ און וועהטאָג, וואָס דער גאַנצער „נערווען און מארך אפּאראט" וועט אָנהויבען פיהלען, ווען ער וועט זיך א ביסעל פאַנאַנדערוואַקסען און ווען די אידען וועלען אָנהויבען מיט האַסט אריינדרינגען אין זיין געוועב...

יענע צייט איז אָבער געקומען. עס האָט זיך פאַנאַנדערגעבליהט א נאַציאָנאַלער קאָנקורענץ־קאַמף צווישען דער אידישער און דער ניט־אידישער גייסטיגער ארבייט. די גאָר גרויסע טאַלאַנטען זענען סיי ווי סיי זעלטען אי צווישען אידען, אי צווישען גוים: דעריבער האָט צווישען זיי די קאָנקורענץ ניט געקענט זיין גרויס. זייער ביידענס ארבייט האָט געפונען (אָדער ניט געפונען) קיין אָבשעצונג לויט די געזעצען, וואָס בעהערשען די ליידען און פריידען פון דעם זשעניע. אויף די שפּיצען פון דעם אייראָפּעאישען געדאַנק האָט מחמת דעם נאָך א לאַנגע צייט געקענט הערשען די טאָלעראַנץ פון א „נתן החכם". אָבער נאָך די זשעניען זיינען געגאַנגען די טאַלאַנטען, פעהיגקייטען און מיטעלמעסיגקייטען, און אויב דער איד איז ניט זשעניאַלער, עהדער דער אריער; אויב ער גיט ארויס פּראָפּאָרציאָנעל ניט מעהר זשעניע, ווי די קריסטליכע פעלקער, איז ער אָבער דערפאַר א סך טאַלאַנטפולער און פעהיגער, עהדער זיי. אין קאַמף־לוסטיגע מיטעלמעסיגקייטען און „ניש־קשה'דיגע" טאַ־

לאַנטען איז ער אַ סך רייכער, עהדער די אַרומיגע פעלקער — און דער קאַמף האָט זיך אין די מיטעלע טיכטען פון דער גייסטיגער וועלט געמוזט פאַנאַנדערברענגען מיט אַ בעזונדער קראַפט. דעם אידען האָט ניט געלונגט צו געהן אין קאַמף אונטער זיין אייגענעם נאָמען, אונטער זיין אייגענער פאָהן, האָט ער גע'טענה'ט, אַז ער איז גאָר ניט קיין איד: ער איז פּשוט אַ „נערוועןצעל" צוגלייך מיט אַלעמען פון דעם זעלביגען פאָלקס־אָר־גאַניזם. דער ניט־איד האָט געפיהלט דעם שקר, וואָס ליעגט אין דער טענה, און די געפאַהר פאַר זיך, וואָס ליעגט אין דעם אידען'ס אַסימילאַציע — און ער האָט ווי אַ פערטיידיגונגס־וואָפען אַרויס־געבראַכט דעם מאָדערנעם טעאָרעטיש־„וויסענשאַפטליכען" אַנטיסע־מיטיזם, וואָס לערנט אונז, אַז דער איד געהערט צו אַ „ניעדריגערער" ראַסע. סוף כל סוף האָט די אַלגעמיינע אַנטיסעמיטישע שטימונג פון די גייסטיגע מיטעל־שיכטען אָנגעשטעקט אויך אַ טייל פון די זשעניען און די גייסטיגע פיהרער — און אָנשטאָט די לעסינגס זענען אויסגעוואַקסען די דיוהרינגס און די טשעמבערלענס. אָנשטאָט דער גלייכהייט פון די רעליגיעס, וואָס לעסינג האָט געפּרעדיגט, איז אַרויסגעוואַקסען „די אומגלייכהייט פון די ראַסען", פאַר וועלכע דיוהרינג און טשעמבערלען קעמפען.

„די אונגלייכהייט פון די ראַסען" איז זיך אַ טעאָריע ווי אַלע טעאָריעס, און צווישען איהרע בעגרינדער געפינען זיך דער פראַנצויז גאָבינאָ און דער נאַציאָנאַלער איד משה העסס. ווי אין יעדער יונ־גער, טיעפער טעאָריע, איז דאָ פיעל אמת אין איהר, אָבער אויך ניט ווייניג איבערטריבענע, רויהע, נאָך ניט איבערגעיאַירטע סברות. געפעהרליך ווערט זי פאַר דעם אידישען אַסימילירטען אינטעליגענט ערשט יעמאָלט, ווען מען זוכט מיט איהר צו בעווייזען, אַז די אידי־שע ראַסע איז ניט נאָר פערשיידען פון דער אַרישער, נאָר אויך אַ סך ניעדעריגער, עהדער די אַרישע און ממילא טאָר מען ניט צולאָזען, אַז די „קאָהענס" און די „ראָזענבערגס" זאָלען בעפּריע־דיגען די גייסטיגע בעדערפניסען פון אַן אַרישען פאָלק.

אומזיסט ענטפערען דערויף די אידען מיט דעם אַלטען תירוץ, אַז אידען זענען גאָר ניט קיין ראַסע (ווי דאָס טהוט צ. ב. אונזער דר. פישבערג). אומזיסט כאַפּען זיי זיך אָן פאַר דעם נאָך מיאוס־

ערען תירוץ, אז מיר זענען אמת א ראסע, אָבער א ניעדעריגע ראסע, וואָס קען גאָר ניט בעשאפפען אליין, אָבער דערפאר זענען מיר, ווי אפען, זעהר גוטע נאָכ־מאכער, און ממילא קען מען די „קאָהענס" און די „ראָ־זענבערגס" גאנץ גוט לאָזען אין דעם „ארישען" נערוועז־און־מארך־אפאראט, ווייל אין אזא סביבה וועלען מיר ארויסברענגען נאָר כשר'־ארישע זאכען (זעה צ. ב. די טעאָריעס פון אונזער פיליפ קראנץ), — אומזיסט די אלע פוילע תירוצים. ערשטענס זענען זיי ניט אמת און צווייטענס זענען דאָ די טעאָריעס אַן אָבשפּיעגלונג פון לעבענס־אינטערעסען, פון א פערצווייפעלטען נאציאָנאלען קאמף, וואָס די ניט־אידישע מיטעלמעסיגע און טאלאנטפולע אינטעליגענץ פיהרט און מוז פיהרען אנטקעגען דעם אידישען בעסער־בעוואָפענטען טאַ־לאנט און זשעניע. דער נערוועז־און־מארך־אפאראט פון דעם ארישען פאָלק קאָן ניט צולאָזען, אז דער פרעמדער עלעמענט זאָל זיך נאָך מעהר ארייגרייסען אין איהם און ארויסשטופען די אייגענע צעללען פון זייער פלאץ. די ניט אידישע אינטעליגענץ פיבערט איצטער אין אנטיסעמיטיזם, ווי אמאָל די ניט־אידישע סוחר'ישע וועלט. דער פיבער ווער טמיטגעטיילט צו דעם גאנצען ניט־אידישען פאָלקס־קערפער... און אויף די הימלען קלייבען זיך דיזעלביגע שטורעם־וואָלקענס, פון וועלכע עס האָט אמאָל ארוסגעבליצט דער „גירוש שפאניען"...

אָט דאָס איז דער ריכטיגער גרונד פון יענעם געגענזאץ, וועל־כען ווערנער זאָמבארט האָט אויסגעפונען אין זיין ריין־אָביעקטיווען פאָרשען. אָט דאָס איז דער „ביטערער אמת" פון אונזער צייט.

פערשטעהען דאָס די פיהרער פון דעם אידישען פאָלק? שטעהט דער דאָזיגער אמת קלאָר פאר זייערע אויגען? האָבען זיי דעם מוטה צו קוקען איהם גלייך אין די אויגען?

אויף אָט די אלע פראגען מוז מען געבען אַן ענטפער, וואָס איז זעהר טרויעריג פאר דער לאגע פון אונזער פאָלק. זיי פערשטעהען ניט דעם ביטערען אמת, אָדער זעהען איהם ניט קלאָר, אָדער האָבען ניט דעם מוטה צו קוקען איהם גלייך אין די אויגען.

און דאָס איז נאָך ביטערער, עהדער דער ביטערער אמת. אָבער וועגען דעם מוז מען רעדען בעזונדער.

דער אנטיסעמיטיזם און די אידישע פארטייען.*)

1

אין אונזער ארטיקעל: „דער ביטערער אמת" האבען מיר געפרובט כאראקטעריזירען אונזער שטעלונג צו דעם אנטיסעמיטיזם. מיר האבען דארטען געפונען, אז אין איהם איז, *אין תוך אריין*, ניט שולדיג ניט דער „גוי", ניט דער איד. דער אנטיסעמיטיזם איז א שטיק מענשליכע טראגעדיע, וואס *מוז* ארויסוואקסען אומעדום, וואו אידען דרינגען אריין אין א לפי־ערך שטארקער צאהל אין דעם ארגאניזם פון א פרעמדען פאלק. די טראגעדיע נעהמט זיך דערפון, וואס דער אידישער פאלקס־ארגאניזם בעשטעהט איצטער כמעט דורכאויס פון „אדערען־צעללען" (דער האנדעלס־קלאס) און „נערווען־און־מארך־צעללען" (די פראפעסיאנעלע בערופען). אייגענע „מוסקעל־און־קנאכען־צעללען", — דער גאנצער אפאראט פון פיזישער פראדוקטיווער ארבייט בכלל און פון *ערד*־ארבייט בפרט, — פעהלען כמעט אין גאנצען און זענען דעריבער ניט ביכולת צו דערנעהרען די אייגענע „אדערען־צעללען" און „נערווען־און־מארך־צעללען". די לעצטערע זיינען דעריבער *געצוואונגען* אריין צו דרינגען אין א פרעמדען ארגאניזם און צו ציעהען פון דארטען זייער חיונה.

כל זמן די אידישע „צעללען" שטערען ניט דעם נאטירליכען וואוקס פון דעם אנדערן'ס אדערען־נערווען־און־מארך־צעללען, איז דער אנטיסעמיטיזם נאך צו דערליידען, אבער ווי נאר דער פרעמדער ארגאניזם הויבט אן צו שפיהרען, אז זיין האנדעל, זיין פראפעסיע פאלען אלס קרבן אין דעם קאנקורענץ־קאמף מיט דעם מעהר־פעהיגען אידען, אזוי ווערען כמעט אלע טיילען פון דעם פאלק ווי אנגעצונדען מיט א שארפער שנאה צו דעם אידישען פאלק. און

*) „דאס נייע לעבען", 1911—1912.

דער פּלאַם פון דעם אַנטיסעמיטיזם ווערט נאָך דערצו געשפּייזט פון דעם אַלטען פאַנד „אידען־האַס", וואָס האָט זיך מחמת אַ סך אורזאַכען אָנגעזאַמעלט אין דער קריסטליכער וועלט אַנטקעגען אונז.

מעהר אָדער וועניגער פריי פון דער דאָזיגער שאַרפער ענטציגּדונג בלייבען יענע שיכטען פון דעם ניט־אידישען פאָלק, וואָס שטעהען דרויסען פון דער קאָמערציעלער און פּראָפעסיאָנעלער קאָנקורענץ. אַ טייל פון די מ א ס ע ן, וואָס האָבען קיין מגע־ומשא ניט מיט דעם אידישען האַנדעל און דער אידישער קאָנקורענץ בכלל, קאָנען ביז צו אַ געוויסען גראַד פריי געמאַכט ווערן פון דעם אַנטיסעמיטיזם אין זיין אַקוטער, קריעגערישער פאָרם. אָבער אויך דאָ ווערט ער זעלטען אַרויסגעריסען מיט׳ן וואָרצעל; דאָס רוב ווערט ער אָבגעשטומפּט, לאַטענט, ביז אַ וועלכע עס איז סבה ברענגט אויך יענע מאַסען אין אַ בעריהר מיט דער אידישער קאָנקורענץ, — און אויך ביי זיי געהט דער אַנטיסעמיטיזם איבער פון דער לאַטענטער, כראָנישער אין די אָפּענע, אַקוטע פאָרם.

כמעט אין גאַנצען פריי פונ׳ם אַנטיסעמיטיזם בלייבט נאָר דאָס הייפעלע ג ד ו ל י ם: די גאָר גרויסע הענדלער און פאַבריקאַנטען, די גאָר גרויסע „זשעניען" אין וויסענשאַפט, ליטעראַטור און קונסט: דאָס קליינע הייפעלע האָט ניט וואָס מורא צו האָבען פאַר דער אידישער קאָנקורענץ. בעת דער איד האָט כמעט תמיד די איבער־וואָג איבער דעם מיטלערען טאַלאַנט, קאָן ער אָבער זעהר זעלטען אַרויס שטופּען פון וואַנען עס איז דעם אמת׳ען „זשעניע". פון דעם דאָזיגען קליינעם הייפעלע שטאַמען דאָס רוב די „פילאָ־סעמיטען", אונזערע באמת איבערגעבענע פריינד. אָבער ניט זיי קאָנען אין דער דאָזיגער צייט און אין דער נאָהענטער צוקונפט געבען דעם טאָן פאַר דעם געזעלשאַפטליכען גערדאַנק. דער בעל־הבית פון דעם לעבען איז דער מ י ט ע ל ־ ש ט א נ ד, און ער מ ו ז זיין אַנטיסעמיטיש. „אידען־פריינד", וואָס זאָלען בעטראַכטען אונז אידען, ווי איינען פלייש־און־בלוט, ווערען אַלץ זעלטענער און זעלטענער, און זייערע שטימען ווערן בטל בששים אין דעם אַלגעמיינעם אַנטיסעמיטישען געפּיהל. אַנשטאָט אידען־פריינדליכע שטימען פון אַ לעסינג און אַ מאַקאָליי הויבט אָן קלינגען די פון האַס אויפּגערעגטע שטים פון אַ דיוהרינג אָדער אַ טשעמבערלען: עס ווערט

בעשאפען די „וויסענשאפטליכע גרונדלאגע" פאר דעם „ראסען־אנטי־סעמיטיזם".

„אידען זענען א נ י ע ד ע ר י ג ע ר א ס ע" — איז דער פונדאמענט פון דער דאזיגער טעאריע, און בעת אין דער ציוויליזירטער וועלט בענוגענט מען זיך דערמיט, וואס מען וויל אונז ארויס־שטויסען פון דעם אוואנגארד פון דער מענשהייט און פערשטופען אונז לויט אונזערע פעהיגקייטען ערגעץ וואו צווישען די נעגער אדער די פאפואסען, געהט די אנטיסעמיטישע טעאריע פון די באר־באריטשע לענדער נאך ווייטער: זי וויל אונז ניט אנערקענען פאר מענשען איבערהויפט. עהרליך געמיינט אדער ניט עהרליך געמיינט, אבער קלאהר און דייטליך זאגען די רוסישע אנטיסעמיטען ארויס זייער גרונדזאץ: אז דער איד געהערט ניט צו דעם מין מענש, אז ער איז ערגער עהדער א חיה־רעה (ער ברויכט אויך מענשליך בלוט צו זיינע מצות) און אז אידיש לעבען און אידיש בלוט האט ניט קיין גרעסערען ווערטה, עהדער דאס לעבען און דאס בלוט פון א משוגע־געווארענעם הונד....

און די רוסישע „געבילדעטע" געזעלשאפט שווייגט, ווייל אויך זי איז כמעט ביז צו די העכסטע שפיצען אנגעזאפט מיט דעם זעל־ביגען אנטיסעמיטישען גייסט...

איך געדענק מיט א יאהר פיער־פינף צוריק האב איך מיך אין פינלאנד געטראפען מיט דער „באבושקא", דער גרויסער רוסישער פרוי, וואס האט אוועק געגעבען איהר גאנצען וועזען דעם קאמף פאר דער רוסישער פרייהייט. זי איז יעמאלט נאר וואס געקומען פון א פראפאגאנדא־טור איבער'ן לאנד און האט געהאט די געלעגנ־הייט אריין צו בליקען אין אלע פראגרעסיווע און רעוואלוציאנערע שיכטען פון דער רוסישער געזעלשאפט און בעקאנט ווערן מיט זייער שטימונג. אין דעם געשפרעך זענען מיר אריין אויף דעם ענין פון אנטיסעמיטיזם — און ווי בין איך געווען פערוואונדערט, ווען זי האט ארויסגערעדט:

— מערקווירדיג, מערקווירדיג, ווי דער אנטיסעמיטיזם וואקסט צווישען דער רוסישער אינטעליגענץ! אפילו אזעלכע מענשען ווי... און... (זי האט אנגערופען א פאר זעהר וואויל קלינגענדע נעמען) זענען פשוט משוגע געווארען אויף דעם פונקט.

— וואס איז דער מעהר? — פרעג איך. — וואס האבען מיר זיי געטהאן?

— זיי האבען מורא, איהר וועט זיך זיי זעצען אויפ'ן קאפ, ווי נאר מען וועט אייך געבען גלייכע רעכט.... די טפשים! — („דורני!“) — האט זי דערנאך ארויסגעזאגט מיט א שמייכעל און האט א קוק געטהאן אויף מיר מיט א פריינדליכען, ווארעמען בליק.

איך האב פערשטאנען אי דעם בליק איהרען, אי דאס ווארט „דורני“. די „באבושקא“ האט געווים אויך ניט געצווייפעלט, אז מיר קאנען דער רוסישער אינטעליגענץ זיך זעצען אויפ'ן קאפ. אבער זי האט געטראכט „נו — איז וואס? אויב איהר, אידען, וועט זיין בעסערע דאקטוירים, בעסערע פראפעסארען, בעסערע שריפטשטעלער און דראמאטורגען; אויב איהר וועט טרייער און איבערגעבענער דיענען די אינטערעסען פון דעם רוסישען פאלק, איז אדרבה! קומט און זעצט זיך וואס גיכער אויף דעם קאפ פון דער רוסישער אינטעליגענץ. געווינען דערפון קאן נאר דאס רוסישע פאלק!...“

טייערע, אומפערגעסליכע באבושקא! דיין פסיכאלאגיע פערשטעה איך. פון דיין זייט וואלט געווים קיין אבהאלט ניט געווען, אלע אידען זאלען פערנעהמען די בעסטע פלעצער פון דער רוסישער אינטעלעקטועלער וועלט און ארויסשטופען פון דארטען די שוואכערע עלעמענטען, בתנאי דער איד זאל זיין הייליג איבערגעבען צו די אינטערעסען פון די ארבייטער און פון די אונטערדריקטע — און דו ווייסט, אז ער קאן דאס, דער איד. אבער... ווי פיעל זענען דא אזעלכע ווי דו? דו געהערסט צו דעם קליינינקען הייפעלע גדולים, דו ביסט די שטארקע, און דיר איז דעריבער אונפערשטענדליך די פסיכאלאגיע פון די שוואכע „דורני“, וואס מוזען פאלען אין דעם קאנקורענץ-קאמף מיט אונז, און וואס זענען אגב ניט אזוי אונגערעכט, ווען זיי דענקען, אז זיי קאנען א סך ניצליכער זיין פאר זייער פאלק און זייער קולטור, עהדער מיר, די קינדער פון א גאנץ אנדער נאציע.

פון אלע אונזערע רעיד איז דעריבער געדרונגען אזוי קלאר ווי „צוויי-מאל-צוויי-איז-פיער“, אז וואס שטארקער עס געהט ביי אונז אן די אסימילאציע, וואס פעהיגער מיר ווערן אויף דעם פעלד פון

האַנדעל און גייסטיגע פּראָפעסיעס, אַלץ שטאַרקער מוז ווערן דער אַנטיסעמיטיזם. וואָס מעהר שאַנסען דער אידישער יחיד בעקומט אין זיין „קאַמף אום׳ס דאַזיין“, אַלץ אין אַ גרעסערער סכנה ברענגט ער דערמיט אַריין די לאַגע פון דעם גאַנצען אידישען פאָלק, — אַ רעזולטאַט, צו וועלכען מיר זענען שוין לאַנג געקומען און וועלכען אויך אַזאַ אָביעקטיווער פאָרשער, ווי פּראָפעסאָר זאָמבאַרט, האָט אין דער לעצטער צייט אַרויסגעפונען.

אָט דאָס איז „דער ביטערער אמת“, וועגען וועלכען מיר האָבען אויבען גערעדט.

נאָך ביטערער ווערט אָבער אויפ׳ן האַרצען, ווען מען טראַכט זיך אַריין, ווי ווייניג דער אידישער עפענטליכער געדאַנק רעכענט זיך מיט דעם דאָזיגען אמת, ווי ווייניג קוראַזש ער האָט צו קוקען איהם אויג אין אויג.

לאָמיר אָנהויבען מיט גאָר דער אַלטער פרומער וועלט! ווי אָפט און טיעף זי האָט ניט געטראַכט וועגען דער „רשעות“ פון דער וועלט צו אונז, ווי ווייט זי זאָל ניט זיין גענייגט צו בעטראַכטען דעם אַנטיסעמיטיזם פאַר אַ נאַטירליכע ערשיינונג אין גלות, האָט זי פאָרט ניט איינגעזעהען יענע נאַציאָנאַלע און עקאָנאָמישע וואָרצלען, וואָס מוזען איהם אַרויסברענגען אין לעבען. די רציחה צו אונז שטאַמט פון דעם, וואָס מיר זענען פרעמדע, אָבער פון דער אַנדערער זייט גלויבט דער פרומער איד, אַז „הכל בידי שמים“, „אַלץ קומט פון גאָט“, און וואָלטען מיר געווען באמת פרום און גאָטס־פאָרכטיג, וואָלט דער אויבערשטער ניט צוגעלאָזען די אַלע רדיפות אויף אונז. אין לעצטער ליניע זענען מיר אַליין טאַקי די שולדיגע. אָבער אונזער שולד ליעגט ניט אין דעם, וואָס מיר, אַ גאַנצער פאָלקס־אָרגאַניזם, ווילען לעבען, ווי טיילען פון אַ פרעמדען אָרגאַניזם, נאָר אין דעם, וואָס מיר היטען ניט אָב גאָט׳ס געבאָטען.

עס פערשטעהט זיך, אַז דער אַנטיסעמיטיזם, וואָס איז אַרויסגעוואַקסען פון דער אַסימילאַציע, איז פאַר דער פרומער וועלט אַ נייער בעוויז, אַז איהר איבערנאַטירליכע דערקלעהרונג איז די ריכטיגע. אין דער אמת׳ען! וואָלט אַ סטאַטיסטיקער געקאָנט אַריינברענגען אין ציפערן דעם יואַקס פון רעליגיעזער צולאָזענקייט פון איין זייט און דאָס פערשטאַרקען פון דער שנאה צו אונז פון דער

אַנדער זייט, וואָלט מען געקאָנט מיט דער הילף פון דער „ריין סטאַטיסטישער מעטאָדע" (דער „זיבערסטער", ווי אַ סך קורצזיכ־טיגע געלערנטע מיינען), בעווייזען דעם „געזעץ", אַז דער אַנטיסע־מיטיזם וואַקסט פּראָפּאָרציאָנעל צו דער אידישער ניט־פרומקייט. און דער געזעץ וואָלט אָביעקטיוו געווען אַבסאָלוט אמת, זיין דער־קלערונג אָבער וואָלט, פערשטעהט זיך, געבליעבען פאַלש. זי דעקט ניט נאָר ניט אויף די אמת'ע וואָרצלען פון דער ערשיינונג, נאָר — אדרבה! — זי פערדעקט זיי נאָך טיעפער. און דער פּועל־יוצא דערפון איז, אַז די פרומע אידען טראַכטען ניט וועגען יענע מיטלען, וואָס קאָנען ווירקליך אויסוואָרצלען דעם אַנטיסעמיטיזם, וועגען דעם קאַמף אַנטקעגען דער אַסימילאַציע. זיי טראַכטען נאָר וועגען דעם קאַמף אַנטקעגען דער **נ י ט ־ פ ר ו מ ק י י ט**, וואָס וואַקסט אַרויס אין איינעם מיט איהר. די פערשטאַרקערונג פון דעם אי־דען'ס פּאָזיציע אויף דעם פעלד פון האַנדעל און אפילו אויף דעם פעלד פון גייסטיגע פּראָפעסיעס איז פאַר דעם אידען זעהר אַ גע־וואונשענער אידעאַל, אויב מען קאָן נאָר מאַכען אַזוי, אַז די אידישע רעליגיע זאָל דערביי אַ ברעקעל ניט ליידען. אַ פרומער אידישער סוחר איז פאַר דער אַלטער וועלט אַ געוועהנליכע ערשיינונג און זי וואָלט זיך גיך אויסגעאיינט מיט דער „השכלה", ווען זי וואָלט אָפּט געזעהען אין לעבען אויך דעם אידיש־פרומען דאָקטאָר און דעם אידיש־פרומען מיניסטער. אין דייטשלאַנד, ענגלאַנד און האָל־לאַנד זענען שוין דאָ אַזעלכע ערשיינונגען, און דאָס אָרטאָדאָקסע הארץ ווערט פול מיט פרייד ווען עס דערוויסט זיך, אַז יענער און יענער גרויסער פּראָפעסאָר, גרויסער באַנקיער, גרויסע דיפּלאָמאַט, וואָס פיהרט אויסערליך אַ געבילדעטען אייראָפּעאישען לעבען און פערנעהמט אַזאַ גלענצענדע פּאָזיציע אין דער קריסטליכער וועלט, איז „**א י ן ד ע ר ה י י ם**" אַ הייסער איד, דאַווענט אַלע טאָג אין טלית און תפילין און האָט נאָך קיין מאָל אַ מנחה ניט פער־פעהלט...

די משכילים'שע פאָרמעל: „היה אדם בצאתך ויהודי באהליך" — זיי אַ מענש צווישען מענשען און אַ איד ביי זיך אין דערהיים — איז איצטער כמעט אומעטום געוואָרען דער אידעאַל פון דער אַל־טער פרומער וועלט. און אויך דאָ, אין אַמעריקאַ, איז ניט זעלטען

אַנצוטרעפען גאַנץ פרומע, באַלאַבעטאַשע אידען, וואָס פרעגלען זיך פשוט פון נחת, ווען זייערע „באָיטשיקלעך“ „שפרינגען“ פון קלאַס צו קלאַס אין די אמעריקאַנער פאָלקס־שולען, בעקומען די בעסטע פרייזען, און ווערען אויף אַזאַ'ן אופן בעסער צוגעפּאַסט צו דעם אידישען קאַמף אַנטקעגען דעם „גוי“. אָבער, פרעגט זיך ווען עס איז דער באַלאַבאַטישער איד, קומט איהם גאָר ארויף אויף'ן זינען, אז פאר דעם נחת, וואָס ער האָט איצטער פון זיין „באָיטשיקעל“, וועט ווען עס איז דאָס אידישע פאָלק — און אפשר אויך ער מיט זיין קינד בתוכם — דארפען בעצאָהלען מיט הארטע מזומנים, מיט דעם שרעקליכען פרייז פון פיין און יסורים? געווים נים! דער ביטערער אמת איז פאר איהם פערשטעלט מיט דער רעליגיעזער אילוזיע, און — „אַ דאַנק גאָט, מען לעבט“, און „וואָס עס וועט זיין מיט כל ישראל, וועט אויך זיין מיט ר' ישראל“...

אויף אַזאַ'ן אופן בלייבט די אָרטאָדאָקסישע וועלט אין גאַנצען בלינד פאר דעם ביטערען אמת.

דער געגענזאַץ פון דער אָרטאָדאָקסיש־פרומער וועלט איז די אידישע אַסימילאַטאָרישע קאָסמאָפּאָליטישע אינטעליגענץ. לאַנג אָבשטעלען זיך אויף איהר איז ניטאָ וואָס. איהר שטעלונג צו דעם אַנטיסעמיטיזם איז קלאָר. אין דעם „ביטערען אמת“ טאָר זי נים גלויבען, ווייל דאָס איז דער סם־המות, וואָס טויט אין גאַנצען אַלע איהרע האָפענונגען און אידעאַלען. סאָציאַל־עקאָנאָמיש דריקען איהרע טעאָריען אוים די וועלט־אַנשויאונג פון יענער אידישער אינטעליגענץ, פון יענע אידישע „נערוועין־און־מארך־צעללען“ וואָס דארפען אריינדרינגען אין דעם פרעמדען אָרגאַניזם און ארויסשטופען, אָדער אונטערדריקען די היימישע צעללען. דאָס איז די טעאָריע פון די, וואָס דארפען זיך זעצען דעם אנדערן אויפ'ן קאָפּ. ווי קאָנען זיי צוגעבען, אז זיי זענען פון אַן אנדער סובסטאַנץ, עהדער די היימישע? ווי קאָנען זיי צו־געבען, אז זיי זענען עס, אייגענטליך, וואָס רופען דורך דער אייגענער טעטיגקייט ארוים יענע געפעהרליכע קרענק, פון וועל־כערביידע צדדים ליידען אַזוי שטאַרק?

די אַסימילאַטאָרישע אינטעליגענץ טאָר נים קוקען דעם „ביי־

טערען אמת" אויג אין אויג, ווייל אַ טויט־אורטייל, — אַן אומ־ברחמנות'דיגער טויט־אורטייל פאַר איהר, שטעקט אין זיין בליק. זי איז דעריבער געצוואונגען צו פערדעקען דעם אמת מיט אַן אַנ־דער איללויזיע, — מיט דער איללויזיע פון דעם ס ת ם ־מ ע נ־ ש ע ן, וואָס איז אויסגעוואַקסען אין דעם זיעבצעהנטען און אכטצעהנטען יאָהרהונדערט. ניטאָ קיין נאַציאָנען, עס זענען דאָ נאָר מ ע נ ש ע ן. דעריבער זענען אויך ניטאָ קיין א י ד י ש ע „צעללען" און קיין ניט־אידישע...

אַי, דער אַנטיסעמיטיזם? איז דאָך שוין פון לאַנג „ידוע", אַז ער שטאַמט פונ'ם מיטעלאַלטער, פון יענער באַרבאַרישער, פינ־סטערער צייט, ווען די זון פון פּראָגרעס איז נאָך ניט אויפגעגאַנ־גען אין דעם מענשען'ס שכל. לאָז די זון זיך מעהר פאַנאַנדער־וואַרמען און פאַנאַנדערלייכטען, יעמאָלט וועלען ביסלעכווייז פער־שווינדען אויך די טונקעלע שאָטענס פון דער אַלטער פינסטער־ניס. אַי, דערווייל ווערט אידיש בלוט פערגאָסען, לעבען מיליאָ־נען אידען אויף אַ וואולקאַן, וואָס אָט־אָט קאָן פון איהם זיך אַרויס־רייסען אַ פייערדיגער שטראָם און מאַכען צו אַש טויזענדער עקזיס־טענצען, ליידען מיליאָנען אידען „אין גוטען מוטה" זלזולים און בעליידיגונגע אַזוי, אַז די גאַנצע נשמה איז צופייניגט און צוריסען פון דעם מיט די שמוציגע פיס געטראָטענעם מענשליכען שטאָלץ!?

— איז טאַקי שלעכט, וואָס די אומות העולם זענען אַזוי ווייניג בעקאַנט מיט דער „וויסענשאַפטליכער אַנטראָפּאָלאָגיע". וואָלטען די „פּאַנגראָמשציקעס" גוט דורכגעשטודירט העררן דר. פישבערג'ס אַנטראָפּאָלאָגישע אונטערזוכונגען וועגען אונז, וואָלט יעמאָלט גאַנץ געוויס קיין אידיש האָר ערגעץ ניט געקרימט געוואָרען. וואָל־טען זיי, לכל הפּחות, בעקאַנט געוועזען מיט העררן קראַנץ'ס טעאָריע, אַז מיר זענען ניט קיין שעפּפערישע ראַסע, נאָר אַ נאָכאַהמענדע; זאָל מען אונז נאָר לאָזען, זאָגט יענע טעאָריע, וועלען מיר זיך אַזוי צופּאַסען צו די אַרומיגע שכנים, אַז מיר און זיי וועלען ממש ווערען איינס, — זיי וואָלטען, זאָגען מיר, לכל הפּחות, פערשטאַנען די טעאָריע, וואָלט יעמאָלט אויך פון דעם אַנטיסעמיטיזם ניט געבליבען קיין זכר...

יע — יע! אַ צרה מיט דער אונוויסענהייט פון די אומות

העולם! זי וויל זיך, משמעות, גאר ניט רעכענען מיט די טעא־ריעס, וועלכע די אידיש־אסימילאטארישע אינטעליגענץ טראכט אויס, כדי צו בערעכטיגען איהר לאגע און איהר שטרעבען אריין צו דרינגען אין דעם פרעמדען ארגאניזם.

אויף דער בורזשואזער אידישער אינטעליגענץ איז דעריבער אייגענטליך קיין וואונדער ניט, וואס זי פערמאכט די אויגען אויף דעם ביטערען אמת. א חדוש איז מיר אויף דער אידישער ס א־צ י א ל י ס ט י ש ע ר אינטעליגענץ. זי, ווענינגסטענס, האט דאך געמאגט פריי זיין פון יענער אידעאלאגיע, וועלכע די אידי־שע בורזשואזע אינטעליגענץ האט אויסגעארבייט צוליעב איהרע אייגענע אינטערעסען; זי, ווענינגסטענס, האט דאך געמאגט וויסען, ווי אומברחמנות'דיג דער סאציאליסטישער געדאנק — און אי־בערהויפט קארל מארקס! — האט זיך בעגאנגען מיט די אבסטראק־טע איללוזיעס פון דעם 17־טען און 18־טען יאהרהונדערט בכלל און דער טעאריע פון דעם „סתם־מענשען“ בפרט. זי האט זיך דאך געמאגט צוהערען צו דער נייער מעכטיגער שטים, וואס קלינגט אזוי קלאר גראד אין דער לעצטער צייט, וואס רופט צו פ ע ל ק ע ר ־ פ ע ר ב ר י ד ע ר ו נ ג, צו גלייכ־בערעכטיגונג פון אלע פעלקער, צו גלייכע לעבענס־בעדינגונגען ניט נאר פאר יחידים, נאר ה ו י פ ט ז ע כ ל י ך פאר גאנצע פאלקס־ארגא־ניזמען. און אויב דער מוסר־השכל, וואס דערפון וואקסט ארויס פאר דעם נאציאנאלען פראבלעם בנוגע צו דעם אידישען פאלק, איז ניט קלאר גענוג פאר דעם סאציאליסטישען געדאנק פון דעם ניט־אידען, האבען זיי, די אידישע סאציאליסטען, דאך די ערשטע געדארפט איינזעהן דעם פעהלער און בעצייטענס אויפהויבען זייער פראטעסט...

איז אבער דער אומגליק, וואס דער אויבערשטער האט בע־שטראפט די אידישע סאציאליסטען מיט דער שרעקליכסטער קראנקהייט, וואס קאן בעפאלען א מענשען: ד י ש ל א ף ־ק ר ע נ ק. זיי שלאפען, און זיי חלום'ט זיך דער „סתם־מענש“, א פרישער, א לעבעדיגער, אט גאר אזא, ווי ער האט נאך געלעבט אין די מוחות פון דעם 17־טען און 18־טען יאהרהונדערט. און פון דעם זיסען חלום בעווייזט זיך א זים שמייכעלע אויף די

ליפּען: „עס וועט נאָך אי״ה אַלץ, מיט דער רעוואָלוציע׳ס הילף, גוט זיין״. אמת, זיי פּאַלען אמאָל אָן אויף די „נאַציאָנאַליסטען״, פּאָלעמיזירען בלומרשט מיט זיי; צופּען זיי, רייסען און בייסען. עס קאָן איינעם דוכטען, אַז זיי האָבען זיך איינגעהערט אין די ארגומענטען פון דעם אידישען פּראָגרעסיווען נאַציאָנאַליזם. אָבער — מאַכט קיין טעות ניט! זיי האָבען פון די ארגומענטען אַ וואָרט ניט פערשטאַנען, ווייל זיי האָבען אַ וואָרט ניט געהערט, ווייל אויך זייער צופּען, רייסען און בייסען איז געווען — פון שלאָף!

זאָל מען זיי מיט דאָפּעלטער קראַפט אויפטרייסלען? אַראָב שליידערן פון׳ם ווייכען געלעגער און אָבגיסען מיט קאַלטע וואַסער? אַך, „ווער נאָר גאָט אין הארצען האָט״, לאָזט זיי צורוה! שרעקליך וואָלט פאַר זיי געווען זייער אויפוואַכען: פון דעם זיסען חלום און גליק — אין אַ טיעפען, אונענדליך פינסטערען תהום! און איהר קאָנט זיי ניט אויפטרייסלען, איהר ווייסט, מיט וואָס עס ענדיגט זיך די שלאָף־קרענק: מען שלאָפט זיך אריין אין דעם טויט. לאָזט זיי דעריבער ווייטער רוהיג שלומערן, ביז זיי וועלען איינציגווייז אַריבער אין — ליידער, יענע־וועלטיגע רעגיאָנען, — וואו עס איז באמת ניטאָ קיין נפקא־מינה צווישען מענש און מענש.

על כל פנים, ניט פון זיי קאָנען מיר ערוואַרטען, זיי זאָלען זיך צוהערען צו דער שטים פונ׳ם ביטערען אמת און פערטראַכטען זיך, ווי אַזוי פּטור צו ווערן אין לעבען פון זיינע שרעקליכע פאָלגען.

ערנסטער און טיעפער אַריינגעבליקט אין דעם תהום פון דעם ביטערען אמת האָבען די נאַציאָנאַליסטישע און נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישע פּאַרטייען: דער ציוניזם, דער „בונד״, און די פּראָלעטאַרישע ציוניסטען.

2

די טעאָרעטישע געדאַנקען אין דער ציוניסטישער און דער נאַציאָנאַלער בעוועגונג בכלל פליעסען פון צוויי פערשיידענע שטראָמען.

איינער קומט פון דעם איינזעהן, אַז כל זמן אידען וועלען

זיין אין גלות, קאָן דער אנטיסעמיטיזם ניט פערשווינדען; דער אנדערער שטאמט פון דעם בעוואוסטזיין, אז אידען זענען אַ בע־זונדער, אייגען־ארטיג פאָלק, מיט אָריגינעלע בעשאפונגס־כחות, וועמעס געשיכטע עס איז נאָך ניט צו ענד, — וואָס מוז דעריבער קעמפען פאר לעבענס־בעדינגונגען, און וועלכע עס זאָל קאָנען פריי ענטוויקלען זיין נאַציאָנאַלע אינדיווידואליטעט.

ווי פערבונדען די צוויי ארגומענטען זאָלען ניט זיין, איז פונדעסטוועגען יעדער פון זיי פאר זיך גענוג, כדי צו בעגרינדען די ציוניסטישע אָדער אַלגעמיין־נאַציאָנאַלע פאָדערונג פון אַ זעלבסטשטענדיגען אידישען לעבען. און ווײַלע דאָס איז אזוי, ווייל יעדער ארגומענט האָט גענוג וואָס צו זאָגען פאר זיין פער־טיידיגונג, האָבען זיך געפונען טעאָרעטיקער, וואָס האָבען זיך אָנגענומען נאָר פאר איינעם פון זיי און האָבען ניט געוואָלט וויסען פון דעם אנדערן. אָבער אין דער ציוניסטישער פאָלעמיק פלעגט אויך גאַנץ אָפט אויסקומען, אַז איין און דערזעלביגער פובליציסט פלעגט אָפט אריבערשפּרינגען פון איין שטאַנדפּונקט אויף דעם אנדערן, ווי עס פלעגט פּאַסען אין דעם גאַנג פון דער פּאָלעמיק, לויט דער נאַטור פון דעם געגנער, מיט וועלכען מען האָט געהאַט צו קעמפען. האָט דער געגנער בשום אופן ניט גע־וואָלט איינזעהן, אַז אידען זענען אַן אייגענאַרטיגע אומה, אַ בע־זונדער שפּייכלער פון אָריגינעלע קרעפטען, וואָס וואָלטען אַרויס־געבראַכט פאר דער מענשליכער קולטור די שעהנסטע פּראָדוקטען, אויב נאָר מען גיט איהר די מעגליכקייט פאר אַ זעלבסטשטענדיגען זיין אויף דער וועלט, — פלעגט זיך אָפט לוינען אויפצוגעבען די פּאָזיציע און אריבערצוציהען דעם „צד־שכנגד" אויף דעם אנדער קאַמף־פּלאַץ: דער פראַגע וועגען דעם אנטיסעמיטיזם.

— גוט, לאָז זיין, ווי איהר זאָגט, אַז אונזער גאַנצע נאַציאָ־נאַלע „אָריגינאַליטעט" בעשטעהט אין דער אויסגעצייכענטער פע־היגקייט צו קאָפּיערען דעם אַנדערן און זיך צו אַסימילירען מיט איהם. אין תוך אַריין, זענען מיר אויך ניט געגען דעם „שדוך" צווישען אידען און די אַרומיגע פעלקער. אָבער צו אַ שדוך, ווי איהר ווייסט, דאַרף מען האָבען דעם הסכם פון צוויי צדדים. ווי איז אָבער, אַז דער אַנדער צד ווי ל ניט? איז דער וואַקסענ־

דער אַנטיסעמיטיזם נאָך אַלץ ניט קיין בעוויז פאַר אייך, אַז דער „שדוך" מוז זיך פאַנאַנדערגעהן, אַנטגעגען אונזער אייגענעם ווי־לען?

אויף דעם ענטפער פון דעם געגנער, אַז דער אַנטיסעמיטיזם איז נאָר אַן איבערבלייבס פון דעם מיטעלאַלטער, וואָס האַלט ביים פערשווינדען, אָדער אַ צייטווייליגער פּראָדוקט פון דער איצטיגער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט, וואָס וועט אויפהערען מיט דער סאָציאַלער רעוואָלוציע, פּלעגט דער ציוניסט זיין געצוואונגען ארויסצופיהרען יענע טעאָרעטישע אַרגומענטען זיינע, וואָס בעווייזען די „אייביגע שנאה צו דעם אייביגען פאָלק", וואָס אויף איהם קאָנען ניט האָבען קיין שליטה, ניט די צייט, ניט דער בילדונגס־גראַד פון די פעלקער, ניט די פאָרמען פון דעם געזעלשאַפטליכען לעבען.

מיט אַ געגנער פון אַן אַנדער נאַטור פּלעגט זיך אָבער ארויס־ווייזען פּאָרטייליהאַפטער אין גאַנצען צו פערלאָזען דעם פּונקט פון אַנטיסעמיטיזם און פערפעסטיגען די פּאָזיציעס אויף דעם פעלד פון אייגענער אָריגינאַליטעט.

— מיר גלויבען אויך, ווי איהר, אַז דער אַנטיסעמיטיזם איז אַ צייטווייליגע ערשיינונג, וואָס מוז ווען עס איז פערשווינדען. און אין דער אמת'ן! פאַר וואָס ז אַ ל מען אונז פיינד האָבען? האָבען מיר ווייניג געגעבען דער מענשהייט? זענען די אַנטיסעמי־טישע בעשולדיגונגען ניט אַ פּראָדוקט פון אונוויסענהייט, דומהייט און אונפערשעהמטע פּאָליטיש־רעאַקציאָנערע אינטריגעס? איז דער „בלוט־בלבול" אויף אונז ניט דער בעסטער בעוויז דערצו? איז ער ניט דער פּראָטאָטיפּ פון אַלע בלבולים, וואָס מען מאַכט אויף אונז? ניין — אויך ביי אונז אין הארצען לעבט דער גלוי־בען אין דעם פּראָגרעס פון דער מענשהייט. מענשען מוזען ווערען אויפגעקלערטער, קליגער, איידעלער. דער האַס פון מענשען־ראַסע צו מענשען־ראַסע קאָן ניט דויערן אייביג. אָ ב ע ר: — אָט די אַלע אַרגומענטען האָבען אַ ברעקעל ניט צו טהאָן מיט אונזער נאַציאָנאַלען פּראָגרעס. מיר זענען אַ קולטור־פאָלק פון אַ בעשטימ־טער אייגענער אַרט. מיר האָבען אויסגעאַרבייט אַן א י י ג ע־נ ע ם ו ו ע ג אין דער געשיכטע פון דער מענשהייט. אין

אונזער אָ ר י ג י נ ע ל ע ן ו ו ע ג — און נאָר אין איהם — ליעגט אונזער ווערטה און אונזער בעדייטונג פאַר דער קולטור. עס איז ניט נאָר אונזער וואונש, נאָר אונזער היילינסטע פ ל י כ ט — ניט לאָזען פערלאָרען געהן אונזער אינדיווידואַליטעט. עס מוז אין ארץ ישראל בעשאַפען ווערן די מעגליכקייט פאַר אַ נייע אויפבליהען פון יענער אידישער קולטור, וואָס האָט שוין אַזוי פיעל אויפגעטהאָן פאַר דער ענטוויקלונג פון דער מענשהייט. עס מוזען ווידער פאַנאַנדערגעפלאַקערט ווערן די פייערן, אין וועלכע די אידישע נשמה וועט אויסדריקען איהר תוך און וואָס וועלען ווידער ווי אמאָל בעלויכטען דעם וועג פון דעם מענשליכען פּראָגרעס. וואָס האָט דאָס צו טהאָן מיט דעם אַנטיסעמיטיזם?

זאָל דער אַנטיסעמיטיזם היינטיגען טאָג פערשווינדען פון דער גאַנצער וועלט; נאָך מעהר! — זאָלען מאָרגען קומען אַלע מלכי מזרח און מערב און ב ע ט ע ן זיך ביי אונז: „קומט, און גיעסט אויף אונז אויס די מאַכט פון אייער גאָט־געבענשטען גייסט, ווערט אונזערע געלערנטע, אונזערע דענקער, סוחרים, קינסט־לער, דיפּלאָמאַטען," — וועלען מיר זיי זעהר שעהן אָבדאַנקען פאַר זייער גוט הארץ, אָבער אָננעהמען זייער איינלאַדונג וועלען מיר ניט קאָנען, וועלען מיר ניט ט אָ ר ע ן. מיר וועלען זיי זאָגען: „דוקא ווייל די מענשהייט איז אונז טייער האָבען מיר קיין רעכט ניט צוצולאָזען, אַז די אידישע אָריגינאַליטעט זאָל פערטרונקען ווערען אין אַ פרעמדער קולטור. דאָרטען קאָן זי נאָר העלפען פער־שטאַרקען און ענטוויקלען אַזוינס, וואָס איז שוין דאָ און וואָס קאָן וואַקסען אָהן אידישע כחות אפשר נאָך בעסער, איידער מיט זיי. אָבער אין אַן אייגענער נאַציאָנאַלער, פרייער און זעלבסט־שטענדיגער אַטמאָספערע, וועלען מיר, — ווי יעדער אַנדער טאַ־לאַנטפאָלעס פאָלק, — בעשאַפען עפּעס אַזוינס, וואָס קיין אַנדער פאָלק קאָן ניט אַרויסברענגען. אָבזאָגען זיך פון דעם אידעאַל, וואָלט געווען אַ פערברעכען ניט נאָר אַנטקעגען דעם אייגענעם „זעלבסט", וואָס מיר שפּיהרען אין אונז, נאָר אויך אַ פערברעכען אַנטקעגען דער גאַנצער מענשליכער קולטור!...

אמת, ניט יעדער איד וועט דענקען אַזוי. די אָריגינאַליטעט פון אַ פאָלק לעבט אַם שטאַרקסטען אין זיינע זשעניען, אין זיינע

יחידי־סגולה. די מיטעלמעסיגע טאַלאַנטען און די שוואַכערע נאַ־טורען וועלען נאָך מעהר צוגעצויגען ווערן צו דער פרעמדער קולטור, איידער איצטער, און מיט דעם אָבשוואַכען פון דעם אַנטיסעמיטיזם וועט פערשטאַרקט ווערן די אַסימילאַציע. אָבער עס וועלען בלייבען די אויסדערוועהלטע, די אָריגינעל־פיהלענדע יחידים. זיי וועט זיין ענג אין דער פרעמדער אַטמאָספערע, און זיי וועלען ביסלעב־וייז, ביסלעכווייז, — ווי זיי טהוען עס איצטער, — פערלאָזען די פריינדליכע פרעמד און לויפען צוריק אין דער פער'יתום'טער היים. זיי וועלען לויפען ניט מחמת די רדיפות, ניט ווייל עס איז ניטאָ וואו זיך אַהין־צו־טהאָן, ניט אויס נ ו י ט, נאָר אויס וואָוילטאָג, ד. ה. אויס ג י י ס ט י ג ע ר נויט, — אויס דעם שטרעבען צו בלייבען טריי דעם אייגענעם שטאַרקען „איך“ און אראָבצו־וואַרפען פון זיך אַלע שקלאַווען־שטריק, מיט וועלכע דער גלות האָט געבונדען אונזער שאַפענדען גייסט. אָט די שטאַרקע אָריגינעלע אידען וועלען ביסלעכווייז אויפבויען אין ארץ־ישראל די נייע אידישע קולטור.

און אַז עס וועט שלאָגען די שטונד — און די בוימער פון יענער קולטור וועלען צייטיג ווערן און אַריבערוואַקסען די גרענע־צען פון דער אייגענער היים, — יעמאָלט וועלען אויך די אַסי־מילירטע אידען פון דער גאַנצער וועלט צוגעצויגען ווערן צו זיי. יעמאָלט וועט אויך זייער האַרץ אָנהויבען בענקען נאָך דער אי־דישער קולטור, נאָך דעם „יודענטום“, דער שעהנער „יהדות“, וואָס איז אויסגעוואַקסען אין דעם ווידער־בעלעבטען ארץ־ישראל. ארץ־ישראל וועט יעמאָלט ווערן דער גייסטיגער צענטר, דער „מרכז רוחני“, פאַר די אידען פון דער גאַנצער וועלט. זייער שאַפען וועט זיך צוועקשטעלען אונטער דער השפעה פון דעם אָריגינעלען קוואַל, וואָס שלאָגט אין דעם אייגענעם לאַנד, — די אידישע אָריגינאַליטעט וועט געשטאַרקט ווערן אומעדום — און דאָס נאַ־ציאָנאַל־אידישע פּראָבלעם וועט זיין פערענטפערט...

די צוויי פערשיידענע שטרעמונגען אין דער ציוניסטישער טעאָריע, וואָס מיט זיי ביידע בענוצט זיך אָפט דער פּראָפּאַגאַנ־דיסט, זענען לעת־עתה נאָך אַזוי וועניג האַרמאָניש צונויפגעשטימט, אַז זיי האָבען אין דער ווירקליכקייט אַרויסגערופען צוויי ר י כ־

ט ו נ ג ע ן, וואָס שטרייטען פאַר דער אויבערהערשאַפט אין דעם ציוניסטישען לאַגער. די איינע, וואָס גרינדעט זיך אויף דעם פּראָבלעם פון דעם אַנטיסעמיטיזם, שליעסט זיך אָן דירעקט אָן די ארבייטען פון דעם פריהערדיגען אסימילאַטאָרישען דור, מיט זיינע בעשטרעבונגען צו „עמאַנציפּאַציאָן" און צו דער פּערענט־פּערונג פון דער „יודענפראַגע", דער „שאלת היהודים". די אַנדערע גרייפט אריין טיעפער אין דעם פּראָבלעם, פערבינדעט זיך ענגער מיט דער גאַנצער געשיכטע פון דעם אידישען פאָלק, פיהלט זיך נעהנטער צו די דורות, וואָס א י י ד ע ר דער אסמיליאציע, און האָט הויפּטזעכליך אין זין צו פערענטפערן די „יודענטום־פראַגע", די „שאלת היהדות". די ערשטע פיהרט דירעקט צו דעם ריינעם „פּאָליטישען ציוניזם" פון אַ הערצל און נאָרדוי; די אַנדערע גע־פינט איהר אויסדרוק אין דער חובבי ציון בעוועגונג, דער „חובבי שפת־עבר" בעוועגונג און אין די טעאָריען פון אַן אחד־העם.

היסטאָריש אָבער האָט זיך די ערשטע שטרעמונג פריהער בעוויזען אין לעבען, און די אידען־פראַגע, מיט איהר צענטראַלען אָנגעוועהטיגטען פונקט, דעם אַנטיסעמיטיזם, איז אַ לאַנגע צייט געשטאַנען אויף דעם ערשטען פּלאַן אין אַלע ציוניסטישע בע־טראַכטונגען.

שוין די ערשטע שריפט פון דער ווידערבעלעבונגס־ליטעראַ־טור. די „אויטאָ־עמאַנציפּאַציאָן" פון דר. פּינסקער (1883) לעגט אוועק אין דעם פונדאַמענט פון דער נאַציאָנאַלער בעוועגונג אַ נייע טעאָריע וועגען דער נאַטור און דער בעדייטונג פון דעם אַנטיסעמי־טיזם. פּינסקער'ס בליק אויף דער פּראָבלעם איז אין אמת'ען זין פון דעם וואָרט ר ע וו ו אָ ל ו צ י אָ נ ע ר, ווייל ער בעשאַפט אַ נייע עפּאָכע פון דער ענטוויקלונג פון דעם אידישען געדאַנק, און מאַכט אין גאַנצען אַ תל פון אַלע געדאַנקען וועגען יענעם ענין, וואָס האָבען געהערשט ביי דעם פריהערדיגען, אסימילאַטאָריש־משכילים'־שען דור.

דר. פּינסקער איז ביז צו די פּאָגראָמען פון די 80־ער יאָהרען אַליין געווען אַן אסימילאַטאָר און איז אויסגעוואַקסען אין אַן אַט־מאָספערע פון געבילדעטע אסימילאַטאָרען. ווי ביי די בעסטע און איידעלסטע טיפּען פון דער אסימילאַטאָרישער צייט, האָבען אויך אין

זיין ברוסט געלעבט צוויי גרויסע ליידענשאַפטען: אַ פערגעטער־רונג פון דער אייראָפּעאישער ציוויליזאציע, פּעראייניגט מיט אַן אמת'ען טיעפען געפיהל פון רחמנות צו יענע דערשלאָגענע מענשען, וואָס רופען זיך אידען און וואָס זענען געבליעבען אין זייער קולטור אזוי וויט הינטער דעם פּראָגרעס פון דער צייט. אָנפילען די נשמות פון יענע דערשלאָגענע בעשעפעניסען מיט דער מאָדערנער אייראָפּעאישער קולטור, אויסגלייכען זייערע איינגעבויגענע רוקענס, ארייננגיסען אין זיי דעם שטאָלצען בעוואוסטזיין פון זייער מ ע נ ש ל י כ ע ר חשיבות, — דאָס איז געוועזן דער צענטראַל־פּונקט אויך פון די טהעטיגסטע מיטגליעדער פון דער חברה „מפיצי השכלה", וואָס איז יעמאָלט געפיהרט געוואָרען דורכאויס אין דעם אסימילאַטאָרישען גייסט. אין דעם גלויבען, אז די אָנפילונג פון אידישע נשמות מיט רוסישע קולטור וועט סוף־כל־סוף פיהרען צו זייער רעכטליכער „עמאנציפּאציאָן", צו זייער גלייכשטעלונג מיט דער איבעריגער בעפעלקערונג, — אין דעם האָט פּינסקער אַקוראַט אזוי וועניג געצווייפעלט, ווי אַלע אַנדערע פון זיין צייט און פון זיין ריכטונג.

אָבער דאָ האָבען זיך אָנגעהויבען די פּאָגראָמען און נאָך פריהער פאר זיי, — ווי וויטע דונערן, וואָס זאָגען אָן דעם אָנקומען פון'ם שטורעם, — די אנטיסעמיטישע בעוועגונג אין דייטשלאַנד און עסטרייך־אונגארן. ווי אַ בליץ פון קלאָרען הימעל האָבען די ערשיינונגען געמוזט ווירקען אויף אזוינע ערנסטע און טיעפע נאַטורען, ווי דר. פּינסקער. דער מ ע נ ש אין איהם, וואָס האָט שוין לאַנג אויסגעגלייכט דעם רוקען, דער רעספּעקט צו זיך אליין, האָט פערוועהרט צו קוקען גלייכגילטיג, ווי די אידישע עהרע ווערט נע־טראָטען מיט די פיס, אָדער אָבצו'פּטר'ן דעם פּראָבלעם מיט אַ פּאָר פראַגרעסיווע פראַזען. און ניט נאָר דער רעספּעקט צו זיך אליין, דער חוב צו דער איינענער עהרע, — דער רעספּעקט צו די אייראָפּעאישע פעלקער האָט נאָך אין אַ גרעסערער מאָס פערוועהרט, מען זאָל זיך בעגעהן מיט דעם אנטיסעמיטיזם, בלויז ווי מיט אַ פּראָדוקט פון אונוויסענהייט, דומהייט אָדער מאָראַלישער פערדאָר־בענהייט.

פּינסקער האָט צו־גוט פערשטאַנען, ווי אויבערפלעכליך עס איז

צו דערקלעהרען די פּאָגראָמען אין רוסלאַנד מעהר נישט ווי דורך דער צולאָזענקייט און דער ווילדער רציחה פון דעם שכור'ען „מוזשיק", און צו־צו־שרייבען דעם אנטיסעמיטיזם אין מערב־אייראָפּאַ מעהר נישט ווי צו דער טייוועלשער אינטריגע פון ביסמארק'ן, וואָס האָט איהם אויסגענוצט ווי אַ קאַמף־מיטעל אַנטקעגען דעם דייטשען, פון אידען־געשטיצטען ליבעראַליזם. פּינסקער האָט קלאָר געזעהן, אַז סיי אין רוסלאַנד, סיי אין אויסלאַנד, ווערט ניט נאָר דער המון, נאָר אויך אַ גרויסער טייל פון די געבילדעטע מיטגעריסען מיט'ן נייעם געפעהרליכען שטראָם, און עס איז איהם געווען שווער צו גלויבען, אַז אַזאַ טיעפע און מעכטיגע פאָלקס־בעוועגונג, וועלכע נעהמט אַרום — אָפען אָדער פערשטעלט — כמעט אַלע שיכטען פון יענע פעלקער, וואָס האָבען בעשאַפען די מאָדערנע אייראָפּעאישע קולטור, — אַז אַזאַ בעוועגונג זאָל ניט האָבען טיעפערע אורזאַכען, איידער די מארק־שרייערישע פראַזען פון אַ פּאָר צייטונגס־שמירערס.

דר. פּינסקער איז ניט געווען ניט קיין נאַציאָנאַל־עקאָנאָם, ניט קיין סאָציאָלאָג, נאָר אַן אַרצט. און אין דער ערפאַהרונג פון זיין וויסענשאַפט האָט ער געזוכט דעם ענטפער אויף דעם פערפּלאָנטערטען רעטעניש. אין דעם אנטיסעמיטיזם פון די אויפגעקלערטע און עהרליכע אייראָפּעער האָט ער ענדעקט קלאָרע סמנים פון יענעם שגעון, וואָס איז בעקאַנט אין דער פּסיכאַטריע אונטער דעם נאָמען „פּסיכאָז". „דער אנטיסעמיטיזם", זאָגט ער, „איז אַ פּסיכאָז. ווי אַ פּסיכאָז, איז ער פערערבליך. ווי אַ פערערבליך געוואָרענער פּסיכאָז איז ער אונהיילבאַר." אין דריי זאַצען האָט ער אויסגעדריקט דעם גאַנצען תוך פון זיין בליק אויף דעם אנטיסעמיטיזם, דעם גאַנצען באַנקראָט פון דער אַלטער אַסימילאַטאָרישער טעאָריע און דעם גאַנצען יאוש פון זיין האַרצען בנוגע צו אַ בעסערער צייט פאַר די אידען אין גלות: די בעסערע צייט קאָן קיין מאָל ניט קומען.

פּינסקער'ס פּסיכיאַטרישע טעאָריע פונ'ם אַנטיסעמיטיזם איז געווים איינזייטיג. זי רעכענט זיך נאָר מיט דער פּסיכאָלאָגישער זייט פון דער ערשיינונג און בעמערקט ניט די פערוויקעלטע סאָציאַ־

לע, פּאָליטישע, רעליגיעזע און עקאָנאָמישע מאָמענטען, וואָס קאָנען נאָך שאַרפער מאַכען דעם איינגעבאָרענעם „פּסיכאָז". אָבער אין יענער צייט איז גראָד די איינזייטיגקייט געווען פון א גרויסען ווי־סענשאַפטליכען ווערטה. די ריין קולטורעלע סבות פון דעם אנטי־סעמיטיזם, וואָס האָבען זיך פריהער געוואָרפען אין אויג, האָבען פערדעקט דעם ע י ק ר פון דעם פּראָבלעם, — זיין נ א צ י אָ ־ נ א ל ע ן ת ו ך. ערשט די פּסיכאָלאָגישע זייט פון דער ערשיי־נונג פיהרט אונז דירעקט צו איהר פערבאָרגענסטען קוואל: צו דער נאַציאָנאלער פערשיידענקייט פון „איד" און „ניט־איד". ס'איז ווערטה צו בעמערקען, אז כמעט אין דערזעלביגער צייט איז אין רוסלאַנד ערשינען אן ארטיקעל וועגען דער אידען־פראגע פון דעם בעריהמטען שצעדרין־סאלטיקאָוו, וואו ער רעכענט זיך שאַרף אָב מיט דעם אָפיציעלען רוסישען אנטיסעמיטיזם, און וואו ער געפינט צווישען די אורזאַכען, וואָס ברענגען איהם ארויס, אויך א טיעפען פּסיכאָלאָגישען מאָמענט: „די אונבעוואוסטע קאַפּריזען פון א ראַסען־כאראקטער" („בעזסאָזנאטעלניע קאפּריזי ראַסאָוואָווא כאַ־ראַקטערא"). וואָס איז דאָס אזוינס, אויב ניט דערזעלביגער „ראַ־סען־שגעון", — דער פערערבליכער פּסיכאָז?

דער נייער בליק אויף דעם אנטיסעמיטיזם איז געווען א רע־וואָלוציע אין געדאנק און א רעוואָלוציע אין געפיהל. דער אַסימי־לאַטאָר, וואָס האָט זיך פערטיעפט אין דעם נייעם געדאנק און איהם ד ו ר כ ג ע ל ע ב ט, איז אַרויס מיט א גאַנץ אנדער נשמה: מיט א געבראָכענער, פער'צער'טער, אויב זיין נשמה איז געווען שוואַך; מיט א שטאָלצער און מוטיגער, אויב זי איז געווען יונג און קרעפ־טיג. א גאנץ אנדער שטעלונג צו דעם אידען און צו דער ארומיגער וועלט האָט ער אַרויסגעטראָגען פון איהם. טיעף אין מוח זענען אריין נעגליהט געוואָרען די פיער יסודות פון דער נייער טעאָריע:

1. די גרונד־בעדינגונג, וואָס מאַכט מעגליך דעם אַנטיסעמי־טיזם, ליעגט אין דעם פאַקט, וואָס מיר זענען א ב ע ז ו נ ד ע ר פאָלק, פרעמדע, פערוואָגעלטע יתומים, וואָס וועלען קיין מאָל ניט ווערן קיין אייגענע.

2. אויפקלעהרונג און ציוויליזאציע זענען מאַכטלאָז אין

דעם קאמף מיט דעם אנטיסעמיטיזם, — סיידען אפשר שפּעטער, אין הונדערטער און הונדערטער יאָהרען ארום.

3. וואָס מעהר מיר וועלען צושטעהן צו דער פרעמדער קול־טור אלץ גרעסער וועט ווערן דער האס צו אונז, ווייל עס וועט ווערן אלץ נעהנטער דער בעריהר, וואָס רופט ארויס דעם שנעון, און אלץ צאָהל־רייכער וועלען ווערן די בעריהר־פּונקטען.

4. דער אנטיסעמיטיזם איז ניט קיין פּראָדוקט פון שלעכט־קייט און בייז. ער איז א טראגעדיע, אין וועלכער קיינער איז ניט שולדיג; א בלינדע נאטור־מאכט, וואָס איהר ווירקען קאָן אוים־גערעכענט ווערן אויף א פריהער. עס זענען ניטאָ קיינע לענדער און פעלקער פון דעם איירעפּעאיש־אמעריקאנישען קולטור־קרייז, וואָס זאָלען זיין פריי פון׳ם אנטיסעמיטיזם. איז ערגעץ וואו דאָ א לאנד, אָדער פאָלק, וואָס איז אין גאנצען ריין פון דער קרענק, אָדער וואו זי ווייזט זיך ארוים אין זעהר א שוואכען און מיל־דען גראד, איז דאָס ניט קיין צייכען פון א העכערער קולטור אָדער פון אן איידעלערן כאראקטער. עס איז נאָר א סימן, אז דער טיעף־איינגעוואָרצעלטער פסיכאָז איז נאָך ניט אויפגערייצט; אז אידען זענען נאָך דאָרטען אין א צו קליינער צאָהל, אָדער שפּיעלען א צו אומבעדייטענדע ראָליע אינ׳ם עפענטליכען לעבען. זאָלען אידען אריין־וואנדערן אהין אין א גרעסערער צאָהל, און זייער בעדייטונג אינ׳ם עפענטליכען לעבען זאָל ווערן א גרעסערער, — און דער אנ־טיסעמיטיזם וועט מוזען ערוואכען. פאר יעדען ערפאָלג, וואָס דער אידישער יחיד וועט אויסקעמפען אין לעבען, וועט דאָס אידישע פאָלק שפּעטער מוזען בעצאָהלען מיט זיין גוט און בלוט.

דאָס פּראָבלעם, וואָס פינסקער האָט אוועקגעשטעלט פאר דער אידישער וויסענשאפט, איז אָבער נאָך איהם ניט בערייכערט גע־וואָרען מיט קיין נייער ערנסטער אויספאָרשונג. מען האָט זיך בענוגענט מיט די פּאָר אלגעמיינע יסודות. דער ציוניסטישער גע־דאנק האָט נאָר געזאמעלט וואָס־מעהר פאקטען פון דעם לעבען, כדי אויסצונוצען זיי אין דער פראקטישער אגיטאציע. פאר א ווי־סענשאפטליכע פ ע ר ט י ע פ ו נ ג פון דעם פּראָבלעם, וואָס וואָלט אויפגעדעקט די איינזייטיגקייט פון דער נייער טעאָריע און

ממילא אפשר אויך אויסגעפונען מיטלען, ווי אָבצושוואַכען די וויר־קונגען פון דעם פּסיכאָז, אויב ניט אין גאַנצען צו פּאַראַליזירען זיין מאכט, איז ניט געווען ניט קיין צייט, ניט קיין לוסט.

דער ערשטער רעזולטאַט פון דער נייער בעוועגונג — און אפשר אויך דער שעהנסטער און דער וויכטיגסטער — איז גע־ווען דאָס אויפבליהען פון דעם מענשליכען שטאָלץ אין דעם אי־דען און דעם אידישען שטאָלץ אין דעם מענשען. עס האָט זיך ניט געוואָלט נאָך מעהר גריבלען אין אַזאַ קראַנקען און בעליידי־גענדען שטאָף, ווי דער האַס און די פעראַכטונג צו אונז; בעשמוצען די אייגענע נשמה מיט דעם שטינקענדען אייטער פון דעם אנטיסעמיטישען געשוויר. בפרט, ווען מען האָט געוואוסט, אַז העלפען קאָן מען צו איהם נאָרניט, אַז די איינציגע תרופה צו איהם איז — לאָזען איהם צו־רוה, ניט ווייטער איהם רייצען מיט דעם בלייבען אין גלות.

דער נאַציאָנאַלער שטאָלץ האָט גענומען וואַקסען, און מיט איהם — דער אינטערעס צו דער אידישער געשיכטע, צו אונזער גרויסער פערגאַנגענהייט. דאָ האָט דער יונגער נאַציאָנאַליסטישער דור געשעפּט די זיכערקייט, אַז מיר זענען אַ פאָלק מיט רייכע אָרי־גינעלע בעשאַפונגס־כחות. מען האָט גענומען שפּיהרען דאָס ברוי־זען פון דיזעלביגע כחות אין דער אייגענער ברוסט, און פיהלען בחוש, ווי דער גלות ציעהט זיי איין אין אייזערנעם קאָרסעט און פערהויקערט זיי אין אַ העסליכער געשטאַלט. אָנשטאָט דער פראַגע פון דער אייגענער עקזיסטענץ און דער מלחמה פאַר דעם טרוקענעם, הוילען קיום אויף דער וועלט, איז אויסגע־וואַקסען די פראַגע וועגען דער אייגענער פרייער און אָריגינעלער ענטוויקלונג. אָנשטאָט דער „שאלת היהודים" איז ארויף אויפ'ן בימה די „שאלת היהדות" מיט איהר שטאָלצען בעשלוס, אַז אויב מען זאָל אפילו זיך בעטען און קניען פאַר אונז — אין ליעבע און רעספּעקט — טאָרען מיר אויך ניט ווערן אונטריי דעם אייגענעם „גייסט". — מיט דעם אנטיסעמיטיזם האָבען זיך אינ־טערעסירט נאָר יענע אסימילאַטאָרען, וואָס האָבען גענומען פיהלען דעם באַנקראָט פון זייער טעאָריע, דעם צוגויף־בראָך פון זייערע האָפנונגען.

דערוויילע זענען אונטערגעוואקסען יונגע לייט, וועמען די נייע בעוועגונגען האָט פערכאַפּט נאָך איידער זיי האָבען איבערהויפּט געקאָנט קלערען וועגען אסימילאציע, וואָס זענען גלייך פון דער אַלטער אידישער קולטור אריבער צו דער מאָדערנעם נאציאָנאַליזם. אויף דעם אנטיסעמיטיזם האָבען זיי געקוקט מיט דער פילאָסאָפישער אָדער רעליגיעזער רוה פון דער אלטער וועלט, און האָבען שוין בשום אופן ניט פערשטאַנען, וואָס חדוש'ט מען זיך דאָ אזוי און וואו ליעגט דאָ א פּראָבלעם. „מען האָט פיינט אידען? — א נייס אין שטעדטיל! דער גוי שלאָגט דעם אידען? אויף דעררויף איז ער א גוי: ער וועט זיך שוין טאָן זיינס, לאָמיר נאָר ניט פערגעסען צו טהאָן אונזערס!....“

אויף אזא'ן אופן האָט זיך אין דער ציוניסטישער טעאָריע גענומען אריבערטראָגען דער שווער־פּונקט פון דעם אנטיסעמיטישען פּראָבלעם אויף דעם פּראָבלעם פון דער אידישער אָריגינאַליטעט און עס איז אויסגעוואקסען די פאָרשטעלונג, אז דאָס זענען צוויי ענינים, וואָס זענען ניט נאָר פון גרונד־אויס פערשיידען, נאָר אויך פיינדליך איינער צו דעם אנדערן: וואָס מעהר בעדייטונג עס געווינט פאר אונז די פראגע וועגען דער אייגענער אינדיווידואַליטעט, אלץ ווענינער האָבען מיר זיך צו אינטערעסירען מיט דער ערשיינונג פון דעם אייביגען פעלקער־האס צו אונז.

אין אזא שטעלונג צו דעם אנטיסעמיטיזם ליעגט אָבער א טיעפער און געפעהרליכער טעות. אין דער אמת'ען זענען דאָס ניט צוויי פערשיידענע פּראָבלעמען, נאָר צוויי זייטען פון איין־און־דעם־זעלביגען פּראָבלעם. דאָס אידישע פאָלק, — א פאָלק מיט שטארקע, אָריגינעלע, שאפענדע כחות, לעבט אין קלייניגקע מינדערהייטען, צוזייט און צושפּרייט צווישען אנדערע פעלקער. וואָלט דאָס געוועזען גלאט אזוי זיך אן עטנישע גרופּע, וואָלט זי זיך, אין קלייניגקע מינדערהייטען ווי מיר, זיך געלעבט שטיל און רוהיג אין איהרע דערפלעך אָדער שטעטלעך, זיך רוהיג בעארבייט די ערד, אָדער אפילו געפיהרט האַנדעל און וואנדעל אין א מאָס, וואָס דופט ניט ארויס קיין קנאה און ציעהט ניט די אויפמערקזאמקייט צו זיך, וואָלט יעמאָלט גאנץ געוויס ניט געווען קיין „יודען־פראגע“. אָבער דאָס זענען א י ד ע ן. אידען מיט דער קינעטישער, ברוי־

זענדער ענערגיע, וואָס טרייבט זיי אַלץ העכער און העכער און צווינגט זיי אַרויף צו שווימען אומעדום אויבען־אויף, מיט האסט אַריין צו דרינגען, וואו נאָר א שפּעלטעלע, — א נערוועז, אומרוהיג פאָלק, וואָס בעשאַפט אומעטום אַרום זיך אַן אַטמאָספערע פון אומ־רוה, ווייל עס איז פול מיט שאַפענדע כחות, וואָס מוזען זיך צו אַפּט אַרויסרייסען מיט אַ נערוועזען געפּילדער, סיי אין דעם בילד־ליכען, סיי אין דעם בוכשטעבליכען זין פון דעם וואָרט.

אַ ז אַ פאָלק מוז צוציעהען צו זיך די אויפמערקזאַמקייט אויף יעדען טריט און שריט; און אויב עס זענען דאָ טיעפע בע־האַלטענע קוואַלען, פון וועלכע עס שלאָגט א שנאה צו איהם, מוז זיך די שנאה אַרויסרייסען אין אַלערליי פאָרמען. עס איז דעריבער אוננמעגליך זיך פאַרצושטעלען, אַז די „מלכי מזרח ומערב“ זאָלען ווען עס איז קומען זיך קניען און בוקען צו אונז. און כל זמן מיר וועלען געצוואונגען זיין צו לעבען אין גלות, כל זמן מיר וועלען ניט אויסגעפינען, ווי צו פּאַראַליזירען די מאַכט פון דעם אַנ־טיסעמיטיזם, וועלן מיר זיך מוזען רעכענען מיט א „שאלת היהודים“, ווייל זי איז ניט שולדיג דעריין, וואָס די אַנדערע זייט פון דעמזעלביגען פּראָבלעם רופט זיך „שאלת היהדות“.

3.

איידער מיר וועלען ווייטער שפּינען דעם פאָדים, וואו מיר האָ־בען איהם געלאָזען, ווילען מיר דאָ בקיצור דערמאָנען דעם תוך פון אונזערע בעטראַכטונגען.

דער אויפקלערונגס־פּעריאָד, וואָס האָט זיך אָנגעהויבען אין דעם סוף פון'ם 18טען יאָהרהונדערט, איז געקומען צו דעם אידישען פאָלק מיט צוויי, ענג צונויפגעבונדענע אידעאַלען: „אַסימילאַציע“ און „גלייכבערעכטיגונג“. אין די צוויי אידעאַלען — גלייך ווערן מיט דער אַרומיגער וועלט אין דער קולטור און בעקומען גלייכע רעכטע מיט איהר אין עפענטליכען לעבען, — האָט מען געזעהען די צוויי ראַדי־קאַלסטע און בעסטע מיטלען, וואָס מוזען מאַכען א סוף צו דער נידעריגער קולטורעלער מדרגה פון דעם אידישען פאָלק און אויך צו דעם אַנטיסעמיטיזם, פון וועלכען מיר האָבען אַזוי שטאַרק געליטען.

איןביידע פונקטען האָבען די דאָזיגע אידעאַלען ניט אויסגעפילט וואָס זיי האָבען צוגעזאָגט. די ווירקונג פון דער אַסימילאַציע אויף דעם מעמד פון דער אידישער קולטור לאָזען מיר איצטער אין גאַנצען ארויס פון שפּיעל, ווייל דאָס פעררדיענט אַ בעזונדערע אונטערזוכונג. *)

אונז אינטערעסירט דאָ די ווירקונג פון דער אַסימילאַציע אויף דעם אַנטעסימיטיזם, און וועגען דעם פּונקט איז די אָביעקטיווע, אונפּארטייאישע פאָרשונג געקומען צו דעם אונערוואַרטעטען רעזולטאַט, אַז די אַסימילאַציע און די עמאַנסיפּאַציע האָבען ניט נאָר ניט אָבגעשוואַכט דעם אַנטיסעמיטיזם, נאָר, אדרבה, פערשטאַרקט, ווען אפילו די אויסערליכע פאָרמען זיינע האָבען ביי די ציוויליזירטע פעלקער בעקומען אַ מעהר ציוויליזירטען פנים. אַלע פאַקטען און ערשיינונגען פון דעם לעבען, וואָס קאָנען דאָ האָבען אַ וואָרט, רעדען אַבסאָלוט קלאָרע רעיד, אַז אין דעם מאָס, אין וועלכען עס וואַקסט די קולטורעלע דערנעהענטערונג פון אידען און ניט־אידען, וואַקסט אויך דער האַס פון ניט־אידען צו אידען.

דאָס איז „דער ביטערער אמת", וואָס מוז אויף אַ סך עהרליכע און ערנסטע אַסימילאַטאָרען ווירקען ווי אַ דונער פון אַ הייטערען הימעל.

וואו ליגען די אורזאַכען פון דער דאָזיגער ערשיינונג?

דאָס רוב איז מען גענייגט אָנצונעהמען, — און אויף דעם שטאַנדפּונקט שטעלט זיך אויך פּראָפעסאָר ווערנער זאָמבאַרט, — אַז די לעצטע אורזאַך פון דעם אַנטיסעמיטיזם מוז מען זוכען אין דעם „בלוט־אונטערשייד", וואָס צווישען אידען און ניט־אידען, — דאָס הייסט, אין דער פערשיידענקייט פון דעם אידישען כאַראַקטער, פון זיין גאַנצען פּסיכישען וועזען, וואָס ליגט איהם טיעף איינגעוואָרצעלט „אין די אָדערען" און וואָס קאָן קיין מאָל ניט אָבגעשאַפט ווערן ניט דורך פּאָליטישער גלייכשטעלונג, ניט דורך קולטורעלע צופּאַסונג.

מיר ווילען דעם דאָזיגען מאָמענט פון „ראַסען־פערשיידענהייט"

---

*) די פראַגע איז פון מיר בעריהרט געוואָרען אין דער ארבייט: די אַסימילאַציע, וואָס זי זאָגט צו און וואָס זי גיט.

בשום אופן ניט לייקענען. נאָך מעהר: מיר געהן איצטער אַ שריט ווייטער און ווילען צוגעבען, — ווען אפילו מיר זענען אין דעם ניט זיכער, — אַז עס קאָן גרייליך געמאָלט זיין, אַז די אידען האָבען איינגעבוירענע אַנטיפּאַטישע שטריכען אין כאַראַקטער, וועלכע מיר בעמערקען ניט, אָבער וואָס וואַרפען זיך דעם אַנדערן אין די אויגען און וואָס מוזען אַרויסרופען אַ געוויסע שטימונג אַנטגעגען אונז. יעדעס פאָלק האָט זיינע מעלות און חסרונות און אָפט מאָל זענען די חסרונות זיינע ניט מעהר, ווי די „סטרא אחרא“ פון זיינע מעלות. אָנגענומען, אַז דער איד האָט אין דורכשניט זעהר אַ שאַרפען, רייכען, העכסט־ענטוויקעלטען פערשטאַנד, וואָס איז אָבער אין דערזעלביגער צייט פערבונדען מיט אַ געוויסער רויהקייט און ניט־ענטוויקעלטקייט פון דעם געפיהל, אַ געוויסער טעמפּקייט צו יענע טויזענדער הנאות פונ׳ם לעבען, ווי ליעבע צו בלומען און חיות, צו דער נאַטור בכלל, צו געיעג און שפּיעל, צו ברויזענדע מוסקעל־קראַפט, וואָס פילען אויס דעם גרעסטען טייל פון דעם ניט אידישען געפיהלס־לעבען, און וואָס מוזען אפשר אויסקומען אין דעם אידענס אויגען צו קינדיש, צו „תמ׳עוואַטע“.

אָנגענומען, אַז דער איד האָט אין דורכשניט אַ שטאַרקערען ווילען און אַ ברענענדע אַמביציע צו דערגרייכען אַלץ העכערע און העכערע מדרגות אויף יענעם לעבענס־לייטער, אויף וועלכען ער האָט זיך אַוועקגעשטעלט, — אָבער די דאָזיגע אַמביציע און ענערגיע איז ביי איהם אפשר פערבונדען מיט אַן אַבסאָלוטער גלייכגילטיגקייט צו דעם גורל פון יענע, וועמעס אָרט ער וויל פערנעהמען, מיט אַן אַבסאָלוטען מאָראַלישען ניט־פּאַנאַנדערקלייבען די מיטלען, וועלכע עס טויגען איהם אין קאַמף.

אָנגענומען, אַז דער איד האָט אין דורכשניט אַ שטאַרקען ווילען און אינסטינקט פון סאָציאַלער גערעכטיגקייט, וואָס האָט אַרויסגעבראַכט אויך זיינע נביאים, און וואָס טרייבט איהם עד היום אַריינצומישען זיך אין אַלע סאָציאַלע בעוועגונגען פון דער וועלט. אָבער דער אינסטינקט קאָן ביי איהם זיין פערבונדען מיט אַ קליינליכער „רעכט־האָבעריי“, וואָס וויל, ווי שיילאָק, האָבען ז י י ן פונט פלייש, ווייל אַזוי איז דער ד י ן, וואָס וועט זיך ביז׳ן טויט

משפּט'ען מיט'ן שכן פאַר אַ פינגער ערד, וועלכע יענער האָט פערבאַפּט פון „זיינע".

אָנגענומען, אַז דער איד האָט אין זיך די גרויסע ליידענשאַפט פון דעם אידעאַל, וואָס רופט ביי איהם ארויס התלהבות און מסירת נפש צו אַ וועלכען עס איז גלויבען, צו אַ וועלכער עס איז אידעע; אָבער אין דער זעלביגער צייט איז זיין אידעאַלע התלהבות פערבונדען מיט אַ קליינליכען פאַנאַטיזם, וואָס קאָן ניט אריבערטראָגען דעם געדאַנק, אַז אַן אַנדערער קאָן דענקען אַנדערש איידער ער און אויך זיין גערעכט, און ער קאָן זיך ניט איינהאַלטען: ער מוז געבען דעם אַנדערן צו פיהלען זיין צאָרן און זיין שפּאָט.

אָנגענומען, אַז דער איד שטרעבט צו גרויס און הויך. אָבער דאָס איז ביי איהם פערבונדען מיט וויסטען „גרויס-האַלטען זיך" און בלאָזען פון זיך, מיט דעם „איך"-תאוה, אַז אומעטום זאָל די וועלט זיין פול מיט זיין נאָמען, אומעטום זאָל מיט איהם „קלינגען"...

און נאָך אַ סך אַזעלכע מעלות, וואָס קאָנען אַזוי גרינג איבערגעהן אין חסרונות, וואָלט איך געקאָנט אָנפיהרען פון דעם אידישען כאַראַקטער. בעטראַכט מען די אַלע מעלות, ווערט מען אַ יודאָפיל; שטעלט מען זיך אָב אויף די חסרונות, אָדער שפּירט מען גראָד זייער ווירקונג אויף דעם אייגענעם רוקען, יעמאָלט ווערט מען אַן אַנטיסעמיט.

איך וויל אַלע אַזעלכע בעטראַכטונגען בשום אופן ניט לייקענען, — אָבער בויען אויף זיי וואָס עס איז ו ו י ס ע נ ש א פ ט ל י ך־זיכערעס איז לגמרי אונמעגליך: די מאָדערנע וויסענשאַפט האָט דערוויילע נאָר אָ נ ג ע ט א פּ ט דעם זיכערען פאַקט, אַז עס זענען דאָ נאַציאָנאַלע אונטערשיידען אין דעם כאַראַקטער און אין דער גאַנצער פּסיכיק פון דעם מענשען און אַז עס קומען אויך פאַר נאַציאָנאַלע סימפּאַטיען און אַנטיפּאַטיען, „אונבעוואוסטע קאַפּריזען פון דעם ראַסען-טעמפּעראַמענט", ווי סאַלטיקאָוו רופט עס אָן. אָבער די וויסענשאַפט האָט נאָך ניט אפילו די ריכטיגע מעטאָדען, ווי אַזוי צו קלייבען און ריכטיג צו בעשרייבען דעם נויטיגען מאַטעריאַל, שוין אָבגערעדט דערפון, אַז זי טאָר איצטער נאָך גאָר ניט חלומ'ען וועגען אויפשטעלען געוויסע פּאָזיטיווע בעהויפּטונגען אויף דעם דאָזיגען פעלד.

מיר האָבען פון אונזער זייט געפּרובט דערקלערען ניט דעם פּאַקט פון אַנטיסעמיטיזם, נאָר זיין שטענדיגען ברענען און זיין שטאַרקערען אויפפלאַקערען אין דער לעצטער צייט, דורך די עקאָנאָמישע קאָנקורענץ, וואָס האָט אַלע מאָל געהערשט צווישען דעם אידישען סוחר און דעם ניט־אידישען, און וואָס האָט אין דער לעצטער צייט זיך אַריינגעכאַפּט אין די אינטעלעגענטע פּראָפעסיעס. אומעטום, וואו א הענדלער אָדער א דאָקטאָר אָדער א לעהרער זעהט, אַז זיין „קונה" אָדר זיין „קליענטעל" ווערט בעזיעגט דורך אידישען מסחר אָדער אידישען גייסט, ציגדט זיך אין איהם אָן דער פלאַקער פון דער אַלטער שנאה צו אונזער פאָלק.

דער אידישער פאָלקס־אָרגאַניזם איז ניט קיין נאָרמאַלער. איהם פעהלען די מוסקלען מיט די קנאָכען, ד. ה., יענע קלאַסען, וואָס ציהען זייער חיונה דירעקט פון דער נאַטור. ער בעשטעהט כמעט אין גאַנצען פון „אָדערען" (הענדלער), „נערווען און מארך" (אינטעליגענטע פּראָפעסיאָנען). זיינע אָדערן־צעלען און נערוזוען־און־מארך צעלען מוזען אַריינדרינגען אין א פרעמדען אָרגאַניזם, כדי זיי זאָלען קאָנען לעבען. אזוי ווי דער פרעמדער אָרגאַניזם קאָן זיי ניט איבערקאָכען — ער איז שוין אזא האַרטנעקיגער עלעמענט, דער איד, — מוזען די אידישע צעלען בלייבען שטעקען, ווי גלאָז־שפּליטער, אין די פאָרען פונ׳ם פרעמדען גוף. כל זמן די ניט־אידישע בעפעלקערונג האָט נאָך ניט קיין אייגענע ענטוויקעלטע „אָדערן־צעלען" און „נערוזוען־און־מארך־צעלען" זענען איהר די „גלאָז־שפליטער" מעהר אָדער ווענינער ניצליך און מען דולדעט ווי עס איז דעם אידען. אָבער ווי נאָר עס הויבען זיך אָן אויסצובילדען אייגענע אָדערן און אָן אייגענער נערוזוען־און מארך־סיסטעם — אזוי פיהלען זיי, ווי די גלאָז־שפליטער שטעכען זיך אין זיי אריין; זיי ווערן „אָנגעצונדען" און רופען ארויס א העפטיגען פיבער אין דעם גאַנצען פאָלקס־אָרגאַניזם, צו וועלכען זיי געהערען.

אָבער ווי איהר זאָלט ניט ערקלערען דעם שורש פון אַנטיסעמיטיזם, איין זאַך מוז קלאָר זיין פאַר יעדען איינעם: די אָבשטויסונגס־קראַפט, וואָס הערשט ביי דעם ניט־אידען בנוגע צו דעם אידען, מוז, — ווי יעדע אָבשטויסונגס־קראַפט אין דער נאַטור, — ווערען אַלץ שטאַרקער, וואָס נעהענטער דער איד ווערט צוגערוקט

צו דעם ניט־אידען. וואָס מעהר אידען דרינגען אריין אין דער ניט־אידישער געזעלשאַפט, וואָס מעהר „גלאָז־שפּליטער" עס ווערן צו־זעעט איבער דעם גאַנצען ניט־אידישען קערפּער; וואָס מעהר פּונקטען עס ווערן בעשאַפען פאַר דעם קאָנקורירענדען בעריהר פון דעם אידען מיט דעם ניט־אידען, אַלץ העלישער מוז זיך פאַנאַנדער־ברענען דער פייער פון דער אייביגער „רשעות" צו אונז. און האָט מוז געשעהען מיט דערזעלביגער אייזערנער נאַטור־נויטווענדיגקייט, מיט וועלכער עס ווערט געבוירען דער בליץ און דער דונער אין די מיט עלעקטריע אָנגעלאָדענע וואָלקענס.

וואָס איז די סגולה אנטגעגען דעם אַנטיסעמיטיזם? דער וואָס האָט קלאָר איינגעזעהן די אורזאַכען, וואָס רופען איהם ארויס, אָדער וועניגסטעס די קרעפטע, וואָס מאַכען שטאַרקער און געפעהרליכער זיינע אויסברוכען, יענער קאָן געבען נאָר איין ענטפער אויף דער שאלה: אויב די בעריהרונג פון איד און ניט־איד אומעטום, וואו צווישען זיי איז מעגליך א קאָנקורענץ, מוז ארויסרופען דעם עלעקטרישען פונק, איז דער איינציגער מיטעל אנטגעגען דעם — **ניט צולאָזען צו דער בעריהרונג. אַנשטאַט צו דערנעהענטערן דעם אידען צו דעם ניט־אידען, דאַרף מען נאָר זעהן צו דערווייטערן איהם...**

דער אויספיהר, צו וועלכען מיר זענען געקומען, קלינגט אזוי מאוים'דיג רעאַקציאָנער, אז יעדער מעהר אָדער וועניגער פּראָגרע־סיווער איד מוז זיך דערביי א כאַפּ טהאָן אין פערצווייפלונג פאַר'ן קאָפּ. דערווייטערען דעם אידען פון דער ניט־אידישער וועלט! ווידער אויסגראָבען א תהום צווישען אידען און דער מענשהייט, ווידער פערשפּאַרען אונז ערגעץ־וואו אין א פערפעסטעטען גייסטי־גען אָדער מאַטעריעלען גהעטאָ! און נאָך א טויז אנדערע אויסגע־שרייען, דיקטירט פון אמת'ען כעס, קאָן איך מיר משער זיין, וואָס זאָלען אויסדריקען דעם פּראָטעסטירענדען צאָרן פון דעם פּראָ־גרעסיווען אידען אנטגעגען אָט דער נאַקעטער „רעאַקציאָנערער" פאָרמעל: דערווייטערן דעם אידען פון דעם ניט־אידען. און די אַלע פּראָטעסטירענדע אויסגעשרייען וואָלטען געווען אַבסאָלוט גערעכט, ווען מיר וואָלטען געזאָגט, אז מען מוז דערווייטערן דאָס אידישע

פאָלק פון דער אַלגעמיין־מענשליכער קולטור און פון די אַלגעמיין־מענשליכע אינטערעסען. מיר אָבער האָבען געזאָגט: דערווייטערן דעם אידען פון דעם ניט־אידען, און דאָס זענען צוויי דורכאויס פערשיידענע זאַכען.

די אַלטע רעליגיעזע אידישע וועלט האָט אָנגעווענדעט אַלע איהרע כוחות כדי צו דערווייטערן דאָס אידישע פאָלק פון דער אַל־געמיין־מענשליכער קולטור — און דאָס האָט זיך איהר איינגעגעבען. האָט זי אָבער אויך געוואָלט דערווייטערן דעם אידען פון דעם ניט־אידען? ניין, בשום אופן ניט! „לעבען זאָל מען צווישען גוים, שטאַרבען צווישען אידען", זאָגט די אַלטע אידישע וועלט. דאָס הייסט, יעדער איינצעלנער איד זאָל זעהען וואָס טיעפער אריינצו־דרינגען צווישען די גוים, כדי צו ציהען פון דאָרטען די חיונא, אָבער דערביי מוז ער בלייבען ארומגערינגעלט מיט אַן איינענער גייסטי־גער אַטמאָספערע, וואָס זאָל ניט צולאָזען צו איהם דעם גוי'ס טומאה. אין „רוחניות" זאָל דער איד זיין דערווייטערט פון גוי, אין „גשמיות" אָבער זאָל ער ביי איהם זיצען אויפ'ן נאַקען.

די נייע אויפגעקלערטע אסימילאַטאָרישע וועלט האָט זיך מיט דער דאָזיגער „גשמיות" ווייניג וואָס אינטערעסירט. אין איהר האָט זי ניט געטראַכט אריינצוברענגען קיין ראַדיקאַלע ענדערונגען. לאָ־זען זיך בלייבען די אידען ווי גלאָז־שפּליטער צוזעעט אין אַלע פאָרען פון דעם פרעמדען אָרגאַניזם. וויכטיג איז נאָר, אַז די „רוחניות"'־דיגע שוץ־אַטמאָספערע, וואָס האָט ארומגערינגעלט יעדען איינצעל־נעם אידען, זאָל פערשווינדען; וויכטיג איז נאָר, אַז די גוי'אישע „טומאה" זאָל דורכנעהמען אין גאַנצען דעם אידען. יעמאָלט וועט דער גלאָז־שפּליטער פערליערען זיין האַרטנעקיגע קראַפט און ער וועט צונעהן, ווי אַ קערענדעל זאַלץ, אין דעם פרעמדען בלוט.

די דאָזיגע חלומות פון „צוגעהן אין דעם פרעמדען בלוט" זענען אָבער איצטער פערשוואונדען. קיין ניכטערער מענש, וואָס האָט נאָר אַ ברעקעלע חוש פון ווירקליכקייט, וועט שוין איצטער ניט טראַכטען וועגען „צוגעהן אין פרעמדען בלוט". די ווירקליכקייט האָט בעוויעזען, אַז דאָס פערשווינדען פון דער „רוחניות"'דיגער אַטמאָספערע האָט אַ ברעקעל ניט פערענדערט די סובסטאַנץ פון דעם גלאָז־שפּליטער. אדרבה, זיין שטעכען האָט זיך גענומען פיהלען

נאָך שטאַרקער, און אזוי זענען מיר צוריקגעוואָרפען צו דער לאַגע, וואָס איז געשאַפען געוואָרען פון דער אַלטער, רעליגיעזער וועלט, און מוזען איבער־אַ־נייס זוכען אַן אויסוועג.

און דער אויסוועג איז קלאָר. די אַלטע רעליגיעזע וועלט האָט געוואָלט גייסטיג דערוויימערען דאָס אידישע פאָלק פון דער אַלגע־מיין־מענשליכער קולטור, דערפאַר אָבער עקאָנאָמיש דערנעהענטערן דעם אידען צו דעם ניט־אידען. מיר ווילען פונקט פערקעהרט: גייסטיג דערנעהענטערן דאָס אידישע פאָלק צו דער אַלגעמיין־מענש־ליכער קולטור און צו די אַלגעמיין־מענשליכע אינטערעסען; דערפאַר אָבער עקאָנאָמיש איזאָלירען דעם איינצעל־איד פון דעם ניט־איד.

עס פערשטעהט זיך, אז מאַטעמאַטיש גענוי קען אזא פאָרמעל קיין מאָל ניט דורכגעפיהרט ווערען אין לעבען און זאָל קיין מאָל ניט דורכגעפיהרט ווערען. אין דער סאָציאָלאָגיע האָט מען אַלע מאָל צו טהאָן נאָר מיט פּרינציפּען, וואָס הערשען אין גרויסען און גאַנצען און וואָס מוזען צולאָזען אויסנאַהמען אין די איינצעלהיי־טען. די עקאָנאָמישע בעציהונגען צווישען אידען און ניט־אידען מוזען געבויט ווערן אויף דעם זעלביגען יסוד, אויף וועלכען עס רוהען די עקאָנאָמישע בעציהונגען צווישען אַלע אַנדערע נאָרמאַלע פעל־קער. דער גרעסטער טייל פון אידישען פאָלק דאַרף אויפהערען צו פיהרען אַ פּאַראַזיטען־לעבען אויף אַ פרעמדען אָרגאַניזם. ער דאַרף ציהען זיין חיונא דירעקט פון דער נאַטור. דער האַנדעלס־שטאַנד און די פּראָפעסיאָנעלע אינטעליגענץ דאַרפען לע־בען דירעקט פון דער אידישער אַרבייט, כל זמן דאָס עקאָנאָמישע לעבען וועט זיך נאָך נויטיגען אין אַזעלכע בעזונדערע שטענדען. און נאָר אַ קליינער טייל פון דעם אידישען פאָלק וועט שטעהן, ווי אַ פערמיטלער, אין דירעקטע עקאָנאָמישע און גייסטיגע בע־ציהונגען צו דער ניט־אידישער וועלט, פונקט ווי ביי די אומות העולם. גייסטיגע סאָלידאַריטעט מיט דער גאַנצער מענשהייט, אויף דעם גרונד פון אַן אייגענער, עקאָנאָמיש־זעלבסטשטענדיגער באַלע־באַטישקייט, — אָט דאָס הייסט דערוויימערן דעם איד פון דעם ניט־איד, און אָט די דערוויימערונג האָט בעדאַרפט זיין דאָס הויפּט־ציעל, וואָס צו איהם זאָל שטרעבען יעדע בעוואוסטזיניגע אי־

דישע טהעטיגקייט, די צענטראל־אקס, ארום וועלכער עס זאָלען זיך דרעהען אלע אונזערע געדאנקען און אונטערנעהמונגען.

איז דאָס אזוי אין דער ווירקליכקייט? שטעהט דער ביטערער אמת קלאָר פאר יעדענס אויגען? זעהען די אידישע פארטייען איין דאָס הויפּט־ציעל, צו וועלכען עס מוז געשטרעבט ווערן?

די אַלטע וועלט זעהט עס ניט און די אסימילאטארישע וועלט זעהט עס ניט, ווייל, ווי פערשיידען עס זאָלען ניט זיין אין זייערע אנשויאונגען דער פרומער בעל־הבית און דער אפּיקורסישער, אפּילו דער סאָציאַליסטישער אסימילאטאָר, געהערען זיי דאָך ביידע צו דעמזעלביגען בורזשואזען פּסיכאָלאָגישען טיפּ און דיענען ביידע דעם אַלט־אידישען אידעאַל: „לעבען זאָל מען צווישען גוים".

זיי ביידע זענען די „גלאָז־שפּליטער". די אַלטע וועלט זיצט ווי גלאָז־שפּליטער אין די פּאָרען פון דעם ניט־אידישען האנדעל; די אפּיקורסישע סאָציאַליסטישע און ניט־סאָציאַליסטישע אינטעליגענ־טען זיצען אָדער ווילען זיצען, ווו גלאָז־שפּליטער, אין די פּאָרען פון דער פרעמדער אינטעליגענץ. זיי קענען ניט קוקען דעם אמת גלייך אויג אין אויג, ווייל אין דעם אמת ליעגט אויסגעדריקט אן אומ־ברחמנות'דיגער טויט־אורטייל צו זייער גאנצער עקאָנאָמישער פּאָזי־ציע, צו דער גאנצער עפענטליכער ראָליע, וועלכע זיי שפּיעלען אין דעם לעבען פון דעם פרעמדען פּאָלק. קוים טראָגט זיי איינער אונ־טער דעם ביטערען אמת אונטער'ן נאָז, אזוי הויבען זיי אויף אַ ליאַ־רעם: „אנטיסעמיטיזם!" און פערגעסען דערביי, אז די הויפּט־אור־זאך פון דעם אנטיסעמיטיזם זענען זיי, די בכבוד'ע סוחרים, בכבוד'ע געלערענטע און פּראָפעסאָרען, בכבוד'ע כלל־טהוערס, בכבוד'ע ארבייטער־פיהרערס, בכבוד'ע סאָציאַליסטישע און ניט־סאָציאַליסטישע דעפּוטאטען אין די פּארלאמענטען. זייער אינדיווי־דועלע לאגע, וואָס פערזיכערט זיי מיט געלד, אָדער כבוד, אָדער גייסטיגע הנאות, אָדער מאָראַלישע בעפריעדיגונג, — ד ע ר ל אָ ז ט זיי ניט מודה זיין זיך, אז פאר די אלע שעהנע זאכען, וואָס זיי האָ־בען, וועלען מיר, דאָס גאנצע אידישע פּאָלק, זיך דארפען אָברעכע־נען אין די שרעקליכע טעג פון געצאָהלט — מיט אונזער בלוט, מיט אונזער לעבען, מיט אונזער עהרע.

קוראזש ארייגצובליקען דעם אמת גלייך אין אויג אריין האָבען

געהאט נאָר די ערשטע גרינדער פון דער חובבי ציון בעוועגונג און פונ׳ם פּאָליטישען ציוניזם. אסימילאַטאָרען זענען זיי פריהער געווען, די ערשטע פּאלעסטינאָפילען. אָבער אסימילאַטאָרען מיט אַ שטאַרק ענטוויקעלטען עהר־געפיהל אין דער ברוסט, מיט אַן אמת׳ער ליעבע צום פאָלק, מיט אַ דורכדרינגענדען בליק, וואָס רייסט פאנאנדער אַלע פארביגע אילוזיעס, וועלכע דער עגאָאיסטישער אינטערעס שפּינט אַרום זיך און אַרום דער אייגענער לאגע. נאָר אַזעלכע אסימילאַטאָרען האָבען געקאָנט שוין אין אָנהויב איינזעהען, אַז די אסימילאציע איז ניט קיין שמירה פאר דעם אנטיסעמיטיזם, און שוין אין אָנהויב האָבען דעם פאָר־געפיהל פון דעם נאָך ביטערערען אמת, אַז די אסימילאציע איז אייגענטליך דער הויפּט־קוואַל, פון וועלכען די שנאה צו אונז שעפּט איצטער איהר קראַפט.

ליידער אָבער האָט דער ציוניזם אין זיין שפּעטערדיגער געשטאַלט שוין ווייט ניט ארויסגעוויזען אַזאַ גייסטיגען מוטה, ווי אין דעם אָנהויב פון זיין וואקסען. עס האָט זיך בעוויזען די אחד־העם׳־שע טעאָריע, וואָס האָט אריבערגעשלעפּט דעם שווער־פּונקט פון דער „שאלת־היהודים“, די יודען־פראגע, צו דער „שאלת־היהדות“, דער פראגע וועגען „יודענטום“, און פאר דער „שאלת־היהדות“, וואָס האָט זיך ארומגעטראָגען אין די וואָלקענס פון דער ריינער „רוחניות“, איז די גשמיות׳דיגע „שאלת־היהודים“ געווען ניט מעהר ווי אַ קלייניגקייט. אמת, אַן עגמת נפש׳דיגע, אָבער בשום אופן ניט אַזאַ, וואָס זאָל דארפען צוציהען צו זיך אונזער גאנצע אויפמערקזאַמקייט.

אָבער אויך דער פּאָליטישער ציוניזם האָט געהאַט זיין פערבלענדענעס, וואָס האָט איהם געשטערט צו רעכענען זיך מיט דעם „ביטערען אמת“, ווי עס דארף צו זיין: דאָס איז געווען די פערבלענדענעס פון „קבוץ גליות במהרה בימינו“, פון יענעם לייכטזיניגען גלויבען, אַז אין איינס און צוויי פעקלען מיר אריבער דאָס אידישע פאָלק קיין ארץ־ישראל און מיר ווערען ממילא פטור פון דעם גלות מיט אַלע זיינע פערגיפטעטע פרוכטען.

וואָלט דער פּאָליטישער ציוניזם שוין אין אָנהויב איינגעזעהען, אַז „ברענגען די גאולה שלמה דורך אַ טשארטער“ קאָן ניט זיין קיין ענטפער פאר די טאָג־טעגליכע נויטען פון דעם גלות־לעבען, וואָס מוז נאָך געדויערען צעהנדליגע יאָהרען, וואָלט ער

יעמאָלט ווידער געפיהלט, אז ער שטעהט גלייך פאר דעם רעטעניש פון דעם ספינקס, וואָס זאָגט איהם: „פערענטפער מיך, אָדער איך שלינג דיך איין“. צוגעקוועטשט צו דער וואנד פון דער ווירקליכקייט, וואָלט ער געמוזט געבען אן ענטפער אויף דער „שאלת היהודים“ און דעם אנטיסעמיטיזם. ער וואָלט זיך גלייך אָנגעשטויסען אויף דעם פאַקט פון דער אידישער קאָנקורענץ אין האנדעל און די אינטע־ליגענטנע פראָפעסיעס, און אויב אפילו ער וואָלט אין דער דאָזיגער קאָנקורענץ ניט נעזעהן די ערשטע, וואָרצעלהאפטע אורזאך פון דעם אנטיסעמיטיזם, וואָלט איהם ניט שווער געווען צו בענעהמען איהר ריכטיגע בעדייטונג. און דער ענטפער פאר דער „גלות־אר־בייט“ וואָלט לאָגיש ממילא ארויסגעפלאָסען פון יענעם איינזעהן.

אויב דער אידישער האנדעל מיט דעם ניט־אידען איז א קוואַל, פון וועלכען עס מוז שלאָגען אנטיסעמיטיזם, איז יעמאָלט — קאמף אנטגעגען דעם אידישען האנדעל מיט דעם ניט־אידען!

א גרינדליכע רעוואָלוציע מוז דורכגעפיהרט ווערען אין דעם עקאָנאָמישען לעבען פון דעם פאָלק, וואָס זאָל איהם צופיהרען דירעקט צום קאמף מיט דער נאטור. די אידישע מוסקעל־קראפט מוז צוריקגעקעהרט ווערן צו דעם גרונד־און־באָדען, פון וועל־כען זי איז אזוי לאנג אָבגעריסען געוואָרען, צו אלע ארטען ארבייט, וואָס האָבען צו טהאָן דירעקט מיט די כוחות פון דער טבע. אזא רעוואָלוציע אין דעם עקאָנאָמישען לעבען פון דעם פאָלק וואָלט גע־לעגען אין דער ליניע פון דעם ציוניסטישען אידעאל, וואָס האָט שוין אויף דעם ערשטען קאטאָוויצער צוזאַמענפאָהר אין דעם אָנהויב 80ער יאָהרען פערלאנגט, אז דאָס אידישע לעבען זאָל אוועקגע־שטעלט ווערן אויף די נאָרמאלע יסודות פון ערד־ארבייט, און וואָס האָט ניט אויפגעהערט אין זיין קריטיק פונ׳ם גלות אויפצואווייזען אויף יענער דעגענעראציע, וועלכע די אידישע ראסע מוז דורכמאכען א דאנק איהר אויסשליסליך שטאָטישען לעבען.

אויב די אידישע אינטעליגענטנע פראָפעסיעס אין דעם דיענסט פונ׳ם ניט־אידען פערשטארקען זיין האס צו אונז, איז יעמאָלט — קאמף אנטגעגען די אידישע אינטעלי־

נ ע נ ט ע פ ר א פ ע ס י ע ס א י ן א פ ר ע מ ד ע ן ק ו ל ט ו ר!

אן אייגענע אידישע קולטור מוז געשאפען ווערן, אין אן אייגע־נער שפראך, וואס זאל אויסבילדען און געבען שפייז צו אזוי פיעל אינטעליגענטע טהוערס, אין וויפיעל דאס אידישע פאלק וועט זיך נויטיגען! די פאליטישע ציוניסטען מיט זייער פראקטישען בליק אויפ׳ן לעבען, מיט יענעם חוש פאר רעאלע ווירקליכקייט, וועלכען מיר טרעפען אפט, ווי א נויטווענדיגען פאראדאקס, אין אלע אמת־גרויסע אוטאפיען, וואלטען לייכט געקענט פערשטעהן, אז אזא אידי־שע קולטור אין גלות, קען געמאלט זיין נאר אין איין־איינציגער־שפראך: ד ע ר א י ד י ש ע ר, און ניט דער העברעאישער, ווייל די שפראך פון דעם פאלק קאן מיט קנאפער מיה אויפגעהויבען ווערן צו דער מדרגה פון א נאציאנאלער שפראך, בעת די ש ר י פ ט־שפראך פון דער אינטעליגענץ קאן אפשר קיין מאל ניט, — אדער ערשט אין משך פון דורות און דורות ארום, — ווערן די גערעדטע שפראך פונ׳ם פאלק.

אן אייגענער קולטורעלער לעבען וואלט ארויסגערופען די נויט אין אייגענע אינטעליגענטע פראפעסיעס, און די פאלקס־נויט אין א י ד י ש ע אינטעליגענטע פראפעסיעס וואלט יעמאלט געצוואונ־גען צו בויען א י ד י ש ע בילדונגס־אנשטאלטען, פון דער פאלקס־שול ביז צו דער אוניווערזיטעט. דאס אלץ וואלט אבגעצוי־גען דעם אידישען אינטעליגענט פון דער פרעמדע, אבגעשוואכט אדער אין גאנצען פערטיליגט זיין קאנקורענץ־קאמף מיט דעם ניט־אידען און ממילא פערשטאפט איינעם פון יענע קוואלען, פון וועלכע עס בליזט אזוי העפטיג דער אנטיסעמיטיזם. פון דער אנדערער זייט וואלט דער שטראם פון אידישע אינטעליגענץ זיך ג ע מ ו ז ט א גאס טהאן אויף די אידישע פעלדער, און די קולטור פון דעם פאלק וואלט שוין דורך דעם אליין געמוזט דערהויבען ווערן צו א העכערער מדרגה.

דער פאליטישער ציוניזם האט זיך אבער ניט געקאנט ארויס־רייסען פון דער אויבען־דערמאנטער פערבלענדעניש; ניט געקאנט אננעהמען דעם איינציג מעגליכען פראגראם פאר „גלות־ארבייט“. געשטערט האט איהם ניט אזוי די האפנונג אויף דער באלדיגער

גאולה, ווי, דער עיקר, די בורזשואזע באַלעבאַטישע פּסיכאָלאָגיע, וואָס שטעקט נאָך אין זיינע אָדערען, אָדער מיט וועלכער ער מוז זיך רעכענען, אינ'ם פּראַקטישען לעבען.

ווי וואָלט אַזאַ ציוניסטישער פּראָגראַם אויפגענומען געוואָרען פון דער באַלעבאַטישער וועלט? וואָס וואָלט אין איהם די באַלעבאַטישע וועלט קודם כל דערבליקט? קודם כל וואָלט מען דערינען דערזעהן — די גערעכטפערטיגונג פון דעם אנטיסעמיטישען פּראָגראַם בנוגע צו אידען...

שטעלט זיך אין דער אמת'ן פאַר: אידען רייסען זיך מיט אַלע כוחות פון דעם תחום המושב, כדי צו קענען האַנדלען מיט אַלטע הויזען אין מאָסקווע; מען מאַכט „פּראָצענטען" פאַר אידען אין די גימנאַזיעס און די אוניווערזיטעטען; מען וויל זיי ארויסשטופּען פון דעם אַדוואָקאַטען־שטאַנד; מען וואָלט גרייליך פּטור געוואָרען פון זיי אין דער זשורנאַליסטיק; מען טרייבט אין גאַליציען אידען פון די שענקען; מען גרינדעט פעראיינען און געזעלשאַפטען אונטער דעם לאָזונג: „קויפט ניט ביי קיין אידען!" — און דאָ וואָלטען געקומען די ציוניסטען און וואָלטען גאַנץ ערנסט געזאָגט: — „אידען, זייט דאָס אַלץ מקבל באהבה! דאָס דאַרף אַזוי זיין, עס מוז אַזוי זיין און עס איז גוט אַזוי! איהר זאָלט ניט זיין קיין הענדלער־פאָלק, קיין שענקער־פאָלק, קיין קריבער־פאָלק; איהר זאָלט ניט זיין קיין לאַקייען ביי דער פרעמדער קולטור". ווי וואָלט דאָס אויפגענומען די פּשוט'ע באַלעבאַטישע פּסיכאָלאָגיע פון דעם איצטיגען אידען? און דערצו נאָך — ארויסטרעטען מיט דער פאָדערונג פון „איישישאָקער" גימנאַזיעס און „וואָלאָזשינער" אוניווערזיטעטען אין „זשאַרגאָן"! ווי וואָלט זיך דאָ געשטעלט אויף די הינטערשטע פיס די באַלעבאַטישע וואָלוועלע גדלות, וואָס איהר שטעהט ניט אָן צו רעדען „זשאַרגאָן"!

אָט די צוויי אילוזיעס — די „שאלת היהדות" און דער „קבוץ גליות" — האָבען פּאַראַליזירט די גאַנצע קראַפט פון דעם קריטישען געדאַנק און האָבען געבראַכט דערצו, אַז אין דער ווירקליכקייט, אין די טאָג־טעגליכע פראַגען און קעמפען פון דעם פּראַקטישען לעבען אין גלות, איז דער ציוניזם געבליבען אַקוראַט אַזוי בלינד פאַר דעם

ביטערען אמת, ווי די אַלטע וועלט און די אַסימילאַטאָרישע אינ־טעליגענץ.

אויף שריט און טריט קאָן מען בעווייזען די ריכטיגקייט פון אונזער בעהויפּטונג. הערט זיך איין, צום ביישפּיעל, ווי אזוי די ציוניסטי־שע טעאָרעטיקער קריטיקירען יענע כלומרשט וויסענשאַפטליכע ראַ־סען טעאָריעס פון זיין פּראָגראַם. עס איז באמת אַן עגמת נפש צו־צוזעהן, ווי אויך דער ציוניזם פאַלט אריין אין דעמזעלביגען פריוואַ־לען טאָן, מיט וועלכען די ליבעראַלע אַסימילאַטאָרישע בורזשואַזיע האָט בעגעגענט די ארבייט פון א טשעמבערלען, — אפשר דעם גייסטרייכסטען שריפטשטעלער פון אונזער צייט.

„נישיים האָט אויך דער ציוניזם קיין אַנדער אָיפּגאַבע ניט, ווי אויפצואווייזען, אז מיר זענען מ ע נ ש ע ן, און גאָר ניט קיין שלעכטע מענשען, און אז אויב איינער לייקענט דאָס, איז ער ממש ניט פאר קיין געבילדעטען מענשען געדאכט, אַן אַנטיסעמיט! נישיים קאָן דעם ציוניסטישען טעאָרעטיקער ניט זיין קלאָר ווי דער טאָג, אז אויב אויך א טשעמבערלען ווערט קראַנק אויף אַנטיסעמי־טיזם; אז אויב בנוגע צו אונז קאָן אויך אזא מענש ענטוויקלען ניט מעהר ווי פּערוועדזע געפיהלען און פּעררערהטע געדאנקען, יעמאָלט הייסט עס, אז די „גלאָז־שפּליטער" זיצען שוין צו טיעף אין די אָדערען. די ציוניסטישע וויסענשאַפט האָט געמעגט האָבען דעם מוטה, זיך אין גאַנצען צו בעפרייען פון יענע יודאָפּילישע טראַדי־ציעס און גאַנגען, מיט וועלכע דער אלטער „וואַסכאַד", עליו השלום, איז אזוי דערקעלט געוואָרען דעם יונגען אידישען דור, — פון יענעם באַנאַלען „אתה־בחרתנו"־איזם, וואָס שפּרינגט אויף, ווי א נעביסענער, ווי נאָר ער דערהערט ערגעץ וואו א וואָרט פון פרייער קריטיק אויף דאָס אידישע פאָלק, און וואָס הויבט אויפ'ן שטעל אַן צו מאַכען פּאַראַד מיט אונזערע ביקאָנספּיעלדס און אונזערע היינעס. די ציוניסטישע וויסענשאַפט, וואָס וויל דאָך ניט פּער'שדכנ'ען די פּרינצעסין ישראל צו דעם פרעמדען פּרינץ, האָט געמעגט א ביסעל קאַלט־בלוטיגער איינהערען זיך אין דער קריטיק פון דעם אידישען פאָלק, וואָס אונזער שונאים ארבייטען אוים. און אפילו דאָרטען, וואו יענע קריטיק איז פול מיט מאיום'דיגע, הימעל־שרייענדער אונ־גערעכטיגקייטען, האָט זי אויך געמעגט סיי אליין איינזעהן, סיי אַנ־

דערע בעווייזען, אַז די דאָזיגע אונגערעכטיגקייטען זענען אַ נויטוועני־
דיגער, ניט אויסצומיידענדער פּועל יוצא פון יענער מאוים׳דיגער,
צום־הימעל־שרייענדער אונגערעכטיגקייט, וואָס האָט פערשאָלטען אַ
בעגאַבט פאָלק צו פיהרען אַ לעבען פון פּאַראַזיטען אויף די קערפּער
פון די אנדערע פעלקער.

אָבער לאָמיר לאָזען די טעאָרעטישע אונטערזוכונגען אָן אַ זייט.
לאָמיר איבערגעהן צו דעם פּראַקטישען לעבען.

עס איז מיר בעקאַנט אַ כאַראַקטעריסטישער פאַל, ווי אַזוי אַ
ציוניסטישער כלל־טהוער אין אַמעריקאַ קעמפּט דאָ שטילינקערהייד
אַנטגעגען דעם אַנטיסעמיטיזם. ער דערגעהט פון זייטיגע מענשען
וועגען יענע האַנדעלס־פירמען, אויף וועמען עס איז דאָ אַ חשד אין
אידען־האַס, און תיכף לאָזט ער זיך בריעפליך מעלדען וועגען עפּעס
אַ שטעל ביי דער פירמע, און ווי נאָר ער בעקומט דעם ב ר י ע פ־
ל י כ ע ן בעוויייז, אַז מען נעהמט איהם ניט, אָדער זיינעם אַ קליענט
ניט אויף, ווייל ער איז אַ איד, אַזוי...

אָבער וואָס ער טהוט מיט די בעווייזען, ווייס איך ניט און איך
קאָן אייך דעריבער דאָס ניט זאָגען. איין זאַך ווייס איך נאָר, אַז
יענער כלל־טהוער האָט „אַ יד“ ביי אונזערע „גדולים“ און אַז האַנ־
דעלס־פירמען האָבען זעהר ניט ליעב, מען זאָל עפענטליך בעווייזען
זייער אַנטיסעמיטיזם: דאָ איז פאָרט ניט רוסלאַנד, און קיין „פער־
באַנד פון אמת׳ע אַמעריקאַנישע פּאַטריאָטען“ איז נאָך דערווייל‏ע
ניטאָ... אַזוי קאָן מען דעם אַנטיסעמיטיזם דערשטיקען גאָר שטילינ־
קערהייד, ווייל די פירמע זאָגט שוין צו פּריוואַטים גוט און פרום צו
זיין, ווי נאָר זי דערוויסט זיך, אַז מען ווייסט...

און מיט אַזאַ ארבייט — זוכען אין דער שטיל אַנטיסעמיטישע
חטאים — גיט זיך אָב אַ — ציוניסט! אַ ציוניסט, וואָס האָט בעד־
דאַרפט פון זיינע נאָרדוי׳ס און הערצעל׳ס זיין בעסער בעקאַנט מיט
דער טבע פון דעם אַנטיסעמיטיזם און מיט די אייביגע אורזאַכען,
וואָס מ ו ז ע ן איהם ארויסרופען. פון זיי האָט ער געמעגט ווע־
ניגסטענס אויף אַזוי פיעל לערנען, אַז ער זאָל פערשטעהן, אַז ארויפ־
צווינגען מיט געוואַלט „גערעכטיגקייט צו דעם אידען“ קאָן אין
הלכות אַנטיסעמיטיזם קיינמאָל ניט פיהרען צו גוטס, און זעהר אָפט
צו שלעכטס; אַז פון ארומשעהרען ד י צ ו ו י י ג ע ן פון דעם

אנטיסעמיטישען בוים, מוז זיך דער בוים נאָך רייכער פונאנדער־וואקסען; אז דער איינציגער מיטעל צו קעמפען געגען איהם — איז אונטערגראָבען זיינע וואָרצלען.

מיר האָבען זיך אָבגעשטעלט אויף דעם קליינינקען פאל, ווייל ער איז אזוי כאראקטעריסטיש פאר דער גאנצער טאקטיק פון דעם ציוניזם בנוגע די גלות־פּראָבלעמען. אין דער טעאָריע זענען די ציוניסטען די ראדיקאלסטע דענקער פון דער אלטער באלעבאטשער און אסימילאטאָרישער וועלט. אין דעם פּראקטישען לעבען קאָן מען ניט דערקענען קיין שום נפקא מיניה צווישען זיי און אלע אנדערע באלעבאטים און אסימילאטאָרען.

נאָך בולט׳ער טרעט ארויס דער דאָזיגער פאקט אין רוסלאנד, אין דער שטעלונג פון דעם ציוניזם צו דעם קאמף פאר גלייכע רעכט. כל זמן דער ציוניזם האָט זיך איבערהויפּט ניט געוואָלט מי־שען אין דער רוסישער אינוועניגסטער פּאָליטיק, איז שווער געווען ארויסצוגעפינען זיין ווירקליכע שטעלונג צו דעם פּראָבלעם. זיין פינסטערער בליק אויף דעם גלות־לעבען בכלל האָט איינגעשלונגען אלע פארבען פון אלע גלות־האָפנונגען און זיי אלע האָבען געמוזט ערשיינען פאר איהם שווארץ אין שווארץ. אָבער אָט האָט זיך אָנ־געהויבען די רעוואָלוציע, די האָפנונג אויף א „בענייט רוסלאנד" — און באלד זעהען מיר, ווי דער ציוניזם הויבט אויך אָן בלאָזען אין דעם גלייכבערעכטיגונגס־טרומייט דעם זעלביגען טריאומפאלען מארש, וואָס אלע אנדערע פּארטייען, אָהן א ברעקעל שנוי, אָהן איין ספּעציפיש־ציוניסטישען טאָן. און דאָך איז דער ציוניזם געווען די ערשטע פּארטיי, וואָס האָט דעם גלייכבערעכטיגונגס־אידעאל אראָבגעריסען די קרוין פון קאָפּ און בעוויזען זיין נישטיגקייט לגבי די וויכטיגע פּראָבלעמען פון דער אידישער וויעדערבעלעבונג.

איך פערשטעה גאנץ גוט, אז דער גלייכבערעכטיגונגס־פּונקט איז א צרה׳דיגער פּונקט, ווייל ער ריהרט ניט נאָר אָן די פּראקטישע אינטערעסען פון יעדען איינצעלנעם אידען, נאָר אויך דעם ע ה ר־פּ ו נ ק ט פון דעם גאנצען פאָלק. ווען מען שליידערט אין פּנים א גאנצען פאָלק די בעשולדיגונג, אז ער האָט א קלענערען ווערטה, איידער זיינע שכנים, יעמאָלט איז מען גענויגט צו פערגעסען אָן אלע אוטיליטארישע אויסרעכענונגען און מען האָט נאָר איין זאך אין

זינען: אָבוואַשען די בעליידיגונג, בעפריעדיגען די נאַציאָנאַלע עהרע. דער קאמף פאַר אידישע גלייכבערעכטיגונג — מיר ווילען דאָס נאָר ניט לייקענען — איז געווים אַן ע ה ר ע ן - ק א מ ף. און פונדעסטוועגען האָבען מיר פון ציוניזם, — דעם היטער פון די נאַציאָנאַלע אינטערעסען אויך אין גלות, — געמעגט ערוואַרטען אַן אַנדער שטאַלץ, וואָס וואָלט אפשר געווען ניט וועניגער עהרענהאַפט, איידער יענער עהרען־קאַמף, — דעם שטאָלץ, וואָס וואָלט געזאָגט צו דער רעגיערונג און צו די הערשענדע רוסישע קלאַסען: „מיר זענען אייך מוחל במחילה גמורה אַלע אייערע גימנאַזיעס, מיט אייערע אוניווערזיטעטען, מיט דעם רעכט צו האַנדלען אין מאָסקווע, מיט די אָפיצערישע עפּאָלעטען און אַקסעל־בענדען, מיט דער מעגליכקייט צו ווערן ביי אייך אַ מיניסטער. מיר פאָדערען פון אייך נאָר די רעכט פאַר אידישע א ר ב י י ט און א י ד י ש ע בילדונג. גיט אונז די רעכט און די מעגליכקייט צו קויפען ע ר ד, מיר זאָלען קאָנען בעארבייטען מיט אידישע הענד; גיט אונז די רעכט און די מעגליכקייט צו בויען אונזערע אייגענע בילדונגס־אַנשטאַלטען אין אונזער אייגענער שפּראַך!"

איך וויל צוגעבען, אַז אין יענער צייט, אין דער צייט פון גילדערנע חלומות, זענען אַזעלכע רעיד געווען אונמעגליך ניט נאָר דערפאַר, וואָס דער אידישער באַלעבאָס וואָלט אויפגעהויבען אַ ביטערען געשריי, נאָר אויך דערפאַר, ווייל אַלע בעגרענצונגען האָבען ניט היינט־מאָרגען געדאַרפט אראָבגעשווענקט ווערן דורך די מעכטיגע וואַלען פון דער רעוואָלוציע. אָבער איצטער זענען שוין יענע וואַלען לאַנג אויסגעטריקענט, און דאָס „פּראָגראַם־מינימום", פאַר וועלכען דער ציוניסט וואָלט א י צ ט ע ר בעדאַרפט קעמפען אין רוסלאַנד, איז נאָך אַלץ ניט פערעפענטליכט געוואָרען.

מען קאָן געהן נאָך ווייטער. שטעלט אייך פאָר, אַז אַ האַלבליבעראַלע דומע וואָלט בעשלאָסען צו געבען דעם אידישען פאָלק אַנשטאַט פולע גלייכבערעכטיגונג, נאָר אַ טיילווייזע אויסגלייכונג און זי וואָלט אונז פאָרגעשלאָגען אויסצוקלייבען, וואָס מיר ווילען בעסער: ארבייט־רעכט און נאַציאָנאַל־קולטורעלע רעכט, — דערפאַר אָבער פערליערען אַלע האַנדעלס־און רוסישע בילדונגס־רעכט; אָדער די האַנדעלס־און רוסישע בילדונגס־רעכט, — דערפאַר אָבער

אבזאגען זיך פון די ארבייטס־רעכט און אן אייגענער אידישער ביל־דונג. אויב די ציוניסטען וואלטען וועלען איינגעהן אויף א וועלכען עס איז קאמפראמיס, — וועלכען פון די צוויי קאמפראמיסען וואל־טען זיי אנגענומען? איהר קאנט גאנץ זיכער וועטען, אז דער גאר גרעסטער טייל פון די ציוניסטען וואלט אין איינעם מיט דעם גאר גרעסטען טייל באלעבאטים און דער אינטעליגענץ אנגענומען דעם צווייטען פארשלאג: האנדעל־און בילדונגס־רעכט, אנשטאט ארבייט און נאציאנאלע רעכט. אומזיסט וואלט איהר זיך יעמאלט בערופען אויף דעם ביטערען אמת, אז דורך די נייע רעכט וועלען מיר נאך שטארקער מאכען דעם אנטיסעמיטיזם און אז פאר די דאזיגע רעכט וועלען מיר זיך שפעטער מוזען פאנאנדערצאהלען מיט א צו טייערען פרייז. די ציוניסטען ווילען דעם ביטערען אמת ניט בעמערקען, אקוראט ווי די באלעבאטים און די אסימילירטע אינטעליגענץ בע־מערקען איהם ניט, ווייל די ציוניסטען זענען אין זייער טאג־טעגלי־כער פסיכאלאגיע, פלייש פון זייער פלייש, און ביין פון זייערע ביי־נער. אויף דער ציוניסטישער אידעאל אין גלות איז — האנדעל און אינטעליגענטע פראפעסיעס, און מען קאן ניט ערווארטען, אז זיי זאלען זיך ערנסט איינהערען אין רעיד, וואס געהן להיפך צו דעם דאזיגען אידעאל.

און כדי צו בענעהמען דעם גאנצען אבגרונד פון פערברעכערי־שען לייכטזין, אין וועלכען די באלעבאטיש־אינטעליגענטע פסיכאלאָ־גיע האט פערשלעפט דעם ציוניזם, איז גענוג צו דערמאנען יענעם ב א י ק א ט א ו י ף א י ד י ש, וועלכען די ציוניסטישע אינ־טעליגענץ האט ארויסגעלאזען. פאר איהר איז בעסער רוסיש, איידער אידיש, האט זי גאנץ אפען דערקלערט. בעסער ר ו ס י ש! זי פערגעסט, אז אויף איין נייעם רוסיש־שפרעכענדען אידען וואקסען אויס צעהן אדער הונדערט טויזענד אידען־האסענדע רוסען; אז די ש פ ר א ך ־ א ס י מ י ל א ציע איז יענער קעסעל, אין וועלכען עס ווערט געקאכט דער גיפטיגסטער אנטיסעמיטישער סם. דער ציוניזם פערגעסט דאס, אדער ו ו י ל ד א ס נ י ט ג ע ד ע נ־ק ע ן, און ווען איהר דערמאנט איהם אן דעם גרויסען פראבלעם פונ'ם אנטיסעמיטיזם, ווענן ער העלפט שטארקער ווערן דורך זיין

אנטי־אידישיסטישע פּראָפּאַגאַנדאַ, — האָט ער נאָר איין תירוץ:
„א״ץ ישראל!“

מיט א שקל א יאָהר קויפט מען זיך אָב פון דעם ביטערן אמת.

דער ציוניזם איז ניט פּארטיג געוואָרען מיט דעם פּראָבלעם פון׳ם אַנטיסעמיטיזם, ווייל אין דער לעצטער ליניע האָט דאָס איהם ניט דערלאָזען זיין באַלעבאַטישע און אַסימילאַטאָרישע פּסיכאָלאָגיע.

לאָמיר איצטער זעהן, וואָס פאַר א ראָליע דער ביטערער אמת האָט געשפּיעלט ביי דער ערשטער אידישער ארבייטער־פּארטיי, דעם „בונד“.

4.

דעם „בונד׳ס“ שטעלונג צו דעם פּראָבלעם פון דעם אַנטיסעמיטיזם איז זעהר שווער צו בעשטימען אויף קלאָר, ווי עס איז בכלל ניט גרינג פאַנאַנדערצוקלייבען זיך אין זיינע טעאָריעס. זיין גרויס האָט ער בעוויזען ניט אין דעם שטודיר־צימער פון טהעאָרעטישען שאַפען, נאָר אויף דעם קריעגס־פעלד פון פּראַקטישע ארבייט. ער קאָן מיט שטאָלץ זאָגען וועגען זיך, אַז זיין עמבלעם איז ניט די פעדער, נאָר דער שווערד. ניט דורך טעאָריעס נאָר א דאַנק דעם שטענדיגען רוף צום קאַמף, א דאַנק דער שטענדיגער פיהרונג אין קאַמף האָט ער בעוויזען די גבורה, וואָס איז אייביג מיט גאָלדענע אותיות פערשריעבען אין דער געשיכטע פון דעם אידישען פאָלק. ווי דער ציוניזם האָט אויפגעוועקט דעם פער׳חלש׳טען נאַציאָנאַלען בעוואוסטזיין ביי א טייל אידישע אינטעליגענץ און ביי א טייל פון דער אידישער בורזשואַזיע, אזוי האָט דער „בונד“ — נאָך מיט א שטאַרקערער קראַפט — פאַנאַנדערגעטרייסעלט די אידישע מאַסען פון׳ם פ אָ ל י ט י ש ע ן שלאָף און — אפשר ניט וועלענדיג אליין - - פאַנאַנדערגעפלאַמט אין זיי דעם נאַציאָנאַל־אידישען פונק.

א חוץ דעם קאָנען מיר ניט ערוואַרטען קיין בעשטימטע, פעסט אויסגעקריסטאַליזירטע מיינונגען וועגען די אידישע פּראָבלעמען ביי א פּארטיי, וואָס האָט אריינגענומען אין זיך אזוי פיעל פערשיידענאַרטיגע „אידען“: פון דעם כמעט ריינעם „אידיש־שפּרע־

כענדען" סאָציאַל־דעמאָקראַט ביז צו דעם „כמעט" חובב־ציון, — פון דעם „מוז"־אידען און דעם „מהיכא־תיתא"־אידען ביז צו דעם בעוואוסטען און שטאָלצען נאַציאָנאַליסט. זיי אַלע זענען זיך צו־נויפגעקומען אין איינעם, ווייל זיי אַלע האָבען געגלויבט אין דער נויטוועגדיגקייט פון אַן אייגענער אידישער ארבייטער־בעוועגונג אויף די יסודות פון דער אידישער שפּראַך און פון דעם אַלגעמיין אייראָפּעאישען סאָציאַל־דעמאָקראַטישען פּראָגראַם.

בנוגע צו דעם אַנטיסעמיטיזם קאָן מען אין דעם „בונד'ס" ליטעראַטור ניט געפינען קיין איינהייטליכען און קלאָרען שטאַנד־פּונקט. זי איז איבערהויפּט אָרעם אין אַרבייטען און בעטראַכטונגען אויף אונזער טהעמע. מען קאָן זאָגען, אַז דעם „בונד'ס" געדאַנק איז בדרך כלל זעהר ווייניג געשטאַנען אונטער דער שליטה פון דעם אַנטיסעמיטישען פּראָבלעם. אמת, גאָר אין אָנהויב פון זיין לעבען, — אויב איך האָב ניט קיין טעות, — אין דער ערשטער רוסישער בראָשורע זיינער, וואו ער האָט געפּרובט טעאָרעטיש בעגריגדען די נויטוועגדיגקייט פאַר'ן אידישען פּראָלעטאַריאַט זעלבסטשטענדיג אַרויסטרעטען אויף דעם פעלד פון פּאָליטישען קאַמף, ווערט צווישען אַנדערע טעמים אָנגעפיהרט אויך דער אַרגו־מענט, אַז אין דעם קאַמף פאַר פּאָליטישע גלייכבערעכטיגונג קאָן זיך דער אידישער ארבייטער ניט פערלאָזען אויף דעם יושר פון דעם ניט־אידישען. אָבער אָט דער טיעפער, מוטהיגער בליק, וואָס נעהמט די בעציהונגען פון די ניט־אידישע ארבייטער צו די אידישע ניט ווי זיי דאַרפען זיך אויסמאָלען על פּי דער אינטערנאַציאָנאַליס־טישער טעאָריע, נאָר ווי זיי זענען אין דער הארטער און קאַלטער ווירקליכקייט, — אָט דער מוטהיגער בליק, זאָג איך, איז באַלד פערלאָשען געוואָרען אין דער בונדיסטישער ליטעראַטור.

אמת, אויף וויפיעל איך בין בעקאַנט מיט דער פּסיכאָלאָגיע פון די פערשיידענסטע בונדיסטען, וועלכע איך האָב פּערזענליך געטראָפען אין לעבען, וואָלט איך געקאָנט שווערען, אַז אָט דער ניט־צוטרוי צו די גוי'אישע ארבייטער־מאַסען איז קיין מאָל פון דער נשמה ניט פערשוואונדען, און איז לכל הפחות געבליבען שטעהן דאָרטען, ווי אַן אונבעוואוסטער אינסטינקט. אָבער בעוואוסט און אָפּיציעל זענען אַרויסגערוקט געוואָרען אַנדערע טעמים פאַר דער

אידישער זעלבסטשטענדיגקייט: די סאָציאַליסטישע ערציהונג פון די מאַסען; דער קאַמף אַנטקעגען דער גייסטיגער אַפּטרופּסות, וואָס די אידישע באַלעבאַטישע וועלט האָט איבער דעם מוח פון דער אידישער אַרבייטערשאַפט; די נויט צוצופּאַסען זיך אין דער פּראָ־פּאַגאַנדאַ, אַגיטאַציע און אָרגאַניזאַציע צו די נאַציאָנאַלע אייגענ־טימליכקייטען פון דעם אידישען פּראָלעטאַריאַט; די נויט צו פיה־רען דעם קלאַסען־קאַמף פון דעם אידישען אַרבייטער אַנטקעגען דער אידישער בורזשואַזיע; דער קאַמף אַנטקעגען דער ציוניסטישער בעוועגונג, ביי וועלכער מען האָט געמוזט אַרויסרייסען פון די הענד די „טויז־קאַזיר“ פון נאַציאָנאַליזם; די בעפריעדיגונג פון די נאַצי־אָנאַלע נויטען פון דעם אידישען פאָלק, כדי די אַרבייטערשאַפט זאָל אין דעם פּרט ניט דאַרפען אָנקומען צו דער בורזשואַזיע; — קורץ, אַלץ אַרגומענטען, וואָס האָבען צו טהאָן מיט די אינטערעסען פון דער סאָציאַליסטישער בעוועגונג, מיט דעם אינווענינסטען לע־בען פון די אידישע אַרבייטער־מאַסען און ניט אַ ברעקעל מיט דער שטעלונג פון דער ניט־אידישער וועלט צו דעם אידישען פאָלק.

און פון דעסטוועגען הייסט דאָס ניט, אַז דער „בונד“ האָט ניט געטראַכט וועגען דעם אַנטיסעמיטיזם און איז געווען אין גאַנ־צען בלינד צו דעם אמת, וועגען וועלכען מיר רעדען. אדרבה, אין דעם עקאָנאָמישען סוד און יסוד פון דעם אַנטיסעמיטיזם זענען די בונדיסטען, אַ דאַנק זייער מאַרקסיסטישער וועלט־אַנשויאונג, אַרייב געדרונגען אַ סך טיעפער, איידער די ציוניסטען, ווען אפילו זיי זענען, ווי מיר וועלען באַלד זעהן, געבליבען שטעהן אין דעם ענין אויף דעם האַלבען וועג. אָבער דערזעלביגער מאַרקסיזם, וואָס האָט געעפענט זייערע אויגען אויף די עקאָנאָמישע אורזאַכען פון דעם אַנטיסעמיטיזם, האָט בעדעקט דעם פינסטערען תהום מיט אַ ראָ־זעווען שלייער, וואָס האָט אין גאַנצען בערוהיגט דאָס בונדיסטישע האַרץ, לכל הפּחות פאַר דער צוקונפט.

אין דער דייטשער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע, דער שטענדיגער פאַבריק פון מאַרקסיסטישע טעאָריעס, איז שוין אין דעם סוף פון די אַכציגער יאָהרען געווען אויסגעאַרבייט אַ ריין עקאָנאָמישע דער־קלערונג פאַר דעם אַנטיסעמיטיזם.

לויט דער דאָזיגער דערקלערונג, איז דער אַנטיסעמיטיזם אַן

ערשיינונג, וואָס נעהמט ארום ניט אַלע שיכטען פון דער ניט־אי־דישער געזעלשאַפט, נאָר מעהר נישט, ווי אַ געוויסען טייל פון איהר: דעם מיטעל־קלאַס. דער קליינער און מיטעלער סוחר און פּראָדוצענט פערוואַנדעלט זיין עקאָנאָמישע אונצופריעדענהייט מיט דער אידישער קאָנקורענץ אין אַ נאַציאָנאַלע שנאה צו דעם אידישען פאָלק. מיט דער שנאה ווערט אַנגעצונדען אויך דער קליינער איי־גענטימער און דאָס אָרימע קליינבירגעטום, ווייל איהם שטעכט אין די אויגען דער אידישער קאַפּיטאַל און ער האָט ניט קיין שכל איינ־צוזעהן, אַז אין דעם קאַפּיטאַליזם איז ניט שולדיג דער איד, נאָר דער קאַפּיטאַליזם. וואָלט ער דאָס איינזעהן, וואָלט פון זיין בע־וואוסטזיין פערשוואונדען דער איינציגער טעם, פאַר וואָס ער זאָל פיינד האָבען אַ אידען, און ממילא וואָלט אויך פערשוואונדען זיין שנאה צו איהם. דער אַנטיסעמיטיזם איז דעריבער, ווי בעבעל דריקט זיך אויס, „דער סאָציאַליזם פון דעם פּרא אָדם“.

דערפאַר מוזען די צוויי וויכטיגסטע קלאַסען פון דער מאָדער־נער געזעלשאַפט, — די גרויס־בורזשואזיע און דאָס פּראָלעטאַריאַט, — זיין, על פּי דער עקאָנאָמישער טבע זייערער, אין גאַנצען פריי פון דעם אַנטיסעמיטיזם. די גרויס־בורזשואזיע, — ווייל זי האָט קיין מורא ניט פאַר דער אידישער קאָנקורענץ, און דאָס פּראָלע־טאַריאַט, — ווייל ער שטעהט עקאָנאָמיש אין גאַנצען מחוץ פון דער האַנדעלס־וועלט און איהרע אַנטאַגאָניסטישע קרעפטען. די איינ־ציגע טרעגער פון דעם „אידען־האַס“ זענען נאָר די מיטעלע שיכ־טען פונ'ם פאָלק, און אין דערינען ליעגט אַ גרויסע טרויסט. עס איז דאָך „ידוע“, אַז די מיטעלע קלאַסען מוזען אַלץ מעהר און מעהר פערשווינדען. אויפ'ן פּלאַץ וועלען בלייבען נאָר די גרויס־בורזשוא־זיע און דאָס פּראָלעטאַריאַט, — ד. ה. פּונקט יענע קלאַסען פון דער געזעלשאַפט, אויף וועלכע די אַנטיסעמיטישע געדאַנקען און געפיה־לען קאָנען ניט האָבען קיין ברעקעל שליטה.

ממילא זענען די טעג פון דעם אַנטיסעמיטיזם סיי ווי סיי געצעהלטע נאָך פאַר דער סאָציאַלער רעוואָלוציע. ער איז ניט מעהר ווי אַ געוויסע קינדער־קראַנקהייט אין אַ געזעלשאַפט, וואָס איז נאָך ניט אַרויסגעטרעטען, ווי דער סדר איז, אויף דעם וועג פון דער גרויס־קאַפּיטאַליסטישער ענטוויקלונג. קוים אָבער ווערט

דער גרויס־קאַפּיטאַליזם דער אמת'ער בעל הבית פון לעבען; קוים קומט די צייט, ווען אַלץ מוז זיך רעכענען מיט דעם ווילען פון דער גרויס־בורזשואַזיע און דעם פּראָלעטאַריאַט, — אַזוי פערלירט דער אַנטיסעמיטיזם זיין גאַנצע פּאָליטישע און סאָציאַלע מאַכט.

מיט דעם דאָזיגען טרויסט האָט אויך געלעבט די נשמה פון'ם „בונד" און דאָס האָט נאָך מעהר פערשטאַרקט — פון אַ ריין „נאַציאָנאַל־אידישען" שטאַנדפּונקט — זיין מאַרקסיסטישע בענקשאַפט נאָך דער גרויס־קאַפּיטאַליסטישער ענטוויקלונג. און זיין אידיש האַרץ האָט געמאַגט זיין נאָך מעהר רוהיג דערפאַר, ווייל אין דעם „בונד'ס" פּראָגנאָז וועגען די סאָציאַלע פּראָצעסען אין דעם לעבען פון דעם אידישען פאָלק איז געלעגען אַ פערשטאַרקונג פון יענער מאַרקסיסטישער טרויסט.

דער „בונד" גלויבט, אַז אויך די אידישע געזעלשאַפט איז אונטערגעוואָרפען אונטער דער מאַכט פון די זעלביגע עקאָנאָמישע ענטוויקלונגס־געזעצען, וואָס הערשען ביי אַלע מאָדערנע פעלקער. אויך ביי דעם אידישען פאָלק מוז זיך אויסבילדען אַ פּראָלעטאַריאַט און אַ גרויס־בורזשואַזיע און אויך דאָ מוזען די מיטעלע שיכטען אַלץ מעהר אַראָבגעהן פון מאַרק. דער פּועל יוצא פון דעם דאָזיגען פּראָצעס מוז זיין, אַז ניט נאָר ווערט אַלץ עינגער דער שטח, אויף וועלכען דער אַנטיסעמיטיזם קאָן ווירקען, — ווייל עס פערשווינדט אַלץ מעהר דער ניט אידישער מיטעלער הענדלער, — נאָר עס ווערט אויך אַלץ קלענער דער מקור, פון וואַנען דער גאַנצער אַנטיסעמיטיזם שלאָגט, ווייל עס פערשווינדט ביסלעכווייז דער מיטעלער אידישער האַנדעלס־קלאַס. די מאַיאָריטעט פון דעם אידישען פאָלק ווערט אַן אַרבייטער־בעפעלקערונג. דאָס שוואַכט אָב דעם אידישען האַנדעל און ממילא זיין קאָנקורענץ מיט דעם ניט־אידישען. סוף כל סוף בעקומען מיר די געווינשטע אידיליע פון ברידערליכען לעבען צווישען איד און ניט־איד שוין אין די גרעניצען פון דעם גרויס־קאַפּיטאַליסטישען שטאַאַט. די אידישע גרויס־בורזשואַזיע פערבינדט זיך סאָלידאַריש מיט דער ניט־אידישער גרויס־בורזשואַזיע; דאָס אידישע פּראָלעטאַריאַט געהט האַנד אין האַנד מיט דעם ניט־אידישען, און אין דער היץ פון דעם קלאַסען־קאַמף ווערן ביסלעכווייז אין גאַנצען אויסגעטריקענט יענע קליינבירגער־

ליבע זומפען, וואו עס קאָנען זיך נאָך ווידעמען אנטיסעמיטישע מיקראָבען.

א חוץ דעם טראָגט דער פּראָגראַם פון „בונד", — די נאַציאָנאַל־קולטורעלע אויטאָנאָמיע, — אין זיך גופא א שטיקעל סגולה אנטקעגען דעם אנטיסעמיטיזם: מיר האָבען שוין געהאַט די געלעגענהייט ניט איין מאָל אויסצופיהרען, אז אן אייגענע קולטור אין דער אידישער שפּראַך מוז אָבציהען די אידישע אינטעליגענץ פון דער פרעמדער און אויף אזא'ן אופן קלענער מאַכען די אידישע קאָנקורענץ.

דעם „בונד'ס" שטעלונג צו דעם אנטיסעמיטיזם איז, ווי מען זעהט, אויפגעבויט אויף דיזעלביגע „אייזערנע געזעצען פון דער עקאָנאָמישער ענטוויקלונג", וואָס גיבען יעדען מארקסיסט דעם שליסעל צו יעדען ערנסטען פּראָבלעם פון דעם געזעלשאַפטליכען לעבען.

לאָמיר זעהן, אויף וויפיעל די דאָזיגע מארקסיסטישע טעאָריע קאָן באמת פערענטפערן אונזער פּראָבלעם.

איך וויל מיך דאָ ניט ארייגלאָזען אין א קריטישער אונטערזוכונג, אויף וויפיעל דער אנטיסעמיטיזם קאָן דערקלערט ווערן נ א ר דורך עקאָנאָמישע אורזאַכען*), אויף וויפיעל יענע געזעצען זענען באמת „אייזערנע" און אויף וויפיעל זיי זענען איבערהויפּט געזעצען. אפילו אז מיר זאָלען בלייבען אויף דעם באָדען פון דעם מאָדערנעם אָרטאָדאָקסישען מארקסיזם, מוזען מיר אויך קומען צו רעזולטאַטען, וואָס גראָבען אונטער די גאַנצע בונדיסטיש־מארקסיסטישע ארגומענטאַציע.

די מארקסיסטישע טעאָריע פון דעם אנטיסעמיטיזם איז אויפגעשטעלט געוואָרען נאָך מיט יאָהרען און יאָהרען צוריק, איידער עס האָט זיך אָנגעהויבען דער קריטישער איבערקוק פון אַלע יסודות פון דעם מארקסיזם און איבערהויפּט פון דעם הויפּט־יסוד זיינעם: דעם גלויבען, אז די מיטעל־קלאַסען מוזען דורך דער עקאָנאָמישער ענטוויקלונג פערשווינדען. אָבער גראָד דער יסוד האָט ביי דער מארקסיסטישער אָרטאָדאָקסיע בעקומען א גאַנץ אַנדער פּנים.

*) פערגלייך אונזער אַרבייט: „דער עקאָנאָמישער מאַטעריאַליזם און די נאַציאָנאַלע פראַגע".

פריהער, איידער דער קריטיק, האָט מען דעם יסוד געלערנט פשוטו כמשמעו: עס ווערט אַלץ קלענער און קלענער דער פּראָצענט פון מענשען, וואָס קאָנען אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט פיהרען אַן אייגענע מיטעלע אָדער קלענערע פּראָדוקטיווע באַלעבאַטישקייט: זיי פאַלען אריין אין די רייהען פון דעם פּראָלעטאַריאַט, פערגרעסערן זיין צאָהל און זיין מאַכט, ביז דער פּראָלעטאַריאַט ווערט די „אומגעהייערע“ מאַיאָריטעט פון דער בעפעלקערונג. יעמאָלט מאַכט ער די סאָציאַלע רעוואָלוציע. די קריטיק האָט אָבער סטאַטיסטיש אויפגעוויזען, אַז די עקאָנאָמישע ווירקליכקייט איז ניט אומעטום טריי צו יענעם געזעץ; אַז אין אַ סך צווייגען פון דעם עקאָנאָמישען לעבען בעווייזט זיך גאָר דער היפּוך פון איהם: דער פּראָצענט פון די זעלבסטשטענדיגע מיטעלע און קליינע באַלעבאַטישקייטען ווערט ניט נאָר ניט קלענער, נאָר אָפּטמאָל אויך גרעסער ווי געוועזן.

די אָרטאָדאָקסיע האָט אויף דעם גענטפערט, אַז עס דוכט זיך נאָר אַזוי. די קליינע און מיטעלע באַלעבאַטישקייטען זענען נאָר לפנים זעלבסטשטענדיגע, נאָר לויט זייער יורידישער פאָרם און לויט דעם פּסיכאָלאָגישען בעוואוסטזיין פון דעם באַלעבאָס. אין דער אמת'ן אָבער, לויט זייער אינוועניגסטען תוך, זענען זיי ניט קיין זעלבסטשטענדיגע באַלעבאַטישקייטען, ווייל זיי זענען אין גאַנצען פערשקלאַפט ביי דעם קאַפּיטאַל. דער זעלבסטשטענדיגער פויער ליעגט אַ פערשקלאַפטער ביי די היפּאָטעקאר־באַנקען, דער שענקער ביי די ביער־ברויערייען, דער קרעמער ביי דעם גראָסיסט א. אז. וו. מיינען מיינט דער באַלעבעסעל, אַז ער איז נאָך אַ גאַנצער „יש“, אַ שטיקעל באַלעבאָס פאַר זיך. אין דער אמת'ן איז ער, לויט זיין פערדיענסט און אָפּטמאָל אויך לויט זיין געבונדענער פרייהייט אינ'ם האנדעל, ניט מעהר ווי אַן אָנגעשטעלטער פון דעם קאַפּיטאַליסט. ממילא קאָן זיין פּסיכאָלאָגיע זיך בעפרייען פון די פריהעריגע פענטעס, וואָס זענען געוועזן אָנגעטהאָן אויף איהר, און אויף אזא'ן אופן קאָן אויך דער קליינער און מיטעלער באַלעבאָס צושטעהן צו דעם פּראָלעטאַריאַט אין זיין קאמף אנטקעגען דעם קאַפּיטאַליזם. און די אַלטע מארקסיסטישע נבואה, אַז „מעז יצא

מתוק", אז דער סאָציאַליזם מוז ארויסוואַקסען פון דעם קאַפּי־טאַליזם, בלייבט ניט אַ ברעקעל געמינערט.

לאָמיר היינטיגס מאָל אויך דאָס לאָזען אָן אַ זייט, אויף וויפיעל דער נייער אויסטייטש פון דעם מאַרקסיסטישען יסוד שטימט צונויף מיט דער ווירקליכקייט און אויף וויפיעל ער קאָן רעטען פון באַנקראָט יענע נבואה פון קאַרל מאַרקס, וואָס איז די אינווענייגסטע נשמה פון דעם גאַנצען וויסענשאַפטליכען סאָציאַליזם. לאָמיר אָננעהמען, אז ער טהוט דאָס אויסגעצייכענט גוט. וואָס אונז אינטערעסירט, איז אָבער די שאלה: ווי דאַרף ווירקען דער דאָזיגער אויסטייטש אויף דער מאַרקסיסטישער טעאָריע פון אַנטיסעמיטיזם? מוז דער אַנטיסעמיטיזם אָבגעשוואַכט ווערן, וואָס מעהר דער באַלעבעסעל ווערט אָבהענגיג פון דעם קאַפּיטאַל'ס מאַכט אָדער גאָר אפשר פערקעהרט?

מיר דוכט, אז ווען מען טראַכט זיך אריין אביסעל טיעפער אין דעם ענין, מוז מען קומען צו דעם רעזולטאַט, אז דער אַנטיסעמיטיזם מוז אונטער אַזעלכע אומשטענדען ניט נאָר ניט אָבגעשוואַכט ווערן, נאָר אדרבא זיך נאָך מעהר פערשטאַרקען. דער טעם דערפון איז אַ גאַנץ פּשוט'ער: די אבהענגיגקייט פון דעם קאַפּיטאַל שאַפט ניט אָב די קאָנקורענץ צווישען די קליינע און מיטעלע באַלעבאַטים; אדרבא זי פערשאַפט זי נאָך מעהר און דאַרטען, וואו עס מישט זיך אריין דער איד מיט זיין אַרט קאָנקורירען, דער איד, וואָס קאָן זיך ערלויבען דעם לוקסוס צו ווערן נאָך מעהר פערשקלאַפט פון דעם גרוים־קאַפּיטאַל, איידער דאָס איז מעגליך פאַר דעם ניט־אידען, מוז די אידישע קאָנקורענץ („שמוץ־קאָנקורענץ" רופט דאָס אין זיין כעס דער גוי) נאָך טיעפער אריינקריכען צו דעם גוי אין די גרגרת אריין און אָנפילען אַלע זיינע ביינער מיט נאָך אַ ביטערערען האס צו אונז, איידער דאָס איז געוועזען ביז אַהער.

די „אייזערנע" געזעצען פון דער עקאָנאָמישער ענטוויקלונג פיהרען דעריבער ניט צו דער אָבשאַפונג פון דעם אַנטיסעמיטיזם, ווי דאָס האָט געהאָפט די מאַרקסיסטישע טעאָריע. זיי פיהרען גאָר צו דער פערשאַרפונג פון דעם „אידען־האַס".

אין זיין בויען אויף די „אייזערנע געזעצען" האָט דער „בונד" אפשר בתמימות געמיינט, אז זיי זענען די איינציגע געזעצען, וואָס

דער איד קאָן ניט „ארום געהן". עס קאָן זיין אז דאָס איז אמת. האָט זיך אָבער אויסגעלאָזען אַן אַנדער צרה: די געזעצען זענען ארום געגאַנגען דעם אידען. פריהער האָבען זיי איהם גאַראַנטירט, אז זיי וועלען מאכען אַ תל פון דעם אַנטיסעמיטיזם. לסוף האָבען זיי ניט נאָר ניט געהאַלטען קיין וואָרט: זיי האָבען נאָך גענומען דעם אַנטיסעמיטיזם אונטער זייער בעזונדערן שוץ.

דעם „בונד'ס" גלויבען אין די „אייזערנע געזעצען פון דער עקאָנאָמישער ענטוויקלונג", וואָס מוזען פערוואַנדלען די גרויסע מאַיאָריטעט פון דעם אידישען פאָלק אין אַ מאָדערנעם פראָלעטאַריאַט, איז געווען דער איינגענטליכער צענטראַל־פּונקט פון אַלע זיינע האָפנונגען און די וויכטיגסטע פעסטונג אין דעם טעאָרעטישען קאַמף מיט די געגנער.

שוין דער פאַקט אַליין, אַז עס איז דאָ און עס וואַקסט אַ אידי־שער פּראָלעטאַריאַט, פערענטפערט די שאלה וועגען דעם, צי עס קאָן געמאָלט זיין אַ שטאַרקע סאָציאַליסטישע בעוועגונג ביי דעם אידישען פאָלק, וואָס איהר איינציגער טרעגער עס מוז, לויט דער מאַרקסיסטישער טעאָריע, זעלבסט פערשטענדליך, זיין דער פּראָ־לעטאַריאַט. און אויב די מאַיאָריטעט פון דעם אידישען פאָלק מוז זיך פּראָלעטאַריזירען אין גלות, יעמאָלט ווערט שוין ממילא די אידישע פראַגע כמעט פערוואַנדעלט אין גאַנצען אין אַ אידישע ארבייטער־פראַגע און דער צענטער פון דער אידישער כלל־טהע־טיגקייט ווערט אריבערגעטראָגען אויף דעם סאָציאַל־פּאָליטישען געביעט.

פערשטאַרקען די מאַכט פון דעם אידישען ארבייטער־קלאַס, דערוועקען און פערשאַרפען אין איהם דאָס קלאַסען־בעוואוסטזיין, צופיהרען איהם צו דער רוסישער סאָציאַליסטישער אַרמעי, אין איינעם מיט איהר אויסקעמפען אַ פריי רוסלאַנד און אַ נאַציאָנאַל־קולטורעלע אויטאָנאָמיע פאַר אַלע פעלקער און, פערשטעהט זיך, אויך פאַר דעם אידען, — דאָס איז לאָגיש דער ענד־ציעל, וועלכען דער „בונד" מוז אוועקשטעלען פאַר דעם אידישען סאָציאַליזם. דער אידישער סאָציאַליזם האָט ניט קיין אַנדערע פּראָבלעמען, איידער דער סאָציאַליזם פון אַלע אונטערדריקטע פעלקער אין רוסלאַנד, ווייל דאָס לעבען פון דעם אידישען פאָלק ווערט בעהערשט פון

יענע אלגעמיינע עקאנאמישע געזעצען, וואס פיהרען דורך זייער אייזערנע ממשלה אין דעם לעבען פון אלע אנדערע פעלקער.

די פּראָלעטארישע מאיאָריטעט פון דעם אידישען פאָלק פער־ענטפערט מיט איין קלאפּ די צוויי גרעסטע פּראָבלעמען פון דעם אידישען לעבען, די עקאָנאָמישע פראגע און די אַנטיסעמיטישע. פון וואנען זאָלען מיר לעבען? — פון אונזער ארבייט אויף דער פאבריק! ווי ווערט מען פּטור פון דער רשעות? — די רשעות מוז יעמאָלט פערשווינדען פון זיך אליין: די עקזיסטענץ פון דער אידישער פּראָלעטארישער מאיאָריטעט וועט אויסשטעכען די אויגען דעם אַנטיסעמיטיזם, ווייל זיין הויפּט־בעשולדיגונג, אז מיר זיינען א פּאראזיטען־פאָלק, ווערט ממילא בטל.

דערצו קומט, ווי מיר האָבען געזעהן אויבען, אז די אידישע און ניט־אידישע מיטעלקלאסען פערלירען זייער מאכט און וואג אין דעם געזעלשאפטליכען לעבען און מיט דעם גופא ווערט אויסגע־טריקענט דער הויפּט־קוואל, פון וואנען עס שלאָגט דער אַנטיסעמי־טישער שטראָם. צווישען דער אידישער ארבייטערשאפט און דער ניט־אידישער קאָן קיין אַנטיסעמיטיזם ניט געמאָלט זיין, ווייל זייער ביידענס אינטערעסען זיינען דורכאויס סאָלידאריש. אויך איצטער איז שוין ביי דעם ניט־אידישען פּראָלעטאריאט קיין אייגענטליכער אַנטיסעמיטיזם ניטאָ. עס איז נאָך ביי איהם, אמת, געבליבען אביסעל „מיאוס'ע האוואיעס" פון דער אלגעמיינער אַנטיסעמיטי־שער אטמאָספערע, אָבער אויך די מיאוס'ע האוואיעס וועלען פון איהם מיט דער צייט ארויסגעטריבען ווערן דורך זיין קולטורעלע ענטוויקלונג און, נאָך מעהר, דורך דעם שטאָלצען, מוטיגען, נאציאָ־נאל־בעוואוסטען ארויסטרעטען פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט. ער וועט זיך ניט לאָזען קריכען אויפ'ן קאָפּ און וועט האָבען גענוג קוראזש און קראפט אויסצולערנען דעם ניט־אידישען פּראָלעטאריער דרך־ארץ צו זיך, אויב יענער זאָל זיך נאָר נויטיגען אין דעם.

טראכט מען זיך אריין אין אָט דעם צענטראַלען פּונקט פון דעם „בונד'ס" האפנונגען, ווערט איינעם קלאָר די צויבער־מאכט, מיט וועלכער דער „בונד" האָט געווירקט אויף די הערצער פון די מאסען. צונויפגעשטיקט אין די שטעדט און שטעדטלעך פון דעם תחום, ארויסגעטריבען פון די דערפער און די שענקען, אָבגעשניטען

כמעט פון יעדען מקור פרנסה, זענען די גרויסע מאַסען מיט דער הונגער־בייטש געטריבען געוואָרען אין די פאַבריק און אין דעם וואַרשטאַט. אין דער ערשטער צייט האָט די אַלטע וועלט מיט קומער געקוקט, ווי אַ טאַטענ'ס אַ קינד פערשוואַרצט דעם פּנים פון דער משפּחה און נעהמט זיך פאַר דער נאָדעל אָדער דעם קאַפּול. דער מזומנ'ער רובעל האָט, אמת, פערשריען די שאַנד. עס האָט אָבער געפעהלט די א י ל ו ז י ע, יענער זיסער חלום, וואָס מאַכט פון דער נויט אַ טוגענד, פון דער שאַנד אַ „שיינדעל". דער „בונד" האָט אריינגעטראָגען אין דעם אידישען לעבען די אידעע פון אַ נייעם י ח ו ס, אין וועלכען די מאַסען האָבען זיך אַזוי שטאַרק גענויטיגט. אַ פאַבריק־ארבייטער — אַ שפּאַס צו זאָגען: דער בויער פון דער מענשליכער צוקונפט, דער בעפרייער פון דעם אידישען פאָלק!

די מאַסע האָט אפשר ניט קלאָר פערשטאַנען אַלע טעאָריעס, אָבער זי האָט מיט דעם אינסטינקט געפיהלט, אַז אין דער „פאַבריק" ליעגט די גאולה. אין דער פאַבריק קאָן מען דורך „אחדות" פער־דיענען אַזעלכע שכירות, וואָס אַ משולח ביי אַ גביר'ישען באַלעבאָס קריגט ניט אָפּט. דאָס איז איינס. אַ חוץ דעם ווערט מען אין דער זעלביגער צייט אַוועקגעשטעלט אין פראָנט פון דעם עפענט־ליכען לעבען אַזוי, אַז אַלעמענס אויגען קוקען, — די איינע מיט שנאה און כעס, די אַנדערע — מיט האָפענונג, — אויף דאָס, וואָס חברה טהוט אָדער רעכענט צו טהאָן. אַ דאַנק דעם קלאַסען־קאַמף ווערט דער ארבייטער דער צענטער פון דעם עפענטליכען לעבען.

דער אידישער קלאַסען־קאַמף איז געבאָרען געוואָרען אויף דעם „בונד"'ס הענד. ער איז געווען זיין אָקושאָר, זיין ערציהער און זיין פיהרער. און על פּי יושר האָט ער די ראָלע כשר פערדיענט. דער „בונד" און די בונדיסטישע מאַסען זיינען אָנגע'שכור'ט גע־וואָרען מיט קאַמף־לוסט און נצחונות. עס האָט זיך נענומען שריי־בען דער שעהנסטער קאַפּיטעל אין דער מאָדערנער געשיכטע פון דעם אידישען פאָלק, — די בונדיסטישע רעוואָלוציע אין רוסלאַנד. אין דעם היץ און אין די נויטען פון דעם קאַמף און אין דעם רויש פון דעם זיעג האָט דער „בונד" געהאַט זעהר ווענינ צייט און לוסט קריטיש איבערצוקוקען זיינע טעאָרעטישע פּאָזיציעס. די ארבייט

האָבען געמוזט נעהמען אויף זיך זיינע געגנער, די נאַציאָנאַליסטען, און עס איז דעריבער קיין חדוש ניט, וואָס די געגנער האָבען גע־עפענט זייערע פייערס גראָד אנטקעגען יענעם פונקט, וועלכען מיר האָבען אָנגערופען: די הויפּט־פּעסטונג פון דעם „בונד", דעם פונקט פון דער „פּראָלעטאַריזאַציע".

אויב די לעזער געדענקען נאָך יענע צייט און איהרע גייסטיגע קעמפּפען, וואָס האָבען זיך פאַנאַנדערגעברענט אין דעם לאַגער פון דעם אידישען סאָציאַליזם, וועלען זיי זיך מסתמא דערמאָנען, אז דער פּראָבלעם פון דעם אַנטיסעמיטיזם האָט אין זיי געשפּיעלט זעהר אַ קליינע ראָלע, און די פראַגע: „יע־פּראָלעטאַריזאַציע אָדער ניט־פּראָלעטאַריזאַציע?" איז בעהאַנדעלט געוואָרן דאָס רוב גאָר פון גאַנץ אַנדערע מאָטיוועז.

עס האָט אויסגעזוכט, אַז פאַר די קעמפּפענדע צדדים איז די הויפּט־זאַך געוועזען ניט די צוקונפט פון דעם אידישען פאָלק, נאָר די צוקונפט פון דעם סאָציאַליזם ביי די אידישע מאַסען. אַנשטאָט צו דיסקוטירען, צי דער סאָציאַליזם איז אַ פּאַסענדער אָדער ניט פּאַסענדער מיטעל צו בעפרייען דאָס אידישע פאָלק פון גלות, האָט מען זיך מעהר געריסען וועגען דעם, צי דאָס אידישע פאָלק אין גלות איז אַ פּאַסענדער אָדער ניט פּאַסענדער מיטעל פאַר די פער־ווירקליכונג פון דעם סאָציאַליזם. דאָס רוב דעבאַטען האָבען אי־בערגעלאָזען דעם איינדרוק, אַקוראַט ווי דאָס וואָלטען געקומען ווילד־פרעמדע מענשען, משולחים פון דעם אינטערנאַציאָנאַל, וואָס האָבען בעדאַרפט אויספאָרשען, צי עס לוינט זיך פון סאָציאַליסטישען שטאַנדפּונקט אַוועקצולעגען ענערגיע אויף די בעאַרבייטונג פון יענעם שטיקעל מענשהייט, וואָס רופט זיך דאָס אידישע פאָלק.

דער „בונד" האָט גע'טענה'ט: יע, עס לוינט זיך! דאָ וואַק־סען נייע קאַדרען פון דער סאָציאַליסטישער אַרמעע, ווייל דאָס אי־דישע פאָלק פּראָלעטאַריזירט זיך. די געגנער האָבען גע'טענה'ט: ניין, אין גלות לוינט זיך עס ניט, ווייל אין גלות קאָן זיך דאָס אידי־שע פאָלק ניט פּראָלעטאַריזירען. זאָל אויף דאָס אידישע פאָלק קאָנען צושטעלען קאַדרען צו דער סאָציאַליסטישער בעוועגונג, מוז עס פריהער האָבען אַן אייגען לאַנד און אַן אייגענע קאַפּיטאַליסטישע ענטוויקלונג. אָבער אַזוי ווי אָהן דער בורזשואַזיע קאָן קיין אייגען

לאַנג ניט געוואָונען ווערן, איז ממילא דערפון געדרונגען, ערשטענס, אז מען דאַרף געהן האַנד אין האַנד מיט דער בורזשואַזיע און, צווייטענס, אז אין גלות קאָן ניט זיין קיין ערנסטע סאָציאַליסטישע אַרבייט און עס קאָן ניט זיין קיין ערנסטע אידישע סאָציאַליסטישע בעוועגונג.

אָבער בעת די דעבאַטאַנטען האָבען זיך אַזוי אַרומגעקריגט וועגען דעם גורל פון דער אידישער נשמה אין גלות, — צי זי זאָל, חס ושלום, בלייבען אַ קליין־קרעמערשע, אויב „ניט־פּראָלעטאַריזאַציע“, אָדער ווערן אם־ירצה־השם אַ סאָציאַליסטישע, אויב יע־פּראָלעטאַריזאַציע“, — האָט דאָס פּראָבלעם גופא געהאַט אַ סך אַן אַנדער בעדייטונג: אַ וויכטיגערע און נעהענטערע צו דעם לעבען און די נויטען פון דעם אידישען פאָלק.

אויב דאָס רוב אידישע קליינע הענדלער און „לופט“־מענשען קאָנען און מוזען ווערען פּראָלעטאַריער און אויב ס'איז אונמעגליך, אז יעמאָלט זאָל נאָך בלייבען בעשטעהן דער אַנטיסעמיטיזם, איז יעמאָלט די שאלת־היהודים, די אידען־פראַגע פערענטפערט.

אָט דאָס איז אייגענטליך דער בונדיסטישער פּעלז, אויף וועלכען עס ווערן געבויט אַלע זיינע האָפנונגען פאַר אַ מעגליכקייט פון אַ אידישען לעבען אין גלות.

מיר מוזען דעריבער מיט אונזער קריטיק אויספּרובען די שטאַרקקייט פון דעם דאָזיגען פּעלז. אמת, אפילו ווען אַלע וואַלען פון דער קריטיק זאָלען זיך צונויפּברעכען אָן דער מאכט פון דעם פּעלז, וועט נאָך יעמאָלט בלייבען הענגען אין לופטען די שאלת־היהדות, די פראַגע וועגען אָן אייגענער, פרייער און זעלבסטשטענדיגער קולטור, אָבער די שאלה איז אַ שפּעטערדיגע און מיר קאָנען זי אין גאַנצען לאָזען אָן אַ זייט, ווייל זי קאָן סיי ווי סיי ניט בעהאַנדעלט ווערן אין דער ראַהם פון אונזער היינטיגער אַרבייט.

לאָמיר בלייבען ביי דעם פּראָבלעם פון אַנטיסעמיטיזם, און נאָר פון דעם שטאַנדפּונקט מוזען מיר איצטער זיך נעהנטער צוקוקען, צי דעם „בונד“'ס אָפּטימיסטישע טעאָריעס זיינען באמת געגרינדעט אויף אַ פעסטען יסוד און צי קאָנען מיר גלויבען אין יענער צוקונפט, וועלכע דער „בונד“ מאָלט אונז אויס, צי קאָנען

מיר באמת האָפען, אַז די אידישע אַרבייטערשאַפט וועט מאַכען אַ סוף צו אונזער ערגסטען שונא, דעם אַנטיסעמיטיזם.

אויף וואָס רוהט דעם „בונד”'ס גלויבען, אַז די מאַיאָריטעט פון דעם אידישען פאָלק דאַרף ווערען אַ שטאַטישע אַרבייטער־בעפעלקערונג? אין דער לעצטער שורה, ניט אויף די ערפאַהרונגען פון דעם לעבען, ווייל זיי זענען נאָך אַזוי ווייניג און אַזוי פול מיט ווידערשפּרוכען, נאָר אויף אַ מאַרקסיסטישען „געזעץ” און אויף אַ לאָגישער דעדוקציע. ביי אַלע פעלקער, — אַזוי זאָגט דער מאַרקסיזם, — מוז דער פּראָלעטאַריאַט ווערען די אומגעהייערע מאַיאָריטעט פון דער בעפעלקערונג. אידען זענען אַ פאָלק, ממילא מוז דאָס זיין אמת אויך פאַר איהם.

דער פעהלער, וואָס דער „בונד” מאַכט דערביי, איז ניט אַזוי זיין פעסטער גלויבען אין יענעם גרויסען אויבער־„געזעץ”, ווען אפילו דאָס אַליין איז שוין אַ גאַנץ היבשער טעות. אויך ליעגט ניט דעם „בונד”'ס גרייז אין דעם, וואָס ער בעטראַכט די אידען ווי אַ פאָלק. דער „בונד” האָט דאָ אַרויסגעלאָזען פון אויג אַן אַנדער זאַך, וואָס געהט לחלוטין ניט להיפך צו דעם מאַרקסיזם. ער האָט פערזעהן, אַז יענער געזעץ איז געשריעבען געוואָרען נ י ט פ א ר פ ע ל ק ע ר, נאָר פאַר געזעלשאַפטען, ד. ה., פאַר דעם סכום מענשען, וואָס זענען צונויפגעבונדען אין איינעם מיט די שטריק פון איין־און־דערזעלביגער געזעלשאַפטליך־עקאָנאָמישער באַלעבאַטישקייט, וואָס ווערט אין דער לעצטער שורה קאָנטראָלירט און איבערוואַכט פון אַ ש ט א א ט ל י כ ע ן פיהר.

נאָר פאַר זיי, פאַר די ג ע ז ע ל ש א פ ט ע ן איז געשריעבען געוואָרען דער דאָזיגער געזעץ. אויב עס איז אָבער אַזוי, איז פון יענעם געזעץ, אפילו ווען מען זאָל אָננעהמען אַז ער איז אַבסאָלוט ריכטיג, נאָך בשום אופן ניט געדרונגען, אַז אַלע פ ע ל ק ע ר מוזען דורכמאַכען דעם פּראָצעס פון פּראָלעטאַריזאַציע.

נעהמט צום ביישפּיעל רוסלאַנד, מיט זיינע הונדערט און פופציג מיליאָן איינוואוינער. ווען אין רוסלאַנד וועלען, אם ירצה השם, זיין הונדערט מיליאָן אַרבייטער, וועט מען שוין גאַנץ געוויס קאָנען זאָגען, אַז אַן אומגעהייערע מאַיאָריטעט פון זיין בעפעלקערונג האָט זיך שוין פּראָלעטאַריזירט. אָבער דאָס וועט בשום אופן

ניט הייסען, אז אַלע פעלקער, וואָס וואוינען אין רוסלאַנד, זענען אויך פאַנאַנדערגעפאַלען אין אַ דריטעל בורזשואַזיע און צוויי דריטעל פּראָלעטאַריאַט. צווישען די פופציג מיליאָן בורזשואַזיע קאַנען זיך געפינען אַלע פּוילען, אַלע דייטשען, אַלע לאַטישען, און עס בלייבט נאָך פּלאַץ פאַר אַ היבשע ביסעל אמת'ע מאַסקאַליעם. על כל פנים, איז עס שווער צו זעהן, וואו דאָ זאָל ליגען דער מוז, אז די 4% אידען זאָלען ארויסשיידען פון זיך צוויי דריטעל לוין־ארבייטער. די עטליכע פאַקטען וואָס מיר זעהן אין רוסלאַנד און אין אַמעריקאַ זענען לגמרי ניט קיין בעווייז. אין רוסלאַנד האָט זיך דער איד געמוזט נעהמען צו דער ארבייט, ווייל מען לאָזט איהם ניט האַנדלען, און ווייל רוסלאַנד'ס קאַפּיטאַליסטישע ענטוויקלונג איז נאָך צו יונג, פון איהר זאָלען קאָנען לעבען נאָך אַ פינף־זעקס מיליאָן מענשען. אָבער זאָל די קאַפּיטאַליסטישע ענטוויקלונג אָנהויבען געהן, ווי דער מארקסיסטישער סדר איז; זאָלען אַלע רעכט־ליכע באַריערען פערשווינדען, וואָס שטערען די ענטוויקלונג פון דעם אידישען האַנדעל אין אַלע זיינע פאָרמען און גרויסען, — וואָס וועט יעמאָלט דעם אידען צובינדען צו דעם וואַרשטאַט און דער מאַשין?

מיר שטעלען אוועק די שאלה פאַר אידען און ניט פאַר אַלע אַנדערע פעלקער, ווייל מען דאַרף זיין אַ בלינדער אָדער מיט אַ כיון צומאַכען די אויגען, כדי ניט צו זעהן דעם פאַקט, אז דאָס אידישע פאָלק איז אין דעם פונקט אַן אויסנאַהם, — אַ טרויעריגע אָדער אַ פרעהליכע, — ווי איהר ווילט אזוי נעהמט דאָס אָן. אויף וויפיעל דאָס העננגט אָב פון זיין אייגענעם גוטען ווילען, קאָן דער איד ניט אריבערטראָגען קיין פיזישע לוין־ארבייט.

דאָ שפּיעלט די הויפּט־ראָלע ניט אזוי די פיזישע שוואַכקייט זיינע, — ער קלייבט סיי ווי סיי אויס די לייכטערע ארבייטען, — אויך ווירקט דאָ ניט קיין פוילקייט, ווייל דער איד איז בטבע דוקא פול מיט ענערגיע און שאַפונגס־לוסט. די הויפּט־„צרה“ איז דאָ די גאַנצע „פּסיכאָ־פיזיק“ פון דעם אידען: זיין איינגעבאָרע־נער „אַנאַרכיזם“, וואָס קאָן ניט אריבערטראָגען קיין אויבער־האַרר אויף זיך; זיין אונרוהיגער, נערוועזער טעמפּעראַמענט, וואָס דער־ליידעט ניט די איינטאָניגקייט פון דעם ארבייטער־לעבען; זיין

לוסט צו איניציאַטיווע, צו מאַכען, „ווי איך וויל״; זיין קאָנקור־רענץ־לוסט, וואָס טרייבט איהם אַריבערצוּיאָגען דעם אַנדערען, צו הויבען זיך אַלץ העכער און העכער; זיין ווילען אַ שפּיעל טהאָן מיט די שאַנסען פון׳ם לעבען און אויספּרובען דעם אייגענעם מזל; זיין אויפגעוועקטער, אייביג אַרבייטענדער פערשטאַנד, וואָס קאָן לייכט אויסנוצען די געלעגענהייטען; זיין איינגעהאַלטענקייט און שפּאָרעוודיגקייט אין די ערשטע צייטען, ווען מען דאַרף קומען „צו די ערשטע פּאָר גראָשען קאַפּיטאַל״. דאָס זענען אַלץ שטריכען פון דעם אידישען כאַראַקטער, וואָס ווילען איהם אייביג אָפּזיעהען פון דער פיזישער לוין־אַרבייט.

אַנטקעגען אָט דעם פאַקט קאָן מען אויך ניט ברענגען די ראיה פון אַמעריקאַ, וואו עס האָט זיך שוין כלומרשט אויסגעביל־דעט אַ שטענדיגער אידישער אַרבייטער־קלאַס, וואָס טראַכט ניט וועגען קיין אַנדער זאַך, ווי נאָר וועגען דעם גורל פון דער לוין־אַרבייט. די שטענדיגקייט פון דעם דאָזיגען אַרבייטער־קלאַס שטעהט גראָד אין דעם גרעסטען ספק.

ליידער האָבען מיר דאָ ניט קיין סטאַטיסטישע צאָהלען. אונ־זערע אַרבייטער־פיהרער האָבען זיך איין מאָל פאַר אַלע מאָל איינ־געשמועסט, אַז דער אידישער אַרבייטער קאָן ניט האָבען קיין אַנדערע ספּעציפיש־אידישע אייגענשאַפטען, איידער דער ניט־אי־דישער, און אַז עס איז דעריבער ניטאָ, וואָס צו שטודירען אין איהם; אָדער זיי זענען סתם גרויסע עם־הארצים, שאינו־יודע־לשאול׳ס אין דער סאָציאַלער פראַגע, וואָס ווייסען ניט, ווי און וואָס צו פרעגען ביי דער אידישער ווירקליכקייט, כדי אויסצו־געפינען איהרע כאַראַקטעריסטישע שטריכען; אָדער אין בעסטען פאַל, זענען זיי אַסימילאַטאָרען, וואָס האַלטען די גאַנצע אידישע ווירקליכקייט פאַר אַן איין־טאָג־פליעג, וואָס מוז באַלד פערשווינ־דען. ווי די מעשה איז, איהר וועט אין אונזער סאָציאַליסטישער פּרעסע אין אַמעריקאַ ניט אָנטרעפען קיין ערנסטען פּרואוו אויס־צוגעפינען, **ווי לאַנג** אַ אידישער אַרבייטער האַלט זיך ביי דער אַרבייט.

אָבער אויב מיר קאָנען איצטער ניט אָנפיהרען קיין סטאַטיס־טישע צאָהלען, וואָס זאָלען בעווייזען, ווי אונבעשטענדיג דער

אידישער ארבייטער־קלאַס איז אין אַמעריקאַ, ווייס אָבער יעדער איינצעלנער פון אונז פון די הונדערטער פאַקטען און ביישפּיעלען אין לעבען, אַז דאָס רוב, קוקט דער איד אויף זיין ארבייט נאָר ווי אויף אַן איבערגאַנגס־צושטאַנד און אַלע זיינע געדאַנקען זענען אריינגעטהאָן ניט אין דעם, ווי אַזוי צו פערשטאַרקען זיינע פּאָזיציעס אַלס ארבייטער, אַז זי, די ארבייט, זאָל בלייבען זיין מקור חיונה פאַר איהם אַליין און פאַר זיינע קינדער. אומגעקעהרט: זיין גאַנצער טראַכטען און זאָרגען איז — ווי אַזוי אַליין ארויסצורייסען זיך פון די שקלאַפישע קעיטען פון דער לוין־ארבייט אָדער, לכל הפחות, בעפרייען פון זיי די קינדער.

נאָר די גאָר אָבגעלאָזענע אָדער אויסגעמאַטערטע שיידען זיך מיט הארץ־וועהטאָג פון דעם דאָזיגען אידעאַל, גיבען אַ מאַך מיט'ן האַנד אויף זייער צוקונפט און לאָזען זיך דרעהען אין דרייען פון דעם לעבען, „ווי עס דרעהט זיך“. דער וואָס האָט נאָר אביסעל ענערגיע און לעבענס־קראַפט אין זיך וועט ניט רוהען, ביז ער וועט ניט אראָבוואַרפען פון זיך די יאָך פון דעם „שאַפּ“. איך ווייס ניט, אויף וויפיעל דאָס איז אמת ביי דעם האַנדעלס־פּראָלעטאַריאַט, אָבער אין דער אינדוסטריע און האַנדוועדק זענען דאָס מעשים בכל יום; מען ארבייט אָב אַ פּאָר יאָהר, קלייבט צונויף אַ פּאָר דאָלאַר און מען נעהמט זיך פאַר אַ שטיקעל „געשעפט“. גליקט אָב, שלאָגט מען זיך דורך ווי עס איז; אויב עס געהט שלעכט, קעהרט מען זיך באַין ברירה ווידער אום צוריק אין „שאַפּ“, וויע־דער צונויפהונגערען אַ פּאָר גראָשען, כדי ווידער אויסצופּרואָווען דעם מזל אין אַן איינענער אונטערנעהמונג.

אין די גרענעצען פון מיין היינטיגען ארטיקעל קאָן איך מיך ניט אָבשטעלען אויף דעם זעהר וויכטיגען און אינטערעסאַנטען פּונקט. עס איז אויך ניט דאָ דער אָרט פאַנאַנדערצוקלייבען די עטישע זייט פון דער פראַגע: זאָלען מיר בעטרויערן דעם פאַקט, וואָס דער איד וויל ניט זיין קיין לוין־ארבייטער, אָדער, אדרבא, פרעהען זיך מיט דעם. דאָ דאַרפען מיר נעהמען די ער־שיינונג ווי זי איז און זיך אַ פרעג טהאָן, אויב אין אַמעריקאַ קאָן מקוים ווערן דאָס שטרעבען פון דעם אידישען ארבייטער אין גאַנ־

צען צו פערלאָזען דאָס פעלד פון פיזישען לוין־ארבייט. די פראגע איז ניט אזוי פערוויקעלט, עס זאָל שווער זיין ארויסצוגעפינען אויב ניט דעם אבסאָלוט ריכטיגען ענטפער, איז דעם, וואָס איז קרוב לאמת.

עס פערשטעהט זיך, אז א געוויסע גרעסערע אָדער קלענערע צאָהל אידישע ארבייטער וועט אלע מאָל בלייבען אין דער אידישער גאס. אָבער איך רעכען, עס זענען דאָ גענוג טעמים אָנצונעהמען, אז די דאָזיגע צאָהל וועט שטענדיג שטרעבען צו דערגרייכען דעם מעגליכען מינימום. עס זענען דאָ א מאסע בעדינגונגען, וואָס וועלען אין דער צוקונפט נאָך מעהר איידער איצטער אראָבדריקען די צאָהל אלץ טיעפער און טיעפער. דער הויפט־צואוואקס פון דער אידישער ארבייט אין אמעריקא שטאמט פון דער אימיגראציע. די אימיגראציע אָבער מוז זיך דאָך ווען עס איז אָבשטעלען אָדער אָנהויבען רינען אין א סך ענגערען אָדער שוואכערען שטראָם. די אומשטענדען אין די מזרח לענדער קאָנען בעסער ווערען, אָדער אמעריקא וועט מאכען נאָך שווערער און ענגער דעם אריינגאנג, און מחמת דעם אליין וועט דער צוואוואקס ווערן אלץ קלענער און קלענער. אָבער אפילו אז די אימיגראציע זאָל נאָך לאנג אָנהאַלטען אין איהר איצטיגער גרויס, איז דאָס נאָך אויך ניט קיין גאַראנטיע פאר א בעשטענדיגען וואקסען פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט. דער הויפּט־דרוק, וואָס פּרעסט דעם אידען אריין אין דעם „שאָפּ" איז די „אונבעהאָלפענקייט" אין די ערשטע צייט פון זיין קומען, דער מוטער־עלענד, וואָס בעגעגענט איהם אין דער פּרעמד. אָהן א גראָשען געלד, אָהן דער קענטעניס פונ'ם לאנד און פון דער שפּראך, ווערט ער אריינגעטריבען אין די גרויסע צענטערן, וואו דער קעסעל־גרוב פון דעם אמעריקאנישען לעבען כאפּט איהם אויף און דרעהט איהם קודם־כל אריין אין דעם „שאָפּ". אָבער די „רעגולירונג פון דער עמיגראציע", וואָס ווערט טאָגטעגליך געטהאָן פון זיך אליין, גראָבט אוים אלץ מעהר קאנאלען צווישען די גרויסע שטעדט און די קליינע, צווישען דעם „מזרח" און דעם ווייטען מערב און דרום, וואו עס איז נאָך אָפען אזא גרויסער און ברייטער פעלד פאָר דעם אידישען — „פּעדלער" און

הענדלער. קיין מאַכט אין דער וועלט, — אפילו ניט דער אַנטי־סעמיטיזם, וועלכען דער הענדלער און פּעדלער האָט פאַנאַנדער־געטראָגען אומעטום איבער'ן לאַנד, — וועט ניט קאָנען אריינ־צווינגען דעם אידען צוריק אין שאַפּ אריין דאָרטען און יעמאָלט, וואו ער וועט האָבען די מעגליכקייט אָדער די אויסזיכט — א ו י ף ד ע ם א י י ג ע נ ע ם ח ש ב ו ן, פּיהרען זיין אייגענע באַלע־באַטישקייט, ווי אָרעם און אונזיכער זי זאָל ניט זיין.

און אחוץ דעם וואַקסען איצטער אָן קאָנקורענטען אויף דעם אידישען ארבייטער אפילו אין יענע פּראָדוקציאָנס־צווייגען, וועל־כע ער, דער איד, האָט אויסגעבויט מיט זיין בלוט און שווייס, קאָנקורענטען, וואָס טרייבען איהם ארויס פון דעם פאַך. דער איטאַליענער רוקט זיך ביסלעכווייז אריין אין די אַזוי אָנגערופענע אידישע טריידס, און נאָך די איטאַליענער וועט קומען דער סלאַוואַק און אפשר אויך דער נ ע ג ע ר, וואָס הויבט זיך ערשט איצטער אָן זיך אויסצומענשלען און צוצופּאַסען צו די בעדינגונגען פון דער פרייער לוין־ארבייט. די קאָנקורענץ פון דעם ניט־אידישען אר־בייטער מיט דעם אידישען איז שוין א פאַקט, וואָס הויבט זיך אָן צו ווארפען אין די אויגען. און גאַנץ נאַטירליך וואַקסט ארויס מיט דעם פאַקט אויך די ערשיינונג, וואָס דער אידישער באַלעבאָס וועט גאַנץ זיכער וועלען בעסער האָבען ביי זיך ניט־אידישע, איידער אידישע ארבייטער, ווייל דער ניט איד איז א בעסערע, זאַפטי־גערע פּירה צום בכבוד'ען אויסזויגען, איידער דער איד.

מחמת אָט די אַלע טעמים — און נאָך א טוץ אַנדערע — איז דאָ ווייניג האָפענונג אויף די פּראָלעטאַריזירונג פון די אידי־שע מאַסען, אויף דעם אויפבוי פון א שטענדיגען אידישען ארביי־טער־קלאַס. א ו מ ע ט ו ם, א י ן י ע ד ע ן ע ק אָ נ אָ מ י־ ש ע ן אָ ר ג א נ י ז ם, ו ו א ו ד אָ ס א י ד י ש ע פ אָ ל ק װ ע ט ז י י ן א מ ע ו ט פ ו ן ד ע ר ג א נ צ ע ר ב ע־ פ ע ל ק ע ר ו נ ג, ו ו ע ט ד ע ר א י ד י ש ע ר פּ ר אָ ל ע־ ט א ר י א ט ז י י ן א מ ע ו ט פ ו ן ד ע ם א י ד י ש ע ן פ אָ ל ק. און וואָס גרעסער עס איז דאָס לאַנד וואו די אידען וואוינען ווי א מעוט, אַלץ גרעסער מוז זיין דער פּראָצענט אידען,

וואָס לעבען פון האַנדעל אָדער זעלבסטשטענדיגע אונטערנעהמונגען, אַלץ קלענער די צאָהל פון דעם אידישען פּראָלעטאַריאַט.

אויב עס זענען דאָ וועלכע עס איז אייזערנע געזעצען אין דער עקאָנאָמישער ענטוויקלונג פון דעם אידישען פאָלק, איז דאָס דער אייזערנער געזעץ פון דער אידישער „ניט־פּראָלעטאַריזאַציע“. און גראָד מיט דעם געזעץ האָט זיך דער „בונד“ ניט געוואָלט רעכענען.

רעכענט מען זיך אָבער ערנסט מיט דעם „געזעץ“, מוזען אויסוואַקסען גאַנץ נייע פּראָבלעמען פאַר דער ענטוויקעלונג פון דעם סאָציאַליזם צווישען דעם אידישען פאָלק און עס מוז נאָך אַמאָל איבערגעקוקט ווערען דער מאַרקסיסטישער „אני־מאמין“, אַז נאָר דער לוין־אַרבייטער, דער „פּראָלעטאַריער“ קאָן זיין דער טרעגער פון אַ סאָציאַליסטישער בעוועגונג. אָבער די פראַגע געהערט שוין צו אַ גאַנץ אַנדער קאַפּיטעל. פאַר אונזער היינטיגען צוועק איז נאָר נויטיג אַרויסצוברענגען פון יענעם געזעץ, אַז אַלע „אידישע“ האָפענונגען, וואָס מען פערבינדט מיט דער ענטוויקעלונג פון דעם קאַפּיטאַליזם און דעם וואַקסען פון דער אידישער אַרבייטערשאַפט, זענען געבויט אויף אַבסטראַקטע פאָרמולען, אַריבערגעטראָגען פון דער פרעמד און מעכאַניש צוגעפּאַסט צו דער אידישער לאַגע. זאָגט מען זיך אָב פון יענע מעכאַנישע פאָרמולען און דרינגט מען אַריין טיעפער אין דאָסווירקליכע לעבען, בעקומט מען אַ גאַנץ אַנדער בילד.

מיט דער ענטוויקעלונג פון דעם קאַפּיטאַליזם וואַקסט די מעגליכקייט פאַר דאָס אידישע פאָלק נאָך טיעפער און צאָהלרייכער אַריינצודרינגען אין דער האַנדעלס־ספערע און אין די ליבעראַלע פּראָפעסיעס און אַלץ אונבעדייטענדער ווערט די מאַכט פון דעם אידישע פּראָלעטאַריאַט, ווי אַ פערטרעטער פון דעם אידישען פאָלק פאַר דער דרויסענדיגער וועלט. די פערשאַרפטע עקאָנאָמישע קאָנקורענץ צווישען דעם אידען און דעם ניט־אידען, וואָס וואַקסט אָן פּראָפּאָרציאָנעל מיט דער ענטוויקלונג פון דעם קאַפּיטאַליזם, שטייגערט אין דערזעלביגער מאָס דער אידען־האַס, פון וועלכען עס מוז סוף־כל־סוף ליידען אויך דער אידישער פּראָלעטאַריער. אָבער — צו קליין אין צאָהל, צו לויז אָרגאַניזירט, ווייל ער איז אויפגעבויט

פון ניט־בעשטענדיגע עלעמענטען, איז ער ניט ביכולת אויפצוהאַל־
טען דעם אַנטיסעמיטישען שטראָם לאָז זיין אויף אַזוי פיעל, אַז
ער זאָל ניט אריינדרינגען אין די ציילען פון דער ניט־אידישער
אַרבייטערשאַפט, אפילו דער אָרגאַניזירטער און סאָציאַליסטישער.

איך קום דאָ צו אַן אַנגעווענהטאַגטען פונקט, וועלכען עס
וואָלט זיך ניט געוואָלט אָנריהרען נאָר פון אויבען־אויף, — דעם
אַנטיסעמיטיזם פון דער ניט־אידישער ארבייטערשאַפט. מען מוז
עס אָבער טהאָן, ווייל דאָס געהט דירעקט אריין אין אונזער טהעמע.

דער וואָס איז ניט פערבלענדט פון קיינע פּאַרטיי־דאָגמען און
האָט קיין מורא ניט אויסצומאָלען דעם שד אויפ'ן וואַנד, ווייל אין
קיין געמעלעכץ קאָן ער ניט זיין שרעקליכער, איידער ער איז, ווייס
שוין פון לאַנג אָן דאָס, וואָס איז אַן אָפענער סוד פאַר אַלע געגאַ־
סען און וועגען וואָס מען האָט קיין מוטה ניט צו רעדען אָפען.
איך מיין דאָ דעם שרעקליכען פאַקט, וואָס אפילו די געבילדעטסטע
ארבייטער פון דער וועלט, — די פראַנצויזישע, ענגלישע און אַמע־
ריקאַנישע, — ווער רעדט שוין פון די פּוילישע, רוסישע און ארמע־
נישע! — זיינען בדרך כלל ניט נאָר ניט פריי פון אַנטיסעמיטישע
געפיהלען, נאָר שטעהען אין פרט בשום אופן ניט הינטער די איבע־
ריגע שיכטען פון דער בעפעלקערונג.

די לאַגע פון דער אידישער ארבייטערשאַפט צווישען דער
ניט־אידישער איז, — לאָמיר רעדען אַזוי פאַרזיכטיג, ווי עס איז
נאָר מעגליך, — גאָר־גאָר ניט קיין חשוב'ע.

אמת, אין די מאָמענטען פון אַ געזעלשאַפטליכער אויפרודע־
רונג, ווען דער אידישער פּראָלעטאַריאַט שטעלט זיך אין פראָנט
פון דעם קאַמף פאַר דער גאַנצער ארבייטערשאַפט, שטייגט די
חשיבות פון „מאָשקאָ" — און די אַטמאָספערע ווערט פול מיט
פראַזען פון אינטערנאַציאָנאַלע ברידערליכקייט און סאָלידאַריטעט
אפילו מיט דעם אידען, — פראַזען, וועלכע מען גלויבט מעהר
אָדער ווייניגער ערנסט. פאַלען אָבער אָב די וואַלען פון דער אויפ־
רודערונג און דאָס לעבען טרעט אריין אין זיינע געוועהנליכע ברע־
גען, אַזוי טרעט ארויס דער אַלטער אַנטאַגאָניזם צווישען איד און
ניט־איד, די אַלטע אַנטיפּאַטיע צו אונזער פאָלק. פון ברידערליכע
סאָלידאַריטעט בלייבט ניט קיין זכר. מיט די אידען אין דער

ארבייטער־בעוועגונג רעכענט מען זיך נאך אויף אזוי פיעל, אויף וויפיעל זיי קאנען זיך מקריב זיין פאר די אנדערע. אידען מוזען שטיצען ניט־אידישע סטרייקס, בעת ניט־אידען האבען כמעט קיין מאל ניט געשטיצט קיין אידישען סטרייק. אין א ניט־אידישען שאפ ווילען די ארבייטער קיין אידען ניט אריינלאזען, און אז א קליינע מינאריטעט דרינגט דורך, דארף זי אויף דעם העכסט שענד־ליכען אופן פערבארגען דעם פאקט פון איהר אידישער אבשטא־מונג, צופאסען זיך צו דער אומגעבונג אזוי, אז מען זאל זיי ניט דערקענען, אדער זי מוז אויסשטעהן נגישות און רדיפות, נאר ער־גער, איידער אין א רוסישער קאזארמע.

איך מוז צוגעבען, אז שולדיג אין אזא בעהאנדלונג פון דעם אידען זענען צו א גרויסען טייל די אידישע ארבייטער גופא דורך זייער שקלאפישע געדולד און — לאזט מיך רעדען גאנץ אפען — דורך זייער הינטישער צוגעלאזטקייט. על כל פנים דארטען, וואו עס געפינען זיך נאציאנאל־בעוואוסטע אידישע ארבייטער, וואו זיי טרעטען ארויס אפען און מוטיג פאר זייער מענשליכע און ממילא אויך נאציאנאלע ווירדע, דארטען ווערט דער אנטיסעמיטיזם, פער־שטעהט זיך, ניט פערשוואונדען, אבער די „אנטיסעמיטישע הא־וואיעס" ווערן געהאלטען אין צוים...

ווי געזאגט, איך קאן מיך דא איצטער ניט אבגעבען באריכות מיט דעם ענין. עס וועט זיך מאכען א פאסענדערע געלעגענהייט, ווען מען וועט זיך דארפען דורכרעדען ערנסט מיט אונזערע אסימי־לאטארישע ארבייטער־פיהרער און פאדערן פון זיי א דין וחשבון פאר יענער הינטישער צוגעלאזטקייט צו דעם „גוי", וועלכע זיי הא־בען ניט אויסגעראט ביי דעם אידישען ארבייטער, אדער אפשר נאך גאר פערשטארקט מיט יענער שענדליכער, שקלאווישער, גע־מיינער, פחות׳ערך׳דיגער לעהרע זייערער, אז א מינאריטעט טאר דורך איהר אויסערען אויסזעהען ניט ארויסרופען קיין אום־חן ביי דער מאיאריטעט. עס קאן זיין, אז זיי מיינען דערמיט דעם אר־בייטער׳ס טובה. עס קאן זיין, אז זיי חלום׳ט זיך, לכל הפחות, אין דעם לעבען פון דער ארבייטערשאפט, יענע משיח־צייט, ווען דער לייב וועט זיך אויף דעם גרינעם גראז פיטערן אין איינעם מיט דעם קאלב און דעם לאם. אבער — וואס געהט אונז אן, וואס יענע

פראַגרעס־פרומע לעמער און קעלבער מיינען מיט זייער לעהרע? דער פאַקט איז, אַז דער אידישער אַרבייטער, ווענינסטענס אין אַמעריקאַ, איז נאָך צו ווענינ מ ע נ ש, ער זאָל קאָנען אומערום רעספּעקטירען אין זיך דעם אידען און זאָל דעריבער קאָנען אומעדום אַרויסרופען און אַרויסקעמפען דעם נויטיגען דרך־ארץ צו זיך, ווי צו אַ אידען. אונטער אַזעלכע אומשטענדען ווירקט די אַסימילאַ־טאָרישע לעהרע, ווי אַן אַפּיום, וואָס שלעפערט איין די מענשליכע חשיבות, וועלכע די אידישע מאַסען האָבען נאָך ניט פערלאָרען אין גאַנצען, ניט קוקענדיג אויף אַזוי פיעל דורות פון פערפאָלגונגען און שקלאַווערייי.

דעם „בונד“ קאָנען מיר ניט בעשולדיגען אין יענער גראָזענער תורה פון די פראַגרעס־פרומע קעלבער און לעמער. און דעריבער לאָזען מיר איצטער אַרוים דעם ענין פון אונזער בעטראַכטונג. ווער עס איז גוט בעקאַנט מיט דער געשיכטע, און טעטיגקייט פון „בונד“, וויים, אַז אין זיינע גלענצענדערע צייטען, אונטער דער פיהרערשאַפט פון זיינע נאַציאָנאַל־געזינטערע עלעמענטען, איז ער ניט מיט אַפּיום געקומען צו די אידישע מאַסען, נאָר האָט מיט אַנגעגליהטע אייזענס אויפגעוועקט אין איהם די אידישע עהרע אַזו, אַז זי האָט זיך אויפגעבוימט און בעוויזען דער וועלט דעם קעמפענדען, רעוואָלוציאָנערען אידישען אַרבייטער אין זיין גאַנ־צער מענשליכער גרוים.

עס איז ביי מיר דעריבער קיין ברעקעל ספק ניט, אַז די אי־דישע אַרבייטערשאַפט, בעפרייט פון דער אַסימילאַטאָרישער לעמער־פאָליטיק, דורכגעדרונגען מיט אַ שטאָלצען, נאַציאָנאַלען, ד. ה. אין דער לעצטער שורה, מענשליכען בעוואוסטזיין, וועט קאָ־נען ביז צו אַ געוויסען גראַד פאַרטיג ווערן מיט יענעם אַנטיסעמי־טיזם, וואָס הערשט ביי דער ניט־אידישער אַרבייטערשאַפט. זי וועט אָבער מוזען פעסט און שטאָלץ קוקען אויג אין אויג דער צורייצטער חיה און צווינגען זי דורך דעם פעסטען, מאַגנעטישען, אונבערעכבאַרען בליק צוריקצוקריכען הינטערווייל עכם אין איהר פערבאָרגענעם ווינקעל. אָבער גאַנץ דערשלאָגען זי וועט זיך ניט איינגעבען אויף דער שטאָלצעסטער אידישער אַרבייטערשאַפט, ווייל אין אַ לעבען, וואו עס קומט פאָר די פערביטערטסטע קאָנקור־

רענץ צווישען איד און ניט־איד אין האנדעל און אין די ־רייע פראפעסיעס, מוזען איהר טאג־טעגליך צוגעפיהרט ווערען אלץ נייע און נייע לעבענס־כחות.

דער אידישער ארבייטער וועט דעריבער זיין בליק פון דער צורייצטער חיה ניט טארען אראבלאזען ניט אויף איין רגע, אפילו אין די צייטען פון דער ארבייטערשאפט גופא, ווייל, אין אן אונ־בעוואכטען מאמענט, קאן זי פלוצלונג א שפרונג טהאן אויף זיין נאקען און אריינלאזען אין איהם איהרע נעגעל.

פון די אלע ארגומענטען איז געדרונגען, אז ניט אין דער פאב־ריק האבען מיר צו זוכען די פערענטפערונג פון דער אידישער פראַ־גע. קליין אין צאהל, לויז צונויפגעהעפט, דורך איהר ניט בעשטענ־דיגקייט, קאן די אידישע ארבייטערשאפט ניט אימפאנירען דער דרויסענדיגער וועלט און ממילא ניט זיין יענע איינציגע מאכט, וואס זאל האלטען אן צוויק דעם געזעלשאפטליכען אנטיסעמיטיזם.

און עס פליהט פונאנדער ווי רויך יענע אידישע האפנונג, וואס איז געווען פערבונדען מיט דעם פראגראם פון דעם „בונד“.

.5

דער אנאליז פון די דריי וויכטיגסטע שטרעמונגען אין דעם אידישען לעבען, — דער אסימילאטארישער, דער ציוניסטישער און דער בונדיסטישער, — האט אונז בעוויעזען, אז אין זייער שטעלונג צו דעם אנטיסעמיטישען פראבלעם האבען זיי ניט גע־קאנט אויסגעפינען יענעם אויסוועג אדער יענעם סיסטעם פון מיט־לען, וואס זאל קאנען ראדיקאל פארטיג ווערן מיט דער אידישער פראגע, אויף וויפיעל זי האט זיך צו רעכענען מיט דער אייביגער שנאה צו דעם אידישען פאלק.

די פערשווינדונג פון דעם אידישען פאלק, וואס ווענען דעם טרוימט דער אסימילאטאר, וואלט באמת געווען דער ראדיקאלסטער מיטעל אנטקעגען דעם אנטיסעמיטיזם. די צרה איז אבער, וואס די אסימילאציאנס־טעאריע ליידט פון א שרייענדען ווידערשפרוך צווישען איהר אידעאל און די מיטלען, ווי אזוי דעם אידעאל דורכ־צופיהרען אין לעבען. כדי זיך צו בעפרייען פון דעם אנטיסעמי־

טיזם דארפען מיר פערשווינדען צווישען די פעלקער, דארפען מיר זיך דערנעהנטערן צו די ניט־אידען, אָבער וואָס מעהר מיר דער־נעהנטערען זיך צו זיי, אַלץ שטארקער ווערט דער אַנטיסעמיטיזם.

א ראדיקאלע הילף וואָלט גאַנץ געוויס געווען אויף דער **ציוניזם** אָדער דער טעריטאָריאַליזם, ווען ער וואָלט געקאָנט מקוים ווערן אין יענעם גרויסען אומפאנג און אין יענע קורצע צייט, ווי דאָס האָט זיך גע׳חלום׳ט זיינע בעגרינדער. ווי וויכטיג דער ציוניזם זאָל ניט זיין פאר דער וויטער צוקונפט און פאר א סך לעבענס־פּראָבלעמען פון דעם אידישען היינט, איז זיין מאכט אין דעם פּרט פון קאמף אנטקעגען דעם אנטיסעמיטיזם זעהר בע־שרענקט. אין אייביגען פערדיענסט האָט ער זיך ערוואָרבען פאר אונזער פּראָבלעם דורך דעם, וואָס ער האָט צום ערשטען מאָל אויפ־געוויזען אויף ־זיין גאנצער וויכטיגקייט און האָט — אין פּרינציפּ וועניגסטענס — ארויסגעבראכט איינס פון די הויפּט־מיטלען צו דער צרה — דעם קאמף אנטקעגען דער אסימילאציע.

פּראָבלעמאטישער פאר ביידען, — סיי פאר דער אסימילאַ־ציאָן, סיי פאר דעם ציוניזם, — איז דער וועג, אויף וועלכען דער „בונד" האָט אָנגעצייגט, — פערוואנדלען די מאיאָריטעט פון דעם אידישען פאָלק אין א בעפעלקערונג פון לוין־ארבייטער. דער וועג איז אי אוטאָפּיש, אי נוצלאָז פאר אונזער צוועק. אוטאָפּיש דער־פאר, ווייל אין אַן ענטוויקעלטער קאפּיטאליסטישער געזעלשאפט שטרעבט די צאָהל פון אידישע לוין־ארבייטער צו דערגרייכען איהר מעגליכען מינימום; און נוצלאָז דערפאר, ווייל אפילו יעמאָלט ווען די מאיאָריטעט פון דעם אידישען פאָלק זאָל ווערן א לוין־ארבייטער־מאסע, וועט זי ניט בעפרייען די ניט־אידישע ארבייטער־שאפט פון אנטיסעמיטיזם, וואָס וועט בלייבען הערשען אין דער געזעלשאפט, א דאנק דער טעטיגקייט פון דער אידישער סוחר׳י־שער און פּראָפעסיאָנעלער מינאָריטעט, און א דאנק דער קאָנקור־רענץ, וועלכער דער אידישער לוין־ארבייטער מוז מאכען דעם ניט־אידישען.

איז — וואו ליעגט דער אויסוועג?

פאר די, וואָס האָבען זיך טיעפער אריינגעטראכט אין דעם ענין, קאָן ניט זיין קיין ספק, וואו דער אויסוועג ליעגט.

ער בעשטעהט ניט אין איין איינציגער טהאט, וואָס זאָל קאָנען דורכגעפיהרט ווערן מיט איין מאָל. ער ליעגט אין אַ גאַנצען סיס־טעם פון מיטלען און שטרעבונגען, וואָס זאָלען שוואַכער מאַכען יענע וואָרצלען, פון וואַנען דער אנטיסעמיטיזם ציהט זיין חיונה, ביז זיי וועלען אין גאַנצען אָבשטאַרבען.

דאָס איז קודם כל דאָס בעשטרעבען צו אַן אייגענער אידישער פרייער היים. וואָס מעהר אידען מיר וועלען אַרויסציהען פון גלות און געבען זיי די מעגליכקייט צו פיהרען אַן אייגענע קולטורעלע און עקאָנאָמישע פאָלקס־באַלעבאַטישקייט, אַלץ מעהר אידען וועלען זיין פריי פון אנטיסעמיטישע פלאָגען, אַלץ וועניגער אנטיסעמיטיזם וועט בע־שאַפען ווערן אין גלות און אַלץ שוואַכער וועט ווערן זיין מאַכט. אָבער די אייגענע היים טאָרען מיר ניט בעטראַכטען אין דעם ליכט פון אַ קבוץ־גליות. דאָס וואָלט געווען אַ געפעהרליכע אוטאָפּיע, וואָס וואָלט אויסגעזויגט פון אונז די ענערגיע, וועלכע מיר דאַרפען אַזוי נויטיג אין דעם קאַמף פאַר אַ בעסערע צוקונפט אין די גלות־לענדער. די אייגענע היים וועט, לויט די שעהנסטע חלומות אונ־זערע, זיין ניט מעהר, ווי אַ צענטראַלער גליעד אין דעם גאַנצען אידישען קערפּער, די **האַרץ**, וואָס זאָל טאָג־אויס, טאָג־איין פּומפּען פרישע לעבענס־כחות אין דעם גאַנצען אידישען אָרגאַניזם; אָדער בעסער: אַ גייסטיגער **רעזערוואואַר, וואָס זאָל דורך אַ סיסטעם פון קאַנאַלען שפּייזען אַלע טיילען פון דעם אידישען פאָלק, צואוואָרפענע איבער דער גאַנצער וועלט.**

אַ חוץ דעם בעשטרעבען צו אַן אייגענער היים, מוזען מיר זעהן דורכצופיהרען אין די גלות־לענדער לכל הפחות צוויי אנדערע רעוואָלוציעס אין דעם לעבען פון דעם פאָלק, איינע אַן עקאָנאָמישע, די אַנדערע אַ גייסטיגע. און וואָס ראַדיקאַלער מיר וועלען זיי דורכפיהרען, אַלץ שוואַכער וועט ווערן די מאַכט פון דעם אנטי־סעמיטיזם.

די עקאָנאָמישע רעוואָלוציע דאַרף בעשטעהן אין דעם, וואָס די מאַיאָריטעט פון דער אידישער בעפעלקערונג פון יעדען לאַנד זאָל אָבגעצויגען ווערן פון יענע ספערען, וואו עס קומט פאַר אַן

עקאָנאָמישער קאַמף צווישען מענש און מענש. ווייל אומעדום, וואו דער דאָזיגער קאַמף צווישען מענש און מענש שפּיעלט זיך אָב צווישען אידען און ניט־אידען, דערוועקט זיך אין די לעצטערע אַ מין „רייבונגס־עלעקטריע", אַ „רייבונגס־אַנטיסעמיטיזם", — אויב מען קאָן זיך אַזוי אויסדריקען, — מיט אונפערמיידליכע, העפטיגע אַנטיסעמיטישע „ענטלאַדונגען". די מאַיאָריטעט פון דער אידישער בעפעלקערונג מוז קאָנצענטרירט ווערן אין יענע עקאָנאָמישע ספערען, וואו עס קומט פאַר ניט אַ קאַמף פון מענש און מענש, נאָר אַ ק א מ ף פ ו ן מ ע נ ש א ו ן נ א ט ו ר. מיר מוזען אראָבקלעטערען פון יענע בוימער, ארום וועלכע מיר האָבען זיך פּאַראַזיטיש ארומגעפלאָנצט, וויעדער לאָזען אייגענע וואָרצלען אין דעם באָדען, אין אַלע געביעטען פון ערד־ארבייט: תבואה־פּראָדוקציאָן, גערטנעריי, פיה־צוכט, בלומען־צוכט, מילך־ווירטשאַפט. און אַזוי ווייטער, — וויעדער צופאַלען צו די פולע בריסט פון אונזער אַלעמענס מוטער, וועלכע פערטרייבט קיינעם ניט און טראָגט צו קיינעם קיין שנאה ניט, וועל עס זוינט זי אויס מיט ליעבע און פערשטאַנד.

די צווייטע, די גייסטיגע רעוואָלוציע, וואָס איז אקוראַט אַזוי וויכטיג, ווי די עקאָנאָמישע, דאַרף בעשטעהן אין דער ראַדיקאַלער דורכפיהרונג פון דעם פּרינציפּ: ד י א י ד י ש ע א י נ ט ע־ ל י ג ע נ ץ פ א ר ד א ס א י ד י ש ע פ אָ ל ק. די יונגע אידישע קולטור אין דער אידישער שפּראַך מוז, דורך דער אָרגאַני־ זאַציאָן פון דער ערציהונג, אויפגעהויבען ווערן צו דער מדרגה פון אַ פּראָגרעסיווער נ א צ י אָ נ א ל ע ר אידישער קולטור, וואָס זאָל קאָנען אויפציהען אַ אינטעליגענטען אידישען דור און בע־ פריעדיגען אַלע נויטען פון אַ פּראָגרעסיווען נאַציאָנאַלען לעבען. נאָר יענע אינטעליגענץ קאָן האָבען פאַר אונז אַ ווערט, וואָס וויל בלייבען מיט'ן פאָלק, לעבען פון דעם פאָלק און פאַר דעם פאָלק. מיר זיינען ניט נאָר ניט פעראינטערעסירט אין דעם צוצושטעלען די אומות העולם אינטעליגענטע אידישע קרעפטע. אדרבה! ביידע צדדים: סיי מיר, סיי די אומות העולם דאַרפען זיין פעראינטע־ רעסירט אין דעם, אַז די אידישע אינטעליגענץ זאָל זיך א י ן ג א נ־ צ ע ן אומקעהרען אַהיים און נעהמען אויף איהרע אַקסלען די

אחריות פאר דעם אידישען פראגרעס, די התחיבות אנצוזאפען די פארמען פון דעם אידישען לעבען מיט די בעסטע אידעאלען און ערא̈בערונגען פון דער מענשהייט.

און וואס ראדיקאלער עס וועט דורכגעפיהרט ווערן די גייס־טיגע רעוואלוציע, וואס מעהר גייסטיגע אידישע קרעפט מיר וועלען געברויכען אין דער היים און וואס ווייניגער זיי וועלען בלייבען אין דער פרעמד, — אויף דעם געפעהרליכען רייבונגס־פעלד, — אלץ שוואכער וועט מוזען ווערן יענער שטראם פון אנטיסעמיטיזם, וואס ווערט בעשאפען פון דער אידישער אסימילירטער אינטעליגענץ.

* * *

צוליעב דער פאלשטענדיגקייט פון דער אונטערזוכונג וואלט מען געדארפט זיך אבשטעלען נאך אויף די פראגראמען פון די פועלי־ציון, סאציאליסטען־טעריטאריאליסטען און דער „אידיש־סאציאליסטישער ארבייטער פארטיי" („סערפ"). דער עיקר אויף דעם פראגראם און די אנשויאונגען פון דער לעצטער ריכטונג, ווייל זיי שטימען כמעט אין אלע פונקטען צונויף — אויב ניט אין דער טעארעטישער בעגרינדונג, איז אין פראקטישע פאדערונגען — מיט יענעם פראגראם, פאר וועלכען „דאס נייע לעבען" שטעלט זיך איין. טעריטאריאליזם אדער „ציוניזם" ווי אן ענדציעל און די וויעדער־בעלעבונג אין גלות אויף דער גרונדלאגע פון א נאציאנאל־עקאנא־מישער און קולטורעלער אויטאנאמיע, ווי א וועג און א דערגענצונג צו דעם ענד־ציעל, — דאס זענען די גרונד־שטריכען פון דעם „סערפ" ווי אויך פון „דאס נייע לעבען", וואס שיידט זיי ביידען אב פון אלע אנדערע ריכטונגען אין דעם אידישען בעוואוסטזיין.

ליידער מוזען מיר זיך אבזאגען פון דער דאזיגער אויפגאבע, ווייל מיר האבען ניט דעם דערצו נויטיגען ליטערארישען מאטע־ריאל. א חוץ דעם האט אונזער איצטיגע ארבייט ניט געהאט די פרעטענזיע צו געבען א היסטארישע אויספארשונג פון דעם ענין. פאר אונז איז וויכטיגער פאר אלץ געוועזן די פובליציסטישע זייט פון דער זאך און די האבען מיר האפענטליך ארויסגעבראכט אין א גענוגענען גראד פון קלארקייט און שארפקייט.

נאָר איין קליינע „היסטאָרישע עקסקורסיע" ווע‌לען מיר נאָך נעהמען די פרייהייט צו מאַכען, ווייל דאָס האָט אַ דירעקטע שיכות צו דער ריכטונג פון „דאָס נייע לעבען". דאָס איז די געשיכטע פון אונזער אייגענער שטעלונג צו דעם „אַנטיסעמיטישען פּראָב־לעם" פון אונזער ערשטען אַרויסטריט, ווי אַ אידישער פּובליציסט, אין דעם יאָהר 1887 ביז צו דעם היינטיגען טאָג.

אונזער ערשטע אַרבייט, די „מיסלי אָב איסטאָריטשעסקיך סוד'באַך יעווריעסטוואַ", פון דעם יאָהר 1887, האָט ניט געהאַט צו טהאָן דירעקט מיט דעם פּראָבלעם פון דעם אַנטיסעמיטיזם. אויף דעם גרונד פון אַ היסטאָרישען איבערבליק איבער דער גאַנ־צער געשיכטע פון דעם אידישען פאָלק אין גלות האָבען מיר דאָר־טען געוואָלט בעווייזען, אַז סיי די תלמודיש־רב'נישע עפּאָכע, סיי די מענדעלסאָהנ'שע אַסימילאַציאָנס־עפּאָכע, סיי די פּאַלעסטינאָ־פילישע (חובבי ציון'שע) רעאַקציע אַנטקעגען איהר, האָבען אָב־געלעבט זייער צייט און קאָנען ניט בעפריעדיגען די בעדערפניסען פון אַ זעלבסטשטענדיגען פּראָגרעסיווען אידישען לעבען. די היס־טאָרישע אונטערזוכונג קלינגט אין יענער אַרבייט אויס אין אַ צייל פּ ר אַ ג ע ן, וואָס פון זייער פערענטפערונג הענגט אָב דאָס אַריינ־טרעטען אין לעבען פון אַ נייער פעריאָדע אין דער אידישער גע־שיכטע: די פעריאָדע, וואָס איהר הויפּט־אויפגאַבע דאַרף בע־שטעהן אין דער פּראָגרעסיוו־נאַציאָנאַלער ווידערגעבורט פון דעם אידישען פאָלק אין די גלות־לענדער.

אַ סאָציאַליסטישער „גלות־נאַציאָנאַליזם" איז דער גייסט, וואָס בעלעבט דאָס גאַנצע בוך, ווען אַפילו ער האַלט זיך שטרענג אין די גרענעצען פון דער ריין געשיכטליכער פאָרשונג און שטעלט זיך אָב מיט אַ כיון דאָרטען, וואו די אידישע ווירקליכקייט איז אין יענער צייט געבליבען שטעהן. אָבער אויב די אונטערזוכונג האָט דאָרטען ניט צו טהאָן דירעקט מיט דעם אַנטיסעמיטיזם, ווייל זי האָט אין זיך נאָר די אינווענינסטע געשיכטע פון דעם פאָלק, האָט זי דאָך געמוזט בעריהרען דעם אָנגעוועהטאָגטען פּונקט פון דעם אידישען לעבען, — די ענדלערישע טעטיגקייט פון דעם אי־דישען פאָלק, וואָס איז, ווי מיר האָבען געזעהן, איינע פון די הויפּט־

אורזאכען, און וואָס איך האָב אין יענער צייט געהאַלטען פאַר דער אײן־אײנציגער אורזאַך פון דער שנאה צו אונז.

די הענדלערישע טעטיגקייט, דער „שטאָלץ“ פון דעם אידישען פאָלק, דער גרונד, אויף וועלכען די אַסימילאַטאָרען האָבען געפאָדערט די גלייכבערעכטיגונג מיט דער „וואָרצעלהאַפטער בעפעלקערונג“, ווערט דאָרטען אַנגעריהרט ניט גאָר מיט סאַמעטענע האַנדשוה. די קריטיק פון דער דאָזיגער טעטיגקייט, וואָס האָט פעראורטיילט דאָס אידישע פאָלק צו דער ראָליע פון אַ פּאַראַזיט אויף דעם קערפּער פון די אַנדערע פעלקער, ווערט דאָרטען געפיהרט ניט אין דעם נאָמען פון אַ וועלכען עס איז סאָציאַליסטישען אידעאַל אָדער אַ סאָציאַליסטישער עטהיק, אויך ניט צוליעב די אינטערעסען פון יענע ניט־אידישע אַרבייטענדע שכטען, אויף וועמעס קערפּער דאָס אידישע פאָלק איז געווען געצוואונגען צו לעבען אַ פּאַראַזיטען־לעבען. די קריטיק האָט דאָרטען געהאַט אַן אַנדער מאַסשטאַב: דעם פערגלייך פון דעם איצטיגען אידישען לעבען מיט דעם אַלטען אידישען לעבען, וואָס האָט אַרויסגעבראַכט די אידעאַלען פון די נביאים און דעם וואונדערבאַרען קאָמוניזם פון די איסיים. אין דעם נאָמען פון יענע אידעאַלען און יענע לעבענס־פאָרמען ווערט דאָרטען דער אידישער הענדלער־וועלט געשליידערט דער שאַרפסטער גזר־דין אין פנים, ווען אפילו עס ווערט קלאָר אָנגעוויזען אויף יענע היסטאָרישע אורזאַכען, וואָס האָבען דאָס אַלטע אידישע לעבען אין גלות געבראַכט צו אַ פאָלשטענדיגען באַנקראָט.

עס איז ניטאָ קיין גרעסערע בעשולדיגונג פאַר דער אידישער בורזשואַזער וועלט, איידער די אידעאַלען פון די נביאים און דאָס לעבען פון די איסיים; ניטאָ פאַר איהר קיין אונאַנגענעהמערע זאַך, איידער די דערמאָהנונג אָן יענע גלאַנץ־מאָמענטען פון דעם אידישען זיין אויף דער וועלט. עס האָט מיך דעריבער אַ ברעקעל נ ט געוואונדערט, וואָס, בעת דער רוסישער סאָציאַליזם אין מיכאַילאָווסקי'ס „סיעווערני וויעסטניק“ און די רוסישע דעמאָקראַטיע אין דעם מאָסקווער „רוססקי קוריער“ האָבען די אַרבייט בעגעגענט מיט אַזוי פיעל אמת'ער סימפּאַטיע (אפילו דער ליבעראַלער „וויעסטניק יעוורָאָפּי“ האָט איהר געמאַכט אַ פּאָר קאַלטע קאָמ־

פּלימענטען) — האָט די אידישע סוחר׳ישע קריטיק (קיין אַנדערע האָבען מיר יעמאָלט ניט געהאַט) בעגעגענט דאָס ווערק — אויף וויפיעל איך קאָן מיך דערמאָנען — מיט אַ ניט־בעהאַלטענעם כעס און אַ גאַליגער שנאה. אויב מיין זכרון נאַרט מיך ניט אָב, איז דאָס אין דעם פּעטערבורגער „היום" געשטאַנען שוואַרץ אויף וויים, אַז איך בין אַן „עוכר ישראל" און אַן „אַנטיסעמיט העברי"...

דער דאָזיגער „אַנטיסעמיטיזם העברי", מיט אַנדערע ווער טער: די פאָדערונג ארויסצורייסען זיך פון דער הענדלער־וועלט, — דער אורזאַך פון אַלע אונזערע אידישע ליידען, — און איבער־בויען פון גרונד אויס דאָס אידישע לעבען אין רוסלאַנד אויף די יסודות פון ערד־אַרבייט, אידישע שפּראַך און פרייע איראָפּעאישע קולטור, פערבונדען מיט דער פאָדערונג צוצושטעהן צו דער רוסי־שער רעוואָלוציאָנערער בעוועגונג, ווייל נאָר אין אַ דעמאָקראַטיש פרייען רוסלאַנד, וואו די פאָלקסטימליכע עלעמענטען זאָלען האָבען די אויבערהאַנד, קאָן יענער אידעאַל מקוים ווערען, — אָט דער „אידישער אַנטיסעמיטיזם", זאָג איך, איז געוועזען דער הויפּט־אינ־האַלט פון מיין מינדליכער פּראָפּאַגאַנדאַ, וועלכע איך האָב פון דעם יאָהר 1889 אָן געפיהרט צווישען דער אידישער יוגענד, וואָס האָט געשטודירט אין שווייצאַריע. די וויכטיגסטע טהעזען פון יענער פּראָפּאַגאַנדאַ האָב איך דערנאָך צונויפגעפּרעסט אין אַ קליי־נער בראָשור, וואָס איז אין 1892 ערשיענען אין לאָנדאָן, אין דעם פאָנד „וואָלנאָי רוסקאָי פּרעסי", אונטער דעם נאָמען: „אַ איד צו אידען" (יעווריי ק׳ יעווריאַם"*).

איינער פון די גרונד־געדאַנקען פון יענער בראָשור בעשטעהט אין דעם, אַז די ערבעערונג פון בירגערליכע גלייכבערעכטיגונג, אין וועלכער די אידישע בורזשואזיע אין רוסלאַנד האָט יעמאָלט געזעהן די איינציגע אויפגאַבע פון אידישער פּאָליטיק, קאָן בשום אופן ניט פערענטפערען די אידישע פראַגע, ד. ה. די פראַגע, „ווי אַזוי אי־בערצובויען די אידישע ווירקליכקייט, וואָס שטימט ניט צונויף מיט דעם אידעאַל פון אַ פיזיש, גייסטיג און עטיש געזונטען לעבען" און ווי אַזוי „איבערצובויען די געזעצגעבונג וועגען אידען, וואָס

*) זעה אויבען די אידישע, כמעט ווערטליכע איבערזעצונג.

שטימט ניט צונויף מיט די אידעאַלען פון דער געזעלשאַפטליכער גערעכטיגקייט". דער אייראָפּעאישער וועג אין דער אידישער פראַגע, ד. ה. דער וועג פון בירגערליכע גלייכבערעכטיגונג און אסימילאַציע האָט נאָך מיין מיינונג נאָך געבראַכט דעם אידישען פאָלק מעהר צרות, איידער גוטס.

פון דער בראָשור קאָן דער לעזער זעהען, אַז זי איז געבעך שטאַרק אַנטיסעמיטיש. אויך זאָגט זי נביאות וועגען אַ פערשאַרפטען אַנטיסעמיטיזם אין רוסלאַנד נאָך דער רעוואָלוציע, אויב יענע רעוואָלוציע זאָל זיין אַ ריין פּאָליטישע, ווי אַ נויטווענדיגען פועל־יוצא פון ריין פּאָליטישע פרייהייט און אסימילאַציע.

ווי האָט די קריטיק אויפגענומען דעם „יעוורעי ק' יעווריאם" ? די לעגאַלע פּרעסע האָט, פערשטעהט זיך, ניט געקאָנט רעדען וועגען דער בראָשור. די ניט־לעגאַלע פּרעסע איז יעמאָלט בעשטאַנען פון איין איינציגער רוסישער צייטונג, וואָס איז אַרויסגעגאַנגען אין ניו יאָרק (איך געדענק ניט איהר נאָמען), וואָס איז, אויב איך האָב ניט קיין טעות, געשריבען געוואָרען פון אידען און געלעזען געוואָרען פון אידען.

איך געדענק שוין ניט בפרטיות, וואָס פאַר אַ טענות יענע צייטונג האָט געהאַט צו דעם „יעוורעי ק' יעווריאם". נאָר איין פאַקט איז מיר געבליבען אין זכרון. די צייטונג האָט אין דעם ביכעל ניט געזעהן קיין אַנדער זאַך, ווי נאָר די איבערטראַגונג פון דער רוסישער „נאַראָדניטשעסטוואָ" (פּאָלקסטימעלייַ) אויף דעם אידישען באָדען, און אַזוי ווי די „נאַראָדניטשעסטוואָ" איז שוין אין יענער צייט געווען פסול לכל הדעות, איז ממילא געפּאַסעלט געוואָרן דער גאַנצער אינהאַלט פון מיין בראָשור.

ס'איז גאַנץ אמת, אַז איך בין יעמאָלט געווען און בין נאָך איצטער אַ „נאַראָדניק", אויב מען זאָל אונטער דעם נאָמען פערשטעהן אַ סאָציאַליסט, וואָס האַלט ניט פון קאַרל מאַרקס'עס געשיכטס־פילאָסאָפיע, גלויבט, אַז דער אַגראַר־סאָציאַליזם מוז זיין די גרונדלאַגע פון י ע ד ע ן סאָציאַליזם און וואָס רעכענט, אַז די פּראָבלעמען פון אַגראַר־לענדער און אַגראַר־פעלקער דאַרפען בעטראַכט ווערן פון אַן אַגראַרישען שטאַנדפּונקט.

אָבער די „נאַראָדניטשעסטוואָ" האָט דאָ אַ ברעקעל ניט צו

טהאָן מיט די ריין אידישע פּראָבלעמען, מיט דעם אַנאַליז פון דעם אידישען לעבען אין מערב־אייראָפּאַ און דעם פּראָגנאָז פאַר דעם אידישען לעבען אין רוסלאַנד. דאָס זיינען זעלבסטשטענדיגע פראַגען, וואָס דאַרפען בעהאַנדעלט ווערען ניט דורך אַלגעמיינע סאָציאַליסטישע פאָרמולען, נאָר דורך אַ זעלבסטשטענדיגען שטודיום פון דער אידישער ווירקליכקייט.

ס'איז מערקווירדיג, ווי די אידישע אַסימילאַטאָרישע און האַלב־אַסימילאַטאָרישע סאָציאַליסטען קאָנען זיך נאָך ניט צוגעוועהנען צו דעם געדאַנק פון אַן אייגענער אידישער פּובליציסטיק, וואָס שעפּט איהר מאַטעריאַל, איהרע פּראָבלעמען און איהרע לאָזונגען ניט פון דער פרעמד, נאָר אין דעם אַנאַליז פון דעם אייגענעם אידישען לעבען.

די פאָדערונג פון נאַציאָנאַלער גלייכבערעכטיגונג פאַר דאָס אידישע פאָלק אין גלות, צו וועלכער דער אידישער סאָציאַליזם איז געקומען, קאָן צ. ב. דער גאַנץ אַסימילאַטאָרישער הערר ב. פייגענבוים דערקלערען ניט אַנדערס, ווי דורך די איינווירקונג פון אַן אָטטאָ בויער. געקומען אַ שפּרינגער אָדער אַ בויער מיט דעם געדאַנק פון „נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע", און אידישע סאָציאַליסטען האָבען תיכף אונטערגעכאַפּט די דאָזיגע פאָדערונג. די האַלב אָדער דריי פערטעל אַסימילאַטאָרישע „אידישע ארבייטער וועלט" קאָן ניט דערקלערען דעם שטאַנדפּונקט פון „דאָס נייע לעבען" אין דער אַנטיסעמיטיזם־פראַגע ווי נאָר דורך דעם, וואָס עס איז געקומען אַ פּראָפעסאָר זאָמבאַרט, האָט אַרויסגעזאָגט אַ פּאָר אַנטיסעמיטישע געדאַנקען, און „דאָס נייע לעבען" האָט אונטערגעכאַפּט זיין אַנטיסעמיטיזם.

די בראָשור: „אַ איד צו אידען", קאָן בעווייזען דעם לעזער, אַז מיר האָבען מיט 20 יאָהר צוריק ניט געדאַרפט וואַרטען אויף אָטטאָ בויער'ן, — וואָס איז נאָך מסתמא יעמאָלט אומגעלאָפען אין קינדער־הויזלעך, — כדי איינצוזעהן די נויטווענדיגקייט פון נאַציאָנאַלע, ניט נאָר בירגערליכע, גלייכבערעכטיגונג פאַר אַלע פעלקער פון אַ וואָסער עס איז לאַנד; און אַז מיר האָבען יעמאָלט אויך ניט געדאַרפט וואַרטען אויף ווערנער זאָמבאַרט'ן, כדי צו פערשטעהן, אַז דער אַנטיסעמיטיזם מוז וואַקסען און שאַר־

פער ווערן מיט דער ענטוויקלונג פון דער פּאָליטישער פרייהייט, דער ריין בירגערליכער גלייכבערעכטיגונג און דער אידישער אסי־מיליאציע.

דער שטאנדפונקט פון דעם „יעווריי ק׳ יעווריאם“ איז אָבער באמת געווען נאָך צו ווייניג „אנטיסעמיטיש“. ער בויט צו פיעל אויף דער ס ט א ט י ק פון דעם אידישען סאָציאַלען לעבען און לעגט צופיעל געוויכט אויף דעם אידישען לוין־פּראָלעטאריאט אין אינדוסטריע און האנדעל. ער רעכענט זיך ניט מיט דער ד י נ א־מ י ק פון דעם אידישען לעבען, וואָס מוז אין א נאָרמאלען קאפּי־טאליסטישען שטאאט פריהער אָדער שפּעטער אראָבדריקען די בעדייטונג פון דער אידישער לוין־ארבייט צו דעם דענקבארסטען מינימום. א חוץ דעם איז מיר אין 1892 נאָך אין גאנצען געווען פרעמד דער געדאנק, אז אויך א ר ב י י ט ע ר קאָנען אָנגעשטעקט ווערן מיט דעם אנטיסעמיטישען באציל און אז דער ראדיקאלסטער מיטעל אנטקעגען דעם אנטיסעמיטיזם מוז דעריבער געזוכט ווערן אין אן אייגענעם לאנד. די ערפאהרונג אין די אייראָפּעאישע לענ־דער און א מעהר ניכטערער בליק אויף דעם אייראָפּעאישען ארביי־טער, אפילו דעם געבילדעטסטען, האָט אונז געטריבען צו מאכען נאָך א ווייטערען שריט אין אונזער „אנטיסעמיטיזם“. אין אונזער ארבייט: „דער עקאָנאָמישער מאטעריאליזם און די נאציאָנאלע פראגע“, וואָס איז ערשיענען אין רוסיש אין דעם יאָהר 1908, גיבען מיר שוין אויף דעם גלויבען אין דעם ניט־אידישען פּראָלע־טאריאט און זיין כלומרשט׳דיגע פרייקייט פון אנטיסעמיטיזם*).

עס איז פאר אונז געווים א שטיקעל בעפריעדיגונג, אז דאָס, וואָס מיר האָבען איינגעזעהן מיט 20־25 יאָהר צוריק, הויבט איצ־טער אָן ערנסטער אריינצודרינגען אין די מוחות און די הערצער פון ערנסטע, געבילדעטע און אויפריכטיגע מענשען. אָבער די שטיקעל בעפריעדיגונג ווערט אין גאנצען צושטערט דורך דעם טרויעריגען געדאנק, אז דאָס, וואָס מען האָט שוין מיט 20־25 יאָהר צוריק געקאָנט זעהן אזוי קלאָר ווי דער טאָג, מוז נאָך איצטער אויסשטעהן א ביטערען קאמף פאר זיין אנערקענונג; אז דער „בי־

*) פערגלייך די אויבען ציטירטע ארבייט.

טערער אמת", וואָס האָט מיט זיין שיקזאַל־שווערען גלאַנץ שוין לאַנג אויפגעלויכטען אויף דעם האָריזאָנט פון דעם אידישען בעװאוסטזיין, ווערט אלץ נאָך אָבגעלייקענט ניט נאָר פון דער אידישער בורזשואַזיע און דער אַסימילאַטאָרישער אינטעליגענץ, וואָס מוזען לייענען אין איהם אַ טויט־אורטייל פאר זייער לאַגע און זייער ראַליע אין לעבען, — ניין, אויך די אידישע סאָציאַליסטישע אינטעליגענץ, וואָס בעריהמט זיך, אַז זי איז טריי צו די אינטערעסען פון די אידישע מאַסען, אויך זי, ביי וועמען דער ביטערער אמת האָט געדאַרפט ברענען אין הארצען ווי אַ ניט אויסצולעשענדער פייער, אויך זי זוכט נאָך צו וואַרפען זאמד אין די אויגען פון דער אידישער אַרבייטערשאַפט, כדי צו פערטונקלען איהר בליק...

* * *

אין די ביכער וועגען דעם לעבען פון די ביהנען ווערט געבראכט אַן עקספּערימענט, וואָס בעווייזט, ווי ווייניג שכל עס האָט, באמת, יענע קלוגע און אַרבייטסזאַמע בריאה'לע. מען נעהמט אַן אָ פּ ע־נ ע ם גראַפין, לאָזט אַהינצו אריין עטליכע ביהנען און לעגט אוועק דעם אָפענעם גראַפין אַזוי, אַז זיין דעק זאָל בעלויכטען ווערן פון דער זון. די ביהנען, וואָס רייסען זיך אין די פריי, פּלאָגען זיך אָב שטונדען און טעג און קאָנען ניט געפינען דעם אויסוועג. זיי שלאָגען זיך מיט די קעפּ אַלץ אָן איין שטעל, דעם בעלויכטענעם שטיק גלאָז. ערשט ווען מען גיט אַ דרעה דעם גראַפין מיט דעם אויסוועג צו די שטראַהלען פון דער זון, בעמערקען עס די ביהנען און רעטען זיך פון דער געפאַנגענשאַפט.

די פערטיידיגער פון דער ביהן'ס שכל ענטפערן דאַרויף, אַז זי איז דאָ ניט אַ סך נאַרישער, איידער דער מענש. די ביהן רעכענט, לויט דעם טאָג־טעגליכער ערפאַהרונג פון איהר לעבען. אין איהר ביהנען־שטאָק ליעגט דער אַרויסגאַנג נאָר דאָרטען, וואו עס איז בעלויכטען, די ניט בעלויכטענע זייט, טראַכט זי דעריבער, ק אָ ן ניט האָבען קיין אַרויסגאַנג... דער שכל פון דער ביהן איז גערעטעט, אָבער אויף די קאָסטען פון דעם מענשליכען שכל, וועמען עס

איז אזוי שווער זיך צו בעפרייען פון דעם געוועהנליכען דענקען און פון דער טאָג־טעגליכער ערפאהרונג...

לוידער קאָנען מיר ניט א דרעה טאָן דעם „גראפין" פון דעם אידישען לעבען מיט דעם אויסוועג צו דער זון. דאָס איז ניט אין די כחות פון איין מענשען און אפילו ניט פון א גאנצען דור. דער־פאר איז אונזער חוב תמיד צו בעלייכטען מיט די שטראהלען פון דער ערקענטנים דעם איינציג מעגליכען אויסוועג. נישיים וועט די אידישע ביהן, די אידישע ארבייטערשאַפט (און די דעמאָקראַטי־שע מאסען) בעווייזען וועניגער שכל, איידער איהר בעפליגעלטער קרוב אין דער נאטור און וועט זיך נאָך אלץ שלאָגען קאָפּ אָן דער גלעזערנער וואנד, בעת דער אויסוועג איז אזוי נאָהענט, אזוי קלאָר?

די ווידערבעלעבונג פון דעם אידי־שען פאָלק אין די גלות־לענדער אויף די יסודות פון ערד־ארבייט, אידישע שפראך און איראָפּעאישע קולטור!

די אידישע אינטעליגענץ דעם אי־דישען פאָלק!

און איינען לאנד!!

אָט דאָ איז דער וועג אין די פריי, די רעטונג פון דעם ביטע־רען אמת!